

Sathowski Bolesł.

Cyrkwiński czasopis.

Wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

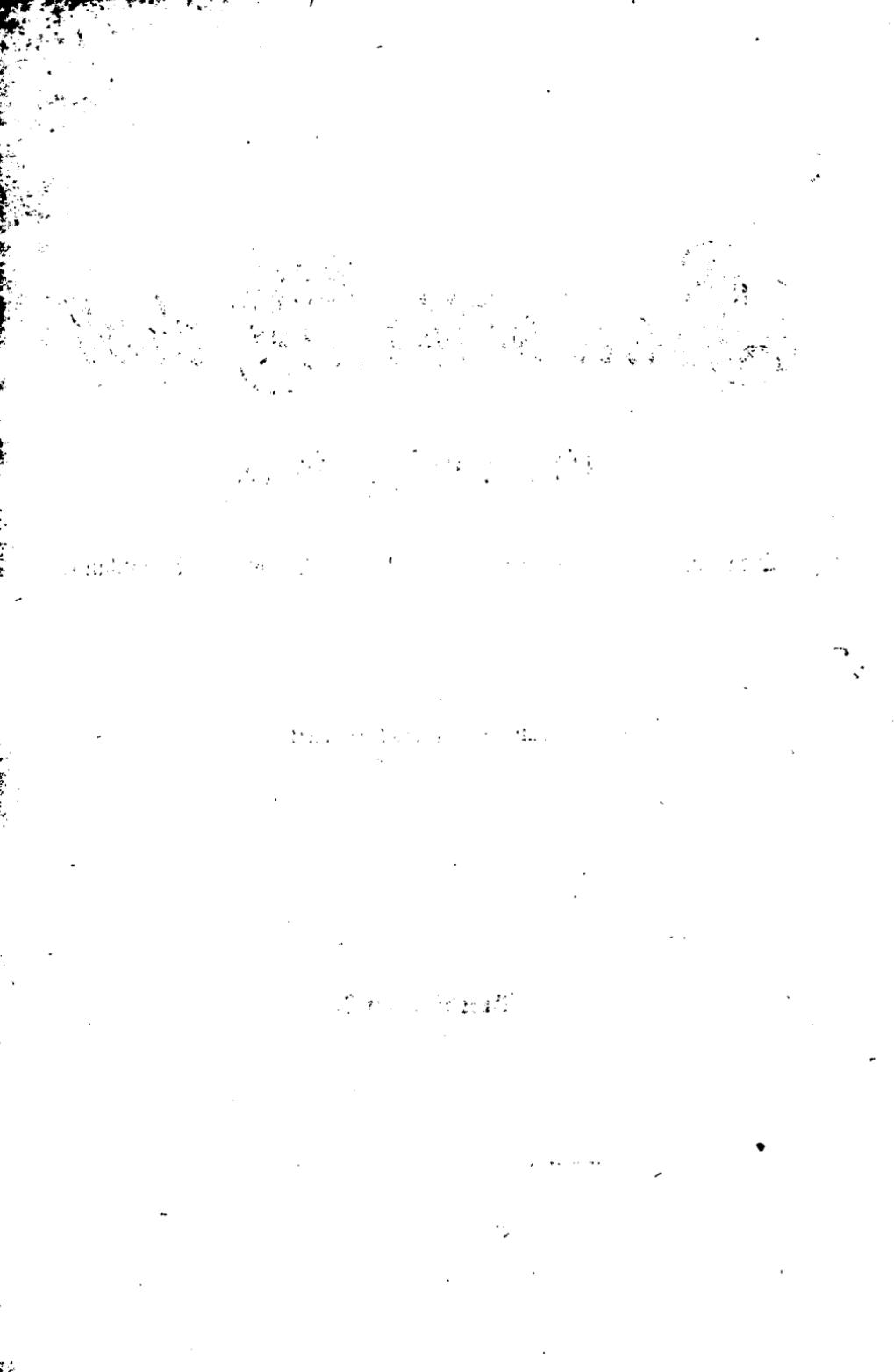
Redaktor: Michał Hórnik.

Druhi létník.

Budyschin.

Ejedycja L. A. Donnerhal.

1864.

W o p s c h i j e c z o.

S čeſečji ſf. Cyrilla a Methodia	ſtr. 1.
Hody	2.
Tjich kralow	2.
Duchowny Serbin a kułowiſke bratſtwo	4. 27.
Poſtrwjenjo z Pólskeje	9.
Schto dyrbi Kſchescjan wo poſtniſtich wjedſlach djeržecj	13.
Popjelna ſrjeda	16.
Petr Kawrjenc Dubjenka	25.
Marträk Bonifacij, remſki krajan	26.
Poſlenja wjeczeř Khrystuſewa	28.
Něchtio za njewučených a wučených	29.
Přihonſkoho muſtar w Budyschinie	30.
K ſtatistich cyrkwie a chrkwiuſtoho ſtaſta	32.
Kſchefniczka	41.
L. E. Jochomec a khapatka w Sulſchecach	44.
J. H. Jakubec a kułowiſki ſchpitäl	45.
Kruña wéra we pruhemanjach	53.
Liczba ciſterciſtich kloſchtrow	55.
Kułowiſka ſchpitalska ſchula	56.
Serbſke piſmowſtvo	57.
Swjaty Alois z Genzaga	65.
Dopis z Prahi	68.
Swjedzen Božeho Ćžela	70.
Wobnowjenje kułowiſkeje cyrkwie	72. 78.
Swjaty Khlilian	77.
Swjaty Donat	85.
Pſchesčěhanja we Anamje	86.
Wéra o dobre ſtutſi	89.
Swjaty Wjacław	101.
Pſchenjenjenjo ſf. tjich kralow do Kölna	103.
Swjata Theresia	113.
Kſchescjanſke miſſionuſtvo	116. 125. 137.
Adolf, wojwoda Holſteinski	121.
Ian Leisentritt, přeni administrator	141.
Schto rěla „podjanski?“	144.
Stajne wotdjele: Z Lužicy a Saksieje. Cyrkwiuſke nowinski a powjescje. Naležnoſcie towařſtwia.	

W o z j e w j e n j o.

Katholicki Posok budże tež w pśichodnym lęcje wułhadzecz a so staracż, zo by wsché ważniſche cyrkwinſke nowinki a tež zajimawe węch ze stawiznow pſchinieſſe. Ieli po zakonju tróbnu lauciju k pojęzeniu muphtam 400 toleti w hotowych pjenjeſzach abo we papjerach statnych ſakſkich (za čož pak ſchyri wote ſta abo koupony doſtanjem); dha moheł Posok kózdej dwę njedzeli po wóſom stronach wułhadzecz, taž je so tu a tam k naſhomu wieselu žadało. Wierz tym proſymy, zo býchu wſchitk dotalni pſcheczelajo towařſtwa a Póſka ſwérni wostali; wſchak je 15 nſl. abo reſpektive 10 nſl. nižka placizna za cykle lěto. Dokelž ſu pſcheco hiſhceje někotre katholick wṣy, hdzej Posok dójſhōt njeje, proſymy, zo chyli dotalni naſchi cžitarjo tež druhich ſedžbnych ſežinic, kotsiž móhli naſchu katholicku węc podpjeracż.

Móže-li něchtó 1. a 2. čiſko Póſka parowacż, njech je nam k lepſhomu towařſtwa zaſy dari; pſchetož my chenčmy towařſtwu něchtó zaluſtowacż a tak njeſimy wjac̄ cžiſhceſz dali, hacž bě ſo na ſpočzatku ſobuſtawow zamolwiało.

Wiſhikim, kotsiž ſo za naſhe towařſtwo starachu a staraja, prajimy z tuthym ſwojı naſluboznischi džak. Proſymy jich, zo chyli zaſy ſobuſtawow towařſtwa na nowe lěto zapiſowacż a pſchinostki hromadzicż.

Letuſhim ſobuſtawam towařſtwa poda ſo přeni zefhiwki „legendy a božiwijenja Swiatyň Božich po rjedze cyrkwinſkih ſawiznow wot Duczmana“ w januara. Cžiſhceſzni njebe móžno tónle zefhiwki učtko dokončicż. Pſchichodne lěto ſnadž hižom po jutraci wundže druhi zefhiwki.

Mr. Hvrnik, kapłan,
ſekretar̄.

Katholicki Polog Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S. S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cz. I.

Januar.

1864.

Na česci s. Cyrilla a Methoda,
patronow Serbow a wschitkich Słowjanow.

Węczni chwali Bohu w wysokości
Spęwa kłhesiejan Jego póżnawshi,
Wschię ludh horja w dzakownosci
Khrystusowu wuczbu dostawshi.
Tola dżak tež półkam wuprajeja,
Kotrychž smilah Boh jim pshidželi,
Z mienom patronow ich poczęsczeja,
Ktž su rycze bratrow wulsczezili.
Smel něk zabyč swojich rozwucżerow
Dżakn narod wulkoh' Słowjanstwa,
Njesmel chwalic̄ sławnej' dobrocżerow
Bratrow Cyrilla a Methoda?
Hlej! tak japoštołkaž muzej swijataj
Z rozemliwym słowom wucztaij;
Świetuň mječ a puta njetrjebataj,
Z pišmom narod k swétlu budžtaj.
Duž tež czrijodka Serbow wopuszczenaž
Pod jeju so załit podawa,
W swojej wěrie, ryczi wožimjena,
Jimaž towarzystwo to poświecza.
Proſchtaj z nami, zo Boh wschię ludh
W prawej, swiatej cyrkwi zjenoči.
Proſchtaj za nas, zo smy w hnadze tudy
A tam nchdy w węcznej zbožnoſci.

M. H.

S o d y.

Zemja swjata noc cze kryje;
Braduj so, o człowjestwo!
Stadko hwězdom swětko shje,
Wschod so blyscieji swiecziſczo.

Spiewajmy duž z jandželami:
Czeſej budž Bohu w njeſteſach!
Mier a pokoj z człowiekami,
Kiz su zwolni w utrobach!"

¶ Žlobju njeſm̄ dary swoje
Horce, nutne modlitwy,
Bo by kahidlo to drohe
¶ njeſju, k Bohu stupalo.

Duscha, halo njeſjo kraſna
Njech so Bohu zaſlubi;
To je złoto, hwězda jaſna,
Drasta Božich janželow.

Wóruń nasz budž swjata wěra
Zdewne plody plodzaca;
Dżę je kužoł wſchodo mera
Tenoz wěra Chrystusa.

Wona wodźerka je swjata
¶ Žlobju wſcieje zbožnoſcę,
Z njeſkies hwězda zybolata
Swětlo wſcieje swětloſcę.

Čeſla.

Tſjoch kralow.

Tuton swjath džen, kiz pödla tſjoch rōcznych časow bjez najwjetſche swjate
dny cyloho lēta ſluscha, ſteji w najwuzſkim gwiaſku z hodami. Kąž so Jēzus
hodý paſtýrjam t. i. pobožnym mužam židowskoho luda pſchipowiedzicž da, do-
ponni nas ſwiedzeń tſjoch kralow na powołanjo wſchech ludow cyloho swěta.

Tuczi mužojo, kiz so po waschnju rauskich krajow z hwězdarſtwom za-
noſchowachu, běchu wyſokoho kralowskoho ſplaha. Legenda nam tež praji, zo
běchu tſio, a zo Melchior, Kaschor a Balthasar rěkachu. Tich mótežina bě naj-
ſkerischo zbožowna Arabia, dokelž na to pokazuje, ſchtož profeta David w psalmie
70, 10 praji: „Kralojo z Tharsis a kupy budža mi woprowacę, a kralojo z
Arabie a Sabh pſchinjeu mi dary.“

Pſchez hwězdu zhoñichu wo narodzenju zbožniſa. Mafflerischo bě tež
bjez nimi we chlém rauskim kraju rozſchrjenia nadžija na ſlubjenoho zbožnika
wubudzena. Węſcje znajachu tež profeczenjo, kotrež Balaam moabitiskemu kralej
Balalej zjemi: „Hwězda zefchadža z Jakuba a ſeptar wuñdže z Izraela a zanicži
wjerchow z Moab.“ 4. Mōjz. 24, 17. Hwězda, kotrež so tſjom kralam pokaza,

dýrbjescze wěscze dýjwne njebjesze znamjo býc; po měnjenju najwjetšich cyskwinisckich wucžerjow njebe to žana ze wsčednych hwězdow, ale hwězdzie podobne, wsče hwězdy pak w swětłosczi pschetrjehare zjewjenjo. Tež njejhodzescze kaž druhé hwězdy; ale kaž něhdh Boh we spodžiwnej mróczeli Israelske dýčezi z Egip-towskej njebzescze, níhdh lud njeopuszczo, we noch so swěczo, tak wjedzescze tuta hwězda, halo bý wožiwena byla tříoch kralow na jich cyklym puczu, so zjewjo a so žhubjo, stejo wostawajo a zaſy dale stupajo, za tym hacž bě trébne.

Hdž tucži tří mudri do Jerusalema pschinidžechu (bě to po měnjenju naj-wosobnišich cyskwinisckich wucžerjow runje dwanath dýení po Chrystusowym narodženje), nadžachu so wěscze, zo budže tajki podatkí kaž narod tak dolho wocžakowanoho krala, powschitkomu je znath, a zo budže so wscho na tym wieselicž. Ale to bě runje nawopak; nichčo njemóžescze na jich praschenja wotmohvicz. Kral Herodes, kž bě z mocu, pschez cuzu pomoc a pschez skoncowanie prawohoho krala na židovskí trón pschischoł, bě hižom toho dla, bôle pak hishcze swojeje surowoscze dla pola luda hibžených a dýrbjescze so boječ, zo pschez nowohoho krala kniejsiwo žhubi.

Hdž běchu mudri z ranischoho kraja narodne město zbožnika wot židow-skich pismawucžených žhonili, podachu so hnýdom na pucz, a wot hwězdy wjedzeni, pschinidžechu k swojemu najwjetšomu wjeselu k městnu, hdžez dýčežatko namałachu, a woprowachu jomu po waschniu swojeje wótcziny najlepšce pložy.

Dýčežatko bě hishcze tehdom na tym samym měscze, hdžez bě so narodžilo, to je we hródzi, ale tucži wosobni mužojo tutu níkoscz a khuboku wídijich, so nje-wottraschichu, ale Boh, kž bě jich hacž k tutomu městu dowiedl a na spodžiwne waschnjo pschinidžek, rozwucži jich tež wo tutej potajnosći.

Znamjenite běchu tež dari, kotrež tří kralojo, z ranischoho kraja tuto-mu po zdacju khuboku dýčežatku pschinjeseču. Běchu drje to najlepšce pložy tamních krajow, a hodžachu so hižom tohodla tutomu woporej; nlc mjenje pschi-hodžachu so tež k woznamjenjenju trojakeje samotnoscze toho, kotremuž so pschinjeseču. Złoto woznamjenja joho kralowsku hōdnoscž, wóruh joho bojstwo, a mara joho cžlowiectwo.

Do swojeje wótcziny so zaſy wróciwschi česczowachu tří kralojo spózna-toho zbožnika z wulkej pobožnosći, a pochnuwachu ze wsčemi frédkami swój lud k wérje do zbožnika. Po Chrystusowym do-njebjes - spěcju buchu, kaž so powjeda, hishczeni wot swjatoho Domascha, kž bě do jich krajinow pschischoł, a pomhachu jomu Chrystusowu wérnu předowacž.

Jich reliquie (powostanki) buchu pozdžischo do Milana w Italiskej pscheinjese. Pschi dobycju tutoho města dari je němcki khežor Friedrich Barbarossa Kölnskemu archbiskopej Reinoldej, kž bě pschi khežorskim wójsku. Tutton pschinjese je sobu do Kólna, hdžez hishcze so nětko we tamním sławnym domje (cyskwi) khowaju. Cyla stawizna wo tříoch kralach, jich spodžiwne powołanjo k spóznaču Syna božoho, je tež za nas jedyn z najważnišich podatkow, kotrež nam bibliske stawizny podawaju. Tež naschi prawočojo běchu pohanijo, powołanjo tamních tříoch muži, kotrež najprénim bjez pohanami zbožo zakęze, zo prawoho zbožnika spóznaču, je přeni zapoczątki naschoho powołania k prawomu spóznaču

Ježusa pſchez swětlo kſchęczanskeje wěrh, kotrež hižom tak zahe we tamnej hwězdze tſiom kralam z ranichoho kraja a pozdžischo wſchém tym swęczeſche, kij z poħanskoho bluda k ſpožnaczu kſchęczanskeje wěrnoſcie pſchiubjechu.
Lusc.

Duchowny J. F. Serbin a kulowske bratſtvo.

Kulowska wosada, bohužel wot budyskeje dideesly wotdželena, je w prjedawſkich čjasach serbskomu ludej wjèle duchownych poſkicjalna, kotsiz su w dobrym wopomnjenju pola potomnikow. Jedyn z najpobožniſich a kwalentnych duchownych starschoho časa je Jan Ferdinand Serbin. Wón narodzi ſo 1635 we wſy Kłocinie pola Kulowa na kuble, kotrež hiſcęze džensniſki džen Serbinec rěka. Tamniſchi ludžo powiedaja wot ſplaha k ſplahej, zo je hižom hako džecjo jara pobožny byl. Hako mlodjenc džesche na wulku ſchulu (gymnasium) w Krumlowje w Čechach, hdzej w tamnym čazu husto Serbio ſtudowachu, dokež w Prahy hiſcęze serbski seminar njebeſche. Hižom 1663 bu wuſwyczeny we Wolomicu a weprawasche w kulowskej farskej chrlwi přenju Božu mſchu a w ſcjěhowachm lěcze 1664 bu kaplan w Kulowje.

Hdž někotſi pſchecživo starym prawam a wuſtafkam města Kulowa k lepſchomu lutherſkich wojowacj poczachu, wopokaza ſo mlody duchowny Serbin hako horlivy ſobuměřečan. Wón puczowasche mjenujc k tehdomniſhomu němſkomu khezorej do dalokoho Wina, a to w zymſkim času lěta 1668, ſchtož běſche pſched 200 lětami doſez wobcežny puc! Pſched khezorom pak zakitowasche ſtare prawa ſwojoho města tak zmužicje a derje, zo khezor lisczinu (Urkunde) podpifa, koraž bě za katholickich měſhcjanow a zafarowaných jara pſchecželna. Haj khezor chyſche zmužitomu zakitarcej katholikow dobru faru w Rakuskej ſpožcicj, ale Serbin njeſchiia to z luboſcje k Serbam a ſwojej wócezinie, doſta pak 50 złothych (duſlatow) darijenych. Lutherſch duchownii njeſmědžachu po khezorowej lisczinie wjac w ſwojim zaſtojnſtwje do Kulowa pſchincz a lutherſki měſhcjan abo wobylec njeſmědžesche ſo wjac zaſhydlicz. (Pſchispomnjenjo. Druhdje ſo katholikam tak zeidže a bě do najnowiſich čazorow tak!). Serbin mjeſche tež we wołnoſci wſchitku cęſęſ. A najmjeňſhomu ſo powieda, zo wot joho čazorow ſem tež Spalowczenjo (kóždy ſwiaty džen a njeđelu dwaj) do Kulowa na předowanja kħodžachu. Serbin proćowasche ſo jara, zo by lutherſkich zasy z katholiskej chrlwu zjenoczil; wón praſi něhdh w jentym předowanju zjatwne, zo je ſo jomu z Božej pomoci rabžilo, 40 protestantow do katholiskoſho wěrhwuzińca pſchiubjeſcz. Ticin w ſwojej roženczanſkej historii powieda tež ſcjěhowace wobročenjo. Kaplan Serbin wopyta we wſy Němcach ſhorjenoho Handrija Hancža, zo by joho na-pominat na zbožnoſcz njeſmijertneje dushe myſliz. Hancž wotpokaza taſke na-pominanjo. Wotkħadžejo prajethe Serbin: Božemje, pſchecželo; hdj bħej z mojej ſmjerczu twojej duschi moħl wužitny byc, ja chył radu za tebie wumrjecz. Ma to wołmoſti kħor: Wħi chyli za miye wumrjecz? Zawérno, praji tamny, hdj

bých jenož twojej duschi poslužicj mohł. Z tajimi słowami wotemrje Serbin. Wnoch pak posła khorę swojego syna ke kaplanej z prośbu, zo chęć jomu po katolickim waschnju poslednie posylnjenja nabożnictwa (wérh) posłicjicj. Serbin khwata do chrkwe po najswięcjszemu sakramencie; ale psched chrkwinymi durjemi wuhlada straschnoho bara, kiz so na njoho mérjesche. Kaplan poznamieni so ze swiatym kschijom, pschedźe bjez dalsichho zabżewka do chrkwe, a khwatasche potom ze swiatym sakramentom do domu khorohu, kotryž žaboszcziwje na njego czasach. Khorę wotpoloži wérhwuznacjo a bu ze swiatymi sakramentami derje wobstaran. Joho wobroczenja dla czinjachu jomu někotri złosečiwi ludzo wjele njepešczeſtwa. Z chla je Serbin pschedz 200 lutherskich za naschu chrkci dobył. Hdž bu farar Boszczij Max Nikolaides (Nykela) za kapitulara w Budyschinje powysłany, bu Serbin 10. febr. 1679 farar a częstny kanonik budyskoho tachantswa. Wón czerpieſche na kamieni a zda so, zo je w khoroszji husto w Khoczinie pschedbýwał; pschedźe powiedza so, zo je z Khoczineje kóždý dzeń do Różanta khodzik a ī czeſcji swiateje Marije tam Božu mszku dżerżał. Pschi tym ludzo wopominaja, zo je jomu kóždý krócz joho rocžk hacz do kązkowskoho leša napšczeſcio pschileczał a potom na kiju domoj njeſený był. Tež ma Serbinec swójba njeboh duchownego we wulkej čeſcji. Te swjeſcio (Božu martru), kiz je wón pschede wsu pschi puczu do Konjec drjemjane stajicj dał, su pschede wjach lětami domoj wzali, a na te same město nowe rjenische wobstarali. Hdž bě Serbin farar, pschibjerasche pschi nje-wustawachm džele joho khoroszj, a tak wumrje wón hžom 23. februara 1682 na czerpienjo kamienja a bolacu schiju — schtři měsach njenižesche wólfce ryczeſci — hšczeſe nic 48 lět starý. Pschi joho wotemrjeſci czitasche kaplan Swotlik runje tele słowa: Haec est dies, quam fecit Dominus (to je dzeń, kotryž je tón Konjec činił). Z chla bě Serbin 19 lět dołho hało duchowny w Kulowje skutkował. Wón bu w cyrkwi pschede wulkim woltarjom pohrjebanh. Budyski tachant Měrczjin Brückner z Brückensteinia (rodzony z Nowej Wsy pola Kulowa) po-czeſcji w lěće 1683 joho wopominjenio z mosaznej taſli na joho rowje, hdžež joho njeniue „horliwoho za Boha a joho wuczbu a Chrystusowe stadlo, krutoho wojowarzia v najležbniſtchego paſthryja, jara zaſlujbnego fararja.“ Bjez joho titlami steji tež, zo je Serbin Baccalaureus SS. theologiae et Magister philosophiae był. Hdž su w pozbjazich čoſach zaſp joho row wotewrili, najeſterie, zo býchu czelo druhoho duchowneho tam pohrjebali, namakachu tónle row po powjeſcji nutnika z roſmarju wobroſczenh. Tola njenamakach powjeſcž wo tym nihdże cziszczeniu abo pisanu. Z najmiejſcha z tutoho powiedania wukhadža, zo bě njeboh Serbin hało duchowny a čłowiek we wulkej čeſcji w Kulowskiej wosadze, hdž bě hžom dawno z tutoho swęta ī doſpolniſhomu živjenju woteschok.

Serbin bě horliwý čeſczejowat swiateje Marije, kaž hžom horjeſka spomnichm. Ć jeje wjetſhomu pocjeſcjeniu a ī wuproſcheniu jeje zakitanja pschi wotwobroczenju bludneje wérh bu w l. 1672 w Kulowskiej farſtej cyrkwi archbratſtwo S. Marije rózarija założene. Album (pomjatua kniha) tutoho bratſtwa spomina wobschrénje na spomnjenie pschicžinę tajloho założenia, kotrež staj Nikolaides a Serbin tehdomniſhomu budyskomu tachantej Pétrej Longinej z Küffen-

berga, administratorej Lužicow, rozeſtaſaloj. W lécje 1667 běchu mjenujc̄ lutherſch̄ pſchez potajne naradzenja (conſpirationes) a jenofronſke rozpраjenjo (durch einſeitigen Bericht) pola ſakſkoho kurwjercha wuſkuſkowali, zo ſmědžachu luthersch̄ duchowni exercitium lutheranismi wuſkonjecz a zd mału ſwiatokſchiznu cyrkę za ſwoje Boże ſlužby žadachu. Dokelž dýrbjachu ſo katholſch̄ někto tež wotewzaczja měſchčanskleje ſchule a z tej zjenocžených kapitalow bojecz, wobroęzi ſo Serbin na khězora hako wuſchſchoho zakitarja katholikow we Lužicomaj. Zakitowach khězorowh mandat (wukaz) je 16. januara 1669 wudath a potom w Kulojwe wozjewjenj. Ale nadběhovanjo w nastupanju wěry njebe ſo hiſcheze z tym ſtajilo. Duž dopomniſhtaj ſo kuluſkaj duchownaj na tón ſredk, kotryž bu w 13. lětſtotku ſwiatomu Dominikej wozjewenj a w nětežiſch̄ połodniſch̄ Francowſkej hako pſchihodný ſo wopokaſa — mjenujc̄ rózarij. Po jeju žadocžji wobrocži ſo tachant Longinus do Roma a doſta wobtwjerbzenuſku liscziniu, 11. juliſa 1671 w Riomje wudatu, zo je w Kulojwe to ſame bratſtwo z tymi ſamymi prawami, kaž přenje bratſtwo pſchi c̄hřki S. Mariae ſuper Minervam, ſotrež bě bamž Pa-woł V. džen 31. októbra 1606 wobtwjerbzil.

(Skončenjeno.)

3 Lužicy a Šakſkeje.

Z Njebjelcžic. Wulka grudoba je nas potrjechila, naſcha wosada je woſhrocžila, jeje duchowny paſthř je zemju a nas, jeho lubowace woſcki na wěczne wopuschčil. Njeđelu dopołdnja, někotre minuty po džewjatej hodzinje, wuſny tudh we nadziji na ſwojego zbožnika, ze wſchěmi ſwiatoscžemi na pucz wěcznoſcje derje wobſtaranh, kniez Miklawſch Rokla, wuſkozaſtužný farar njebjelcžanskleje farſkeje wosadu na woduſawę. Hízom dleje hac̄ ſchtwört lěta doſho bě ſo zornjeschko ſmijercje, kiz njebočicžli drje doſho we ſebi noschesche, dale a bōle rozwilo, a wſcha lekarſka pomoc ſamych ſławnych a wuwołanych lekarjow njeběſche doſabaca čerpjacomu cželej předawſchu hewak frutu ſtrowoſcž zaſh nadobycž. Wjach cžasa do jeho ſmijercje njeđasche ſo wotkorjenjo wjach wocžakowac̄ a hízom ſobotu wjecžor wokoło woſmich hodzinach pocžinachu ſo poſty ſmijercje pſchiblizowac̄: ſmijertne woſowanjo ſo zapocža, z kotrohož bu hafle, kaž prajene, nazajtra wumoženj, hdyž kemſchace zwoujenjo jeho duchowne ſtadlo do c̄hřkaje woſasche; tak wuſny pſchi tych ſamych zwukach, kiz běchu jomu něhdh pſchech witanu pſchiležnoſcž pſchijedke, za jeho wosadu wuſkoſtwaſth wopor božej e mjehe njebjefkomu. Wócej poſkiczeč abo pſchez wozjewienjo božoho ſłowa ju natwarječ, k wſchomu dobromu naſabječ a k njeſuſtaſcu na druhdy hórkim a cžegžim puczu k njebieſam pohnauwac̄. Šchtwört napoł džewjecžich dýrbjeschę po poſtajenju jeho ſchęſcianſki pohrieb bycž. Hízom wot ranja běchu ſo toho dla wſchelach pſchecželojo a pſchituzni, poznacži a cžecžowarjo a woſebnje tež jeho zaſtojných bratſja z bližka a z daſka pſchibliziſli, zo bycžu jomu pſchez pſchewoženjo k rowu poſlednju cžecž a luboſcž wopokaſali. We poſtajenym cžasu podachu ſo poſledniſchi do c̄hřkaje a wuſpěwachu tam za njeboho ſobubratra

officium defunctorum (chrkwińskie paczery za wotemrjetych). Nětk džędu po częło same, kotreż bu wot częsnich sobustawow wosadu pod pschewodżenjom mnogich nětk so pschiblizwowych pscheczelow a znathch najprjedh na tamne město njesene, hdjeż je sebi njebočiceli pschez swoje njewustawace swérne skutkowanjo wulki džel wysokich swojich zastužbow nadobyl — do chrkwię, a bu tudy hłownu k wołtarzej złożenu, postajene. Pschi pschitomnym częle džerzesche nětk wysokodostojny kniez kanonik a farar w Chróscieach J. Barth requiem — bożu mschu za wotemrjeto-го —, bjez z tym hacż na pobocznich wołtarjach drugih duchowni sobubratsja tón samón wysokowužitn wopor za mér a wotpocžink njeboho pscheczela a bratra Bohu posficzachu. Po sfoneżenju teje sameje wstupi wysokodostojny kniez schołastikus M. Birk psched wołtar a džerzesche wsché wutroby pschimacu a hñijacu pohrjebnu rzeż. Zawérno, wysoli predań móžesche so pschepołazacz wot mdenoho zacjischęja joho słowow, kaž wot swérneje luboscze woshoczeneje wosadu k swojmu njeboh duchowpastyrjej pschez słyschomne zdychowanja kaž pschez mnoge wutrobne słzy, kotreż wosada k swojej a k czesci zemrjetoho płakasze. — Pređowanjo spominasche na njeboh halo na doстоjnoho duchownoho, na dobroho pscheczela, na kedziliwoho a spróchnego duchowpastyrja a pilnoho a sprawnego dželacżera we winich Chrystusowej. Wosebnje bu wosada k mnogim słzam hnuta, hdjż so połazowasche też na tamnu wutrobu a starosćiwu luboscż, kotrež bě njeboh pschi zańdżenym wohnjowym njeżbożu pschecżivo swojej wosadże wozjewił: tak bě wón wschudżom pomhal a že słowom a skutkom so starał, tak bě wbohim wotpalenym nic jenoż wschelake pschinoschki k zafy natwarjenju do popjela pschewobroczenych tvarjenjow, ale też chrobu, a draſtu — posficzal, haj tak bě wón same swoje wobydlenjo we kscheszanskiej lubosczi jim wotewrili a pschi swojej znatej społojnosći z nimi dželił. Wysche toho njeħasche so mocny zacjischę pschepoźnacz, hdjż so na mnoge joho wopory a džela spominasche, wot kotrejch so, býrunje hiżom z czerpachym czětom, tola tak dolho hacż móžno wottraschicż njeđa. Jenoż wažnych a wulkich winow dla a toho dla jara porędko wosali so na dlešchi čas wot swojego domu. Pschech bě hotowy, njekeđbujo na wjedro a hobjinu, khorym a praschinym swiate boże wołazanjo pschinjescz, iich po Chrystusowej vorucjnosći wot hréchow wołwajowacż, ze swjatym woslijom żabowacż, tróscytowacż a hacż na najlepje na pucż k węcznosći wołstaracż, zo njeby żadyn joho winh dla zhubienj był wot thch, kotrejch bě tón kniez jomu dowerił. Po tańtich wsché wutroby hnującejch słowach bu pucż k rowu nastupjenju — wjedzenj wot tohosamoho knieza, tig bě Requiem džerżał. Na pohrjebnişcęju buchu wsché modlitw za njeboh wuspiewane a zemiske zbytki joho czěla do chłodnoho rowa zapuszczone. Ze żarowacej wutrobu a z mokrymaj woszomaj położichym swoje horſki pierścęze na wotemrjetoho proscho, zo by njebjessi wóć joho wuejisczenego wot człowiejekich slaboscżow, bórž pschijał do swojego węcznoho, zbożnoho raja. Cyle pschewodżerſtwo wręczi hiščeze so jemu do chrkwię, hdjeż bu potom po cyrkwińskim wažnemu boża mscha „wot jandzelow“ (de angelis) džerżana, a to wot wysokodostojnego knieza kanonika a fararja we Wotrowie J. Wornacža. Tuta kaž też prénja boża mscha bě śpiewana a pschewodżena wot wosadu z mnogimi

psychichodnymi kherlusciami. Dwanaście bě dawno nimo, hdyž so tajka zručna swjatocznoscí skončí. Vjez psychewodžerjemi widżachymy knj. sudniškoho (amtmana), knj. měščjanostu a knj. archidiačona z Kamjenca, mnichůc ſuſodných knjezow wucžerjow a ze strony jeho duchownych sobubratrůw wysche hžom pomjenowaných knjezow a wysche tudomnoho knj. kaplana J. Nowaka dale knj. administratora P. Benna Krala z Róžanta, knj. fararja J. Bjenšča z Rabic, knj. fararja J. Nowaka z Radworja, knj. kaplana J. Wornarja z Khróscic, knj. kaplana P. Othmara z Klöschtra, knj. hrodovskoho kaplana J. Baritschera z Brunjowa a tachantskoho vikara J. Herrmannia z Budyschina.

Njeboh bu rođený 31. meje 1806 we Pozdečach, hdyž jeho njeboh starschej burske kublo wobſedžeschtaj. Wysoke duchowne dary a wutrobná luſbosć i měščanskemu zaſtojuſtu na wabifchtaj jeho i studijam. Hdyž bě teſame za wſchej čeſčju we Pražh dokončil, bu 15. decembra 1830 za měščnika ſwjeczený. Derje zrozhmijo wysoke winowatosće, kiz bě na tajte waschnjo na ſo wzał, prćowasche ſo nětk w noch a wodnjo najprjedh krótki čas we Budyschinje a Rabicach, potom dohli čas we Khróscicach halo druhí a wot lěta 1834 přeni kaplan a naposledku pjetinacije lět dohli halo farar naſcheje wosadu za powyſchenjo a pschižeranjo kraleſtwu božoho we Khrystusowej chrlwi na zemi. Toho dla předowasche wobſtajnjie a derje; pschižia nowonarodžene džecjatka pschez kupiel ſwjateje kſchęzých i ſtawam Khrystusowym a jeho ſwjateje chrlwie; prćowasche ſo z wjeſoſczi, mlobosć w Khrystusowych wěrnoſcjiach derje rozwučowacj a i božomu blidu pschihotowacj. Ženje njewotakowasche ſo ſpovjednoho ſtola a khoroho ſoža, hdyž ſo jomu pschech ſkladnoſeſ poſlicjowasche, ranjene ſwědomja zahojicj, želnoſciwe wutroby wurježicj a potom njemjertne dushe z Khrystusowym cžetom naſyčicj. Kudym bě pschečelný zaſtaracjer, njewědomny a njenazhonjenym podwołny mudry radjer, wſchitkim pak ſwěrny a wutrobný pschečel, kiz jich cželne a duchowne zbožo po možnoſći ſpěchowasche. Jego wopomnječjo budže nam pschech johnowane! Mikloſcijiw Bóh chchť jomu we njebiesach tamne myto hnadrne dacj, wo kotořož dôstacjo je ſo njeboh na zemi tak wobſtajnjie a naležnje prćowal! We kſchęzanskih starskich a synach pak zbudž Bóh dale luſbosć i duchownskmu zaſtojuſtu, zo njebichym ze ſtyſkuoſciu pschižodej na- pschečzo hladacj trjebali. Džeka je tu wjele we winich Khrystusowej, ale džekacjerjow mało—pschejara mało, a hžom wjach ſerbſkich duchownskich městow je njewobſadžených. Bóh wodž jich wutroby, zo bychu ſo zaſy množ a ſhmani ſerbſch ſynojo i ſtudijam a i duchownstwu wobrocjili a na ſebi nazhonili, ſami ſpýtali a ſlodzieli, pak ſlodiči je knjezowych pschah a tak ločke jeho brjemjo.

J. H.

Z Dr eždžan. Dokelž je pschi ſakſkym wójsku, kiz je za prawa a němſku narodnoſci Holsteina tam na exekuci wucžahnýlo, wokolo 250 katholſkich woſakow, je ministerſtvo wójny tež wo katholſkoho pólnoho kaplana požadalo. Naſch hnadrny knjez biffop je i tajkomu ſdnej na čas exekucie knjeza tudomnoho ſchulſkoho direktora J. Langu poſtaſil. Jego město ſo bjez tym wot druhich duchownych ſobu zaſtupuje.

3 Budyschyna. We lužiskej diócese bu vloni wot naschoho knadnoho k. biskopa 2850 wěriwych firmowaných. We lužiskej a drezdanskéj diócese je so vloni smilných darow nawdalo: za lyonske missionske towarzystwo w drezdanskéj 493 tol. 10 nsl. a we lužiskej 376 tol.; za Bonifacijsowe towarzystwo w prěnischej 222 tol. a w posledničej 305; halo pětrowski pjenježk w drezdanskéj 450 tol. a we Lujich 616 tol. 20 nsl.

3 Scherachowa. Nakhwilne k nam posłany kniez vikar J. Herrmann je so zasy do Budyschyna wrózil a k nowomu lětu k. kaplan Bender z kólnskeje diócesy (rodzeny z Düsseldorfa) sem pschicjahnýl.

3 Njebjelcic. Kniez kaplan J. Nowak bu wot wysokodostojnogo konfessoria za nakhwilnogo zarjadowerja našcheje faru postajený.

3 Budyschyna. Džen 23. decembra bě kaž druhe lěta w salu našcheje tachantskeje wucjerne swjatozne wobradženjo Božoho džecja. Wosobny dobrocjer a džecjipscherzel k. R..... něhdusihi mlynk, bě 170 rokacjow za džecji napjec dał, lotrež buchu na spomienym dnu wudželene. Wschelacy druzh dobrocjerjo našchoho města běchu tež wjele nawdali, zo móžachu džecjom brasth a wschelake trěbne a wužitne wěch darjene bycž. Nasch wysokodostojný kniez biskop a někotsi duchowni a měschzenjo běchu tomule wobradženju pschitomni. Schulski direktor k. Scholty mělesche bléšchu rycz k džecjom, džeczi spěwachu pschi wotewrjenju swjatoznoſci a pomodlischu so po slonczenej ryczi džakný pacjer. Boh žohnui wschitkých dobrocjerjow našcheje šhule, bjez lotrychž wosebje tež našče tachantskwo sluscha! W katholickich šhulach w Drezdananach a w Lipsku bě tohorunja tajke wobradženjo.

Postrowjenjo z Polskeje.

Cžesčenomu wubjerkej towarzystwa ss. Chrilla a Methoda w Budyschinje.

Budz kħwalený Jezus Chrystus! Z tutym staropolskim*) a kħeschċanistim postrowjenjom witam mlode towarzystwo, lubowani bratija Słowjenjo, a sobu pscheju Wam wschitke zbožo, pschede wschim Boże żohnowanjo. Wulka běše moja radoscž, hdyž żhonich, zo hacžrunje tak mala je horska katholickich lužiskich Serbow, scje tola na wopemnjenjo thsacletnho jubileja a k cžesci ss. Chrilla a Methoda, iapoščitołów Słowjanow, pod jich mjenom a zakiton rjane towarzystwo založili, kiz chce nabognoho ducha wobtwjerdzicž a zdżekanoſcž rozschrerječ. Wopravdzie Wasza horska pröca, kħwalobne staranjo a rěka wutrajnoſcž móže halo pschitkab služicž wschitkim Słowjanam. Hacžrunje Wasch maly narod so dželi w nastupanju rycze na dworu halzu (hornjo- a delnjołužisku), hacžrunje scje pod dwěmaj kniežerstwomaj a tež z pohladom na wěrywuznacjo so rozdželujecje, tola pschi tejko njepschajachch wobstejenjach sylnje dželacje. Njebjesli Wótc rady wudžela swoje żohnowanjo kóždomu cžestnomu pröcowanju, a tak tež Wasz zawěscje żohnuje

*) Tež protestantsch Polakijo a Kaschubojo postrowjeja tak; prěnisihi: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus, a posledniši: Njech bdze pochwolony Pon Jezus Christus.

a żohnowacż njeprchestanie, a budże Wam moch dawacż, zo býschęje njeprabnyli w nadobnym wojsowanju, kaikej na pomjezach slowjanskich krajow wjedziecze.

Z mojej stronę wýsche dobrzych pschecżow wopruju wschitku pomoc, kotrež zamozu, Waschomu tawarstwu. Chciu na wschę czoſy sobustaw towarzystwa býcz, w pólscich czaſopisach budu rozprawh dawacż wo Waschim skutkowanju, tohorunja budu mojich krajanow pohnuwacż, zo býchu so zapisowali hało sobustawh Waschego towarzystwa.

Jenož jene pschispomnjenjo mam pschi tej składnoſczi cžinicż, zo býschęje mjenujich město z němſkoſo, z druhich slowjanskich ryczow potriebne knihi pschecželi. A tomu kóncej chciu Wam w krótkim někotre pólſke knihi pôſlacz, kotrež móža za Wasche towarzystwo wužitne býcz. Daj Bóh, zo bý Towarstwo, kotrež seje założili, njeprabnylo, ale pscheczy wjach so rozwijalo!

Skłocžnie proſchu Was, zo býschęje w modlitwach Bohu poruczeńli tež nasch njezbožowny Pólski narod, kotrež teſko martrow a pschecžehanjom czerpi swojeje narodnoſcze a swiateje wéry dla.

Pschejo hischęje junu zbožowne wuskuſowanjo Waschim nadobnym praco- wanjam a džekam, a zawęſcjujo Wam pschitklnoscż a hotowoscż k wschitkej mi möznej pomocy, wostawam z hľubokim poczecžowanjom

Na dnju ſf. tſjoch kralow 1864.

Józef Ghociſzewski.

Cyrkwiſke nowinki a powjescze.

Pruſſa. Katholske nowiny wschę pruſſich provincow (krajow) dopoka- zuja pscheczy wjach, kaf kniežerſtvo katholſkich krajanow w pschirunanju z druhimi pschikrótſcha. Létnie wudawki na gymnasie (wulſke ſchule) pschipokazują so jenož protestantskim, bjez tym zo katholſke niežo njedostawaju. Tež założuje kniežerſtvo nowe protestantske gymnasie, hdež býchu katholſke trébnische býle, kaf na pschikkad w schlezynskim Matiborje, hdež stej dwé tſeczinje katholſkich ſchulerjow. Tež w Poznańſtej twari ſtat protestantske cyrkwie, bjez tym zo ſo katholikam tam sprawne žadnoſcze njedopjelnjeja. Polach maja so wjele hórje w Poznańſkej džzli Němch w Holſteinje a Schleswigu!

Z Danziga. Na ſ. Miklawſcha bu tudy wosobny muž z wulſkej cžesceju pohreban, kotrež běſche džen pſched swojej ſmjerču katholſke wérhwuznaczo wot- položil. Běſche to kralowski policajſſi direktor Filip August Weier, talentny a za wſcho dobre zahorjenh ſchędžiwc. Joho pschecſtupjenjo zdaſhe ſo cžim ſpodji- wniſche, dokelž bě wón wjele ſet miſdhy ſtola ſvobodnych murjerjom (liž na wěru niežo njedzerža a wosobje tež pschecžiwo katholſkej cyrkwi ſkuſkija wědomnje a njewědomje). Wón ſam pschi ſtronym rozmije požada katholſkoho fararja Dr. Rednera k ſebi a wozjewi jomu swoje wotmyſlenjo, protestantskich pređarjow wotpakawſhi. Psched ſwědkami mějſche farar dolhe rozhreženjo z khorym, wrocji ſo po krótkim zas, da jomu wérhwuznaczo wotpožicj, pschija joho do naſcej cyrkwie a wudželi jomu ſ. ſakramenth. Hnijaca bě joho pobožnoſcž pschi tym

a z džakom k Bohu powjedasche potom pschihabžachm wo swojim nowym zbožu. Psihi joho pohrjebe wobdželichu so tež jeho něhduschi swobodnomurjeršč bratsja a wjele ludu ze wsčech powołanjow.

Z Wina. Towarſtvo s. Severina je tež leſsa zhromadne pucžowanjo do ſlubjenoho kraja a wosebje do Jeruzalema wuſipalo. Pucžowanjo budže, jeli ſo do 5. februara t. l. doſcž pucžowarjow wozjewi, kiž žadane pjenjež zaplačja. Towarſtvo ſamo jedna potom z parolodžu (Dampffchiff) a wobſtara wſcho trébne. Džen 5. měrcia ma ſo z Triesta wotjēz a cyle pucžowanjo dwaj měſacai tracž. Za tónle pucž wot Triesta a wróćo placzi ſo 520 ſchěnakow.

Schwajcarſka. W klóſchrje na horje St. Gotthardu bu wot 1. oktobra 1862 do 30. ſeptembra 1863 zchla 8745 khudých zaſtaranych a 20,035 wojedow z drastami pucžowarjam pschez tamniſchu horu wudželenych.

Italska. Swjath wótc njeje wot měſaca meje konſchoho ſeta wjac̄i horb był. Zo je nětk cyle ſtrwó, dopſkazuje to, zo je patoržicu wulki nýſhpór a Boži džen wulku Božu mſchu w chrkwi s. Pětra djeržak. Po ſemſchach pschi-ja, kaž je to kóžde lěto waſchnjo, zbožopſchecja kardinalow a biskopow laž tež pozdžiſho pschecja zaſtupnikow a poſlancow druhich kniežetſtwow.

Polska. Wójna traje tež w krutej zymje dale. Tola njeje to jenož wójſko, kiž tuton njezbožowny kraj zahubja, ſu to wosebje straſchne a njeſchęſcianſte wulazy generala Berga we Warszawje a Mlurawjewa we Wilnje. Je-dyn z najnowiſchich trjechi tež chrkaj a duchowniſto. Berg porucža: Dokelž wýſchše romſkokatholſke duchowniſto kačaniskoſho wobrjada (ritus) njeje swojich poddatych k pschiniſnoſci k carej dowjedko, dyrbja biskopojo, administratorojo a kanonikojo kapitla archidiocesu warszawſkeje a kalifskieje, kielcowſkeje, lublinskieje, plockieje, ſandomierskieje na tón čas, w kotrymž budže wójnski ſtar w Polskej tracž, wýſche kontribuciije (wójnskoſho pschidawka dawkow), napołożeneje hížom 11. decembra, híſhcze jenu nowu dawacž, a to biskopojo a administratorojo 18 procentow a kanonikojo 6 procentow swojich dochodow. Wě zo zemjanſtwo híſhcze wjac̄i czerpi!

Połnocna Amerika. General David Stanley dosta we hłownej chrkwi w Cincinnati ſakrament firmowania pschez archbiskopa Purcella, a wopuszcji bórzy zaſy město, zo by k ſwejim wojałam ſchol. Psihi miſſionje, wot P. P. Damena a Van Gocha wotbjeržanym bu dwachczi protestantow do katholſkeje chrkwej pschijatych. — We měſeće Buffalo wotpołożichu psched P. Wenningerom ſydmijo katholſke wěrywuznacžo. — Biskop we Philadelphii wozjewia, zo je joho ſtarwna chrkaj nětko hotowa. Wona je jena najrjeniſchich gothicſkich twarbow w Americh. — Biskop w Burlingtonje (stat Vermont) twari tež nowu chrkaj. — W Pitts-burgu a wołoſnosczi buchu dwanacze katholſkich duchowni do wojałow wubroni; jich wosady pat pschinjeſchu bórzy trébne pjenjež (6000 toſeri), zo bychu swojich duchowpaſtrjow wukupili.

Połodniſchá Afrika. Katholſki miſſionarjo ſu w Kaplandzie haſle 25 lět. Pod kujezenjom Hollanđanow injeniujch bě wozjewienjo katholſkeje wěry bjez pohanami psihi najkrucjiſchich ſchrafach zaſazane, a Jendželska bě hacž do

najnowisjego czasu skoro runie tak njezniesliwa. Besche tam założ, że dyrbi sojdy katolicki duchowny bory załatwia a hnydom won transportowanych byc. Halle w lèce 1829 pocja Zembelska bòle sprawna pszecziwo katolikam byc. Duż bu psched 25 lètami preni katolicki mission z japoštolissim vikarom w Kaplandze założen. Nekto su tam hñom tsi vikariath (biskopstwa), z kotrych je je jedyn biez Kafframi. Dokelz dyrbjachu so katolicki missionarojo najpriedy za tudomnych katolickich wosadnikow, kotrych je tu na 8000, staracj, mòzachu halle psched 7 lètami z missionskej dzélawocji pola tufraginikow zapocząc a dzélaja nekto biez wustawania zbożownie.

Nalejnoscje towarzstwa.

Na lèto 1864 su swój pschinoski (15 nsl.) do polskich zapłacili: ll. scholastikus M. Bul, farat J. Kuczank, schulski direktor P. Scholka, kaplan Hórnik, cyrkwienski spewak Maj, Jakub Wenka, Jan Koplanski, Jan Bétko, Jakub Spann, Marija Pietaschowa rodz. Scholcic, Khata Duczmanec, wschitch z Budyschina, Marija Duczmanec z Hrubjelicic, Michał Polan z Mnischonca, bratr Jurij z rjadu kapucinow z Rumburga, mnich Jurij Kravcik z Rumburga, Petr Hascha, Jakub Hascha a J. Kofla, wschitch ze Zajdowa, H. Haderkowa ze Židowa, farat Jakub Bjenisch z Malbic, Jurij Kózler z Nowoslic, Michał Biedrich ze Smjerdzaceje, Jakub Leschawa z Pessle.

Na lèto 1863 su zapłacili: kubler Jakub Schelc, kubler Jakub Horjen, wobaj z Róžanta, wojnar Jurij Scholka z Dobroschic, blidar Michał Kubá, kubler Jakub Lebza, kublerski syn Michał Hórbán, wschitch z Pessle, farat J. Schneider z Kulowa.

Dobrowolne darzy: P. Hascha ze Zajdowa 5 nsl.

Za nowych cíitarjow Rath. Posla.

Wažnych winow dla, tiz materialny a duchowny wujitk wschitkich Serbow nastupaja, je so wot lèta 1861 starz katolicki prawopis pschemenik abo lepje porzedzil. Tola, schtoj je dobreje wole, naukuje tajke porzedzenjo bory. W loun pschidachim dwé stronje rozwuczenja halo pschidaw. Cetsa jenož wospjetujem: Schtoj može „dwé calcziczych” mesto „dwé czawcijiczych” cíitacj, je dowuczenj cíitar Rath. Posla!

Za tych, tiz chcedzja nowe laczansko-serbske piśmo znacj a za drugich Slowjanow pschidawam, zo je cí=é, cí=č, sch=s, sch, psch, tch (ts)=kf, pf, ff.

Wot zhromadneje piśmowstaje narycze zienoczenych Serbow wotkhabjam jenož, zo pschidawiske wukonczenia „—oho, omu” (mesto —eho, —emu) a wécowistske wukonczenia „—jo” mesto „—je” (dacz, dawano) piśamy. Tola też to pschidzimy, hdzj druga strona pschisluschnoscj pschidzienia i nam we piśmje dopielni. Sława rozmym reformam!

Redaktor: M. Hórnik. — Cíithcjał L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholicki Dōsor

Cyrkwiński czasopis.

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinie.

Čís. 2.

Februar.

1864.

Schto dyrbi prawy Ekhescjan wo pôstniiskich wjeselach djerjecj?

Wo tuthich wjeselach płaczi tosame, schtož wo wschitkich druhich wjesoko-
scjach płaczi. — Zo je dowolene, sem a tam wjesoloscj wuziwacz, haj zo je
Ekhescjan druhý winowath, z wjesoloscju czeło wolšewicj, je wête a
wuzinjene. Boh sam a načha cyrkę to dowolataj a połazujetaj; Boh, hdyž je
hijom po stworjenju człowieka w otpoczný džen (sobotu) — za nas pschez cyrkę
(jedzeli) za njoho postajil, cyrkę pak, hdyž je hischcze wjach swiatyh dnjom
postajila, na kotrychž dyrbi Ekhescjan nic jenož za swoju duszu so staracj, ale
tež za swoje czeło: pschez wotpoczowanjo wot czełkoho džela, pschez tutomu
pschimérjene posylnienjo a wolšewjenjo. Wola Boha a nasheje swiateje cyrkwe
toho dla je, zo dyrbimy wschitich swoje czeło druhý wolšewicj pschez wotpoc-
zowanjo a wuziwanjo sprawneje a njewinowaneje wjesoloscje, chle po swjathym
pismje, kiz nikomu to njezakazuje, haj na mnogich mestach zjawnie porucza. Pola
swj. scjenika Jana (2, 2) cđitam, zo je Syn Boži sam na Kananejskim kwasu
ze swojej macjerju a swojimi wuzowniskami pschebywał nas wuzo: zo taſka a
podobna wjesoloscj prawje wuziwana njeje zakazana, ale dowolena. Nabožný a
swiaty král David tosame wobkrucza wutwołao: (Psalim 103.) „Wino wjeseli
człowiesku wutrobu“ (rozemi so, pomérnie wuziwane) a swiaty Pawoł w
lisce Philippiſtum (4,4) piša: „W jeselcze so we Keniezū a zaszy praju ja:
w jeselcze so.“ Schtož wysche toho wě, zo ma wuziwanjo prawje Ekhescjan-
skieje wjesoloscje tež swoj wuzitk za czeło, tesame posylniejo, wolšewiejo a
k dalshomu dželu wobkruczejo, tón budže tež radh słowczko ryciecz za njewino-
wate sprawne wjesoloscje, sem a tam zarjadowane. Mérimyli z tutej měru

póstnisse wjesołoscje, dha njebadja so tesame prawje wužiwane zacjísnycj. Też tón čas, w kotrymž so tele wjesołoscje wotbjeržuju, połazuje z džela na njeschlódnoscje a w jenym nastupanju wužitk tajkich pschihodnych wjesołoscjow. Zyma, do kotrejż padaju, je njeslubozny, kruhy poczas, w kotrymž kóždomu czopla siwa a pscheczelniwe rozryczowanjo z druhimi jara derje čini, (w naleču abo w lécu so wjele wjesołoscje pschihotuje pod hołym njebjom, z wołokolhodzenjom, wobhadowanjom natury atd.); też njeskomuži nichčo schtož burskich ludzi nastupa, w tymle času wjele džela, dokelž rólniske dželo wotpoczuje, mlečenjo je nimo, a kóždy takrjec z prawom sej neschto dowoli, schtož je pschez swoje stajne wuprowowanjo za lěto zaſlužil. Nichčo, ja praju nichčo njebudże prawje a derje zarjadowane póstnisse wjesołoscje tamacj abo za jich dospołne wotsironjenjo bjez ludom dželacj. Ale kóžda wěc ma swoju dobru kaž tež swoju zlu stronu, a tak je to tež z wjesołoscjemi a wosobniye z póstniskimi wjesołoscjemi.

Wjesołoscje su wšak dowolene, haj sem a tam hžom wužitne, ale jenož tajse, kij su njeschlódne a pschejzene pschińdu z nashei swjatej wěru. Pruhujemy-li wjesołoscje po nashei swjatej wěrje, dha dýrbja pał tesame schyri wosobnoscje (samotnoscje) mječ. Wone dýrbja: 1) čeſne a moralne bjez, starobje, a powołaniu so wjeselachych pschiměrjene a bjeze wšeje schloby za strowotu čjela a dusče; 2) dýrbja tesame tež z prawym wotpohladanjom wužiwane bjez, mjeniujch dla wołschewjenja -čjela a dusče, z pohladom na Boha jich dobrociwoho daricžerja a z džakownoscju, a tohoda, zo býchym winoju a ranjenu luhosez z druhimi zash wobnowili; 3) dýrbja wone tež w prawym času a na prawym wěscze wužiwane bjez a žane wulke wudawki so powjeselacomu činicj; 4) skónczniye dýrbja poměrnje wužiwane bjez a z džakom po jich wužiwaniu. Měrimy-li póstnisse wjesołoscje, kij so bjez nami zarjaduja, po teje měrje, potom wě-žo njemóžemh hinal, hacj napominacj, zo býchym pschi jich wužiwajn jara ledžbni býli, zo sebi maloho wužielka dla čjafne a wěczne zahubjenjo njeſchicjehnjemh. Pschetoz hdyž sebi nětčjische póstnisse wjesołoscje wobhlađujemh po spomnjenych schyri punktach, dha dýrbi sej kóždy sczehowace praschenja stajicj:

1) Su drje wšichke tele wjesołoscje, kaž wone so sem a tam wotbjeržuju, za mnogich čjeſne a moralne? Čjinja so wot mnogich z młodoho luda znajomstwa, kij su nic jenož cyle zakazane, ale jim k społojenju mjasnoho lóščitorstwa služa. Pscheczinja so pjeniezh, kij buchu wot někotrych sferje na zežinjenjo hłodneje doma tradaceje swojih pschetrriebane bjez mohle hacj na hračo, palenc, wino, atd. W někotrych městach tež tón nje poczink knježi, zo so pschewoblekuja a směšnje wuhotowani abo we draſtach druhoho splaha po wšach a domach čjahaja a blažnistwa čjera napscheczo piſmu, kij praji: „Zona njesmě nosyčz muſku draſtu a muž so njedýrbi woblekacj ze žonſtej draſtu, pschetoz to je hroznosć tomu knjezej, schetoz to čjini (5 Mójz. 22). Su dha sem a tam póstnisse wjesołoscje tež starobje a powołaniu pschecj pschiměrjene? Hładaj wšak na rejiwanshu lubju, tam namakaſt husto doſč schufskie džecji wot samotnych starszych pschiměrjene, zo buchu zahe hžom mlode žiwijenjo wažicj a derje pscheczinicj (t. r. skazycz) naukuſnyli. Oži skónczniye nazhonjenja dla do městow

a hladaj teles dñu na tam zarjadowane bale a soucerth, vjeſady atd., kaſ dñha ſu powołanju pſchimérjene? Z wěſtoſcju tam naděńdzech muohich, kotsiſ tam runje tak mało ſo pſchihodža kaž wrobl do kanarikow. Kóždy ſchtant (powołanjo) ma ſwoj wěſty ſchodziſk zbzélanoscje a wědomnoſcje, runje tak ſwoje mjenſche abo wjetſche dokhodž (nutſpchinbzenja); duž placzi pſchi wopytanju wjeſolich zbrromadženſtrow: Njeſměný wysche ſchtanta; hewaſ ſo wſchudžom wopacznoscž a ſchoda poſkuſuje.

2) Z kaſkim wotpohlađanjom, hdž ſt druhomu praschenju pſcheinidzem, najwjaſch lubži poſtniſke wjeſoloscje pyta a wužiwa? Naſlepje dñha je, jich ſamych tuteje węch dla ſo wopraſhecz; zda paſ ſo nam, zo te praschenjo njeje trěbne, pſchetož najwjetſchi djel wužiwa poſtniſke wjeſoloscje z jenicčkoho wotpohlađanja ſwoju ſmyſloſtocž změrowacž a wſchě žadanja mjaſa dopjelnicž. Poſtnich abo po italsku karneval (t. r. mjaſo, boženje! potajkim čas, hdž je poſlenje dñu hiſhcje dowolene mjaſo jescz porno ſežehowacomu poſtnomu času, hdž to w zaſtarſku dowolene njebeč chly poſtny čas) zda ſo někotrym woprawdze nič jenož tón čas bhcž, hdž moža ſo hacž do ſteje wole z mjaſom na jescz, ale wſcho czinicž a dokonječ tež naſhroznishe ſkutki, po kotrejch mjaſo žada. Zo hižom tajke wotpohlađanje ſame za ſo, poſtniſkim wjeſoloscjam wſchitkon wužitk bjerje a zanicži, to drje kóždy dowidži.

3) Prawe wjeſoloscje dyrbja, kaž praſachmy, tež w prawym czaſu a na prawym měſcze wužiwane bhcž. Schtož najprijeb čas naſtupa, njeje tón čas runje wopaczný čas, w kotrejž ſo tele poſtniſke wjeſoloscje počzinaja a wužiwaſia, pſchetož počzinaja po hodžoch a tſjoch kralach, hdž dyrbji myſl kóždoho pěknoho hiſhczejana zbožnika dla hiſhcje wot wulkoho nutſkownoho wjesela hnuta bhcž, ale ſkto njeby wježbaš, zo ſo poſtnicario we čazu wužiwanja a pſchi wužiwanju ſwojich wjeſoloscjow tón lubž drohi čas a čaſnik (zeger) njewobledžbuja: Wot ranja hacž do wjecžora, wot wjecžora hacž do ranja někotſi pijo, hrajo abo ſedžo w korečmje pſchebhyaja a njewozmu ſebi tele dñu (wosobnje poſlenje tſi dñu pſched popjelnej ſrijedu) ani tak wjele časa, zo bhcžu prawje jědli a ſo prawje wuſpali. We naſtupanju města je to, ſchtož wſy naſtupa, najbóle korečma; ſtejſi korečma pod wobledžbowanjem ſwědomitoho korečmarja, kij na porjad a pſchiſtovne zadžerženjo ſwojich hoſćow hlada, njeđa ſo wjele tomu napſchecjo projicž; kaſ paſ potom, jelizo tomu tak njeje, jelizo poſtnicario we wſchěch rožkach a kuceſtach korečmy njewobledžbowani ſo zhubja a czinicž moža, ſchtož chcedža ???

4) Wužiwaſia ſo, zo ſkonečnje ſt poſlenjomu praschenju pſchinidzem, poſtniſke wjeſoloscje tež pſchecy poměrnie t. j. we prawej měrje. Bohlad na někotrych poſtnicarjow nam něſhto druhe poſkuſuje, widžimy mjenujich poſtnich runje kaž kermuſku wjele pjaných, wjele zaſparnych, wjele ſkoržach, zo jich to abo tamne boli, zo je jich to abo tamne wulke njezbožo zetkyalo (najmjeňſche hiſhcje: prázna moſchnicžka)—najzjawniſchi dopolaz, zo ſu wſchitk tajek poſtnicario ſprawnu měru jara pſchecupili. Cicero pohanſli mudry praji: W jědži a piežu a hracju (kóždoho mjenia) dyrbji ſo měra džeržecž, zo wſcho z jenym dobom nje pſchepam.

Schtožkuli tele a podobne praschenja we nastupanju póstnicow rozinosti, dostanje wot jich wjesołosców druhe měnjenjo, mjenujich te, zo drje su to wjesołoscze, ale za mnogich jara straschnie a zo dyrbi so kózby kschescjan jara na kędzbu bracj, zo njebh pschi nich sprawnu měru pschestupil, abo na czele a dřschi schkodu wzal. Nabožnū a mudry kschescjan to dowidzi, do wutroby sej zapishe a po prajenym swoje zadžerzenjo zložuje; wón njerotrijekuje so cyle póstnickich wjesołosców, dokelž je runje za wjesołocž zaczuczijw cžłowjek kaž wschitich druzj; wón pak budže jenož tajke wjesołoscze wuziwač, kiz jomu žamu schkodu njenacžnia a wot Boha luboho Ćenjeza joho njerotdželeja.— Hízom chrkę, kózdoho najswérnišcha macz, so wuprócuje, joho psched tajkim zakludzenjom w thchle dnjach wobwarnowacż a napomina joho srjedž wjesołosców, so tež z krotosczu na kschescjanſke powołano dopomnjecż. Wona wodzawa so hízom 17 dnow před póstnoho časa do módreje barbħ k znamienju pokuth a zrudobh. Wona da njerzelu septuagesimy swj. sczenjo wot pilnogo hospobarja cžitar, kiz wschitkim tym najimnym dželaczerjam wuziñsennu zdú podawa k wopomnjeczu, zo dyrbinh tež wschitich halo werni dželaczerjo tu na zemi we winich Khrystusowej (chrkwi) nam wot Boha pschislubieniu zdú zaſlužicż: węcznu zbožnoſcž. Njerzelu seaxesimy džerži wona nam psched wocži sczenjo wot syherja a symienia t. i. božoho słowa, kiz jenož potom płodh pschinjese, hdyż je ze zwolnitivej wutrobu pschijimam, derje wobkhowanm a dopielnimy. Njerzelu quinquagesimy runje póstnicz pak předuje nam chrkę hízom czerpjenjo Khrystusowe, kaf Khrystus ze swojimi japoſchtolami posleni króč do Jeruzalema džesche a jim předhyprajesche, zo dyrbi nasche dla pohanam podath, wusměšcheny, wupluwanh, wuschnikanh a skoncowanh bycž. Węsčeje krule napominanjo, zo njebh nichčio poslenje tsi póstnicke dny na so za-był, abo so cęzko napschęczo wumožnikej pschehręſchil. — Na někotrych blakach wosobnje wo hłownych městach je tež tele dny t. i. runje póstnicz wosebita po-božnoſcž (Schthryczijhodžinska pobožnoſcž, das vierzigstündige Gebet) zawiežena, zo by Bohu takrje to zaſy wurnunane bylo, schtož na cžesczowanju zhubi pschez lochkomyslne zadžerzenjo thch, kiz póstnicz wopaki pscheczinjeja a Boha rozhněwaja — dobrh to srđk zawęscze, kiz móže wschitkim póstnicarjam wjele do pomjatka pschiwolacż. Dobry pělny kschescjan potakim njeda wschē tele napominanja swojeje chrkwe nimo hicž, zo njebh swój wuził z nich cžahnył; wón wopomina pschi póstnickich kaž wschitich druhich wjesołosczach słowa wulkoho japoſchtola Pawoła: „Wieseleże so, ale w tym Ćenjezu . . . . Wascha pęccziwoſć budź znajomna wschitkim ludžom. Tén Ćenjez je blisko.”

L.

Popjelna srjeda.

Přenju srjedu poſta, z kotrejž so schthryczijdnjowski póst spoczina, žohnuje chrkę popjel a měščnik cžini z nim na cžolo wériwych znamjo swjatoho kschija a praj: „Wopomi cžłowjeko, zo sy proč a do proča so pschewobrocijſi!” Schto čce nam tajke waschnjo a wobrjad? Schtož jeno zwjerſchnje a bjez mňlow na tole pohlada, drje we nim dale nicžo njeptytuje a zaſtoreči je halo nje-

trěbne a zbytne. Štož pak wěc hľubje pſchepa a so dophta za wulkimi myſlemi, kotrež so z tymle waſchňom zbudzowac̄ maja, — tón je njezapreje a njezastorkuje, so jeho njezdaluje, ale pſchistupi z wěriwymi kſchescjanami ď voltarjej a da ſebi čjelo ze žohnowanym popjekom potrushej a wopomina we wtrobje ſłowa, kotrež měſchnik pſchi tym wupraja. Popjek ſam móže nam wuežer byc̄, chcemy-li wot njoho wuknyc̄, chcemy-li ſlyſhcej, ſtož nam na myſle wiedze a na wtrobu kladze. Popjek, tale mala, po zdacžu njeważna wěc, katraž z wěſlikom rozleťuje, pokazuje čłowjekej wulki džel jeho žiwjenja, haj čjelo-wjeka ſamoho.

Popjek pokazuje na naſch nižki ſpocžatk, dopomija na proch, z ko-trohož je naſche čjelo ſtworjene. „Boh je čłowjek ſe zemje ſtworil; wſchitcy čłowjekojo ſu piershej a popjek.“ (Efli. 17, 1. 31.) — Młodzi a starci, bo-haczi a khubzi, wosobni a nizech, knieža a poddani! ſlyſhceje — wſchitcy ſe ſe wožiweny proch; hleſcze wſchitcy macze po čjeli jenajki ſpocžatku ſe zemje. Čjoho dla chyl swojego bratra zacpęč, ſo nad njoho pozběhovac̄, hdyž mataj jenajki ſpocžatku ſe zemje? — Što ſo horbžiš, hdyž ſh jeno proch a popjek? hdyž maſch ſwoju wosobnoſc̄, hdyž ſh hubjeny proch? „Wopomu, čłowjeko, zo ſh proch! — Haj, „na předawſche ſo njeſpomina“ (Efli 1, 11)“ a z toho je telko horboſce hjez čłowjekami. A tohola potruscha chyrek wěriwych z popjekom, zo býchu ſu dopomnili, ſto ſu a zo by popjek poduſyl horboſej. Stajej ſebi po-pjek často pſcher wocži a dopomnjej ſo na ſwoje nižke ſempſchindzenjo a daj ſo wot popjela ponížnoſež naſwucžic̄.

Zo pak njeſh vjach prochej napodobny, ale ſh z rianoſežu wobdaty, za to maſch ſo Bohu ſwojemu ſenjezej džakowac̄: twoje čjelo je ſtukt jeho ſwiatej uſtu. Spoloj ſo z tym, lajkohož je tebje ſcžinil a njezabudž, ſo jeho woli ponížne poddawac̄ a džakownje koſčic̄ Wótcowu ruku, katraž je tebje, proch a piershej, „z kraſnoſežu a čjesczu krónowaka“ (Pſalm 8, 6).

Popjek je nam hladadlo (ſchpihel), we ſtrumž woſladam, ſto ſto býrž b u d ĵ e m h. Njech ſmý zwonka rjeni a na ſpodiwanjo, licžch njech ſo čjerwjeni-taj, wocžch njech ſo zybolidaj, njech ſmý we poſnoſci ſwojeje moch a ſylnoſcze: zmutska paſi ſo tola woheń a doho njetraje, zo budže twarjenjo wupalene a hoſtka popjela budže jenicžke wopomnječo kraſnoho twarjenja. Z plomjenjom rozpada dom do popjela, ze ſmijercu čjelo do procha. „Wſchitcy wumrjemty a rozaſadnemty do zemje (2 Kral. 14, 14). Dotal je ſo wſchědnie dopjelnialo bože ſudne ſlово: „Th ſh proch a pſchewobroczijſh ſo do procha“ (Gen. 3, 19), a budže ſo dopjelnječ hacz ď rowej poſlednjeho čłowjeka. Nowy ſu khowanki tých, kotsiž běchu pſher tobu. Do nich poſlalaj: proch a popjek je tam wſchitko, někotre pſhetkate koſcziečki ſnadž dopomnjeja na čłowjecze čjelo. Tak ſo tež tebi poſtđe.

Žiwjenjo a ſmijercz, tutaj najwjetſchej pſchecžiwnikaj, ſtojitaſ ſo dla ſeby hako najblížchej ſufodaj a podawataj ſeby ruch. Čłowjek ſo narodži, zo by ži-wy byl, a je žiwý, zo by wumrjeł. Žiwjenjo ſtomeži ſo ze ſmijercu a chle ži-wjenjo je pucž ď ſmijerci. Hladaj ſo, kij roſcžesč a ſo grabuijesč we wjefelach,

so horžišč we poczescjenjach, so spodobasč we rjanoscji cjeļa: skoro budžesč tež ty proč a popjet. Smjercz tebje pschewinje a spocžinasč hincz a tacz a a pročnycz. Lubisč sebi snadž hincze wjele lēt? pohladaj na zañdženč čas swojoho živjenja! je so pominkl kaž krótki dzen a je wotemrjetih čas twojoho živjenja, wotrubana haža živjeniskošo schtoma. Popjet ze spalenč hažow dopomnja nas na smjeře našchoho cjeļa a kaža nam, zacpęć a zapręć tele cjeļo, kaž budže bóržy proč a popjet. — Njesluž joho žadosečam, njeponěkuj joho našhilmoscji, njebudž joho služowny wotrocž, ale pschewin so, zapręj so samoho.

Popjet počazuje na hinitoscž wschoho, schtož zemja ma a dawa. Po chrkwinſkej porucžnosći je popjet, kotryž so popjelnu frjedu swieczi, z bolminow palenč, kotrež buchu bolmoncžku zañdženošo lēta swieczenie. Wloni džeržesče je měchnik a wěriwy lud tele rjane bolminowe hažy ležejace we ruch, nětko leža tu halo scherž popjet a su wschitku rjanoscž zhubile. Tak zañdže wschitka swětna rjanoscž a zahinje. Wschitko, schtož masč a džeržišč halo zamoženjo, so minje a zahinje a rozlēta, kaž popjet we wětsiku. Wschitko, schtož na zemi rjane a wosobne widžišč, je hubjeny popjet. —

Na Jezusowym swjatoežnym puczu do Jeruzalema scielesche lud bolminy, a někotre dnj potom schwilachu joho z prutami a tōnsamh lud wołasche: kschizuj joho! Bolminy wuprajachu radosč kschescjanow nad Jezusowym horžoznym puczem: nětko su popjet a dopomnjeja na hinitoscž cjeſce a radosče a na nje-wobstajnosći zemlišč krasnosćow a cjasnych wjeselow. Cjeſcz pschewidže do hanjenja, radosč do zrudoby, kaž bolmina do popjela. Schtož je cjeſcjeny a so spodoba, kaž ležejaca bolmina — bóržy snadž budže njekežbowaných a hubjeny kaž popjet.

Swjescjeny popjet dopomnja nas na hubjenoscž a hinitoscž wschitkoš, schtož je na zemi, schtož zemja possicjuje, schtož manyh a wužiwamyh. O dha nježadajmh za tajkimi kubkami. Sklubžmhy swoju žadoseč, kotraž stajnje wola: wjach! tule žadoseč bjez konca, bjez našczenja a změrowanja. ZACPĘJMH wscho, schtož je z popjela a so do popjela wróciž; zACPĘJMH swět, joho kubla a wjesela.

Wot schtoma we paradizu je pschischol hréč a popjet; spalenč schtom njech dopomnja na w o h e ū, z kotrymž budže hréšnik palenč. Nabuhodono-žorej kralej wudža so džiwny son: „Widžach schtom nastrjetž zemje a joho wħ-ſolosć běsche wulka a dosahasche hacž k njebesam a běsche widžecž hacž na konch zemje; rjane běchu joho kopjena a joho plodom wjèle. A hlej swjath stupi z njeħbes a prajesče: porubajcze schtom a wotrubajcze joho halozh a rozmjetajcze joho plodh. A Daniel profeta wułanzi tele widženjo: schtom, kotryž widžesče, sy th o kralo! wustorčenych budžesč z čłowjekow, hacž nawiedžišč, zo Najwysči-ſci knieži nad čłowjescim kralestwom. Tohodla wukup swoje hréchi z jałmožnu a swoje njeſprawnosće z miłosćju nad khubymi: snadž woda (Bóh) twoje hréchi „(Dan.4.). A sw. Jan kschesczenik preduje: „Hizom je sekera na körjen schtomow nastajena; kóždž schtom, kotryž dobroho plodu njenjese, budże wurubaný a do wohnja cjsijený“ (Mat. 3, 10). Schio so njeħħat strožicž, hħbjż sebi prajicž dħṛbi: tajki schtom sy th! twojich hréchow, twojeje njeplodnosće dla cjafa na

tehje woheń. Popieł je znamjo grudobę. Hdyż po pśchewinjenju njeprzeczelow małka-bejske wójsko do zapusczenego Jeruzalema pśchodzię a zniczene město a wonjeczeńscheny templ wołhada, żałoszczę z wulcej żałoszcu a truszhachę popieł na swoje hłowy (1. Maff. 4, 37). Alej, twoja hręschna duszha je zapusczeny Jeruzalem, je wonjeczeńscheny templ Ducha swiatoho; twoja duszha je k węcznej smierci za-sudzona: duż wzmi na so znamjo grudobę — struchły popieł a daj so zbudzicj k pokucze.

Popieł je we wschitkich czasach był znamjo pokutu. Job činjescze pokutu we prósche a popjele (Job 42, 6) a Minivitski kral a lud wotproschowanemu Bohu we popjele (Ion. 3, 6).

We starskich czasach kscheszanstwa zapoczą so z postom zjawna pokuta za węste hręchi, a wschitich, ktrymž bęsze tajka pokuta napołożena, zhromadzicu so na postajenym dniu we cyrkwi a buchn pod modlenjom ze swieczenym popiełom posypani, z cyrkwiem wuwiedzieni a zapocząchu z tym swoju zjawnu pokutu. Pozdżischo pśchitwachu so thymle zjawnym pokutnikam też drugi kscheszenjo a da-chu so poniznoscze a pbożnoscze dla z popiełom potruszyc. Skonczenie bu w 11. lëtstotku pśchiperuczenie, zo ma so swieczeny popieł w schit i m kscheszanam wudżelecz, zo bych u z tohole dopomijenja na smiercz wschitich wujik a do-byk meli. Zjawna pokuta je pśhestala, ale kózdy čłowiek je pśched Bohom hręschni, na kózdomo čaka hręcha dla smierej, a kózdy dyrbi sebi pśchez pokutu bo-żu milosć wuproshyc, donż je spomožny czas a dny zbożnoscze.

Z ciałem swym zhřeschili, njech też ciało sobu pokutu czini. Swoju znutkownu pokutnoscz wopokazajmy zwonka pśchez swérne dżerzenjo póstnych postajenjow swiateje cyrkwe. Hdyż je ciało proch a popieł, dha je pśchez měru nježit, woteczahui jomu jędzie, zo by popieł wotebierał a za to pśchibierało, sktož popieł njeje, njeśmertna duszha. Hdyż ma so ciało do procha wróczęc, dha jomu njeſluž; abo z ciam zapłacji tebi popieł tajku służbu. Sktož na mjaso syje, zmęje z mjasom węczne zahinjenjo. Spominaj na swój smiertny popieł a njedaj so hręcej pśchedobycz. Wojui za duszhu. Zhromadzenjo ducha we pbożnym rozpominanju, pojmanjo wopacznych cialnych požadosejow, poszczenjo a druhé dobre skutki, sylnische wojowanja napszeczo hręcej a żelnoścjiwe wuznawawio swoich hręchow — to njech su woobne skutki póstnego czasa, ktrzyž so z popielnej srjedu spoczina a hacż do jutrowneje soboth traje.

Ale čłowiek, wobczeżený z wjele starosciami, pśchesczehauj z mnogim hójom, rozpierzscheny z wjelesemi, kędżbny na swět a staroscziw za ciasnosćz, — wón namaka so, wosebje po njemdrym hósku póstnicow, jeno cęzzych do czechohho, pokutnogo póstnego czasa. Tu khwata jomu cyrkej hizom přeni dżeń na pomoc, hdyż popieł swiecji a na wěriwych czoła potruszha. Tonle popieł je spomožny pśchez myſle, kotrež we čłowieku zbudzuje: dopomija nas na nasch nižki spoczątk ze zemje a wuczi poniznoscz; dopomija nas na skonečenjo naschego ciala a wuczi zapréczo tohole ciala; dopomija nas na hinitoscz wschitkich zemskich kubłów, cęsczow a wjeselow a wuczi nas wotreknenjo; dopomija nas na winu nascheje hinitoscje a zbudzuje k pokucze, k wojowanju a k piłnosći we dobrych skutkach.

○ Tak wuzitny móže tónle popjel čłowjekę bycz, kíž chce z njoho wuknycz. Ale je nam tež spomožných pschez-próstw, kotrež cırkej pschi žohnowanju na njón spěwa. Męschnik prosh, zo chył Bóh pokutnych pschelutowacż, a thym, kotsiż joho proshcha, hnadny bycz. Bóh chył popjel žohnowacż a swjatosćicż, zo by był spomožný scédk wschitkin, kotsiż so k joho Mjenej poniżnje wołaja a so pschi spominanju na swoje hréchi wobskoržuja a psched wobliczom bożeje miloſeſe swoje hréchi wołakuja a joho luboznu hnadu poniżnje a wobstajnje żadaja. Cırkej prosh dale, zo by kóždy, kíž budze z thym popjelom potruscheny, strowoſcę cęka a zakit duscze doſtał, zo možl lěpje pokutu cžinicž k wodaczu swoich hréchow a k doſtaču myta, kotrež je pokutnym lubjene. Męschnik prosh dale, zo chył Bóh na swoich służowników, kotrež hłowy su ze swjeczenym popjelom dōtknjene, hnadu swojego žohnowanja wulinycz, zo bychu napjelnjeni z duchom ponižnosće a želnoſeſe, swoje dobre předkwazacza wobstajnje dżerželi a Minivitow we pokucze sczehowali a kaž woni Bože wodaczo doſtali.

Taske próstwy zjednocza cırkej z popjelom a cžini pschi žohnowanju kschige na njón, zo bychim so pod mócnym znamienjom swjatoho kschiga do popjela wróczili a z tuthm dobęczejskim znamienjom smjercz a jeje straci pschewinysi. A na znamjo wucžiſczenia polkjeſi so žohnowaný popjel ze swjeczenej wodu, zo by čłowjek, kotrež so potrusz z tuthm popjelom, z wucžiſczenej a wischwarnijenej duschni žimy był. A woschowé mróczalki, kíž so na popjel kązja, mają woznajenicz woni dobrzych skutkow, z kotreñiż mam̄ so Bohu spodobaćz.

Tak je popjelsna frjeda rjanyh zapoczątk póstnho časa a wudżelenjo žohnowanego popjela wuznamne, swjatočne a spomožne waschnjo, kíž ma nas k prawomu swjeczenju sczehowacoho časa zbudzowacj. Wón móže naszej dujdi płodne symjo za węczne žiwienjs bycz, hdźż padnje na womjehczenu, sprawnu wutrobu. Něhdź wozjewi wulki džen Božoho suda, tak wulke a swjate myſle a předkwazacza su z tohole symjenja zeszhadżale, kajke skutki poſlepſchenja a so pschewienja z njoho wuroſkle. Tamny džen, kíž wóchitko wozjewi, pokaza tež, tak wjele čłowjekow je pschez tuton popjel a pschez ſłowa: „Wopomá, čłowjeko, zo sy proch a do procha so pschewobrocjisch“ motuežiko z hréchnego ſpanja a pschiſko k nowomu žiwienju hnadh na ſemi a zbóžnomu žiwienju we węcznoſeſi.

D.

3. Eužicy a Sakskeje.

3. Budyschinia. Nasch hnadny knjeg biskop Ludwik Gorwerk je w lětuskim paſtýrskim liscze, kotrež so njedželu quinquagesima w cırkwiach cžita, na tele praschenjo wotmoſlik a je rozentajak: „Tak mam̄ so na strukhe (nam ſnadž hrózace) časah po Jezusowej wucžbje pschihotowacj.—Za pschihadżach póstný čas placza poſtajenia předawſkich lět. Wot mjasnych jědji mam̄ so zdžeržecz frjedu a pjak, we ſuchich dnjach tež sobotu, a we martrowym tydzenju wot frjebh hacž do soboth. Wschē druhe dny je mjasojedzenjo dowolene z tuthm dwojim wuměnjenjom, zo ryb̄ a mjaso pschi jenej a teſſamej jědži (pojedži) njezužitwam̄,

kaž tež, zo winowatoſež, něſhto wot jēdže ſebje wetežahnyc̄, njezaſkomdžimy, kotrež wotczehnjenju we tym wobſteji, zo fo za džen z wuwzaczom njevzele jenož jednu krčz naſyczimy. K wotſtronjenju wſchelakich wobcežnoſežow je katholſkim ſlužownym a dželacjerjam, kaž tež domjachym njeſtatholſtich knježich a ſwojbow, kotrež tajkim jēdž dawaja, zjawnje dowolene, zo ſmědža na wſchitkých dnjach lěta mjaſne jēdže wuživac̄ z wuwzaczom wulkoho pſatka; tež za nich pak placži tamne dvoje ſpominjene wuměnjenjo. Khorí a ſlabi maja fo tež w nastupanju poſtejne kaznje po wukozanach ſekaria zadžerzeč. — Tutoń paſtihſli liſt je naſch wysokoſtojný knjez viškop kaž loni prěni krčz tež lětha w ſerbſkim pſcheložku cijichczeč dař, zo býchu jón tež cij Serbia doſtac̄ mohli, kij njeđzelu quinquagesima nje-moža na dopoldniſche lemske hic̄.

Z Drežđan. Njeđawno bu prěnja lětna rozprawa „bratſwa k węcznomu cjeſczejowanju Naſswjecjizho ſakramento a k podpjeranju khudych cyrkwiow pod zaklitem ſwiatoho Venna w Drežđanach“ wudata. Sobuſtawow (naſbole žonskich) je nětko 188 ze wſchelakich powołanjow. Doſhodow běſche 403 toler; wudawkow pak 402 tol., a to na cijichczenjo 46 tol., 76 tol. za kupjene cyrkwiſſe drasty, 45 tol. za wotnajeczo towarzitwowoho wobydlenja, 16 tol. za dželo, 216 tol. na plat a wſchelaku druhiu tkaniinu za cyrkwiſſe drasty. W poſtađnich wofsta 173 tol. danje wot 4500 tol. kapitala, z wjetſha z wokazanja njeboh prynceſnih Sidonie. Wyshe wſchelakich kupjenych wěcow za cyrkwie je towarzitwo ſamo ze ſwojimi ſredkami zhotowilo: 3 plubiale, 3 měſchiſke ryzwa, 6 ſtolow, 6 bursow, 3 alby, 6 rochettow atd. Tež ſu knjenje a knježny tučho towarzitwa wſchelake cyrkwiſſe drasty a potřebne wěch porjeržile. Tajte prćowanoſjo za porjeriſchenjo cyrkwie a cyrkwiſſich wěcow k wjetſher cjeſczi Božej je zavěſče wſcheye cjeſcje a wſchoho džaka hōdne.

Z Drežđan. Schtwórk 28. januara wumrje tu po krótkej khoroc̄ji kralowſki dwórski kaplan a vikariatny radžicjer knjez Anton Zeppel, rycjer kralowſkoſti ſakſkoho gaſtužbnoho rjada w ſwojim woſomdžesathm lěče. Wón narodži ſo w Kopicech w Czěſtej 27. junija 1784 a doſta měſchiſku ſwjecjiznu 7. apryla 1809; wot lěta 1817 běſche w Gauſkej. Wón pſchebywashe z naſhei kralowſkej ſwójbou ſožde lěčo w Pillničach a na drugich hrobach; běſche bjez druhim tež ſpomjeduiſt njeboh krala Vjedricha Augnſta.

Z Drežđan. Poňđelu 25. januara bě kaž druhe lěta koncert k lěpschomu tudomnoho towarzitwa ſwiatoho Vincenca, kij ſo woſebje za khudych ſtara, a to w Braunowym hotelu. Někotri najwuoſtajniſci z kralowſkoſti theatra (vjiwadla) a z kralowſkeje hudźbneje klapale darimo ſobu ſlukowachu, t. r. ſpěwachu, hracjachu na wſchelake instrumenty a deſlamowachu. Pſchipoſlucharjow, kij drohi zaſtup a hiſtčje dobrowolne pſchidawki placjachu, bě wjele; bjez tutymy bě Jeſe majestofcz zwudowjenia kralowna Marija, Jeſu kralowſka wysokoſc̄ prynca Albert a Jurij z mandželskimaj, kaž tež prynceſnie Sofia a Amalia. Po mjenowanym koncerze běſche kaž hevak ſwjedzeñſki bal.

Z Lipſka. Njeđelu 24. januara bě tež tudy koncert k lěpschomu tudomnoho towarzitwa ſ. Vincenca, woſebje k zaſtaranju khudych džec̄i.

Z Budyschina. Prěnju njedželu počta 14. februara budje létusche prěnje serbske předowanjo w dwórskej cyrkwi w Drežđanach za tamniščich a wo-kołných Serbow. Prědowanja změje tež lěša wysokodostojny knjaz farač J. Kucjanek z Budyschina.

Z Budyschina. Kož w drugich wosadach nasheje diöcesey tak budža tež tu lěša te same pobožnoće w pôsobnym času kaž druhé lèta. W Budyschinje býea w serbskej cyrkwi kôždu srjedu dopoldnja zhromadnje k stacijonom a pjatki slýšči so tam svjata spomjedž. W němskej cyrkwi je srjedu litanijska wo cjev-đenju Ježusowym, srjedy a pjatki pak spěwane Miserere pak Completorium.

Cyrkwiniske nowinki a powieszcje.

Z Triera. Díen 7. januara wumrje tudomny wysokodostojny knjaz biskop Dr. Arnolbi, wot Božje rucžki zajath w starobje 66 lét, wysokocjesczenih a wulczaslužbny biskop wot léta 1842. Psihi joho pohrebje býše bjez drugimi wosebnymi tež knjaz biskop Adames z Luxemburga, wyschšči präsident rajnskeje prvinch atd.

(Schtož drugomu jamu rhye, sam do njeje padnje.) Njeawno zemrieth P. Alois Flir pisacše w liscie k swoiomu pscheczelej do Throlskeje: Daj sebi spodžiwny podawek z města Traftevere (w Italskej) powiedacž. Tamnišči rje-mješnik (Handwerksmann) wobkhadžesche njepoccjimje z jenej žonskej a lubjesche lej ženitwu, hdž jeno joho mandželska wumrje, schtož so býrž stanje. Wjach njedželi noschesche wón arsenik (jéd) psihi sebi a lakaše na pschihodnu pschilež-noscž. Mandželskaj synhsktaj so k wjeczeri a poliwka (Suppe) bě na talerť wu-kidnjena, hdž bu mandželska nahle ze istwy powokana. Spěchnje wusypa živ-stnik jěd do poliwki. Tež joho won wokaču. Žona so předh dójstwih wróci a widži dwě morwej mušče w swojej poliwach. Wona wotsironi mušče; jej pak mjaknje, hdž dýrbi tajku poliwku jěscz a wona pomysli: Muž wo tym njewě, zo su jow muchi pobýle. A duž pschemeni wona talerzej. Wona jě poliwku swojego muža; wón pschindže a jě poliwku swojeje žony. Býrž skutkuje jěd a ze zastrženjom slýšči wo pschemenjenju talerjow; wón wuznaje swój žłosćijw skutk; lěkarska pomoc njepemha, wón wumrje!

Z Italii. Bamž je 24. januara deputaciū 300 muži ze wschelskich narodow, kiz w tu chwilu w Romje pschebýwaja, psched so puszcził a jin žoh-nowanjo wudželił. — Nowiny „Standardo cattolico“ powiedaja tajkile podawek z města Pavie: Młody čłowiek dýrbjesche psched sudništewom něshto wobswěd-cjic̄. Psihed znamjenjom kschizowanoho zwěri sej wón prajic̄: Felizo ľu, dýrbi mie Boh hhostacž (schtrafowacž)! Ļedom bě to prajit, padže wot Božje rucžki zajath morwih k zemi.

Danska. Wójna je po dolhím wozčakowanju wudýrila; prěnje bit-wicžki býše Danami z jeneje stroną a Prusami a Rakuschanami z druhéje su bite. Býrž so volaje, hacž so spomijenej wulkomech z drugimi němskimi statami tak daloko zjednatej, zo tež naschi Sakslojo do bitwy póniža. Schto wójna psihi-

njese a schto snabz dobre za lud a chrkje z toho wundze, schto budze so do teje wéch mëschecj atd., njeba so hiscje psczewidzecj.

Z Wrotsta wja. Zaïdeny mësac buchu tudy dwaj a dwachcjo konver-
titojo (dotal protestantojo) do katholiskeje chrkwe psczijecj wot tohosamoho du-
chownoho Roberta Spiske, kiž je tudy wuczeñju założil, w kotrejż tajkich, lotsiż
chcedja naschn chrkje lepiej zeznacj, rozwuzcze. Tohorunja je won towarzstwo i
woczeñjenju wopusczenych djeczi założil, za kotrej wotpohladzanie ma schthri
khèje z nèhde 200 djeczimi. Duchowny Spiske je hijom wjese pscz 1000 wo-
sobow (parsonow) do katholiskeje chrkwe pscziewedl.

Južna Amerika. We Santjago, hlownym mëscje republiki Chili je
so 8. decembra na nyscporje swiedzenia njewobłakowanego podjecja swiatejje
Marije žalosne njezbožo ſtalo. W chrkwi „de la Compania“ bëſche wjese ludu,
we kotrémž wosebje 3000 žönskich a nëschto stow mužskich a chrkje ſama bë po
tannischim waschnju z 20,000 gazowymi ploñjeniami (woltar ſam z 2000 plo-
mjeniami) wostwëtlena. Lëdom bëču so Bože ſlužby zapoczale a chrkwinic za-
swęczeſche hiscje gazowych połmësacj pscz woltarjom s. Marije, wubuchny gaz
(serbski plun) z tajkej mocu, zo wusapace ploñmo wschelake zaſwëſki a wup-
ſchenja a plachty zapopadny. Boryż bëču wschitke zaſwëſki a tež wjerch we
wohnju. Mjetwjetica bë hotowa a wcho lhwataſche i durjam. Mužszych so ložo
wudobycz; ale na wbole žönske a jich lochke drasty padasche wohniw deschcji, zo
so zapalowachu; druhe lhwataſhu pod wjelsbę a zadushchu so tam. Za hodjinu
zhubi na 2000 žönskich živjenjo. Tónsamh wjeczor bu hiscje 20 wozow mor-
wych wotwjezenych. Kóždy phatasche swojich a njeje ſkoro žana swójba, kotaž
by jenoho abo wjacj. swojich lubych njezhubila. Žalosz a thschnosz je wulla!

Sewerina (po ūcni) Amerika. Niedzielu 6. decembra
ſczini farat w chrkwi s. Marije w Bostonie swojich poſlucharjow kędzibnych
na wulki doł 40,000, kotrž je po nowotwarjenju hiscje wostał a proschesche
wo dary za chrkje. Kniez Carneb podpisa boryž 20,000 dollarow. Ma tym-
samym dnju podpisachu drugi hiscje 5000 dollarow. Z chka je chrkje ze ſchuſu
a drugimi twarjeniami 300,000 dollarow lhoshtowala. Pisczecje, druhe naj-
wjescze w Americh, płacia 7500 dollarow. Wyšce toho je spomnienj kniez tež
druhe wulkomyſlne dary za druhe chrkwe a ſchule, kaž tež za lhubych darik.

Irſka. Hroźne dopokazanjo njeznejſliwoscje poda so z kónem novembra
w Adelaide-szpitalu w Dublinie, hlownym mëscje katholiskeje Irskeje. Khor
muž katholisko wérhwuznacj z mienom Kinsella bu tam bolaceje nohi dla pscz-
nieseny, kotaž njezobesche zaſojena byc̄. Haj lekarjo wuznachu za trébne, zo ma
so noha wotewzacz, a khoromu bu prajene, zo dyrbi so operacia nazajtra ſtač. Staroszciw wo jeje dokonjenjo a njepsczihotowaneje ſmiercje so bojo, poſla Kinsella
wjeczor po buchownoho karmelita Crotty. Duchowny psczindze lhwataſch,
zazwoni w szpitalskich wrotach, tola zastupicj njebu jomu dowolene, dokelž je pscz-
cjiwo zaſonjam szpitala, zo by katholiski duchowny pscz proh psczestupil, byc̄-
nie to mrežach khoru bole žadak. Psczitomny a powołany lekar, hnuty z nje-
mierom khoru dowoli kónle wupucj. Kinsella bu na nosyblach pscz pscz

taleske wrota na hasu donjeseny, hdzež možesche duchowny joho spowiedź słyszecj a jomu pschi swetle plunowych (gazowych) lampow najswiecjschi sakrament wudżelicj. Na zbožo pytny to z napszecja býdlach kniez Moon, kij potom swoju thęgu khoromu a joho duchownomu wotewri; węzo někatholiske nowinh tajku njezniesliwoscj frucje porokuja a na to polazuja, zo maja protestantsch predarjo kózdy czas pschistup k protestantskim khorym w katholickich schpitalach, tež tam, hdzež su mikoszjiwe sotry wothladařki.

Naležnoscje towarzstwa.

Na lěto 1864 su swój pschinostk (15 nsl.) do pokladnic wotedali ll.: kubler Jakub Lipsch z Hunjowa, kubler Guda z Djézmitec, kubler Domisch z Bozanec, kubler Petr Ducezman z Bozanec, kubler Kral z Cjemeric, farat Schneider z Kulova, kapłan Schotta z Kulova, wuczter Jakub Schotta z Khoczinje, kapłan Smota z Khrošejic, kubler Jurij Pjeh z Khrošejic, klamař Jan Domanja z Khrošejic, kubler Jakub Wawrik z Nuknich, kublešti syn Petr Wolenk ze Byjic, kubler Jakub Vér z Libonja, Hana Wobzyna z Czornec, kubler Jakub Kummer z Tschasec, kubler Jurij Wowczek z Wudworja, kubler J. Cyž z Stróžiszeja, Jakub Khilan z Kamjeneje, Hana Frenclecz z Měrkowa, Miklawš Hantujch z Bronja, Chrystiana Donatec z Chelna, Michał Schpihel z Radworja, Madlena Thomasowa z Radworja, klamař M. Schotta z Wotrowa, kubler Jan Wölmam z Czornec, kubler Miklawš Ducezman z Nuknich, Jurij Schöcka z Horkow, živnosezter M. Besser z Khrošejic, živnosezter Michał Požer z Lusceja, Madlena Wiczagowa z Prawoczie, kapłan Wornar z Khrošejic, registrator J. Vanda z Budyschina, Hana Schäfrichowa z Hornjeje Kinh, J. Majcz z Bělczeč, duchowny kniez Marian Suchi z Różanta, Jakub Wjenz z Różanta, komar J. Nachel ze Schunowa, Michał Schejda ze Schunowa, Hana Kralowa z Konjec, kubler J. Čzornak z Konjec, kublerka Hana Schokcjina z Konjec, kubler J. Blažik z Kalbic, kubler M. Nek z Kalbic, kubler Čzornak z Kalbic, kubler Mist. Walda z Kalbic, kapłan J. Nowak z Rjebjelcic, kubler Stranc z Rjebjelcic, pschetupe Hórnik z Kulova, kubler Petr Lipsch z Dubrjentla, kubler Michał Woneczek ze Sulshec, spisovat Józef Chociżewski z Chetkuma, kanonik a farat J. Wornacj z Wotrowa, kubler Petr Smota z Wotrowa, Bjarnat Krause z Wotrowa, Michał Bobik z Wotrowa, Mist. Rjencz z Wotrowa, Petr Čzumpel z Wotrowa, Mist. Schneider z Jawory, Petr Bryl z Jawory, Jakub Krawejzik z Jawory, Mist. Wawrij z Jawory, Petr Stedek z Jawory, Rjencz z Jawory, Jakub Smota z Kaschec, Mist. Koch z Krépječ, Boszijj Weclich ze Žuric, Franc Měrcimk z Bělczeč.

Na lěto 1863 su hýšeje płaczili: l. kanonik a farat Barth z Khrošejic, Michał Vérk z Radworja, Mist. Mischnat z Radworja, Jan Pjetasch z Radworja, Jakub Cyž ze Stróžiszeja, student lekarstwa Petr Ducezman w Prazy, Madlena Hoškítowa z Radworja, Jan Schiman z Mitec, Haderkowa ze Židowa, wuczter Schotta z Khoczinje.

Dobrovolne darž: Burški syn Petr Wolenk ze Byjic 5 nsl.; kubler Jan Wölmam z Czornec 15 nsl.; P. B. 15 nsl.

Madlena Th. z R. čjsto 1 Róška. Možeši šchtó přenje čjsto konšchoho lěta, kij sej wjazacj njeda, parowacj, prosymy wo nje.

Pschrumanjo němcko- a kacjansko-sorbskich pismikow: c̄ = ē, c̄z = ě, ſ̄ = š, ſ̄ch, ps̄h, t̄sh (t̄f) = kr̄, pr̄, tr̄.

Katholicki Posol

Cyrkwiński časopis.

wydawanego wot towarzystwa S. S. Cyrilla a Methoda w Budyschinie.

Cz. 3.

Merc.

1864.

Petr Lawrijenc Dubjenka.

Do rjanoho rjada zasluzbnych serbskich duchownych sluscha tež Dubjenka. Wón bě rodjený z Kulowa a po volbytym schitodowanju bu w Čechach wuswiećeny. Dokelž pak běše w tamnym času we Lužicach vjach katholickich duchownych hac̄ duchownskich mestow, wosta wón kaž wjèle druhich nascich krajanow w Čechach, a to tsi lěta jako kaplan a farar w Kacowje pola Časlawy. W lěcje 1694 pschinbže do swojoho narodnho města Kulowa za kaplana. Hdyž bamž w lěcje 1700 hradne jubilejske lěto wozjewi, puczowasche Dubjenka z pjanacie putnikami (puczowariemi) do Roma. Hdyž z nimi pschez Budyschin džesche, pschewodžeschtaj dwaj kanonikaj tónle čjah hac̄ pschez město. Wschich ſo zbožovnije wrózicíchu, ale Dubjenka halley 1706. Hdyž wón hřichče w Romje pschewywasche, zhoni, zo bě w Kulowje straschny woheti pobyl 19. meje 1701; wjèle ihézow ſo wotpali, ale cyrkej wosta njezranjena, hac̄runje ſo wěža (törm) hřizom zapalowasche. Zo byku pschichodnje k wotwobroczenju wohnja pola Boha zastupnika měli, žadacše naſkerje Dubjenka bamža samoho wo reliquije jenoho swjatoho, lotrohož möhli ſej w Kulowje jako wohnjowohho patrona wuzwolic̄ a cžescic̄. Duž doſta křic̄ z ruky s. marträra Bonifacijā*, lotruž ſobu domoj pschinjese a do rjanoho Khamorecká zapoložic̄ da, kiz někko na s. Marinhym woltarju ſteji. Nětk bu w Kulowje mjenovaný swjath jako patron we wohnjowej nuzh cžescic̄ kaž druh- dje swjath Florian. Wot toho časa maja tam njedželu psched swjatkami, a je-li hroźne wjedro, njedželu po swjatkach wulki procesijon k cžesci s. Bonifacijs, lotrohož pak džen je 14. meje, po měsici a wokoło města. Wulka pschi tym wuziwaná

*.) Žiwjenjopis tutoho swjatoho hladaj niže.

kterhoj je z leta 1708. Z tisoch na wosebitej papiercy wozjischczaných němstich modlitbow k čeſceji tutoho svjatoho řeča jena takle: „O svjath martrarjo Bonifacijo, kotrehož smy k zakitanju psched wořenjom pola Boha za swěrnoho zaſtupnika wuzwolili a czohoždla so k tebi z dowěrnostju wołamъ a ponížne proshymъ: wuſhach we nas wořen hrěšenja, zapal plomjenja k wschomu dobromu, zaſtitaj nas hnadnje psched čaſnym a wěcznym wořenjom pschez Ježusa Chrystusa naſchoho knieza.“ — Dubjenka bu w lěcze 1707 za fararja poſtajen, pschi kotrejj svjatocžnoscji bě budysli tachant Vicki sam pschitomny. Kaž je Dubjenkъ pobožnosć swojich krajanow spěchowal, tač je tež sam wulku wučenoscji docpěl. Wot wjacich stronow mamъ ſpomjenjo, zo bě wón tež ſlawnych pěſnier: z lajčanskich epigramow (napijow) je jedyn w kułowskej kchronic̄ zakhowan; zapisk lužiskich duchownych mijenuje joho tež „praelarus poëta (ſlawnych baſnjer).“ Hafle 56 lět starh wumrje wón 14. januara 1721. Na joho město pschinđe krótko potom Jakub Čeſki, rodžený z Kułowca, kiz běſče předh farar w Mimoni w Morawské był.

Po piſanej kchronic̄ k. fararja Schneidera.

Martrar s. Bonifacij, romski Krajan.*)

Tuton martrar Bonifacij*) běſche wýšci zaſtojnisk na kublach jara bohateje, mlodeje a rjaneje žóniskeje z mjenom Agla (Aglae) w Romje, z kotrejj nje-pocczime žiwjenje wiedzesche. Skončnje bu pschi jeje wolnoſci z bozej hnadi hnuth a k potuce wobroczen. Toho runja tež Agla, kotaž jomu do ranischoho kraja hicz kaſasche, zo by reliquije svjathych martrarjow pytał a jej ſobu pschinjeſli; wona bě ſlyſhala, zo změja čeſcžowarjo th̄, kiz Ježusa dla czerpjaču, džel na jich krasnoſci. Tola ani Bonifacij ani Agla, hacž runje čchyſtaj nětko svjathych pokutnikow ſežehowac̄, njewiedzeschtaj, zo Boh tež wot njeju martrarsku wobſtajnosć požada. Bonifacij čzinjeſche, kaž bě jomu kaſane, a wopuſtči svoju knjeni ze ſlowami: „Hdyž pak bychu czi moje cęlo za martrarjowe pschinjeſli, by je ty wzala?“ Wón czehnjeſche do města Tarsus w Cilicii, hdjež runje (w lěcze 290) romského křežora (Diοſleciāna a Maximiana) naměſtnik Simplicius křeſcjanow ſurowje martrowasche. Hdyž bě tam dōſchol, poſta swojich ſlužownikow ze ſwojimi konimi do hospody a džesche k naměſtnikej, kiz na ſwojim ſudniſkim ſtole ſedzesche a psched kotrejž na dwachczi wſchelako wobſchodzižených křeſcjanow ſtejſche. „Wulki je Boh křeſcjanow! wulki je Boh martrarjow!“ woſasche tu Bonifacij, „a wó, ſlužownich Ježuſowi! proſhče za mnje, zo bych z vami zie-nočeny tež pscheinjivo djabolej wojował.“ Dživo roznjemdrjený porucži nětk naměſtnik, zo moja ſo kóničjoſte ſežinowe hoždje dželac̄ a jomu za nočče na ruez zabijec̄. Hdyž bě ſo to ſtało, da Bonifacijek hřeše rozeſchrjený woſoj do hor- ta lec̄. Wſchitko to wutra wón ze ſpodžiwej wobſtajnosćju a wuprajowasche

*) W ſeženſtich knižach ſteji „byrgar“, ale my ſo haňbujem⁹ tak hubjenje ſerbski piſac̄. Redaktor.

**) Druhi je n. psch. martrar toho mjenia japoſchtoł Němcow, archibiskop w Mainzu, kotrehož 5. junija ſvjecža.

jenož: Dżakuju so tebi, knježe Jezu Chrystyczę, syno Boże! Pschi joho wobstajnosći wudhri njespolojnosćz pschi labowach ludzi, kotsiż też wołacz poczacho: „Wulki je Bóh kschescianow!” Nazajtra bu do kotoła, z warjacej smoku napjelnienoho, cjsińseny, ale wunidze njezgranieny. Duż woshubzi joho rozzlobjeny na-mestnik, zo bh jomu ze sekera hłowa wotrubniena byla. W tym sta so zemjeżrenjo, pschez czož bu wjese njevertivych k wérje do Chrystusa wobroczenych. Joho sku-żownich, kiz běchu w hospodze zawostali, pytachu joho wschudżom a skonczenie skłyschachu, zo je martrowany był. Duż kúpichu joho czelo za piecz stow złothych, żałbowachu je a zawałichu je do płachtow, wzachu je sobu do Roma a khalachu Boha dla zbożnoho skonczenia swjatoho martrarja. Hdyż knjeni Agla, kotaż też sama potutna dobrym skutkam so poswječi, wot jandżela zhoni wo pschiblizowa-nju tamnoho czaha, dżesche jomu z faklemi a drohimi wóniemi napscherczo, polho-wa swjate powostanki milu psched Romom pschi Łacjanskiej drozh a dashe nad joho rowom po několnych lětach modlernju (chrkwičku) twaric. W lěcie 1603 namakachu w Romje joho powostanki z tymi swjatoho Alexija. Dotal je wjetši džel powostankow tuteju czelów pod wulkim woltarjom teje sameje chrkwe, kotaż pak nětko swjatoho Alexijowa rěka. Agla běsche hiszczę 15 lět w czichosći a po-kutnosći žiwa a bu pôdla swjatoho Bonifacijia pohrebana.

M. H.

Duchowny J. F. Serbin o Kulowske bratstwo.

(Skonczenjo.)

Każ prajačymy, dosta bratstwo w Kulowskej cyrkwi tefame wotpuski, prawa a duchowne hnadh kaž archibratstwo s. Marije w Romje. Wotpuski pak su tele (po liscie bamja Pawoła V.): „Dzień, na kótrymž sobustawu do bratstwa zastu-pia, hdyż su po pokucze a spowiedzi najswjetcischi sakrament dostali, maja dospołny wotpusk. Sobubratram a sobusotram, kiz su po spowiedzi a swjathym wopra-wienju cyrkwińskim modlitwam z brevira (divina officia) na swjathý džen wobrě-zanja naszeho Ŝneje (t. j. nowe lěto) w bratskej cyrkwi pschitomni a tam za pschezienosćz kschescianich wjerchow, za wukorjenienjo bludneje wérh a za powy-schenjo swjateje cyrkwe pobożniye so modla, dostonje so dospołny wotpusk. Psched smjerczu, hdyż su woni so spowiedali a s. woprawienjo dostali, a hdyż to czinicž njezamoža, k Jezusowomu mjenej z hortom abo z wutrobu polornje so wołaja, maja dospołny wotpusk. Kotsiż spowiedani a woprawieni woltar Bożego mjena w bratskej cyrkwi druhi njedželu kózdroho měsaca wopštaja a (psched nim) so modla, maja wotpusk sydom lět a 7 quadragenow (t. j. 7 krócz 40 dnjow). Kotsiż su pschi Bożej mschi, tam druhi njedželu kózdroho měsaca na předy spomnie-nym woltarju džeržanej, abo pschi procesjionach tutoho bratstwa pschitomni a so modla, maja 200 dnjow wotpuska. Kotsiż několnych bohahanjach (lestrowach) a njerozumije swarjachych z luboscu napominaju, maja 100 dnjow wotpuska. Hdyż kuli su Božim mscham a druhim Božim sluzbam w bratskej cyrkwi abo z hromadženstwach tutoho bratstwa pschitomni; swjathý sakrament kaž pschi proces-

jonach tak i khorym abo druhdje ujesenih sejihuja t. r. za Božim Shnom du*), abo w tym zadżewani na znamjo ze zwončkom date jedyn króz woteczenasch a jandželske powitanjo za khorohu wuspiewaja; abo pschi procesijonach tutoho bratstwa abo Božim sluzbam za wotemrjethch pschitomni su; abo khorohu woprytaja a jim w ich nuzh pomhaja; abo khudhch do hospodh wozmu; abo jim jałmožnu dawaja; abo mér ze swojimi abo druhoho njepscejelemi cjinia abo sejinicj so staraja; abo pjeckróz woteczenasch a pjez strowa-sh-Marijow za dusche wotemrjethch sobubratrow wuspiewaja; abo njepokutnych na pucz zbožnoscze nawrócza, a njewdomnych Bože kazne wucza, abo kotryžkuli druhi slufki milosce a luboſeje cjinia: doſtanu wotpuff 100 dnjow.“ — Druga lisečina, kiz je kaž hornischa wot 11. julija 1671, praji: „Swjedzeni swjatoho rózarija ma so přenju njedželu oktobra swjecicj i džakprajenju a i wopomnjenju dohęza nad Turkami, kiz bu na prostwu tutoho bratstwa na thmle dnju dohęte . . . . Zarat ma sobustawoh zapisowacj . . . . Dale ma so swjecjo ze znamjenjemi pjanacze pótajnosçow rózarija**) wobstaracj.“ Do nowoho bratstwa dari tehdomniscchi tachant Merezin Brückner (rodženy Roblec kubla w Nowej Wys) z Budyschina 115 toler, tehdomnischia abatissa Khata Bjenadžic ze slěbrom wobitu zapisnu knihu za sobustawoh atd. Wot toho cjsa so kózde léto male dary wot sobustawow woprnia. Wobožnoscje so wot bratstwa swěru djerža, wosebje je kózdu měsacznu njedželu marianske předowanjo ze wschelakimi modlitwami. Bjez tym zo su druhe bratstwa w Serbach senož za jenu wosadu (kaž bratstwo s. Bosćija za Chróscianku) je tute bratstwo takrjec bratstwo za chlu serbskokatholsku krajinu; sobustawoh su ze wschęd sydom serbskich wosadow a woprytuja we wulkej mnichosczi bratstu cyrkzej na swjedzeni rózarija s. Marije (přenju njedželu oktobra) a w chlej ołtarje (thyđenju), kaž tež njedželu po wschitlich dusach, hdzej je tak mjenowaný wotpuff „po mortwych.“ Spowiednych lubži je tam w tajkich cjsach jara wjele.

Woslenja wieczeri Chrystusowa.

Kruch pokhěrlusčka***)

Hvñj je pschiško schwört na wieczer,
Böh je wierschen wieczerjal z japoſčkami,

*) Tak praja katholcy Serbja wot starých cjasow a wuznawaja z tajkim prajenjom swoju wěru do pschitomnoſeje Chrystusa w swiatym sakramencje; luthersch Serbja su z wucžbu tež tute prajenjo zhubili. W nastupanju Božeye mičę su drje wucžbu tež zhubili, ale praja tola dotal: te mſci, wote mſce atd.

**) Wokar z tutym swjeczatkam steji na prawich w cyrkwi a je w loni rjeſnje ponowiem.

***) Dokelž maja pokhěrlusčki tež swoju wažnosć, byčny tónle radh cykli měli; schiož potajskim frjedža pobrachowace rynčki wę, njeh nam je dobrociwje napisane pschitomnoſeje abo njeh je někomu praji, kiz mož je za nas napisacj. Tutton kruch so husto pschidawa i znatomu nam pokhěrlusčkej: „Maletaſčko so pschiblizwasče“ abo „Poſčka bě Marija swojego synka pytač;“ je pak chle druhi pokhěrlusčki. Njeznaje nicto pokhěrlusčki wo Chrystusowym narodzenju abo cjeipjenju? Mi je, haso bych něhdý něčto zaſkyšchal, zo s. Marija i jenomu kowarzej pschitowje, kiz tsi železne hoždje za Chrystusa džekasche atd.

Dawał je jím jescz czeško boże,
Dawał je jím pieczę swjatu krej. — — ;
„Schtóž budźe jescz czeško boże,
Ton budźe džerzecz skowę boże;
Schtóž budźe pieczę krej božu,
Ton budźe džerzecz kaznje bože.”*)
Hdyž je to pschischko na piatku wjeczor,
Bóh je wjeršchen wjeczerať z jandzelemi.

Wiele tych kniežnow je powołanych,
Dara jich mało (pač) wuzwołenych.
Kotraž tu kniežna wěnc poccziwych nosy,
Tej kniežnje něhdì rada budźe
We tym njebjestim kralestwie,
We tym njebjestim paradizu.

Podal M. H.

Něschtvo za njevucjenych a wucjenych.

Duns Skotus, muwołaný wuczer bohemuczenoscje, zetyla junu bura, kij
dałosnje swarjace a sakrowace słowa wumjetowasche, a to jenož teje maleje węch
dla, dokelž jomu wolał prawje hicž nochchyschtaj. Duchapolny a nabožny wótc
napominasche naschoho burika tajseje hesskeje rycze so wostajicž, wosobniye pač sta-
jesche jomu strach węcznoho zatamania žiwje psched woči, jelizo by dlęże a spje-
cziwje pschi tymle bjezbožnym waschnju wostal. Burik pač so na słowa toho
knieja jenož hischčebole rozhněwa a wołasche: „Schtò to was stara a schtò
wam to kaza, mi dolhe předowanjo cžinicž wot węcznoho zatamania? Je-li Bóh
wobzanknýl, mje junu zbožnoho cžinicž, kaž dyrbjał hewak toho wědomy bycž
hako wschohowědomy, dha budu ja zawěscze zbožň, je-li pač wobzanknýl mje
junu zatamacž, njeponha mi moje cyle cžinenjo a wostajenjo nicž a budu za-
tamany, njech ja cžinju, schtožkuli chcu. Schtò leži potajkim na tym, hacž ja

*) Wězo wěmū, zo je Chrystus hinal prají; ale pořekluskli njejsu swjate
pismo a pokazujia jenož pobožnu mysl luda. W Čechach spěva so tařile podobný
pořeklusklik (hl. Erben, Prostonárodní české písne a říkadla. V Praze 1864,
str. 502):

Hdyž so horý zelenjeja,
Z módrym kwěcjom rožkvečjeja,
Macjer boža po nich khodži,
Bytaca tu swojoh' syna:
„Widželi seje mojoh' syna?” —
„My smy jeho njevidželi,
Hacž schtowrck wjeczor pschi wjeczeri.
Sedži tam z japořekami
A rozdawa cželko bože:
Cželko moje wuziwačeje,
Z mojej krwju so napoječeje,
Na mój zakon spominacieje.”“

załkliwam abo nic?" Wóz boži jomu měrnje pschipoſkučaſche a dashe jomu tajke wotmołwjenjo: „Mój bratsko, je-li tomu tak, kaž th praſiſh, duž praſ mi tola, cžohodla th ze ſwojimaj wołomaj na polo jědzeſh ſwoje poſa pscheworacj a wołdželacj? cžohodla wuſhjeſh na nje zornjatka? haj cžohodla ſy pschi thymle džele tak hněwny na ſwojeju wołow? Je-li Bóh wobzancky, zo th žnjeſh dyrbiſh, kaž wón wſchak wſcho wě, ſchtožkuli ſo ſtawa, dha ſo to ſtanje — njech th wuſhwaſh abo nic, njech th woraſh abo nic, ze ſwojimaj wołomaj won jědzeſh abo nic. Je-li paſ wobzancky, zo žnjeſh njeđyrbisich, dha th tež ničo njedostanjeſh, býrnje tak wjele džékaſ a ſo pocžík, kaž pschech čheſch. Spytaj wſchak jenož jedynkroč, pojedž zaſh domoj, woftaj ſwoje polo njewobdželane. Hacžrunje ja njewém, ſchtož je Bóh wobzancky, zavěſcjuju tebi tola, zo njebudjeſh ani ſtwjelco žnjeſh. Wěz tohodla: Bóh je jenož potom wobzancky, tebie zbožnoho čjinicj, jelizo th ſam tež něſhto čjinicj a joho laſnje djeržiſh a runje tak je wón wobzancky cže zataſacj, jelizo ſam ničo (dobroho) nječzinicj a joho laſnje njedžeržiſh, je pschepuſiſh a joho rožněwaſh (kaž pschez zaſliwanjo atd.) Tele z ruku zapſchimliwe wopokažmo wotewri burej wocži a wón wot tutoho čjasa pscheſta, tamnu bjezbožnu wucžbu, kij je bludnowěriw Kalvin ſwojemu pschiwiſej prědowaſ, dale wuprajeſz.

Podał L.

Fr. Přihonskoho wuſtaw w Budyschinje.

We ſakſkej Hornjej Lužicy bydlí na 3000 katholickich kſchecſijanow, kij nimaju anie cyrkę anie ſcholu ſwojeje wěry. To je jara zrudne. Štawh tajſich ſwójbow zahywaſa z wjetſcha na ſwoju ſwiatu wěru a jich džecži ſu za chrkej zhubjene. Dawno hižom bě staroſć duchowneje wychnoſcje, zo by tomu wotpomhała. Kaž cjeſke paſ je wuwieženjo toho, ſpóznajemh z toho, zo je pschi wſchej dobrej woli dotal jenož za Žitawu a wołknoscej tajkim wobſtejenam wotpomhač možno bylo.

Džen 6. oktobra 1858 ſwjeczeſche njeboh*) wysokoſtojný kniež doktor Franc Přihonský ſenior na tačantſtwje, ſwój ſydombjeſatlětny narodny džen. Zaſlužby tohole muža za naſch wótcný kraj ſu wulke. Wón běſche dolhe lěta präſes naſchoho ſerbſkoho ſeminara w Praž; tam je pod nim a pschez njeho wulki džel naſchich duchownych ſwoju čjahnhu dōſtaſ. Luboſež a džakownoſcě tutých k ſwojemu duchownomu wótcej bě tak wěrna a wutrobná, zo čjifami wobzancky, k jdho 70letnomu narodnomu dnju wopomnik ſtajicj, kij by tajſe zaſlužbę dostojuſje čjeſciſt a luboſež j o h o n ě h d u ſ c h i c p o d b a t y c w o b f w ě d c ſ i k.

Hako tajki wopomnik bu jednohloſnje poſtajene: zaſoženjo wuſtaw a (Anſtalt**), we kothmž möhli džecži horjeka ſpomnjenych ſtarſich, kij katholicku ſcholu nimaju, wot ſwojoho džesatoho lěta wobſtarane byc̄, tačantſku ſcholu

*) Wumrje 12. januara 1859.

**) Němske mjeno psche wychnoſcji je D.Přihonskysche Kommunikanten-Anſtalt.

wophtowacj^{*)}) a wosebje so k preñjomu doñtacju swjateju sakramentow pokut^y a woltarja hódnje pschihotowacj^z.

Wysołodostojne tachantske konsistorium, nascha duchowna wyschnoscj, pschi- zwoli ze spodebanjom założenjo tajkoho wustawa. Nasch hnadny kniez biskop, sam nědhy pod Pröhenskim sobistaw serbskoho seminara, dari k tomu rjany kapital a slubi wysche toho na czas živjenja swoj lětny pschinisch. K tutemu pschizanknemu so wschitich duchowni kniezo chleje Sakhskeje, a daricu pak kapital pak lětny pschinisch, kāž kóždy zamojeſche. Tež naschej kloschtraj Marieje Hwězdy a Marincho Dola spóznaſtaj derje potrjebnosć a wujitnosć tajkoho wustawa a pod-pjeraschtaj wobaj tónsamón jara mócenje. Tak mójeſche wustaw hnydom założený a jutry 1859 hžom wotewrjeny byc. Z wutrobnym džakom k Bohu, kž je wiđomnie nas žohnowal a z džakownym spominanjom na wschitich dobroczerjow, kž z luboscju nas podpjerachu, bu kheža pschi s. Míklawischku za wustawsku swje- cjenia a wustaw ze schesčz džeczimi wotewrjeny.

Hacj dotal pobudu pjaniczo we wustawje, wot kotrejch su pjaniczo po-dokonjanym schulskim czasu wotpiszeſzeni, vjeſaczo su hishcze we wustawje. Wot wustupjenych wuknje jedyn bōrnicar (zeler), jedyn tycer, jedyn pjetar, dwaj stužitaj. —

Naschomu wustawej darcene kapitale njesu 180 toler lětneje danje; lětne pschinischki duchowny pak 160 toler. K tomu pschiidu tež pschinischki tajlich do wustawa wzathich džecz, kž chle njeſsu. Tele dokhody su zawěrno zwje- felace. Tola pak bě mnohosć domjachich potrjebnosćow pschi prěnim założenju wustawa tak wulka — a je a wostanje drohota wschednych potrjebnosćow tak wysoka, zo wustawska pokladnica hacj dotal niczo njemějeſche, haž — dolh. Dwanaczo sedža wschedniye za blidom; lěto je dolhe; a hdyž dyrbí kóždy kus khléba, kóždy nopalich butr, kóžda schęzepka drjewa kupjena byc, je wschak wudawkom pschewiele. Schtó wě, schto k tomu sluscha, budže wericz, zo kóždy dar, tež najmjeſtši, z džakom wozmijem; — trjebacz mózemh wschitko. —

Kniez professor Jakub Buk w Dreždzanach je němſke w tamniſcej dwór- ſkej chrkwi džeržane předowanjo czischczecj dał z tym wotpohladanjom, zo by pschez dobrowolne dary wotebjerarjow tutoho předowanja we naschim wustawje jene město k czescji s. Macjerje Božeje założil. Napisimo předowanja je: „Der Segen des täglichen Ave-Maria-Lautens.“ Te vjeſczo, kotrej budje wot lětneje danje nahromadzenoho kapitala w swojim czasu zdžeržane, změje pschitluschnoscj, kóždh pjak a sobotu jandželske powitanjo pschi kłakanju spěwacz za wschitich žiwych a wotemrjethich dobroczerjow a założerjow tutoho města. Pschez wotebje- ranjo tohole předowanja je hžom 250 toler nahromadżene. Tola to hishcze njedosaha k założenju jenoho města. Jeli ma něčto tu dobru wolu, swoj wopor k tomu pschidacj a do rjada naschich dobroczerjow zapisanh byc, móže spomnjene předowanjo hishcze dostač. Inspektor wustawa, kž je farat Kucžank, kž tež

*) Po sakslim założenju smědža katholiske vjeſcji hacj do dokonjanoho 10. lěta lutherſku šchulu wophtowacj, hdyž katholiska njeſe.

kapłan Hórník je mataj. Też wobstara kózdy naszych wjesnych knieżow duchownych to radź do Budyschina.

Duż njech roscie a nadobhywa dale nasz luby wustaw! Njech boża miłość so dale wopakaza pshcz zjohnowanjo kózdogo prćowana za katolske dżęczi, wosiebie pshcz wubudżenjo pshczelów, dobrczjerow a podpjerarjow wustawa! K.

Statistichy chrkwje a chrkwienskoho statu.

Dokelž smy w loni wobscernischi pshchlad wulkoscje katolskeje chrkwje podali, wozmijem jenoż někotre powiescie z lětuschoho romskoho Annuario pontificium. Po tym samym je w tu khwili 62 kardinalow, a to 6 kardinalbiskopow, 46 kardinalmęščnikow a 10 kardinaldiakonow. Męjiczerjo přenischoho a poslednischoho titla su Italianojo a wýsche teho je hiszce 25 Italianow bjez kardinalmęščnikami, tak zo ma italski narod 41 kardinalow. Z druhich pshchindze jich 8 na Francosku, 4 na Němsku, 4 na Schpaniszu, 2 na Wuhersku, po jentym na Belgisku, Zembelsku a PortugalSKU. Z poslednischich staj dwaj Francowzaj a jedyn Němc in curia w Romje. Jenoż Europa a łacjanski wobrjad (ritus) je w s. kollegiu zastupjeny. Po starobie su schyrjo kardinalowje pshcz 80 a dwanacjo pshcz 70 lět stari; najstarschi je Tost, 84, najmlodschi Feretti 47 lět. Schěcž kardinalskich městow je próznych a dwaj nowaj staj hizom pojmenowanaj. Patriarchow je 7 łacjanskoho a 5 naranischoho (orientaliskoho) wobrjada. Archibiskopstwov je 154, z kotrychž 130 łacjanskemu wobrjadej slucha, a 12 je swjatomu stolej njepośrednie podstajenych; zbyt rozdžela so na sydom orientaliske wobrjady tak, zo maja tsi archibiskopstwa chrkwienske provincie (1 armeniskoho wobrjada, 1 grichisko-słowjansko-romanskoho, 1 grichisko-słowjansko - rusynskoho wobrjada), drugi pak wot orientaliskich patriarchow wotwisuja. Biskopstwov je z cyla 668, z kotrychž je 644 łacjanskoho wobrjada, a zaszy 6 w romskim wokrjesu, 83 njepośrednie pod s. stolom stejachych a 555 suffraganskich (pod archibiskopami stejachych); z orientaliskich je jenoż jene njepośredne. Liczba patriarchalskich, archibiskopskich a biskopskich stolow je potajsim w katolskej chrkwi 852, a z tých je 745 wobsadženych a 109 wuprožnenych. Japoščtolsskich vikariatow je 101, präfekturow 21, delegaturow 5. Biskopow a archibiskopow (z titulom) in partibus je 222. Wszech prialatow biskopskoho prawa je 965. — Dopolazmo džěławoscje nětčjischoho bamja Piusa IX., kiz je w starobie 72 lět na duchu a ejzle mocny, a dopolazmo rozříšerowanja katolskeje chrkwje se hizom we tym, zo bu w času 18-lětnoho knježenja Piusa IX. 12 metropolitanskich, 4 arcybiskopske a 95 biskopskich, potajsim 109 sydkow založenych, 15 japoščtolsskich vikariatow, 6 japoščtolsskich präfekturow a 1 japoščtolcka delegacia z nowa postajena. Swjath stol ma 7 nunciorow (poſlancow), a to w Brüsselu, Vissabonje, Madridze, Mnichowje, Neapolu, Parizu a Winje, tjsioch internunciorow, 1 połnomocnika a 35 konſulow. Za to maja zaszy w Romje wšče wjetšie a sředzne staty swojich zastupjerow. — Chrkwiensi stat (z krajinami někto wot Sardiniskich wobsadženymi) ma 3,134,688 wobydler; dželi so do 5 wokrjesow: prä-

sidentstwo Rom a legacije: Romagna, Marchi, Umbria, Maritima a Campagna. — Pszczistajam, zo je z něhdje 1200 millionow cžłowiekow z chł. pszczez 200 millionow katolikow na swęcze; w Europie 147, w Americk 42, w Afrii 3, w Africę 5 a w Australii 4 million. Duchownych je swętskich na 325,000; z tych je w Europie pszczez 260,000; Italiska ma 115,000, Francowska 50,000, Schpaniska 31,800, Nemska 30,000, Britiska (Zjedzelska) 4000. Duchowne rjady maja 120,000 muſskich a 190,000 ženskich sobustawow.

3 Lusatia a Sakseje.

3 Budyschina. Knjenje a kniežnih, kij po popołdnischemu schuli nasche katolske schulerki w schiczu, schtrkowanju a wuschiwanju rozwuczuja, běchu w tutej zhymje same wschelake pszczne wěcki nadželale, nawdakle a nahromadzile, kotrež buchu poſtnich po pschedawianju losow wulosowane. Tale loteria wunjeſe 120 toler, kotrež so k lěpschomu spomnjenieje holczeje industrialneje schule k předawſchomu malomu kapitalej na dan dachu.

3 Budyschina. Z pschedzelskoho lista z blízlich cžestkich mjezow zhonich, zo je we farſtej cyrkvi w Rumbaruſu nježdzu quinquagesima (poſtnich) 30 lětny knihicjzicjcer, dotal Intherski a rodzeny z Meklenburg-Strelitz swjatočniye katolske wěrywuznacjo wotpoložil. Tež je spomnjenja hōdne, zo bu tam nowy farar k. Möller 2. februara do swojoho zaſtoinstwa zapokazany.

3 Drezdjan. W kralowskej dwórskej cyrkvi su lětſa wys che němskich tež francowske předowanja, schtož hžom doho njeje bylo. Lětſa běchu woſebje množ w Drezdjanach pschedbywach Polakowje wo to proſyli a nasch luby serbski krajem kniez Jakub Bukt, professor a direktor proghymnasia, kij je tež polski spowiednik, ma w poſcze nětko kōždu srjedu po poſtnej pobožnosći předowanjo we francowskej ryczi. Wysche Polakow je na tychle, zjawnoho cžestnoho pschedbynacja jara hōdnych předowanjach tež wjele drezdanskich woſobnych kniezji. — Schtwórh poſtny thđen budža někotre předowanja a pobožnosće (exercicije) w polski ryczi, kotrež zmjeje kniez P. Gaſtrzebski.

3 Lipſka. Po runje wudatej rozprawje towarzystwa s. Vincenca je te same w loni 1714 toler dohodow (wysche konſchoho zbhřka w polkadnicj) mělo. Wudawlow bě 1767 toler; a to 219 tol. na khleb, 19 tol. za lekarſku pomoc, 28 tol. na drafty, 967 na zdžerženjo aſyla (wustawa za komunikandow), w kotrež je nětko 19 džecji, 129 tol. k Božomu džeciju za khude džecji, 90 toler na dan dožnych kapitalow atd.

3 Budyschina. Po zbehnjenju tak mjenowanego pschedinuzowanego zaſarowanja (Pſarrzwang), kij dotal we sakſkej Lusatia placzſe, su wot 1. měrca naschim katolskim serbskim woſada m katoliskojo na tajkele waschnjo pschedy pokazani. Do Budyschinskiej sluscheja nětko katolikojo z lutherskeje michalskeje woſadu we Budyschinje, z woſadow Porscic, Budyschinka, Huczinh, Barta, Hrodžischcza, Woſporta, Kotec, Nosacjic, Maleshce, Kelic, Bukec, Budestec, Huski, Smělneje, Hodžija (z wužacjom Sulſhce a Čejžlce); tohorunja sluscheja

sem mnischonste wsy hodžijskeje wosady. Do Radworja sluscheja nětk z tuthy wosadow: Minakal, Kluffch, a z njeswacjidskeje wosady wsy: Holešow, Holešowska Dubrawka, Luh, Nowy Luh a Khasow, Nowa Wjes, Miskech, Pschlzdrjen Mała a Wulka, Łahow, Krónich, Wbohow a Komsl. Do Kalbic sluscheja z wosadaw: Wóslink a Rakech a njeswacjidskich wsow: Komorow, zitk, Roslow, Scheschow a Niża Wjes. Do Chróscigic sluscheja z njeswacjidskich wosadnych wsow: Dobrochich, Litscha Hora, Jasenica, Nowa Jasenica, Wóschich, Nowe Wóschich, Njeswacjido, Wetrów, Hora, Luscí, Nowy Luscí, Banech, Witolejich, Zaręcz a Hasslow; dale hodžijske wsy Gulschech a Czézlech, z wujezdžanskich Wucílech. Do Wotrowa wsłê druhé wujezdžanske, dale z wosadow Brotyc, Halschtrow, Horni Gersdorf, Polcznica, Łufow (Hauswalde), Ramjenjow, Frankeenthal, Palow, Porchow. Do Njebjelcic wosady: Kamjenc, Grabowka, Swepnich, Źmorkow, Kinsbork, Neukirch, Reichenbach a Bischheim.

Chrkwienske nowinki a powijescze.

Měnska. Z Münslera je 10 miloscjivych sotrow (nětore tež z Nachena a Barlina) do Holsteina a Schleswiga wotjelo, zo býchu pomhale khorých a ranených pruskich a rakuſich (thęjorskich) wojakow wothladowacj. Za rakuſich su tež pôlske a czëſke miloscjive sotry tam pschidče. — W Duisburgu blizko Rajna mějesche znath wotpadnik Jan Ronige wjeczorne rozwuczenja, w fotrých chchcic za spodžiwnie wéruporjedziske t. r. njeweriwe zjenoczenstwo frankfurtske skutkowacj. Někotryzkuli bě tam wczipnosće dla dôškol. Tola nowe předowane pořanstwo so z cyla njespodobasche. Prěni wjeczor hrožesche hízom njemér w zhromadžizne. Hdž wotpadnik druhí wjeczor pocza njeſchistojne katholsku chrkę hanicz a na nju swarjecz, wudhri njemér. Naſta žałosna hara; wskich teptachu, woſachu a harowachu. Ronigic Jan bě wjesolk, hdž bě híz wobſkłozjenia czeknýk. Njerěra wſchaf k dobromu njewjezje za čas a wěcznosć! — W sylnej protestantskim městaczku w Badenskej khorichu někotsi w tamniſcej židowſtej swojbje na hlowiacu khorosej; hdž bu tež nan wot tejele khoroseje natykneny, njemožesche won ani pola swojoho pscheczelſtwa ani pola czzych w chlym měscje samo za poslizeniu zdu tsi ſchěſnaki za djen žanu wothladačku dostacj. Duz dha ſej z Freiburga miloscjivu sotru pschincz, kotaž na joho wozjewienjo w ſkſtrje tež börzh dóniže a joho dom njewopuszcji hacž do joho wistrojenja. — W schlezynskim měscje Neisse wumrje psched někotrym časom rjezefubler Franc Meinhold, kiz so we Wrótslawju na duchownstwo pschihotowasche, 42 lét starý. Wotemrjeth pschedstupi 20. novembra 1861 do katholskeje chrkve; joho mandjelska, Laura rožena v. Petersdorff, wotpoloži 30. měrca 1862 na smjertnym ložu katholske wérhwuznacjo a džesche předyh njoho 1. meje 1862 do wěcznosće. Bratr zemřetoho, Aurel Meinhold, skutkuje hízom wjac hako duchowny w Neisse. Wobai ſtaſ synaj daloko znatoho superintendenta Dr. Meinholda w Charlottenburgu (wumr. 1851), kiz tež hízom katholsku wěru jara lubowasche, kaz je z joho ſpisow widzecj. — We Winje z mandjelstwami doſej

hubjenje steji. Psched tamniščim mandžujskim sudom bě loni nimale 400 rozwjedzeniščih processow; we 158 padach bu rozwjedzenjo wot blida a koža pschi-zwolene, druhe padh su z džela wujednane, z džela wotpokazane a z džela dotal njedosubžene. W drugih biskopstwach je tola lěpje; tak bě w diöcesi Paderborn koñsche lěto jenož jene rozwjedzenište prawowanjo. — W Linzu w Hornjej Rakuskej twarja wulku nowu církvi s. Marije pod wjedzenjom mischta Statza z Kölna. Jejna dołhoscž budže 410 a scherłoscž 207 stopow; wysokoſcž hacž k zavrjenju wjelba 100 stopow a do swislow 137 stopow. Węja (torm) budže 65 stopow schteritóžknh scheroki a 410 wysoki z kamienitnym krywom. Nutkewna plonina chrtwie je 34,000 stopow; wjetšich gothiciskich je mało, k pschikkadej dom s. Schcjepana we Winje ma 32,400 schteritóžknh stopow plonin. K wuwjedzenju tuteje twarby budže wjese lět trébných, za tym hacž budža dobro-wólne darh skladowane.

Rakuskeje. Dominikanski rjad ma w rakuskim módenarstwie 15 klóschtrów, a w nich 56 duchownych, 10 klerikarjow z professiju (z wotpołożenjom slubow), 8 novicow a 14 bratrow laikow. General intoho rjady je Alekij Vinc. Zandel, syn najbohatšeho pjenježnika w Nanchu w Francovskej, jedyn z najwubjerniščich wysokich duchownych w Nomie; z pokornoſcze njeſtchija won kardinalsku doſtojnoscž, jomu wot bamža poſticipenu. Za krute wobkhowanjo rjadowych prawidłow je nětko noviciat w Grazu w Schteriskej.

Z Lublanja (Laibach) piſche Zgodnia Danica, zo je tam do swojej wótczinę njenadžjich pschijel Franc Pirc, znath zaſtužbny missionar w statu Minnesota w połnocnej Americy. Wulki njedostatk duchownych je 78lětnoho ale hiſchče cjerstwoho a na duchu a czěle ſtrwocho ſtareca pohnuwał k pucjowanju do Europh. Bydli w klóschtrje Franciſkanow, hdež je tež prédowaſ. Někotři duchowni w Němcach su jomu ſlubili, zo z nim do Ameriki pónožeja. Pircowa missia ma schteri ſydku bělých katholikow a ſchěsz wulkich indianskich wosadow z dživimi njewěrňmi, kotsj dýrbja ſo halle za Chrystusa dohyc. Běli katholicki su z wjetšcha Němcy. Z tamniščich missionarow znaje jenož Pirc indisku rhez. Bělých wobhulerjow je tam 50,000, Indianow 110,000. Minnesota, stat pschi hornim Mississipu (rěka) je ſkoro wſchudzjom runina, z malymi hórkami, jara kraſna krajina, kiz ma něhdje tſi pječinu ūkow a dwě pječinje rjanych lěſow. Rostu tam jara rjane dubh, líp, a druhé džiwe a ſadowe ſchtomky. Kraj ma wjese ježorow a žiwhch žórkow a rěkow. Klima je mérne, ſtrowe a njeſtu tu zahubne zhmīnich ani kholerh ani druhé hrozne khorofcje, kiz ſu bôle k połdnju. Rostu tam na lochz dolhe kórki (dýrny), ſkoro 30 puntowske banje (Kürbis), pschedz 20 puntow cježke kálove hlojciki, bohata pschenica a wows; wody maja wubjerné ryby, po ūkach ſkakaja bažanty, w lěſach ſu forný, jelenje a miedwjedje (barh). Wołow ſu wſchudzjom wulke ſtadla. Tež wowcam tam tyje.

Francofska. Pod pschedshydstrom archybiskopa w Lyonje je ſo towarzystwo duchownych k nawrócenju židow założilo a wot bamža wobtwjerdzenjo doſtało. W lěce 1854 pschedstupiſchtaj w Lyonje bratřaj dwójnikaj Lemauaj, z wosobneje swójby wulhadzacakaj a jaraj wobdarjenaj młodžencaj. Wosomnacze

lét staraj zastupischtaj do seminara s. Sulpicija, zo býschtaj so na duchownstwo pschijotowakoi. Wobaj na jenym dniu wuswyczenaj býschtaj wot swojoho archibiskopa powołanaj k zakłjenju nowej wosadu w Lyonie. Jeju prówcowanie zaméri so tudy na pschewobroczenjo židow. Zjenoczenstwo mnichów (Inježnow) Macjerje Božeje Sionskeje procuje so 20 lét na tym samym polu japoščokstwa, a ma swoje wustawę we Francuskej, Gendzelskej, Šriskej, Turkowskej a Palestynie (slubjennym kraju). Wone buchu někotre čas w Parizu jara wot duchowstwa podpierane, ale nic w dosahcej mérje. Nowu moc a luboscj k tajkomu dželu je horjeka spomnjene wobtowjerdzenjo towarzystwa abo rjada dalo. Najbole dželati su za wobroczenjo židow we Francuskej bratraj Leman, kraljja Ratisbon a někotri druzy mchodži duchowni. Boh daj jim swoje żohnowanjo, zo bh swjata chrkaj w dnjach pocjischowanja a pruhowanja so wjeselicz mogla nad liczbnym (mnogim) wobroczenjom džecji Izraela. (T. k.)

Z Italſka. Archibiskop ze Spoleto, wysokooboſtojny k. Arnaldi je hijom wosom měſacow w cidadelli (twierdzyne) della Rocca jath, dokelj so njebě nowomu sardiniskomu kniežerstwu we wschim podwolicz chęć. Pschi joho pschihadze bě tam 700 złostnikow; po woli kniežerstwa niewužiwachu żane rozwuczenjo ani swjate sakramenty, tak zo njezbožowni pschech bôle na džitwofsczi pschibjerachu. Biskopsku wosadu bějche tón nowy jath zhubil, druhá bu jomu data. Swjatosczenjo tuthch zanjerodzenych duchow jezda so jomu nětk boža porucznoscj; pschi wsczej slaboscj a nadpadowacej żymnicz poswieceni so wumyślenju swjatohe wotmyslenja. Wot swojoho zastupjenja do cidadelle hacż dotal je horliwy biskop jathm dwójcy pschęz wosom dajow rozwuczenja dżeržak a pschi skončzenju tychsamych dwójcy wschitlich spowiedał a woprawał. Kajke duchowne wjeselo za njoho! Z chla je so jaſtwo dospołnje pschemeniło; z rubježniſkoho hnězda, hdyž bě jenož bohahansenjo a zakliwanjo skhchecj, je nětko dom měra a modlitw. W kóždym jaſtym wotdželenju modla so wjegor zhromadnje rózarije. Tež na wscjite druhe waschnjo podpjera archibiskop pobožnosć jathch. — Psched někotrymi njedželemi bu w chrkwi s. Ambroſija w Milianje pod wulkim woltarjom częlo swjatohe Ambroſija w krasnym porſhyrowym kaſcheczu zasy namakane. — Z nowym lětom je tež Sakſka w Romje ze stajnym poſtancom zastupjena, bjezthymzo bě tam předh jenož konsul. Nowy poſlanc je B. Kleift v. Lož. — We 54 romskich farach rozdžela so wobhylterstwo takle: 1894 swětskich duchownych, bjez nimi 34 kardinalow, 36 biskopow, 1457 duchownych a klerikarow (tež z nižšimi swiecžynami samymi); w kloschtrach je 2569 mnichow a 2031 kniežnow. Bamžowych wojskow je 5175, jathch 387, židow 4490, z chla pat 201,161 wobhylterow. — Džen 8. februara pschijedze hamž do chrkwe al Gesu, hdyž bějche schthrczijohdzinska pobožnosć. Pschijath psched durjemi swjatnich wot generała a druhich wysokich zastojnikow z rjada jesuitow, modlesche so potom dožho psched najswjecziskim sakramentom; po čimž buchu w klapali duchowni, mnichojo, studenczi a drugi k woskhenjeni nohi (t. r. wuschiwanego kſchijika na črixu) pschipuszczeni. Na to jědžesče swjath wótc hyschce do někotrych druhich kloschtrow; wschudżom ryczesče poſylnjace słowa a na puczach bu wschudżom z česczju witaną. Popjelu ſriebu

poświeczi hamž sam popiel, pschijsa jón z rukow jenoho kardinala a wubjelęsche jón potom pschitomnym wysokim duchownym. Tónsamh dzej pschedstajichu so hamzej pjanaczo prédarjo, kij maja pośne prédowanja djerzecz, a won pscheczel-nje k nim poryczawski jich pozohnowa. — Poslednju njejelu januara wudżeli Castellacci, archbiskop z Petry swjatu kschyceniu a firmowanjo jidej Ludwikej Frankelej, rođenomu 17. měrca 1836 w Krasno-Ujezdje w Czechach. Z kmotrom běsche jomu kanonik Petr Strongaronne, universitní professor w měsće Camerino. (Z Tygodnika katolického).

Zendželska. Archbiskop Paweł Cullen w Dublinie je tamnišhomu lordmajorej, kij je horliwy sobustaw polskiego komiteta (wubjerska k podpieraniu Polakow) list póskał, w kotrym we mjenje Irčjanow, kotrij su podobne podcziszczeni wot Zendželskeje zhonili kaž wbozh Polach wot ruskoho kniejerstwa, pscheczelne zmýslenja a sobuczuczo katolskim Polakam wupraja. Tež dari pschi tym archbiskop 250 frankow (nörtow) za šroth a wudowh koncowanych a zmijetnych Polakow.

Z Irskiej. Zendželska potkocja dotal katolicku wěru w Irskiej. Njemogžem so džiwacj; je to waschnjo skutkowanja wot 300 lět, něhdh z krewju a zapalerstwom, potom z branjom chrtiwnistich kublom, něktó z kahodnišimi średkami pschewiedżene. Pokazuje so mjeniujch w schulach, khorowniach, jaſtwach, w sejmje a hdežkuli je móžno. Kniejerstwo je tak mjenowane normalne schule założilo, ale tam njeje dowolene wo nabožnistwje ryczecj. Irčzenjo njeſczielu swoje džeczi do tajkich schulow, ale naděndže so tola tu a tam džeczo, kij tam chodzi; Zendželeženjo pækja džeczom pjeniež za wopytowanjo tajkich schulow. W Belfastu (kaž Observer z Ulstera wobswědczo) je tajka schula. Běsche w ujei khuba katolicka holečka, wosebje wobrotna w ruczných dželach. K pruhowanju bě wobraz s. Patricija, patrona Irskiej, wuschiſa. Schulska rada nje-pschipusczętne tónle wudžel, hacgrunje bě naſlępschi, dokež so, kaž prajachu, nje-smiedza džeczi w tymle wustawie z nabožnistwom zabjerać!

Polska. Kanonik a wubjerny prédar Stecki we Warschawie bu na 12 lět k cježkomu dželu w sibirsich podkopach wotfundzen. Polske nowinu písaja, zo drje tón starh a khorowat duchowny na dolhim puczu zemrie, předh hacj na město swojego wotfundzenja dôndze. — Mandželska thransh zahadzacocho genera-la Berga, kij w tu khwilu we Warschawje zrudzene swójby k balam pod wscheinakimi schrafami nuzuje, je něktó we Winje a pschihotuje so, kaž praja, k pscheinupienju do katolickie chrtiwe.

Z Warszawie. Dokelž je archbiskop Felinski dotal jath w nutkownej Rusowskej, njebudža so martrowny tybžen ani swjate wolije swjetcicj ani druhe biskopske wobrjadu dokonjecj moc. Najwyschisci kanonik Rzewuski je tohodla generalej Bergej hizom rozpominjenja podawał a dyrbí wosebje husto spytowanjo wustacz, zo by chrtiwske żarowanjo (dla zajecza archbiskopa) zbehnýl, k cjomuž so won ani pschez slubjenja ani hroženja nochce naryczecj dacj. — Gjesczenj a hizom wobstarany kanonik a farat Lisiecki z Kalischa bu móndh pschi wopytanju we Włockawku do jaſtwa motwiedzen. (Tygodnik katolicki.)

W u h e r s k a. W městecíku Sajten w czanadskim komitatu (województwie) je 300 schismatycznych rumunskich swojbow k katolskiej cerkwi przeszli. (Pesii Hirnök.)

Z D a n s k e j e. Tak so z katolskiej cerkwi w Kopenhagenie ma, to rozpowiedza farar tamniczej wosadz w poslednej zhromadziznie „Piussvereina” w Mainzu. Do l. 1852 bě w Danskej katolska cerkej w klotheje, tak zo bě katolskim duchownym pod schtrafu smiercze przesbytrowo w kraju zakazane, z wuzwacjom toho, kotrež rakuiskomu (khejorskomu) posłanstwu skuszenie. Hdyž bě tuta zakaznja zbehnjena, woskaza jedyn Italian katolskiej wosadze we Kopenhagenie 150,000 tol., z kotrejmiž cerkej a schuln natwaricu a faru założicu. Nětko su tam tež hizom kloschyriske kniežny k wothladzaniu khorých a k wuzenju holczów. Wot 9 lét sem je so 400 tamniczych protestantow do nascheje cerkwi wróciło.

(Kak w j e l e je židow na swęcze?) Po najnowiszym liczeniu żydowskich missionarow je na cylej zemi něhdze 7 millionow židow, z kotrejch je chla połojca w Europie, a to najwach w Rusowskej (w przed pölskich krajach), hdyż je 1,220,000 židow; w Rakuskej je ich 853,000, w Pruskej 284,500, w drugich němstich krajach 192,000; we Francowskej něhdze 800,000, we Schwajcarskej 3,200, we Britanii 42,000 duszow. Najmjenje židow je we Schwydzskej a Norwegskej, hdyż so na 6000 kschecjanow halle jedyn žid liczi.

A m e r i k a. Hłowne město Francesko w Kalifornisce ma nětko bjez 100,000 wohyderjemi przesz 30,000 katolskich. Czile maja tam hizom piatnacie cerkwiow, przeci kotrejch je 20 duchownych. Wulka szkoła ma tam hizom 200 studentow. Przci nijszych szulach su tež milosejive kotry a dominifanki.

B o l o d n i s c a (južna) A m e r i k a. W Brasilijskiej a przeci missjonach w Montevideo maja jesuitojo nětko husto wschelake przesciwnoscje przetracz. Najjużnia diöcesa w Brasilijskiej je Rio grande de Sul. Su tam sydla w poslednim lětstoku kężejacych wosadow jesuitkich, kotrež pak buchu pozdziacho wot kniežerstwa zbehnjene. Nětk je tam zasł kaž puszczina, hdyż przed tejko wsow kężejescie, a spominaja tam z dżakom na jesuitow a modla so wo nich, zo by so jim zaž tak wjedlo, kaž je po wuprzenju ich dżedor w przedawstich czasach bylo. Su tam Brasilianojo, murojo, wjele katolskich Němcow wot Rajna a Indianojo, kiz su przeci wszech něhdz dostatej kschcienych zaž dospolni pohani. Biskop Barangueira, w lécje 1860 w Romie swieczeny, czini, schtož može; pyta duchownstwo pozbehnyc, je cerkwinie nowiny założil, pycaje tam przeci po swoim biskopstwie, wuzi a firmuje. D z taikiej radosciu witaja joho katolikojo, swoje džiwje dżeczi k njomu przchinosczejo a wo pozohnowanju proszho. Won je tež kapucinow k pomocy powołał. Jesuitojo džekaja niewystawajacy bjez katolskimi Němcami, někotsi su Němcy a někotsi Polacy; njeje možno domopisacj ich horliwoscž a luboscž k wosadam. Ale maja doszcz przetracz! Niedawno żhoni pruski poslane w tej němstce wosadze a hłada njeprzeczelnych na dżero jesuitow; němstich protestantow pak za to po možnosći podpjeruje. Brasilijskich zaſtojnych su tež z njeprzeczelstwom natknieni. Sta so, zo taſki zaſtojnik w swoim hněwje duchownego jesuitu z kijom bijsie. Jesuita to przeczelpi;

biskop so wobczeżowasche, ale bjez wusłutkowanja; ale chla wosada to njeznjese. Pschedachu wschitko a wobzanknychu kraj wopuszczień, hdź běchu jim duchownoho tak bjez schtrazy wonjeczeſzali. Duchowny sam jich proſchesche, biskop khobžesche a proſchesche, ale nicžo njepomhache, chla wosada pschečeze z Brasiliſkeje do blízkoho Montevidea, hacžrunie je tam nětko wojna. Nětk halle so prawe pscheſzehanjo zapocža. Knežerſtvo po woli swoich njewerivych zaſtoinitow praji, zo jesuitojo kraj wuproznjeja a poklady z kraja noscha. Ale z jesuitow njeje žadny woteschol. Nětko chceža wſchitkich jesuitow z Brasiliſkeje wupokazac̄.

Towarſtvo swiatoho džecžatſta, kiz ma w Parizu swoj centralny wubjerk a w tu khwili biffopa w Arrasu za pschedydu, rozwija so z kóždym lětom bōle. Wone ma, kaž je znate, te poſtajenjo, zo ſtora po cikym ſwecze ſnadne darh katholſkikh džecži hromadža, a za tute a druhe darjene pjenjež missionarow w pohanskich krajach woſebje Afie (w Chinesiskej najwach) a Afriki, a potom tež Ameriki a Australie podpjera, zo mohli wusadžene a ſmierci blízke džecži kſchecziež, abo kupicž a potom w kſcheczanskih ſchulach kſchecziež a wocžahnycž. Najnowiſcha rozprawa tohole rjanoho towarſtwa podawa pschedylad ſlutkowanja w lécze 1861 a koneži tak: Z cyła bu we 65 missionach, wot towarſtwa podpjerañych, 390,738 džecži w ſmiernej straſchnosczi kſcheczenych a 13,538 džecži zaſtaranych a wocžahnjenych. Tute ſicby wobswědča žohnowanjo ſwiatoho džecžatſta!

(Doktor a trappist.) Dvaj bratrav z klóſchtyrſkoho rjada trappistow pschinidžeschtaſ psched někotrym časom do města pola Wrótslawja we Schlezyjskei, zo býſchtaſ za swój klóſchtyr hromadžitoj, a hospodowaschtaſ pola tamniſchoho katholſkoho fararja. Nazajtra pschinjefechu nowinu tajkule nowinku: „Wcžera wjeczor ſtaj muzej do naſchoho města bōſchkoj, kajejuž ſnadž naſche město dotal njeje wohlaſko: ſtaj to trappistaj!“ Mnichaj myſlitaj, zo dyabitaj cjeñhycž a zo jej hewal policaſtvo ſadži. „Ně, prajesche jimaj farar, nětko tu runje woſtančaj, wſchak njeje pschezievo wamaj ſchczuwane. Duž wopýtaſchtaſ někotre bohate katholſke ſwobjyh a doſtaſchtaſ bohath pschinioſk; tu praji ſo jumaj, zo chce ſej tež wuwokaný ſekar M. M. radh widžecž. Dokelž bě ſekar protestant, ſtrachowaschtaſ ſo najprjedy tajkoho wopytanja. Tola po poradzenju džecže tam jedyn z njeju. Khudy bratr zaſtupi do blyſchczatoho hrodu. Wjedu joho do muſkeje ſtwy, hdźez wjèle khorych na woſobnomo ſekarja cžaka. Hdź bu trappist wozjewienyh wot ſlužownika, poſla ſekar khorych ze swojeje ſtwy a prajesche k njomu: Ja ſym was powołacz dák; ale njecham wo waschich nabožnych wěcach nicžo ſlysćecž a njebam wam tež nicžo. Chcu jenož ſlysćecž, taſ ſeje wý žiwi. — „Chceče to wjedžecž?“ proſchesche ſo trappist. — „Haj“, wotmowlvi ſekar, ſyň ſo na swój rjaný ſtot, bjeztoho zo by mniches ſtolic poſtiežil. Bratr powieda: „Wý ſym jara jednorje (einfach) žim! Štawamy na džecławych dnjach w noch w dwemaj, na niedželach w jenej a na ſwiatych dnjach w dwanacjach. Naſche wobſtarano: ečly džen dželacž a ſo modlicž. Njejemy žane mjaſo, njepijemy žane wino, naſča jědž je jenož w ſeli wotwarjene warjenjo z khlebom bjeze wſchoho zaczinka, naſč napoſi je woda. Pschi tym ſym ſtrowi a ſylni, a býwamy najbóle doſko žiwi. Naſč abt (predkſtejer) je hižom 58 lět w naſčim rjадu, 98 lět starý a njebeš tu ženje

Khork." — „Tak, nětk můžecje zašť hicž," prají leškar z hordy. „To jenož čchých wjedzecj." — Tu hłada jomu trappist krujeje do wocžow a praji: „Mój knijeze doktoro, njepłacja wam cijle ludzo nicžo, kij so was zo radu prascheja?" — „Wě-żo, schto so prascheče?" wurazh doktor. — „Duž budzceje tak dobrý a zapłacjce mi za poradzenjo zo mnou." — „Czjohola?" — Wój seje mje k sebi powołali. Njebudzich-li k wam pschischoł, mohk bjez tym pola druhich hromadzicj. Ja žadam wotrunanjo za moju prócu, abo wobskoržu was pola suđništwa. Bždžwanh prascha so doktor: „Kaf wjele sej žabacje?" — „Bjecj toler." Doktor podawa jomu džesacjtolsku bankowku. — „Ja sym jenož 5 toler žadał a njemöžu wam zaſy dacj," praji bratr. „Nó, wzmicze džě tola tute 10 tol." Tu praji mnich: „Mój knijeze! Čchých wam jenož pokazacj, schto býschce mi dolžny byli. Ja za swoju parschnou njemöžu a njesměm nicžo bracj. Tu macze swoje pjenjez̄ zas." — Dha wzmicze je za wasch klósc̄tys, praji leškar. — „Tak zapłacz wam Boh, budzce tu w boženje." — Wo pscheklepanym leškarju so wjele powiedza a mnich njeje dotal zabýty.

Malejnoscje towarzstwa.

Do połkadnicz su dale pschinostk na l. 1864 (15 nsl.) zapłacjili k.: Handrij Guda z Dalic, Mistawich Duczman z Dzěžnikec, Hanja zwubowjena Lehmanowa z Radworja, Mistawich Kħilan z Radworja, Jakub Hantusich z Radworja, Michał Delan z Lutowęza, żiwonoscer Michał Haſčka ze Sulis̄iec, khejsar Jakub Nowak w Starej Čyhelnicy, kubler Mistawich Domski w Hórkach, blidat Michał Kral w Khrósc̄jicach, khejsar Michał Kubanka w Khrósc̄jicach, kublerksi syn Jakub Kolla w Khrósc̄jicach, żiwonoscer Michał Rjeńcz w Jasenyc, kapłan P. Alberik Hecht w Klósc̄tysie Marinej Hwězdzie, kapłan P. Tadej Natušich w Marinej Hwězdzie, kubler Michał Pjech w Swinjarni, kubler Jakub Pjech w Baczonju, pjeſat Petr Zelnak w Kukonje, Madlena Khejerjowa w Mistoc̄jicach, rentand Michał Besser w Marinej Hwězdzie, Madlena Bogtowa w Kukonje, mlynk Jurij Wawrik w Kanecach, kubler Mistawich Kocor w Kanecach, kubler Jakub Duczman w Mistoc̄jicach, kubler Jakub Eusejanfli we Wotrowje, kubler Michał Duczman w Khrósc̄jicach, kubler Michał Nowotnik z Hózka, mlynkowa Kħata Serbinowa z Nowostic, kubler Wołdrich z Pěſkec, administrator P. Benno Kral z Róžanta, kubler Petr Kral ze Smjeczkec, kłamař Jakub Glawisch z Róžanta.

Na lěto 1863 zapłacj hiſčceje: kubler Michał Manjok z Pěſkec.

Dobrowolne darły: kublerksi syn Jakub Kolla z Khrósc̄jic 5 nsl., Polank z Mnichonca č. 1. Pošta, kniez P. Alberik Hecht z Marinej Hwězdžy přeni lětnik k. Pošta. Trjebamy hiſčceje někotre exemplary č. 1 z konſchoho lěta.

Petr Schokta, połkadnik.

Pschinunanjo němſkoſerbskich a ſacijskoſerbskich pismikow: c̄ = ĉ, c̄̄ = ē, ſ̄ = ſ̄, ſ̄̄ = ſ̄, pſch, tſch (tſ) = kr, pr, tr.

Katholicki Posel

Cyrkwienski časopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinie.

Cz. 4.

Gapryl.

1864.

Kschelestniczka.

„Czy, kotsiz su wobleczeni bělu draſtu,
ſchlo su a z wotkeł su pschifchli?

Be zwonkownymi waschniemi čce chrkej čłowjekej wěrnoſcze wěrh naſpomnicz a wujaſnicz, joho pobožnoſcz pozběhnyč a joho nutskowne polepschenjo ſpěchowacz. Wſchelake tajke waschnia pschemenjeja so we wſchelakich čzasach a druhdy namakam jeno we wěstych pomjenowanjach slěd staroho waschnia. Prěnja nježela po jutrah rěka „běla nježela.“ Z wotkeł tajke mjeno? Tule nježelu wotpožožichu cji, kotsiz bělu jutrownu sobotu ſwiatu Kſchęzencu doſtali. ſwiatocznje ſwoju bělu Kſchęzenu draſtu abo Kſchęstnicu. (Kſchęſt = Kſchęzénica; Kſchęzicę nětko Kſchęzicę).

We čzasach, když so chrkej wosebje pschez pschitup Židow a pohanow pschijporjesche, kotsiz wotroſczeni so wěrnoſczi pschijwbrocžichu, njebu z jich Kſchęzencu khatane. Dlejschi čas buchu rozwucžowani we wěrnoſczach Kſchęzencista a na ſwiatu Kſchęzencu pschihotowani. Kak dolho ma tajki pschihot tracj, bu wot biskopow poſtaſene a čas bě křoſchi, když nowowětrivh pilnje wuknijesche a wosebje dobre živjenjo wjedžesche. Z wjetšha trajesche to tsi lěta. Jeno we čzasach pschęzéhanjow abo hdež so ſmijercz bližesche, bu pschihotných čas po možnoſci pschikrōtſchenh.

Kſchęzeca bu potom mnohim na dobo a to na ſwiatocznje waschnio wudželeno. Hłownej Kſchęzenskej dnaj běſhtaj jutrowna a ſwiatkowna sobota. We pozdžiſkich čzasach, když wjach wjely wotroſczenych Kſchęzicz njeběſche, bu něſto ſyntiſkich džeži na teſle dnaj zbrromadneje Kſchęzencych khowanych; we 12. lěſtotku tež tole pschesta, a zwosta jeno ſwiatocznje poſwyczenjo Kſchęzenskeje wody, kaž ſo to na naſpomnijeniuſi sobotomaj hſchęze nětko we naſchich chrkwiach k wopom-

njezu na stare waschnjo stawa. Na tule zhromadnu jutrownu kschczeniu dopomnjeja nas tež ſłowa, kotrež ſo na njedzeliach jutrownoho časa ſpewaja, hdyž měſchinik lud ze ſwyczenej wodu wotkrepja. Tele ſłowa ſu: „Vidi aquam, to je: „Widzach wodu běžecž z tempa na prawej stronje, aleluja; a wſchitc, i kothymž tale woda doindže, ſo wutrowja a proja aleluja, aleluja. (Ezech. 47, 1. 9.). Džakujcie ſo knjezej, dokelž je dobrocžiw; pſchetož do wěčnosće traje joho směloſć. (Pſ. 117, 1.)” Tale woda, bězaca z Jezuſowej pſchekloteje prawej stronje, je kſchczeniſka woda, kotaž, na duschn ſo wulinhwſchi, ju wumyje, wuhoji, wozbōžnosći. Tónle ſpěw dopomnja na zhromadnu jutrownu kſchczeniu.

Po dokonjanej kſchczeniſk buchu kſchczeni i woſtarjej wjedzeni a tam bělu draſtu wobleczeni, kotaž běſche dolha a wuzka, z běloho platu zechita a z paſom ſpjata. Tule draſtu noſchachu nowokſchczeni chly thdzeni a na woſmym džen (mlode jutry) pſchitdjechu we ſwojich bělých kſchestnicach do c̄rkwe pſched woſtar a tu-dy bu kſchestnica ziaſwne we ſwiatocžnej zhromadzijne wotpołożena; tola tak: „zo drje ſo běla draſta wotpołożi, njewinowatoſcž wutroby pak njech ſo ſtajnje wobkhowa.” (S. Hawſcht.) Wot taikoſho waschnja rěkaſche tale njedzela: „njedzela wotkladjenja bělých draſtow, njedzela we bělých draſtach, abo běla njedzela.”

Nětko ſo kſchczeni bělu draſtu njewobleka, ale měſchinik ju po ſwiatej kſchczeniſk na kſchczenoſtu połoži ze ſłowami: „Wzmi čiſtu bělu draſtu a pſchinjes ju njewonjehwarnjeniu (njewoblakowanu) hacž pſched ſudny ſtol naſchoho knjeza Jezuſa Khrystuſa, zo by wěczne ſiwijenje měl, Amen.” (Baroch. Mifn.)

Podawanoſ kſchestniczki njeje žane prózne, ale rozwuczne a napominace waschnjo za nas.

Kſchestniczka dopomnja na mutſlowne pſheměnjenju jo, kotrež je ſo pſchez ſwiatu kſchczeniu we duschi ſtało. Wona chce prajicž, zo je ſo kſchczeni ſtaroh čłowjeka ſlekk a nowoho woblekt. Stara draſta běſche hréch, nowa draſta je njewinowatoſcž. „Th ſy bělu draſtu na ſo wzał i pokazanju, zo ſy ſo ſlekk wobwalski hréchow a ſo woblekt čiſth zakrhyw njewinowatoſcje. (Ambroſ.)

Barba kſchestniczki pak pokazuje na to, kaſka je kſchczena duscha. Běla barba pokazuje na čiſtoscž, schwarnosći, njewinowatoſcž. Tohodla praji nam běla kſchestniczka, zo je wot dushe kſchczenoſtu čłowjeka wotnihta wſchitka njehchwarnosć hrécha, zo je napjelnjenia ze ſwiatosćzacej hnadi, rjenje wuhotowana, ſwětka, Bohu ſpodoſna a lubozna. „Radžu tebi, zo by ſebi wote mnje kupił złote, zo by wobohatnyk a ſo bělu draſtu woblekt, a zo by ſo wjacý njepokazała haniba twojeje nahosće.” (Bjew. 3, 18.)

Z kſchestniczku ſu woznamienjenje rjane ſlu bjenja, kotrež kſchczeni pſhez ſwiatu kſchczeniu doſtawa: kaž běla draſcicžka čeło zwonkownie wobdawa, tak budže chle čeło pſchi horjefacju pſchewzate a wobdate wot njebjeskeje jaſnosće a kraſnosće. Pſchichodna zbožnosć mjenuje ſo kwaſna hoſcina Zehnjecža (Bjew. 19, 19.); i tutej hoſcini ma ſo pſchitupicž we kwaſnej draſcje, to je, we sprawnosći a njewinowatoſci. „Woſta, kotrež ſu we njebiesach, ſcđenja Zehnjo, a ſu wobleczeni bělých a čiſthych plat (Bjew. 19, 14). (Tónle) plat pak je wusprawnieſc ſwiatyh (Bjew. 19, 8). —

Běla draſta pſchívíſuje ſo Jandželam, ſwjathym a zbožným. We bělej draſceje je jandžel, kij ſo po Ježuſowym horiſtacžu žónſkím ziem (Mark 16, 5), bělaj ſtaj jandželej, kij po Ježuſowym donjebjeſſpěču ſo wucžowníkam wozjewitaj (Jap. stav. 1, 9). A starſchi, kotsiž we njebojeſat̄ wokolo tróna ſedža, ſu wobleczeni bělu draſtu (Ziew. 4, 4).

Kſchcjeny čłowjek doſtawa bělu draſtu a z tym ſo jomu praji, zo wot nětka ſluſcha do zhromadženſtwa ſwjathych a zo ma něhdh z nimi na węžne ſto-warscheny býč.

Tohodla je kſcheczníčka tež krute n a p o m i n a n j o , zo by kſchcjeny za-khowal bělu draſtu, njewinowatoſež ſwojeje duſche hacž do ſmjerče njewoblaſtowanu. „Kotsiž ſwoje draſth zanjeſčawnili njeſu, budža zomiu (z Ježuſom) khoodzicž we bělej draſceje (Ziew. 3, 4). Zbožný, kij ſwoju draſtu zakita, zo njeby nahi khoodzit a joho hanba widzeč byla (Ziew. 16, 15).

Na tule njewinowatoſež myſli ſwjath Chrill, hdyž praji: „Ecje ſo staru draſtu ſleſli a běln po duchu wobleſli; pſchec hdybicze nětko we bělej khoodzicž.“ Na to ſpominachu kſcheczenjo we ſphytowanach. We cžaſu Hunnerichowých pſcheczéhanjow bu kſcheczanka Dionyſia ze ſwojim matym hólcžecom jata a k zapřeču wěrty nuzowana. Hdyž ſwoje džeczo pſched czvilenymi pſchihotami tſche-potacž widjeſche, poſylnejſche je wona prajich: „Wopomí ſhno, zo ſmój we mjenje najſwječiſcheje Trojicž na jeniczku wěrnu katholſku wěru kſchczenej. Bělu rjani draſtu kſcheczenſkeje njewinowatoſeže njedybimój ſebi pſchez žamu moc wutorhnyč dacž, zo, hdyž ſenjez na kwas pſchitidze, naj we kwasnej draſceje wo-hlada. Wutraj, lubowaný mojeje wutroby. Po krótkej czwili czaka na tebje węžna radoſej. Czerp a wutraj, a we ſwojej draſceje njewinowatoſeže budžesč hifczeje z dohćeſtej palmu marträriſtwa wudebjeny.“ Won czerpiſche a wosta ſwěrny hacž do ſmjerče.

Kſcheczníčka běſche ſwěrny zbudžowace napominanjo, njeſwěrny pat woħańbajach porok. Běla draſta bu we chrkwi abo wot kmótrów khowana k ſwědženju pſchecziwo taikim, kotsiž pſchez hréſhne žiwenjo ju womazaja. We Karthaginije běſche diakon Muritta mlobžencej Elpidoforej kſcheczenſki kmótr był. Tónele mlobženc zapře pozdjiſho ſwjatu wěru a bu wot vandalskho krala Hunnericha za ſudnika napſcheczo kſcheczanam postajený. Vjez druhimi kſcheczanami bu tež zeſtarjený diakon Muritta pſched joho ſudny ſtol pſchitidženy. Prjedy hacž bu czwiliowaný, wucžanhý won kſchecnicu, kotrež běſche wot Elpidoforowej kſcheczených khowal, rozyſchestrje ju pſched joho wocžomaj a prajesche jomu: „Hlej tudy ſwoju kſcheczenku draſtu, ſlužowniko tžé, Elpidoforje! Tele pļatne ruby bu-djeja tebje něhdh wobſkoržowacž pſched węžným ſudnikom a joho pohnūwacž, zo tebje ſtoroži do hukbiň węžnóho bjezdna. Vjezbožný! tale draſta kryjeſche twoje czelo, hdyž ty njewoblaſtowaný ze ſwjatohó ſujoča wuſtupi: Ty ſh zwiſazk wěrty a kſcheczených roztorhnyč a zacjíſnýč. Schto zapocžnjeſč, bjezbožný, hdyž budžeja ſo wſchitich hofpodarjowi ſlužownikojo k kralowskej kwasnej hofcežinje zhromadžec? O, wěſcje budžesč ſo lacž, zo ſy ſo ſam wo tule czistu kwasnu draſtu pſchinjeſſ, zo by ſo město njeje draſtu hanby a klečza wobleſli.“ Na tajki porok

wobledných Elpidofor a njewérjesche sebi wotmolwicj, ale won wosta starý hréšník.

O zo žadyn, kotoruž je we kschczených běla draſta data, we žižjenju nje-winowatosej zhubit njeby. We čineskej krajinje Kiangnan je waschnjo, zo bě-hy schlemjer, ktoruž pschi kschczených so na hlowu wupschestrje, swěru khowaja, zo býchu jón sobu k pohrjebej dacj möhli. Tele waschnjo wupraja žadosej, zo by wotmirejch čistosej svojeje dusche, kotoruž pschez svjatu kschczeniu doſta, pschi-njesej hačz psched Boži ſudny stol.

Niech dha je nam wschitkim kschestnicžka lubozne depomnječjo na doſtatu nje-winowatosej nasheje dusche, móene napominanjo k hajenju a woblhowanju tejele čistoseje a wjefole wobnowjenjo nasheje nadžije. Mějm̄ dha pschedy swoju duchownu kschestnicžku, nje-winowatosej, we čeſczi a prouim̄ so, zo bých-my do tch sluscheli, ktoruž ſwjath Jan we potajných ziemjenjach widzeſe: Widzach wulku čz̄tdu, kotoruž nichč pschelicičz (pscherachnowacj) nje-mojeſeſe, ze wschitkých ſplahow, ſubow a ryczow; weni ſtojachu psched trónom a psched woblížom Jechnječja, woblezjeni bělu draſtu a palmy běchu we jich rukach. To ſu eži, kotsiſ ſu z wulkeje thšknoscje pschischli a swoje draſth wumyli a je běle ſežinili we krewi Jechnječja. Tohodla ſu woni psched božim trónom a ſluža Žomu wodnjo a w noch w joho templu. A tón, kij na trónje ſedži, vydli z nimi. Woni njebudžeja wjach hłodni abo lacžni a njebudže na nich padacj ſlonečna abo někajka horcota; pschetož Jechnjo, kotrež je ſředž tróna, budže jich wob-knjeſecj a powjedže jich k kužolam žižjenſteje wodh a Boh wutřeje wſchitku ſylzu z jich wocžow. (Ziem. 7, 9. 14—17.)

D.

Lukasch Lawrjenc Jočomec a Khopalka w Gulschecach.

Tutón duchowny bě rođený ze wsh Němcow pola Kulowa a běſeſe wjele lět farar we Peicherwitzach w Schleznjskej. Ale w czubje njezabu na swoju narodnu wosadu a wjes. Tak dari won 400 tolerjow k nowomu natwarjenju wulkoho woltarja w Kulowskei farſkej cyrkvi w lěce 1722, kotoruž ſtukaturnik z Čech za 700 tolerjow hačz na pozloženjo dokonja. Swojej narodnej wsh Němcam chchſe tež wopomnik zawoſtajicj, mjenujich za swoje pjenjeſh město drjewjanoho moſta pschez Čzorný Halschtrow kamjeñtny wobstaracj, zo býchu wobhydlerjo čzaſto trěbne wudawki za drjewjanu twarbu zalutowali. Won bě híjom kamjenjow k tomu narozhejž dał a žabasche wot Němcjanow jenož hishcze někotre ſory. Nježakowna tehdomniſcha gmejna pak wotmolwi: Hdžz chce farar twaricj, dyrbi wſchitko ſam a na swoje wudawki cžinicj. Taſke worakawe wotmolwjenjo rož-hněwa zdobnje dobroho fararja. Won da, dokož Němcjenjo joho dobroth hědni njeběchu, wſchitke kamjenje wot tam do Hózka zwozycz a natvari tam za město Kulow kamjeñtny moſt, kij hishcze ſteji. Pschez tónle moſt ſu Kulowczenjo híjom wjele ſtom toler zalutowali. Tola wosia wot tutoho twara hishcze wjele ſamjeni zbytknych, a Jočomec da je do Gulschec zwozycz a z nimi tamniſhu wjetſchu Khopalku natwaricj 1716 a ze wſchim trěbnym zaſožicj. Na ſeženſkej ſtronje

Khapalki widzimy napismo do kamjenja wurubane, kij takle rěka: Deo Vero ac
trIVno SaCrVM honori SS. Matthæi, Joanni, S. Lucæ, Marci E-
vangel., Joachim et Annæ, sub vener. dominio Mariaestellen. fecit A. R. D. Lucas
Laurentius Jochometz etc. (t. r. Bohu wernomu a trojjeniczkemu swyatnicu i czech-
cji ss. Mateja, Jana, Lukascha, Marka scjeniku, Joachima a Hanu, pod knjeftiwom
Marineje Hwězdy natwaricj da jara czechomu kniez L. L. Jochomec atd.) To-
la z tutych swiatych czechcji so s. Mark halo preni patron a su na s. Marka tam
tej Boze sluzby z predowanjom; Boza mischa je tam husczych, snadz nehdze
dwachezi krœz wob lēto. Khapalka je psched někotrymi lētami z nowa rjenje
wudebjena; wobrazh je k. schulski direktor Ledzbor w Kulowie dostoijnje ponowit.

Po k. Schneider o w ym rukopisu.

Jan Hawschtyn Jakubec a Kulowski schpitol.

Duchowny J. H. Jakubec narodzi so 5. oktobra 1700 w Běleczcach pola
Budyschyna a schtudowasche w Prahy. Joho nan Jan běsche měschcjan a pje-
kar w Kulowje. Po wischtudowanju bě J. H. Jakubec 18 lēt vikar na budyskim
tachantswo, 19. decembra 1743 bu kanonik a pokladnik tachantswa, 1771
scholastik a wumrje halo senior tachantswa (schtož bě wot 1773) 21. oktobra 1778.
Wón ma wulke zaſtužby wo wohudzeny Kulow, wosebje pschez wotkazanjo
15,000 tolerow*) i założenju tamnischoho schpitala, kotohož wotewrjenjo pak
nieje živh doczkał. W lētomaj 1780—81 bu spomnjeny schpital na budyskim
pschedměschcju pod mischtrum Leiderom ze Scherachowa twarienj; blizko pschi
tschiznej cyrkwi bu na městnischcu wot města darjenym wulka massiona hězja
stajena. Cyh tvar ze wschej pschitschchnoscju placzescze 5302 toleriej. W del-
nym poslubje buchu tsi stwh a w hornim tohorunja tsi zriadowane z kuchnu atd.
Tu dyrbjesche po wotkazanju Jakubeca schescz pschez 60 lēt starych ludzi bydlicj
a ze wschim zaſtaranych hycz, zo hycu so na zbožnu smjercz pschihotowali. Bré-
nje pravo na pschivzacjo do schpitala maja khudzi krejni pscheczeljo Jakubec a
Brülnerec swójby. Brédkstejer schpitala dyrbjesche kogdy čas jedyn Kulowskich
duchownych hycz (preni bě kaplan Žur z Hožla); měschcjanška rada mějesche jo-
ho kaž schescz hospitalitow budyskomu konfistoriu poruczecz, sama pak zliczbowa-
nia (rachnonki) pscheladowacj. Do tutoho derje zriadowanego schpitala zacjeh-
njechu 1782 preni hospitalitojo, hdz bě jón biskop a tachant Schüller z Ehren-
thala 22. januara i czechcji wschich Swjathich posvjecil. Tola khudym Kulowskim
schpitalnikam nzelubjesche so czechne samotne živjenjo; woni wotstupichu w lēze
1788 z dovolnoscu wychnoscze schpital za normalnu schulu, kotrž chyču wsche-
lich duchowni dobroczerjo založicj. Wo tutej schuli poruczimy pschichodnje.
Schpitalnikojo bjerjechu radſcho pjenezh a drastu — brune suknje, pola žonskich
brune pjezle, z czerwienymi wuhorkami — a czechnjechu i swojim swójkam.

Po rukopisu k. Schneidera.

*) Někto je so kapital na 37,500 tol. rozumnožil.

3 Budyschia a Sakseje.

3 Budyschia. Nowe rjane pischjeze za serbsku farstu cyrkej su hotowe a mischthyr Kohl poczina je hijom stajecj.

3 Budyschia. Schtwortk po jutrah bu dotalny preni kaplan w Chröscjicach I. Miklawsch Smola pshed naschim tachantskim konsistorijom hako farat za njebjelcjanstu wosadu wobtwerdzenj. Swiatocjne zapolazanjo w Njebjelcjanach budje 10. t. m.

3 Budyschia. Srjedu a pjatk po jutrah běchu na tudomnym katholiskim wuczeriskim seminaru pruhowanja. Kandidatske pruhowanja psci wступjenju ze seminara wotpolozich: k. Adolf Bräuer rodženb z Wotrowa (Serb), k. Miklawsch Hanski z Budyschia (Serb), k. Fünftstück z Budyschia a k. Meusel ze Žitawy. Knjaz Bräuer pshindje na njewěsth čas do Draždjan a k. Hanski je tachantskej schuli hako pomocny wuczer pshidzeleny. Wölbokhmanostne pruhowanja (kž so dwě lěce po wступjenju ze seminara wotbhwa) wobstachu: k. Hermann Jurk z Łazka, pomocny wuczer w Grunawje (Serb), k. Goldberg, pomocny wuczer we Wostrowcu (Ostrz) a k. A. Stoh, pomocny wuczer w Scherachowje. — Nowe schulske lěto je w seminaru (poslenje schyri lěta) vzejmęz wucžomcow (bjez nimi 1 Serb) a w präparandje (to stej pshihotowacej lěce, po fotrymajz do seminara abo na gymnasium pshestupuju) dwachcji wucžomcow, bjez fotrymiz je 7 Serbow. Direktor seminara je nětko wysokodostojny k. Blumentritt, wo wschelakich pshedmjetach (ryczach a wědomoscjach) rozwiczuja k. tachantski díkar Heidrich, k. seminariski wuczer Bergmann a redaktor Pöšta, we spěwje, pisanju a hubžbje pak wuczerjo tachantskeje schule. Schkoda, zo našch seminar (założenj 1850) wjetšchi njeje, tak možemh hijom nětko prajic; dokelž mložencow, kž so k schtudowanju wobročeja, je z koždym lětom wjach. A to je prawje, zo starski na to djerža, swojich hólcow na wychjche schule dawacj, njech sej potom po spodobanju powołanjo wuzwola. Schtudowanych ludzi trjebamy nuznje a wosebje tež my Serbja. Wězo tež wot schtudowanych žadam, zo býhu dobri Serbja byli a wostali. Duž khroble na to njezabudzje!

3 Lipska. Díen 28. měrca wjeczor swjeczeske tudomne towarzstwo katholickich rjemestnitskich towarischow (pomocnikow) swoj tsecji założenjki swjedzien. Po zawodnym spěwje běske swjedzenjska ryč a lětna rozprawa; na czož wschelake spěv a deklamowanja sczehowachu. Tež běchu wschelake wot sobustawow wužekane wěch na pořazanjo wustajene.

Cyrkwinske nowinki a powiescje.

Německy. Potajne zjenoczeństwo swobodnych murjerow, kž je dotal bôle w potajnym psheczivo cyrkwi a wěrie skutkowało (wězo nic kóždý swobodny murjer), wustupuje pshedo ziawnischo. Lětsa w našeczu budje w Lipsku wulka zhromadzizna murjerow ze chłoko swěta. Murjerstwo ma w tu lhwili 8,258 loži (loža rěkaja woni swojim sydlem), kotrež su wot poł milijona skutkowachch stavow wophtowane. Wjele wjetšha je liczba njeskutkowachch abo pshidzelenych

żobustawow, zawiescie na tii milijonu. We Francoskej je 261 loži, w Gentzelskej 989, w Schotskej 297, w Iriskej 207, w Schwajcarskej 27, w Němstek 92 (Němci w Budyschinje maja tež ložu hžom 60 lét,) w Belgiskej 83, w Hollandskiej 67, w Schwejskej 23, w Danskej 5, w Portugalskej 6, w Grichiskej 3, w Italiskej 82, w Turkowskej 4; południowa Amerika ma 4944, południwscha 404, Afrika 47, Australia 183. Murjerstwo je zakazane w Rakuſkej, Schpaniskej a Russkej. Psihi wschim tym je n. psch. w schpaniskej městomaj Kadizu a Gibraltaru 8 ložow, pod zarjadowanjom jendzelskich murjerow skutkowach. To je wulke wojsko, kotrež moglo chyby swēt načazyc, hdzi by Boh luby kniež dopuszcził!

Rakuſka. Znath missionar Pirc pschebhwa hishcze w měscie Lublanju (Laibach) a njemöžesce so dotal do Ameriki wróćcic, dokelž joho nowi pschewodžerjo a pomocniwoj njeisu hishcze dospołnie pschihotowani. Wjez tym pręduje sławni missionar amerikanskich Indianow pilnie tež w swojej domiznje. W towarzstwie swojich něhdusich duchownych sobischulerow zaśpewa jim druždy indianstu pšeń a joho ryčzne wědomoscze czinja mózne, zo može we wózom ryčach spewacj. — Zběrki za swjatoho wótna wot bratstwa s. Michala we Winje wuežinjachu wob lěto 5300 schěsnakow.

Z Prahi. Przedawski khězor Ferdinand Dobročiwy, kij w zhmie tuď pschebhwa, je nowej cyrkwi ss. Cyrilla a Methoda w Karlinje (pschedměšcze w Praži) zaſy 5000 schěsnakow daril.

Z Weličrađa. Kniež farar Molitor wozjewia w „Hlaſu,” zo je arcybiskop w Wolomucu njedawno dowolił, zo smědža wschitich prälatojo w tamniſcej cyrkwi pontifikalnu Božu mschu (t. r. po biskopskim waschnju) džeržec, a je tež wschě k tomu trébne cyrkwiſke wěch na njeměstny čas tam počzít.

Z Čech písaja, zo tam jara na duchownych pobrachuje. Tak je w kralovejhrôdskej diöcesy (Königgrätz) po lětischiim zapisku 67 fararw a hrôdskich kaplanstwów njewobsadzenych a wjele městow, hdzej je předh kaplan byl, njeje ani sobu liczenych. Taſi njeostatt budže tam hishcze knivu trač, pschetož w poslednimaj lětnikomaj je jenož 37 schtudentow, z cyla pak 101 seminaristow. Gene psched nami ležace nowiny radža kniežej biskopej, zo by wosebje taſke farar nětko njewobsadžał, hdzej farar nima wjach dolhodow hacž sluzownik na sudniſtwje; pschetož potom snadž by so tola něchtó za polepschenjo taſkich hubjenych městow postarał.

Z Schleswigia. Duchownych a miloſciwych sotrow so ze wschelakich biskopstwów pschedco wjach ſczele, tak zo nětko na najnužniſchim njepobrachuje. Psched kždej bitwu a dalischim postupowanjom pschihcze wjele wojakow k spowiedzi, tež wychich. Psched Düppelom je na 10,000 katholickich pruskich wojakow, najbóle wot Rajna a z Westfalskeje. We Lazarethach we Kielu, Flensburgu a Rendsburgu je tež wjele katholickich. We wjele starých cyrkwiſak su nětko po 300 lěturej pschedstowch zaſy katholske Bože sluzby. Wondy stej přenjej dwě miloſciwje ſotse do Kooldinga w Jütlandje pschihcze. We měscie Schleswigu buču zemřecji wojach dotal wot protestantskich duchownych czeſtnje poхrjebani, nětko stanje so to wot jenoho rakuſkoho pólnoho kaplana.

Holstein. W tutym województwie a w sąsodnym Schleswigu, — hężeż sakscy a hannoverscy wojsach dotal na ekskucji leża, ma so po najnowszych powięjach głosowacj, tajke wychsche knieżeństwo a kaiskoho knieżejera chcedzą męcz. Ważny głos poda snadż w bliższim czasu tamnischi kraju sejm. Ale bież druhim nimam hęż żaneje wini tuton sejm abo joho dotalne sobustawę wuzběhowacj abo za nich so zahoricj. Brynje Holstein pod němskim bundem był, je dotal jenoż tąm městam dowolene, zo smědžia katholickiego duchownego męcz, lotrž je w swoim założeniu hiszczę wschelako zadżewany. (Wę-żo so w tukhiliu wojerscy duchowni daloko wo dowolnoścnej nepraskheja, ale maja w privatnych domach abo w lutherckich cyrkwiach Boże służby.) Hęż katholikojo w Neumünsteru 28. meje 1862 wo dowolnoścnej proshachu, zo směli tam za swoje pjenieży cyrkwi twaricj a duchownego dżerzeż, bu jim po dżewiecymēsacznym czekaniu dowolene, zo smě katholicki duchowny jenoż w privatnym domie Boże służby dżerzeż, katholickich wěrowacj a dżeczi katholickich starszycj. Z poslennjeje partycji (próstwy) na holsteinski sejm je bież druhim widżecj, zo katholickie cyrkwie żanu wężu (torm) a żane zwonu męcz njesmědža (w Baselu je też tak), dale zo dyrbja w měschanych mandżelsitwach wskę dżeczi w lutherckiej wuczobie woczechnijene byc̄, zo dyrbja so katholicki z wuwaczom spomnienych třech městow wot protestantskoho przedarja dac̄ kſcejicj a wěrowacj atd. Tola cyka próstwa je mało pomahała; lutherckich cyrkcjerio a pastorojo bych najradšco wsko pschi starym wostajili. Chcemy so nadżecj, zo katholicki wojsach z pruskoj a rakuſkoj wójska njebudža podarmo swoju krej rozliwacj na bitwischę we Schleswigu, ani podarimo czerpjecj w schpitalach holsteinskich.

Hollandia. Tele królestwo ma netto něhdże $1\frac{1}{2}$ milijona katholikow; w měscie Amsterdamje je bież tamnischimi 263,000 wobydlerjemi 57,200 katholicki. Hassle w nětczischem lętstoku je nascha cyrkwi tam swobodnośc dostaka; a wona, brynje we nicžim wot swětnoho kniežstwa njeopierana, rjenje so zbehā. W krajuhymaj komoromaj sedzi hiżom tōjskto katholikow haj też w ministerstwie běsche hac̄ do najnowischedho czasu jedyn sobustaw katholicki. Za cyrkwie a schule wopruja w Amsterdamje privatni ludżo wulke summy pjeniez; wę-żo maja k tomu bohate frēdk. Najbohatšchi pschekupcojo, milijonarjo po zamożenju, kaž Wahlmann, Sinkel a drugi, su krucji katholikojo. Cyrkwie su tam pschi Božich służbach pschepelnjene. Město je rozdzielene na 11 farew; z cyka pač je tam netko 18 katholickich najbile nowych (z džela kłoschtyckich) cyrkwiow.

Italia. Biskop z Foggia, kotorož bę sardinske kniežstwo psched dolhim časom dla politiskoho zadżerzenja (wón bę na stronje staroſto neapolitkogo kraja) sadżej dalo, bu psched několymi njeđežemi z jaſtwa puszczeny. — Policaſtwo w Salerno poda so njezwano do kłoschtra de Mercede, zo by kłudycz mnichow wuhaňo. A hęż dobrowolne nochchchu wuńc, wulka durje, wonječesci kłoschtr na wschelake waschnjo; mnichy dyrbjachu jón børž wopuszczicj a khorých we kožach sobu wzać. Tajke wiech moħke so sterje bież poħanami stacj.

Z Roma. W poslednichim czasu pschilħadżachu husto powjescje, zo je swiath wote bôle khor hac̄ hdy předh a smerej najskerje blizlo. — Džen 21.

měrca zriadova slavný hudžbník (musikus) Liszt w Romje wulki koncert, ktoro-
hož dobytk pôsobez 50,000 frankov je hako pětrowski pjeniežt wotedał, a swjatý
wócie poftaji tute pjeniežy za khude schule. Wosobni a wysoczy z Roma a wjele
tam pschebhwachy cuzych wophta tutón wosobny koncert. — Kardinal Lucciardi
je 19. měrca w Romje wumrjel. — Orleanski biskop Dupanloup je tuhý we
februaru schéz francowskich prédowanjow džeržał.

Wuherska. Archibiskop Bartkowicz w Jagru (Erlau) poslicjuje nětko
pschi tamníchnej wulkej nužy kóždý džen chrobu za 80 swójbow, kiz maja z chla
247 sobustawow. Kapitul pak nasycjuje kóždý džen 294 khudhch. — Biskop Jó-
zef Danielik z Pesčta je so do Francovskeje, Schpaniskeje a Italskeje podal, k
wurabženju z tamníchimi biskopami, kak bychu so z powschitkownoho zamoženja
katholskeje chrkwe we wschéch europskich krajacach lětne dokhody za wibžomnoho
wjercha chrkwe zriadowala. — Biskop Jan Schimon w Rabje wokschewja kóždý
džen 100 khudhch z čoplej jédu. — Saňženy měsac wumrje w Preßburgu w
95. lécje swojeje starobý kanonik Palschowicž, pilný słowakſki spisowar. Njeboh
he 70 lét w duchownskim zastojnſtwie a najstarschi bjez duchownym granskoho
biskopſtwa.

Polska. Z biskopſkich městow bjez polskim narodom su z džela hžom
dawno sczehowace w rusowſkim džele njeobsadžene. W archibiskopſtwje Mohilew-
ſkim pobrachuja wschitch tſjo suffraganojo (biskopojo, kiz pod archibiskopow ſteja.) Tež pobrachuje suffragan (druhi biskop) w Kalischu, Lublinje, Sandomiru. Diöceſ-
sa zjenoczenych grichow w Chełmje nima ani archibiskopa ani suffragana. We
diöceſy Wilno pobrachuja wschitch tſjo suffraganojo; w Tylžyſlosamogitskej dwaj
a w Miensku jedyn, w żytomirskej wschitch tſjo (ani knjow njeje wobsadžen), po-
jentym w Kamjencu a w Saratowje.

Biskopojo z Lublina, Kielc a Plocka su žarowanjo w swojich chrkwach
zběhñli; w tu khwili džerži so wone hisceje w warschawſkej, kalischkej a pod-
laſkej diöcesy. Biskop poſledniſcheje je kapucin, energiſti knjaz Benjamin Schy-
mański. — Schismatikojo wobſtržuju Polakow, zo katholſtu wěru rozščerjeja,
a khwala so z thym, zo je knjegertwo poſdra milijona rublow wudało k twarjenju
schismatikich chrkwioſ w krajinach předy cyle katholſkich. Z tajtej pomoci su
schismatikojo 800 chrkwoſ pouowili a 400 chrkwoſ natwarili. Knjegertwo je
je tym samym tež wsché trébne chrkwinske wěch wobſtaralo we pschewulkej měrje.
Tež bu 100,000 schismatikich knjžtom na Litwje (Lithauen) rozdawaných. Khě-
žorska swójba dawa do něhduschich polskich a nětko Ruskej pschidželenych krajinow
woſebje bohate darh. Pschi tajtim podpjeranju schismatikſeje a znathym podczis-
cjowanju katholskeje chrkwe bjez Polakami a Rusynami dýrbi po čłowiecjm
rozsuzeženju katholſtwo tam wotebjeracj. Alle Boh je mocny!

Sapanska. Pschi wſchim prćowanju Žendželčjanow a schjuwanoho
wet nich knjeza Metamorosa, ketryž z biblijemi myſli protestantsku wěru do Schpa-
niſkeje zavjeſež, njecha tam z protestantswom do předka hicž. Za to su katholske
missiony wſchudžom jara wophtane. We Juencarralu ujedalo ko Madrida prēdo-
waske missionar z rjada bernardinow. Njebě w chlym měscze žadýn wotroſeže-

ny, kij bý k Božomu blidu njeschol. Kunje tak běsche w Torrelagunje. Wot tam woteńdze předat do njedalokoho jaſtwa Pontona de Oliva, hdzejz bě 2500 jatých zhromadžených. Tsi dñh trajesche rozwuczenjo, wschitez direktorojo a zaſtojnich běchu kóždý krócz pschitomni. Po skončenju tohole wuczenja praschesche so misionar, zavostajo jim wolu: Schto chec so spowjedac? „Wschitch“, rěkaſche ze wschéch stronow. Pschi swjatocžnych Božich ſlužbach běsche zhromadne s. woprawienjo; mnichosć ludži z města wobdawasche woprawianych. Shly ſo ronjacu, jedny padasche druhomu wołoko ſchije, plakajch ſo wobjimachu. To běchu ploby Božeje hnady.

Z Adriani op oſla piſa katholſki duchowny do Thgodnika katolického bjez druhim tole. W januaru ſtaj ſo tudi dwě wobroczeni ſtak, kotrejz mōžetej derje na Bolharjow ſtukowac. Prěni z wobroczenemu je abt Pachomius. Hdzejz psched dwémaj lětomaj hibanjo k zienoczeniu z katholſkej cirkwi w Tyrnawie ſo ſpocza, bu tam Pachomius wot tudomnoho archbiskopa poſtaný, zo bý ſchisma zakitorak pschecživo katholſkomu Raſaeſej. A won bě k tomu wosebje pschihodnih halo zdjelani muž a halo abt wulkoho klóſchtra bafilianow s. Jana z Ryſca w balkanskich horach, hdzejz mějesche 300 mnichow pod ſobu. Ale w Tyrnawie bu ze Sawla Pawoł, Pachomius je někto tudi katholſke wěrywuznaczo w cirkwi psched wjele ludžimi wotpožil. Ze nadzija, zo budje wjele Bolharjow jeho pschiklad ſczechowac. Druhi wobroczeny je mnich Pantaleimon, ſchecž hođinow wot Adrianopola rodženy Bolhar. Won je grichiskeje a bolhařiskeje ryče mocny. Wot mlodoscze je ſo putniſkomu žiwjenju poſwiecžil a khdzi w mniſcej drascze, je hizom bjez 70 do 80 lět starý, ale hisceje čerstwy. Wot 40 lět njejz hizom žanoho mjasa, prěbowasche po swojim waschniju we wołnosći Adrianopola a załoži někotre domy mnichow (knježnow). Ale z tym wubudži žarliwoſć bjez duchownstwom, zo wěriti swojich duchownych a biskupa jeho dla wopuschečeja. Won tež ziaſnje wustupowaſche pschecživo grichiskim duchownym, kotsiſ ſei bjez Bolharjemi biskopske města ſupowachu wot Turki; tuteje wěrnoſce dla bu na ſupu Thasso w morju wuhnath, hdzejz někotre rybarske grichiske ſwóſby byla. Tam pschebhwa hizom wjele lět, jenož druhdy z kradžu wopřtuje kraj. Ale tež tam njebě won ſeni, dokelž ſo wołoko njeho wjele wuczonikow zhromadži, kij ſu pod jeho naſjedowanjom žiwi, tak zo je tam klóſchtr natwaril za 35 mnichow. Psched někotrymi měſacami pschindze na kraj a běsche w tudomnej wulſkej cirkwi; chle město ſo zbhňh, zo bý jomu ruch koſchilo a jeho wo požnowanjo proſylo. To rozhněwa grichiského archbiskopa a won wuczini poſa paſche (turkowſki zaſtojnif), zo ſměl mnicha do klóſchtra na Swjatu horu halo jeho poſlac. Na to khdzachu pschez někotre dñh wulſe ſylb Bolharjow k paſchi, zo bý jim tola Pantaleimona wostajil. Hdzejz ſo archbiskop w Konstantinopolu wo wuhnaczo Pantaleimona prěcowasche, zhubi ſo tónle a nichčo njemóžesche jeho naděncz. W tym čzafu bě hizom znate, zo je Pachomius do katholſkej cirkwi poſchestupil. Z tym bě ſo Pantaleimon předh znal a khwatasche něk t njemu, zo bý zhoniš, ſchto je jeho k tomu hnuto. Tu w Adrianopolu zhoni, zo je wěra nimale jenaſka, zo ani zwuczenie wobrjad (ceremonije) njezhubi, a bu hewal

wo prawoscię katolickie węry tak pchepokazaną, zo pshed duchownym Rafaelom katolickie wieruwniczo wotpoloži. Někto džesche Rafael sam k paschi, kiz hiscje pchec Pantaleimona phtasche. Pascha jenož wobswędzienjo żadacze, zo na kóžde požadanjo Pantaleimona pchiviedże a wostaji joho na swobodze. Wot toho časa bywa Pantaleimon w naszej chrkwi a wjele schismatikow pchikhadža sobu za nim.

P a l ä s t i n a (slubjeni kraj). Schismatiko, wosebje wot Rusowskej podpjerani, prouja so stajnie, katolikow z wobśedzenja swjathch mestow wucziszczeč. Džen 23. januara, narodny džen turkowskeho sultana, buchu w Jeruzalemje wchē domy woswietlone. W chrkwi swjatoho Rowna niebę to dotal waschnjo, a Turko taſke swētne sobuswjeczenjo w chrkwi ani njezadachu. Tu počachu Grichojo (schismatiko) ze swojeje wole spomnjeny wjeczor jene z wulich wrotom tuteje chrkwie woswietlacz, zo bychu prajicz mohli: Dom, kotryž my woswietlujem, je nasz. Tohodla wozjewi to kacjanski (katolicki) patriarch hórz k protestaciou francowskemu konsolej. — Ponowjenjo kultwara (Kuppel) tejsameje chrkwie pokroczyje pomaku, dokelž ace Rusowska za grichow pcheco wjac mēc, hacž je pchi wujednanach z Turkowskej a Francowskej wuczinnene.

P o l o d n i c h a (iužna) Amerika. W Brasilijskiej a pchi missijonach w Montevideo maja jesuitojo někto husto wschelake pcheczinośeje pchetracz. Majužnišcha diocesa w Brasilijskiej je Rio grande de Sul. Su tam sydka w poslednim lětstotku leżejacych wosadow jesuitiskich, kotrež pak buchu pozdžischo wot kniežerstwa zbehujenc. Něk je tam zaſy kaž puszczina, hdźež předh tejk wosw leżejeszhe, a spominaia tam z džakom na jesuitow a modla so wo nich, zo by so jim zaſy tak wjedlo, kaž je po wuprajenju ich džedow w předadachich časach bylo. Su tam Brasilianojo, murojo, wjele katolickich Němcow wot Rajna a Indianojo, kiz su pchi wsczej něhdź dostatej kſczejnych zaſy dospolni pohani. Biskop Larongueira, w lěje 1860 w Rownje swieczeny, cžini, sktož móže; phta duchownstwo pozběhnyc, je chrkwiniske nowinu założil, puczuje sam pěšci po swoim biskopstwie, wuczi a firmuje. O z kafsej radoscju witaja joho katolikojo, swoje džiwje džeczi k njomu pchinoschejo a wo požohnowanjo prosčo. Wón je tež kapucinow k pomocy powołak. Jesuitojo džekaja njewustawajach bjez katolickimi Němcami, někotsi z nich su Němcy a někotsi Polacy; njeje móžno dowopisacjich horliwoscž a luboscž k wosadam. Ale maja doscji pchetracz! Njedawno zgoni pruski pôslanc wo tej němskej wosadze a hłada njepcheczelisch na dželo jesuitow; němskich protestantow pak za to po móžnosći podpjeruje. Brasilijskich zastojnicich su tež z njepcheczelstwom natyknieni. Sta so, zo tajsi zastojnik w swoim hněwje duchownego jesuitu z kijom bijesche. Jesuita to pcheczerpi; biskop so wobcežewaſche, ale bjez wusłukowanja; ale cyła wosada to njezniese. Pshedachu wschitko a wobzanknyku kraj wopushczic, hdźež běchu jim duchownego tak bjez schrafy wonjeczeszili. Duchowny sam ich prosheſte, biskop khodžesche a prosheſte, ale nicžo njepomahaſte, chla wosada pcheczeje z Brasilijskiej do blízkoho Montevidea, hacžrunje je tam někto wójna. Něk hasle so prawe pcheczejhanjo započa. Knježerstwe po weli swojich njewěritowych zastojnikow praji, zo jesuitojo kraj

wuprónieja a połkadby z kraja noscha. Ale z jeśuitow njeje żadny woteschol. Neko chcedźa wschitkich jeśuitow z Brasiliiskeje wupokazacj.

Z Nowego Seelandia (Australia). Aucklandski biskop Pompallier poswiecji w loni tamnišchi nowy kłoschtur a wustaw za holęzatka tamničh krajinow. Tutoń leži aa hórze a poskiezuje wuhlad na Auckland a na pshistaw (Hafen). Twarjenja su po planje biskopa samoho wuwiedżene. Z pjećz professnych sotrow (tiz su slubh hizom wotpołożile) stej dwie z tamnišchoho ludu, tiz Maori rěka. Sotry poswiecjuja so miloſciwym skutkam a rozwuczowanju, wosebje maorisich holczkow. Maoriowje buchu jara zwieseleni, hdz̄ pshci tej składnoſci biskopa w ich narodnej ryczi przedowacj skyschachu.

Z Kaliforniſle je. Francowske nowinę pisaſa, zo je skławni missio-
nar P. Petr Jan de Smet do Kaliforniſkeje pshischof. Wón je z rjada jeſuitow
a jedyn z najwoſobniſich muži naſchoho časa; wón je japoſchtoł Indianow, na
kotrychž wobroczenju wot 40 lét ſem džela. Wón narodzi ſo w Termonde w
Belgijskéj z woſobneje a bohateje swójby, a wotrjeſny ſo wieselow a nadžiow
swęta, zo bh ſo miſſionistwu poſwiecził. W lécje 1821 pshisnibže do Ameriki a
w ot toho časa njeje pſcheſtał hako njesprócnivh dželacjer na wuzwolenym polu
ſkutkowacj. Schto mohł wſchē joho prćowania, joho czerpjenja, joho pruho-
wanja wopisac? Raž tón wulki japoſchtoł je wón hłob a lačnosć, zimnu a hor-
cotu, częſnosć a nuzu wutrał, a je pſcheſzel, radziecjer a duchowny Indianow
bh. Džiwje ſplahi, tiz w połnocnej Americh a na brjohach wulkich jezorow
bydla, znaja a żohnuja imeno wótca Smeta. Wot republikow ſrijedźneje Ame-
riki hacj k lodołowomu morju czescią joho imeno; wſchitcy Indianojo czescią we
czornodraſczenym mužu męſchnika swojeje nabožin. Hdž̄ može ſo puczowar,
kotrohož w tamniſich stronach napadnu, na joho imeno dopomnicz, dha je wu-
moženih, z częſcju z nim wobkhadzeja a pſcheſcjalnie joho witaja. Wopravdże,
takie pokorniſe jeſuita je wulki dobhywar. Hiszczę njeje w swoim japoſchtoſkim
dželu womucznył a woprytuje z nowa swójby lubych Indianow.

Malejnoscje towařstwa.

Do połkadnych ſu dale pſchinostk na l. 1864 (peł tolerja) zapłacjili ff. farai
Jakub Mrož w Grunawje, kubler M. Nowotnik z Hózla, žiwnoſczej Jan Čzorlich
ze Brzjerje, Marija Kaschporowa ze Brzjerje, žiwnoſczej Almert ze Brzjerje, Dr. Loze
z Lipſta, kubler Miklawich Mjechela z Pěſtec, kubler Jakub Schotta z Koniec,
kubler Miklawich Suchi z Róžanta, kowar Jakub Žofka z Dobroſhic, kubler Jakub
Ręzał z Vělcje, kocjmarr Jurij Žofka z Něwje, murer Bulanek z Wotrowa, Ja-
kub Jawork z Wielna w Čjechach, Jan Wóſki ze Štróžiſce, Jakub Hermann z
Radworja, Madlena Bjarschowa z Khełna, Madlena Zimmerowa z Nowych Voranec.

Dobrowolne darh: ff. farai J. Mrož w Grunawje 1 tol. 25 nsl., Dr.
Loze 15 nsl., Jan Čzorlich ze Brzjerje 5 nsl., Marija Kaschporowa ze Brzjerje 5 nsl.,
R.V.F. z M. Hw. přeni lětnik Poſla.

W Budyschinje, 5. řapryla 1864.

Petr Scholta, połkadnik.

Katholicki Cyrkwiński Czasopis,

wydawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cz. 5.

Meja.

1864.

Kruta wéra we pruhowanjach.

We dwanathm čísle Posoka koncboho lěta bu wo krutosečji nasheje wěry prajeue, zo kruta wéra Jane dwělowanjo (cwosł) njeſchida a so z dwělemi njezniſe, dale tež, zo dyrbi ju kſchescjan, kiz ju ma, wſchubžom wuznac̄. A tomu pschiſtajam̄ učko, zo 3. kruta wéra tež we časzu pruhowanja wutraje.

Każ je wutracjo pschecjela runje pschi najwjetschich czerpjenjach najlepše wopokazmo joho swěr̄y, tak tež je wutracjo we pruhowanjach wěry dopokaz kru-teje prawej wěry. Schto su czi po swiathym sezenju, pschi kótrhč bože ſłowo na ſkalu padny? „Kotrež pak na ſkalu, praji naſch Knjez, to su czi, kotsiž bože ſłowo drje ſlýſha a z wjesolosc̄u pschiwozmeja, ale ſorjenja nimaja, woni je-nož na čas wěrja a we časzu ſp̄htowanja (t. j. pruhowanja) wotpanu.“ Taſkich kſchescjanow manž we naſchim časzu Bohu žel! jara wjele a ſu-li tež pruhowanja, kótrymž je we naſchim časzu wera wustajena, ſkoro kaž niežo porno pruhowanjam najprěnischich kſchescjanow, kotsiž we ſurowych pschecjehanjach jaſtwa, rjeczaj a mječ wutracju, dha je tola wera nětežischich kſchescjanow tak ſlaba, zo najmjenscheje ſnadneje wěch dla ſwoju wěru puſhejza, wot Khrystusa ſo zdaluja a ſo napſchecznej ſtronje hréſchnoho swěta abo zloho ducha pschižanku. Tak wucži naſ wera, zo Boh, dla ſwojeje böjskeje předkwi-djownoſc̄e wſcho na ſwěcze tež najwjetsche czerpjenjo k lepschomu čłowiekow wodži a zarjaduje; schto pak najwjach čłowiekow cžini, jelizo ſu wot czerpjenjow do-maphtani? — Najwjach jich ſkorži, halo by Boh luby knjez jich wopuſhczil, někotſi ſo zběhaju napſcheczo Bohu a morkotaja, mjenuju joho njeſprawnoho, haj praja to zjawiſe: zo je pschiwoſlane czerpjenjo wilke zlo za nich, kotrež njeſiu zasluzili. To je a wostawa pak ſlaba wera, kiz po prawym ani mjeno wěry njezaſluži. Schtož che Khrystusa jenož tehdom ſczechowac̄ a na joho ſłowo

posłuchacj, kaž dołho so jomu derje dže a jomu niežo napręki njepeščinidze, a pschi potrjehenu cjerpjena a pruhowanja kaž wopjerace džecjo Chrystusa z dobom wopuſtchę, tón niech so tola njekhwali, zo je Chrystusowu wucđownik; pschetog wón wopuſtchę joho runje we tym ežasu, hdhž dyrbjesche so k njomu džerzecj, kaž junu japoschtoł Pětr a jenož kruta pokuta Pětra zamiože zabrudženja tajkeje slabeje wěry zaſy dobre cžinicj. Nic taſ; — naſcha wěra dyrbi bhcž z wěſtoſcju wuzvolena, a taſ kruta, zo niežo na ſwěcje naſ wot Chrystusa a joho ſwiatoho ſłowa dželicj njemóže ani khwalba a ežesč wabjacoho ſwěta ani wjesoloscje tohole žiwenja ani wobſtajne zbožo, liž nam lochko na žiwenjo po wěrje zabycj da, ani wohanjenjo a zapęćjo druhich wosobne cužowěriwych, ani najwjetſche pschetiwnoscje a najhōrſche ſphytowanja wot mјasa a ſwěta a djabola njeſmědža zamoc naſ wot Chrystusa a naſcheje wěrh dželicj; — potom mamh prawje krutu wěru, tu wěru, kotruž ſwjath japoschtoł Pawoł mějescje a wot kotrejž napieſnjeny z nutnej horliwoscju wuwoka (Romſk. 8, 35—39.): „Shto budje naſ wot luboscje Chrystusoweje dželicj? horjo abo tyc̄nosć? abo hłod? abo nahota? abo pschesczha a mječ? Ja ſhim ſej wěſty, zo ani ſmjercj ani žiwenjo, nič jandželojo ani knieſtvo ani mōc, ani nětcžiſche ani pschichodne, ani wysoké ani hłuboke ani žane druhe ſtworjenjo njezamoži, naſ wotdželicj wot luboscje božeye, kotraž je we Jězusu Chrystusu naſchim ſenjezu.“ A tajku wěru dyrbinh tež my měč hacz do konca naſchoho žiwenja, taſ zo wſchitko pschenjeſemb, wſchitko cjerpmih, jeližo jenož wěra a Jězus nam to porucžitaj. Cjerpjena ſu nič jenož drohotne zwiažki, liž naſ z Bohom zjenoscjeja, dokelž nam pschiležnosć poſſicjeja Bohu naſchu wěru, dōwěrnostc, wobſtajnosć, poſluſhnoſć a zwolniwu luboscž poſkazowacj; wone ſu, toho dyrbinh ſtajnje wědomi bhcž, tež znamjo božeye Luboſcje a zawdał w ēcneje z bōžnosćje. „Koħož tón ſenjez lubo ma, praji ſwjath japoschtoł Pawoł, toho wón ſchwika, wón khosta kóždoho, kotrehož za ſyna pschitwomje (Hebr. 12, 6).“ „Zaleži nam, pschez wjèle pschetiwnoscjom a zruđenjom nute hicz do Božoho kraleſtwa.“ (Jap. ſtawiz. 14.) To ſpóznaſwſhi ſu wſchiteſ ſwjeczi a wſchitke ſwiate nič jenož wſchitke cjerpjena zwolniwie na ſo brali a znielſli, woni ſu Boha tež za cjerpjena proſyli. ſwjath Hawſchtyn wuwoka: Tu (na zemi), o ſenjeze, ręzaj, tudiš pal, pschetutuj jenož tam we wěcnoſcji; ſwj. Theresia cjerpjena za taſ trěbne ſpóznaſwasche, zo husto za džen zdychowasche: ſenjeze paſ cjerpjena paſ ſmjercj. Shtožkuli chec tohodla po ſwojej wěrje žiwý bhcž, tón dyrbi po ſwojej wěrje a we duchu ſwojej wěrh te joho potrjehowace cjerpjena a pruhowanja radh na ſo wzacj a za Jězuiſom ſcžehowacj, ſwojim bojſfim wucđerjom wěrh ale tež cjerpjeniow. Hodži ſo kóždomu, liž to cžinicj niecha abo kotrejuž ſo to jara cježke ſda, to prajicj, ſhtož junu ſwjath Franc Salejius w tej wěch někomu prajesche, liž ſo tež wjèle cjerpjeniow dla pola njoho wobčežowasche. Tróſchtowajo a powuczejo wotmolkwi tón ſwjath: „Hlej moja duscha! ty ſh nětk na zemi ujewjeſta kſchižowano- ho a hiſčože nič pschetrafnienoſho Jězusa. Tohodla wobſtoji tež twoje kwasne dehjenſtvo, z kotrejž budzesč z Jězusom wěrowana, nie ze złothych rječiaſkow a pierschczęſjenow, ale z kſchižikow, z hozdžikow a cžerniow. Tam horjeka

pał budżestu, jeliżo tudy njewiesza kschijowanego wostanjesch, z njewieszu pschelkasz-
nienoho Jezusa a město czernjoweje króny wudebi tebje twój nawożenia z krónu
węczneje kraſnoſcze."

L.

Licžba cisterciſkich klóſchtrow.

Wat wulkoho duchownoho twara, kiž běſchtaj w lěce 1098 swjath Robert
a po nim swjath Bernard założkoj, su něk jenož powostanki zbytkne, kiž nam
dzens hishcze dohlad (Einblick) do žiwjenja tutoho rjanoho rjada naſcheje chrkwe
poſtliczjuja. Wat 834 klóſchtrow, kiž rjad we swoim leženju licžesche, je jenož
hishcze dwaj a dwacezji, kiž wschlorakim krajam pschiltuscheja. Kſcheszenjo, kotsiž
bychu ſlerje mjeno pohanow zaſtužili, swobodni murjerjo, kotsiž katholske žiwjenjo
radb wutupicž chcedža, tež židža, kotsiž za ſchěrokimi klóſchtrſkimi twarjenjem
žadaja, zo bychu tam bože ſlово a pobežnoſcž zahnali a k wjetſhomu wujitkej
ſwetwuziwačch m a ſch i n h a fabriki twarili, su te swoje ſwěrnje cžinili; duž
je někto jenož 22 (z naſchimaj k uježnja chmaj klóſchtromaj we Sakskej 24)
klóſchtrow tutoho rjada. Wat tuthch klóſchtrow ſtaj jenož dwaj hishcze we Fran-
cowſej, hdyž ſo tón rjad začoži, we Němskej, Wuherſej, Poſlskej a Niederlandach
18, we Ronije 2, whromadze 22 klóſchtrow z něhdniſchich 834. Wjetſha polojca
vat pschiltuscha rakufkomu mócnarſtwu, mjenujich 14. Na ſpočatku běchu wschitke
cisterciſke klóſchtrž do wschorakich „r j a d o w h c p r o v i n c i o w“ wotdžene, wat
cžasa khějora Jozefa ſem pschesta zjenoszenjo tuthch klóſchtrow bjez ſobu; mnohe
buchu tež wat njoho zděhnjene, hacž ſloučenje najnowiſchi cžas starý chrkwiſki
porjad tež we naſtupanju tuthch klóſchtrow zaſy wróci. Hjžom we lěce 1850,
petajſkim psched wobzanknjenjom konkordata daſhe nětcžiſhi khějor Franc Józef
wjele zarjadowanjom k lepskomu naſcheje chrkwe, tak zo ſo tež wat tutoho lěta
ſem wobnuowene klóſchtrſke žiwjenjo zapoczina. Tohoda móžachu ſo dwě lěce
pozdiſiſho 1852 we Winje wschitich abtowje tutoho rjada zhromadžicž, zo bychu
lepsche chloho rjada wuradžili. Boni wobzanknýchu piſmo na nětcžiſchoho bamža
poſlacz, zo by wón hako najwyschſchi wobledžbowat wschitkich rjadow dowolil jed-
notliwe klóſchtrž cisterciſkoho rjada (wosobnje, ſhtož Rakufku naſtupashe) do „jeneſe
rjadoweje provincije“ zhromadžicž a tule provinciju pod najwyschſche wobledžbowa-
no generała toha rjada (cisterciſkoho abta z jenož N o m ſ k o h o klóſchtra) poſtaſil.
Swjath wótc to dowoli a tak móžachu ſo pod pschedſhdtwom archibifkopa a
kardinala Schwarzenberga we Pražh wschitich abtajo Rakufke ſe jenomu kapitilej
zhromadžicž, zo bychu statutb tuteje rakufkeje rjadoweje provincije wuradžo-
wali 1859 wot 30. měrca do 4. hapryla. Tež buchu tam najwyschſchi predl-
ſtejerjo, cph řiad regirowach a viſitirowach poſtaſení: jedyn general a viſitator
a 4 ſobuviſatorojo. Jednotliwe jim poſcziſnjene klóſchtrž we Rakufkej ſu: klóſchtr
Rein w Steiermarku założeny 1129, Heiligenkreuz założ. 1134, Zwettl (Swělla)
zał. 1138 (znjoho je nětcžiſhi provincialviſitator abt Steininger), Wilhering zał.
1146, Dſsegg (1193), Biucz z dwěmaj tam zapokazanymaj klóſchtromaj Pilis a
Pászto we Wuherſej, Liliensfeld założ. 1202, Mogita blizko Krakowa, Szczyrzyc

we Galiciskej z l. 1234, Hohenfurt we Czescie z l. 1259, Stams we Tyrolskej zat. wokoło 1270, Schlierbach z l. 1355, Neukloster 1444, Mehrerau (przedawsho klóschtra benediktinow, w l. 1854 wot zahnatych konventualow schwarcarskho klóschtra Wettingena kupjeny). Wsichtke tele klóschtry maja 515 konventualow (duchownych mnichow) a 16 fratorw (bratorw laikow, Laienbrüder). Dwa klóschtraj cisterciiskich mnischow Mariny doła Marina gwiazda stejitej pod abtem we Osseggu a mataj tón préní 30 kniežnijow, 6 sotrow konversow (Laienschwestern) a 18 nowickow *), tón poslenski pak 35 kniežnijow, 7 nowickow a 4 sotry konversy. Schtož te wosebito powokanjo cisterciiskich mnichow nastupa, staraja so woni wotyladane wot pobožnogo živjenja we rjedze na 133 farach za 191407 wériwych, wotyladaja 193 nižszych schulow z 22145 džeczimi a maja 6 gýmnasijew (wulstich schulow) ze 1954 studentami. Zo su wýsche toho khudomu ludej wobstajni dobročerjo, ujetrjeba pschistajene býč, dokelž to phtuje kęždy, siž wibjeci chee.

L.

Kulowska schpitalska schula.

Duchowny Jakubec bě (kaž smy w poslenim čísle prajšli) pjenježny k schpitalskemu pschi swjathym křižu w Kulowje wotkažal, kotryž bu 1782 wotewrjeny. Dokelž pak so schpitalnikam zhromadne živjenjo njeclubesche, wotstupiču woni 1788 k założenju noweje schule swoju křižu z dowolnosčzi duchewueje wýshnosče, hdž bu jím za to pschisprawny kóždolétny pjenježny dar wustajeny. Někotsi duchowni dobročerjo, kaž farar Leopold Jakubec w Karlsbrunnje w Rakuskej a druzh rodzeni Kulowienjo chechů, hdž budžsche so w Kulowje njechodžilo, katholsku normalnu schulu obo tej wucžerski seminari założicj pak w Schräckowje pak w Ostriku abo w Czescie Lipje. Wotstupjeny schpital bu něko po potriebnosći pschetwarjeny. Džen 5. oktobra 1788 bu newa schula swjatocžne wotewrjena. Wsichtke džeczji, kotrež běchu dotal farstu schulu wopytovale, wucžerech zhromadne do křižneje chrkwy. Za nimi džechu duchowni, býč nimi někotsi kanonikojo z budyskoho tachantstwa. W chrkwi bě po wotspěwanym Veni Sancte Spiritus Boža mischa a potom džeržesche budyski kaplan (wot l. 1796 tachant) Franc Jurij Lek pschihodnu rycz k zhromadženym džeczom, jich starschim a pschedstaji jím nowych wucžerjow: Měrežina Zura, schulskoho direktora kaplana a schpitaluho předstejra, Jakuba Marcjika z Hózka a J. Domashku z Dubrjenka (pozdjischo fararja w Křočczech). Posledniscy dostaštaj tež wobydenjo w schuli, jedyn po jenym shodze, druhí pak nowy wutwarf, kotryž bu za 1600tolerjow natwarjeny a pozdjischo za knihownju postajeny. Po wotbýtym lěče bu z 206 schulerjemi a schulerkami 13. oktobra 1789 prénje zjawné pruhowanjo wotdzeržane, na kotrež buchu pscheczelovo schulstwa z wosebje čiščenym němstikm programmom, najstereje wot Leka spisanym, psche prošcheni. Město a dalischa wokolnosč bu z tutej schulu jara spokojena. Kulowska wosada výrbjala so zdobnje za tule schulu džakowacj, dokelž tam džeczi

*) Tak wjele toho, dokelž výrbja wot Marinoho doła we najblížšim časť sotry do Morawskoho klóschtra Tischnovic wotposlane býč, siž ujedawno Marindolska abbatisa kipi, zo býchu tam živjenjo eist. mnischow zawiedle.

žadnu školski pjenjez plačicž njetrjebara; dokelž rektora a wobeju wucžerjow bžerži fundacija. Wot l. 1846 njebhdsitaj wucžerzej wšchuli. W prěniščich lētach běštaj wucžerzej najbóle duchownaj abo kandidataj duchownstwa, kž dyrbjeſtaj na swjecžiznu čakacž, ale hdyž duchownych mjenje býwasche, njebhésche to wjac̄ možno. Dotalni direktoři běchu: Měrczin Žur 1788—93, Jakub Narćij 1793—95, Jakub Ledžbor z Lazka 1796 (wumrie w Praž), Handrij Piazzza (z Kulowa) 1796—1802, Pětr Donat (z Lejna) 1802—41, Hendrich Ledžbor wot 1842. Hako prěni wucžerjo tudy slukowachu: J. Narćij 1788—95, Jan Domasčka 1788—93, Mikławsch Schula 1793—1801, Pětr Donat 1794—1802, Pětr Wornacz 1802—36, Jakub Lehmann 1802—1804, Józef Wawrik 1808—11, Karl Mróz 1811—14, Měrczin Wawrik 1814—16, Karl Brauustein 1816—21, Franc Schneider 1822—29, Józef Hilscher 1830—37, Karl Žinke wot l. 1837. Kaž došlo kulowska wosada k Sakskej (1815) sluschesche, a tež hishcze do l. 1821, hdyž bu bjez džiwanja na dotalne wobstejnoscje a na zwjazk z druhimi serbskimi wosadami wona wot budyskoho tachantswa wottorhnjena, wopytowasche tež wjele serbskich hólcow z druhich wosadow kulowsku schpitalnu šchulu. Nětko, hdyž tuta jenicžka serbska wosada k jenomu najwjetšich biskopstwom t. r. wrótsławskomu sluscha, njeje tam možne ani jenohu serbskeje rycze mōčnogo wucžerja něcž! Talentne džecži drje tajke žalosne zadžewki pschi wuknjenju pschewinu, ale mjenje wobdarjene njemöža so w schpitalskej ani žanej druhej kulowskej tak derje rozwucžicž, kaž by to možno bylo, hdyž by wucžer ze serbskej rycži jim trochu pomhal. Kschesčjanska wucžba wubžela so tež za chle serbske džecži w schpitalskej šchuli kaž we druhich klassach měschčjanskeje šchule jenož w němiskej rycži. Wězo z tym tamnišchomu wysokodostojnomu knjezej žadyn porok njecžinim a cžinicz njemöžem (won je Němc), ale počagujem henož na faktum.

Wulka, hishcze junkróč to prajimy, je to škoda, zo je kulowska wosada wottorhnjena, ale wjele wjetšha hishcze, zo cyla šcholska wosada sej ani jenohu serbskoho wucžerja njewobstara! To je starý hréč!

M. II.

Serbiske pismowistwo.

Dokelž my katholisch Serbjo dotal dosči potrebných knihow nimam, powitam h radž kózdu nowinku. Runje je njemienowaný pscheczel meiskeje pobožnosće knížku wudal pod mjenom „Měissa pobožnosć. Měsac, svjatej Mariji, najzbóžniščej knježnje a macžeri Božej posvjećenz.“ Wona wozjewja so halo prěni džel, „Rozpominanja“ wopschijach, a podawa wščhe „Poswjećenja“ a „Pschihotovaceho rozpominanja“ na 100 stronach jědnacze rezpominanjow, kaž: Marija, macžer wščeh wěriwych, poccžiwych žónskich debjenstwo, wucžef hréščnikow, hróščtařnica zrubných atd. Tute rezpominanja su pschelozene ze spisow znatoho prědvarja Dr. Weitha, kotrž je te same w Praž džeržal. Druhi džel knížki ma „Modlitwy“ wopschijecž, a wniidže za někotry čas. Bjez tym porucžamy pscheczelam pobožnosće wozjewjene rezpominanja, kž su kaž někotre druhé serbske nabožne knihy w Ržžencje na pschedan.

3. Lutjien a Sakſkeje.

3. Nôđanta. Hacžrunje je nêtežiški čas tajki, zo skoro wschê wupròcowa-
nju ludži jenož na časnu zaſlužbu a sam o tne wuživanjo zaſluženoho dje, tak zo
nimale kôždy jenož za swój dom so stara a nic za dom boži, su tola tu a tam
pobožne dusche, liž слова Krystusowe: „Czinię sebi psachęselow z niesprawnym
mammonom, zo býchu was, hdyž w to potřebacie, wzali do węcznych wobydleniow“
(Kuf. 16) a слова Davida: „Horliwość za twój dom je mje pschewzała“ na so
zložuja a dopjelneja. Môžachmy to ujedawno pytńcę na někotrych nabožnych
wérivých, kotsiž we wschelakim času nasch boži dom (liž, pschiležnosćne projene,
jara wjèle trijeba k dospołnomu wuhotowanju) wschelako wobdarichu a wudebichu.
Wysoko dostoñny kniež Marian, nêhduski stav z běhnjenego Kléchtra Noweje
Cale dasche zañdżene lěto z njemalym wudawkom węžinu (tormewu) časniſt porje-
dziej, tak zo tón samy nětk tež běrtliki cžepie. Tež Boži narod (złobjo) je zañdżene
lěto rjenje wobnowjane, na kotrémž so spominjeny kniež runje kaž drugy dobro-
cjerjo cyrkwi w Nôžencje a z wonka Nôžanta wobdzélachu. Hafle zañdżenych
měſac bu zaň boži row wobnowjent, pschi kotrež pschiležnosći buchu wot někotrych
tež wschelake male pschinischki pschinijesene. Za wschó to prajimy wschitkim dobro-
cjerjam najwutrobnischi džak jim pscheje, zo by Boh luby kniež jim to bohacze
zapłaciſil a so na nich słowo wulkoho khžora Oth II. dopjelniło, liž praji: Hdyž
za dom Naiwyschschoho nêshčto cžinimy, wobkrucujemy z tym nasch samotny dom
a zaſlužimy sebi dobrý skut za węczne žiwenjo.

L.

3. Budyschia. Zutse, schestu ujedzeli po jutrach, budże w dwórskej
cyrkwi w Drežjanach druhe létusche serbske předowanjo, kotrež změje nasch k.
farar Kuežank.

3. Drežjan. W královské dwórskej cyrkwi je tónle měſac kôždy džen
mejska pobožnosć (rozpođinanja a modlitwy) w pôskej ryczi za mnichich tudh
nětko pschewbach Polakow, kotrých je w posledniškim času wesebie z Galicije
wjèle pschischko. Pschi wotewrjenju spominjeneje pobožnosće popołnju 1. meje
mějesche k. P. Faſtrebſki předowanjo a budże tajke tež k wobzanknjenju na posledni
džen měſaca. — Němska mejska pobožnosć je kôždy džen na wjeczor w 7 hodž.
w cyrkwi we Friedrichstadt.

3. Lipška. Tudy je nětko tež kôždy džen mejska pobožnosć. — K wopom-
nijecju loni swjeczenoho jubileja naschoho k. fararja bu we wosadze 625 tolerjow
nowdawaných a jomu k założenju dobrociweje fundacija pschepodatých. Tele
pjenjezh buchu nětko tudomnomu towarzstwu s. Vincenca pschepodate, zo by z pož-
cjenjom kapitala 3000 tolerjow k swojemu dotalnomu ashley (zakitnomu domej)
hischęce kſchidlo pschitwarik a tam khude našhwilne bjezslužne holch (za kotrež
so hewak towarzstwo s. Hilžbjeth stara) hospodował, kaž tež někotre ſtwicgli za
wosamoczejuhých a khorojich starých ludži zrjadował. Zadanjomne pjenjezh (120
tol. danje) zéndu so z džela z pschenojimaných městnosćow a z džela wot dobro-
cjerjow, wosebie z towarzstwa s. Vincenca.

3. Krósczic. Nasch dotalny druhí kaplan k. Jakub Wornar je nětko
za přenjoho powyscheny.

3. Njebejelcžic. Džen 10. haprhla došta nascha wošroczena woſada nowoho fararja k. Miklawſcha Smolu (robž. 7. meje 1818 we Wotrowje) předp kaplana w Nalbicach a poslednje lěto w Chrósczicach. Won pschijedže pschewobžan̄ wot k. seniora Pjeha a k. direktora Scholty z Budyschina. W přenjei woſadnej woſy Paſlicach, hdež běchu čeſtne wrota natwarjene, powitachu nowoho fararja někotſi woſadni na konjoch a wjele druhich z bližla a z daloka. Psched Njebejelcžicami běchu jomu napſcheczo pschischli administrator kaplan k. Nowak, njebejelcžanski wucžer k. Nowak a wucžer k. Pjeh z Kamjenca ze ſchulſkimi džecjimi a wjele wotroſezenymi. Khorhowje buchu do předka njeſene a swjebženſki cžah hibashe ſo pschi ſpěwanju ſerbiſkych khěrliſchow do chrkwe, hdež bu najprjedy Veni sancte Spiritus (Pſchindž ſwjaſth Duch!) zanjeſene a poruczenie zapokazano doſtonjane. Na to djerjeſche k. senior dlěſchu ryc̄ k bohacze z hromadženej woſadze a k nowomu k. fararjej, kotoruž hako znamjo nowoho zaſtojnſtwa chrkvine klucze pſchepoda. Někto ſtupi nowy k. farar na klétku a mějesche wutroby hnujace naſtupne předowanjo a woprowaſche přenju Božu mſchu za ſwoju woſadu. Ze ſpěwanym Te Deum bě chrkwinſka ſwatocžnoſć ſkončzena. W mjenje patronatſkohu knjeſtwa (klöſchtra Marineje Hwězd) bě k. probſt Dr. Eifelt ſam pſchitomny. Rychtarjo woſadnych woſow, ſchulſch woſcowje a wſchelacy druzh wuprajachu nowomu k. fararjej wutrobně zbožopſchecž, kothrmž tež my ſwoje pſchidawam̄: Njech Boh jeho ſuklowanjo žohnuje k joho a woſadnych zbožu a zbožnoſći.

Chrkwinſke nowinki a powjescze.

3. Wrótslavja. Wjetch biskop Förlter je ze ſwojimi pjenjezami hólcji ſeminari tak powjetſchil, zo može tam 100 wucžownikow wjach woſydklenjo a jěvž doſtač.

Rakufka. Někto, hdež khězor z pruſskim kralom wulke wojska pſchecjiwo Danam ſejele, budje ſnadž zajiſmave wjedzecž, kaf je w Rakufkej pólne duchownſtwo zrijadowane. Nad tymle cihym duchownſtwom ſteji tak mjenovaný pólny biskop abo lepje jaſoſchtolski vikar khězorskich wojskow, kothrž we Winje pſchephwa. Wojsko twori woſebitu diöcesu; pólny biskop (kij ma pſchecž mjeno biskopa in partibus) je hako ſuffragan poddaty winſkomu archybiskepeja nima žadyn woſebith mandzelski ſud. Tale pólna diöcesa dželi ſo do 8 pólnych ſuperioratow (tařjec farow), kotrež ſu we Winje, Praž, Zahrebjje (Agram), Brnje, Čwovje (Cemberg), Difenje, Widimje a Hermannstadtu. Wſchém pólnym ſuperioram, kotsiž ſu najbóle tež čeſtni kanonikowje, pſchedkhabža w zaſtojnſtwe pſchedſhyda wojerſkohu konſiſtorſtwa. Rakufke wojsko mějesche po poslednim woſjewenym zapisku 136 pólnych kaplanow, 52 poſadkowych a invalidnych (we wěſtých měſtých ſtajne woſtawach), 7 kaplanow za namořníkow (wojsko na morju), kotsiž maja namořſkoho ſuperiora, kotohož njeſim̄ horjeka ſobu liežili; k wojerſkomu duchownſtu ſluſcheja wyshe toho duchowni wjedzicžerjo a wucžerjo na wojerſkych woſtawach, wucžernjach, akademijach, něhdje 25. Kaplani rozdželuji ſo do kaplanow 1., 2., 3. klaffy; přenjich je 55, druhich 12. Rakufke wojsko ma tež 12 protestantskich

pešadkowych abo garnizoniskich kapelanow, 9 augsburgskoho a 3 helwetskoho węch-wuznacza. Duchowni, kij chceć do pełnych kapelanow zastupicj, dyrbia hizom tsi lata w duchowniskim załatwianju bieć, niesmiedź 40 lat starci bieć a dyrbia rycz swojego regimента derje móc a k tomu hiszczę němsku. — 3 Grada pedadża so tjszo młodzi duchowni z jenym missjonarom do Ameriki, zo biechu tam skutkowacj pomhali. Najprjedy pondaż do města St. Paul w krajinje Minnesota w unii. Tam sydli biskop. Jego diöcesa ma 100 farow z němskim, francowskim, jenbzelskim a tufragijnym wobydlerstwom, hdeż bě dotal jenož 16 duchownych.

Morawská. Towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Brnje k wudawanju częstich nabožnych knihow so pscheço biele bież ludom rozhčerja. Też je wjele Morawjanow w podobnym towarzystwie s. Jana w Pražy.

Częska. Dokelž budże lętsa swjedzeń s. Jana z Nepomuka druhi dżen swjatkow, wocząkuja so jara wulke processiony z dasłoka.

Italska. Sardinie (abo kaž so same mjenuje, italske) kniježerstwo chce sebi wschitke cyrkwińskie kubla w Italiskej zebracz. Po rozprawach, kij su sejmej pschedpołożene, maja tute kubla 76 milijonow frankow dochodow. Z toho ma so potom placicj zda 44 archbiskopam, 185 biskopam a drugim pschi biskopstwach w službje stęzachym, 4000 kanonikam, 30,000 fararjam, 60,000 kapłanam (nje-zabudzce, zo je Italiska wulki kraj a zo je w Němskej też pscheż 30,000 katolickich duchownych trébnich!), 28,423 mnicham, kotsz biehu dotal wot swojich w zaſtaršku darzenych kublow žiwi. Na jenoho by z hornjeje sumy 600 frankow (nórtow) pschischko; ale te tħsach (tawżyni) zaſtojniki, kij změja kubla zaradowacj, budža zawęscze lepje stajeni a změja dżel na nich; duż njezmieje kniježerstwo profit, ale budże drje dyrbjecj pschipłaczej.

Italska. Swjath wótc podpjera kaž dotal wschelake cyrkwię a wustawę. Tak da njedawno 1500 frankow k lępschomu dweju cyrkwiow, kotrejż na psched-męsczach Turina twarja. — Lętuſchi wulki pjats dě, kaž jene romske nowiny pisaſja, na tym samym dniu 25. měrca, na kothymž bu krawny wopor na kalbarskej horje dokonjanu. Mjenujich romske martyrologium (žiwjenja marträjow a swiatych) zapisuje na tónle dżen mieno pokutnnoho mordarja, kij je pódla Chrystusa na kschiju wumrjet. Martyrologium z 9. lętstotka pisa pod tym samym 25. měrcem: W Jeruzalemje bu tón knejz kschijowanu. — Zańdzenu žymu bu schtaj w Romje dwai wobrazaj wobkranjenaj, kotrejż běchtaj ze slěbornymi węcami nawęschonaj. Wosebje bě wobkranjenjo w cyrkwi swjatohu Rocha wulke. Romskej policiji so radzi paduchow popadnycj, pschi czimž biehu hiszczę drohotne węch namakane. Paduschi pak njebiehu z Roma, ale wschitħ tjszo biehu z nětko sardiniskich krajinow. Też bu tu pokładnik węstho banka we wozu sfoncowany a jomu 100,000 frankow wzatych. Romskia policija wotkry nic jenož mordarjow, ale wusłedži też, zo su z tħix, kij su so pscheżiwo hamżej zapchisahali a dopokazma wo njeħħmanoſeji romskich policajow wozjewjeja. To bě dobrý popad!

(Wjeziorne schule w Romje.) Tesame dopokazuja, zo romski lud njeje tak zańjerodżenih, kaž so drugdy powieda. Duchowni a swětni dixerja darmotajke wjeziorne rozwuczenja, zo biechu z młodych ludzi, kij wdenjo schulu wophyo-

wacj njemôža, sprawnich a dżekawich człowieków scziniłi. Prénju thçle schulow założi w lécje 1818 drzeworézbar Jakub Casoglio; won wuczesche z wopredka někotrych hólczatow, kotrychž bësche pschi brjohach Tiberi nadeschol. Nětk je w kózdom z 13 wokresow w Romje tajka schula z wëscze 2000 hólczatow a mlo- dżencow. Pius IX., kij tele schule husto wopytuje, dawa jim kózde lëto wulki pschinisch ze swojeje privatneje pokladnicz. Wschêdzenie rozwuczenjo wopschija Ischesciansku wuczbu, czitanjo, pišanjo, liczenjo a spoczątki rysowanja (Zeichnen). Wot wosmoho lëta mója tam khodzicj tajch hólcz, kij dżela dla wodnjo schulu wopytowacj njesmëđa, hacj do czasa, hdyz maja wëste postajenia. Direktor tuteje schule je duchowny. Wjezorna schula rozdziela so do schtyrjoch hłownych rjadownjow (klassow).

Z Turina. W tuthm lùtkim mëscze je lëtsa w martrownym tydzenju a jutry wo tseczinu ludzi wjach k swjathym sakramentam bylo hacj konische lëto. To je so wosebje pschez njewistawacu horlivości duchownych a pôstnych predrjow stało. Tónle skuk bë tak zjawný, zo dyrbjesche jón tež kral Viktor Emanuel spóznacz. Won poruczi, zo ma so kanonikej Giardano, kij pôstne pređowanja we hłownej chrkwi djerzesche, wosobny rjad swjatoho Mauricia a Lazara runje pschepodacz, hdyz po poslednim pređowanju z kletki pschiudze.

Wuhetska. Lubosz k blízchomu so w lëtuschei nuzh jara rjenje počzuje. Tak natwari kubler Egressi w Pereghu za swoje pjeniezhy gmejnsku kuchnju, za kotruž na poł lëta palenjo, jahly, tolkanj jeczmieni a dwójch za tydzeni miaso a žito k khłebnej dawacj slubi. Won da tež ze swoim shinjenjom pola khudschich wobydlerjow wobycz. — Pschi zapokazaniu fararja Gondöcsa we Uly-Reighos bu 200 ludzi z pjenezami, z jëdžu a z winom wobdzelenych a k swjatocznemu blidej buchu tež proscherjo chłoko mësta pscheproscheni.

Polska. Njedzelu 24. hapryla czitasche so we wszech chrkwiach we Warszawje list archibiskopa Felinskiho, pišanh we wuhnanstwie w Jarosławje w Rusowskej, w kotrym so zbehniżenjo ehrtwinskoho żarowanja porucza. Archibiskop je to czinił, dokelž budze joho jaśwo, kótrohož dla bë żarowanjo wupisane, hiszczę dolho tracj; won pak nochce, zo bë joho wosobny dla chrkwi w swojich swjedzenjach zadżerżana byla. Duż budza tam nětk po dolhim mjełczenju zaś zwonoh zwonicz a pišczele hracj. — Archibiskopej je knieżeństwo njedawno namjet czinilo, zo może pod wësthmi wumënjenimi do Polskeje so wrócić. Won wotmoliwi na to, zo so wróci, ale jenož pod wumënjeniom, zo so wschity zajecji Polach domoj wróci. Duż su nětko Rusojo joho hród po knieżeńsku administraciu wzali. — Rjad augustinow bu pschez Berga wóndanjo k płaczenju 300 rublow wotfudżenj, dokelž so zda, zo su narodnomu knieżeństwu pjenieżny dar dali. — Surowy Murawjow je sej na Litwje nětko tež duchownu móć pschitwojil, wotsadzuje abo postaja fararjow biez dalishchoho praschenja pola duchowneje wyschnoscze abo w Romje, haj je tež zapisł duchownych wudał we Wilnje, w kotrym je thç wuwostajik, kotsiz so jomu njelubjachu; tak pobraciujie tam wjeth biskop Krasinski, kótrohož je do Sibirskeje pôskał. Z diócesi Chełm w Polskej pišaja, zo je biskop grichiskoflowjanskoho wobrijada Kaliński wotsadzeny a hako farar na swoju pri-

dawšču faru pôslaný. Kaliniski džeržesche krucze pschi zjenocženej katholiskej chr̄ki a wojetšch wyskojo, kiz maja nětk staroscž wo podwólnischoho naſtupnika, ſu ſo do Nakuskeje wobrocžili. — Na Litwie pschewobroczeja katholikow do ſchismatikow. Na pschikkad honja kozačko w pružanskim wokresu cke katholiske ſwojby z mocu do chr̄kwi a popja zapisuja jich mјena do zapiskow njekatholickich. Same kniejeſke nowiny to wobkruczeja; praia, zo je w ſpomnjenym wokrjesu 338 duſchow z 120 ſwojbow tak pschewobroczenych. Zo jich wjach njeje, hodži ſo z tým wukroječz, zo ſu burjo w zebranych pôſtich krajach hžom pod khežorom Miklawſhom k ſchismje nuzowaní byli. — Duchownych w chlej Poſliskej hſchcze jara pschesczehaja. Hdyž woſach po doſkim nočnym pschephtowanju farow a chr̄kwiow niež podhľadne (verdächtig) njenamakaſa, wumyſla ſej něſcht a tža na nich a thlmu jich pschi wschej njeniwoſotscži do jaſtwow. Tak je ſo nje-dawno fararzej Bolesławej Alexandrowiczej w Dünaburgu zechlo. — Wileński Wěſtnik (kniejeſke nowiny) powieda, zo je ſo wjele ludži w Litwie a Věloruskej k ſchismje wobrocžilo a zo je ſo hžom na 300,000 taſkich kſchizikow rozdawalo, kajkež ſchismatikojo noscha. Wysče toho ma ſo kózdej farje po jenym ſlěbornym kſchiziku daricž, kotrež je khežorowa k tomu kóncej woprowala; 25,000 tak mje-nowaných melchiorowých kſchizikow bu w Petersburgu ſtajaných a tež je pschekupc Komisarow z města Subogdž milijon kſchizikow daril. — Towarſtvo miloſcze ſ. Vincenca we Wilnje bu nje-dawno zakazane. (Tygodnik katolicki.) — W mje-niſkich městach a na wsach je wjele katholickich wosadow bjez duchownych. Tu a tam je wojetška wyschnoſc katholickim duchownym zakazala džeczi kſchcicž, nje-pſchijesu-li starschi předy ſwoj kſchczenſki a werowanſki liſt. Dokelž je to eježko dôſtaracž a džeczi husto ſkhorja, dyrbja potom džeczi mot ſchismatiskich popow kſchcicž dacž.

Z Peterburga. Do časow khežora Miklawſha I. běchu tudi tſi katholiske chr̄kwi: farſka chr̄kej ſ. Khatryuh, kotrež maja nětk dominikanojo a kotrež je tež ſydkowna chr̄kej mohilewskoho biskopa; něhdvicha chr̄kej maltesowskich rycerjow, kotrež je Petr Wulki natwarik k wopomnječzu, zo bu něhdv ſam toſki rycerž; tſecža abo druhá farſka chr̄kej ſwjatoho Stanisława je mot arcybifkopa Siestrzenczewicza twarjena. Schtwórta chr̄kej naſta z dobrowolnych pschinoſtikow pod Miklawſhom I., kotrež hewak katholiskej chr̄kwi tak jara ſchłodžicž phatashe. W Petersburgu je mjenujich blízko 40,000 katholikow wſchelatich narodnoſcžow, kotsiž pak nje-mějachu ſwojoho poſrjebnishečja a ſo na lutherſke hrjebachu. Dominikan Lukaszewicz wotmęſli ſej woſebitý ſeichow wobſtaracž a pschi wschej pröch doſonja to halle za 15 lét. Gſoncžnje dopomha k tomu tónle podawſ. Prýne wjertch Leuchtenbergſki, katholik a wojenieny z džowlu khežora Miklawſha, ſkhorji ſmjer-nje a Lukaszewicz bu powołany jomu ſ. ſakramentu wudželicž. Na petersburgskim hrodze je waſchnjo, zo wudowy po wysokich kniezech jich ſpowiedníkow k ſeji po-wokuja, jim wsche zawoſtajene drohotnoſcze pokazuja a jim kaſaja ſej něſcht o k wopomnječzu wubracž. Po ſmjerencji Leuchtenberga bu tež Lukaszewicz mot pryn-cesu (wulſowjerchowki) k tomu powołany. Wona ſej wěſcze mħſleſche, zo Lukaszewicz jenu z brillantami wuſabžanu thſku wuzwoli. Won pak ſo rjenje

pobjałowa, dokelż jomu halo mniejszej tajki węch nijepomhaja, ale zo wo drugu dobrotu prosh, kiz by tež jomu wjèle lubsha byla. Chto dha to? praschesche so pryncesna. Zo by nam katholikam něschtó petersburgskoho pěška wotstupjene bylo, hdjež bychmy nashe koscze khowacj mögli. Zadziwana a spóznanawaca pschi-sluschnosć tajkeje próstwy slubi jomu wschiiku möznu pomoc pola khějorskoho nana a pschi wschim tym zańdzechu hiscze tsi lěta, doniž bu katholikam dowolene swój kerchow měcz. Tehdomnišchi zarjadować khějorskich klubow general Kleinmichel powoła Łukaszewicza junu k sebi a wojzemi, zo je car katholicki kerchow pschiwosil a zo kniežerstwo 4½ jutra (Morgen) zemje k tomu dart. Łukaszewicz wotmołwi, zo wón tajki mały dar pschiucj njemože w mjenje petersburgskich katholikow, dokelž by so zdalo, halo by jich kniežerstwo z tym njedosahachym wsyměschicj thcylo. Kleinmichel so jara rozhněwa, ale duchowny so njeda zařydečz a wunuzowa po dolich ryczach skončnje 15 jutrow. Ale kaf ma nětko hiscze chrkej k pohrjebnisczeju pschitwaricj? Wón wobzanfn tež to pschi sebi, hacznunje wschitich wotradzachu, zo možlo kniežerstwo to pozdžischo zakazacj. Swój a drugich bojoscj zjewi duchowny zaś pryncesuje. Zelizo załonje nicžo pschecjivo twarjenju njepraja, rjeku pryncesna, twarcze tak wulku, kaž pjenjež dosahaja. Nětko pschithabdachu bohate darty ze wschich stron za chrkej, kotrejeg murjowanjo same 120,000 rublow placji. Boże slubby su tam hižom, ale pschez 100,000 rublow wutryba so hiscze na wutwarjenjo a wudebjenjo. Tak dokonja Bóh wulke skutki pschez malych a nízkich! (Po Tygodniku katolickim)

Jendželska. Ma wschelakich zhromadziznach a we wschelakich nowinach ryczi so hiscze za Polakow, ale kniežerstwo żanej wschi nima. Jendželska žada a pomha dobywacj swobodu za kraje, hdjež su katholikojo khuda mjenšchina. Ale w Polskej, hdjež je wjaeh katholikow a Turkowskej, hdjež je kschesjanow wjetšchina, wobara Jendželska swobodzie; tohorunja je wjèle lét pocziszczejowała katholicku Grisku, hdjež bě psched 20 lětami jedyn krócz telko katholikow.

Jendželska. Nowiny „Court Journal“ pisaja: Dr. Basil Chambers w Liverpoolu je z iendželskeje chrkwe wступit a k katholickej so wobrocítil.

Z Jeruzalem a. Džen 19. měrca je cžah němskich pucžowarjow z 10 Prusami sem doschoł. Woni nježiwaču na wulke napinanjo swojich mocow a dokonjachu pucž z Jaffy do Jeruzalema bjez pschenocowania, dokelž chchbu swjeczenju holminow w Božim rowje pschitomni bycj. Tale swiatocjnoscj je so tón krócz měrnje mynka, to rěka bjez zwady a wojowanja, býrnje tež pschi harje schismatikow. Cžah francowskich putnikow pschiubje džen předy z 28 sobustawami; bjez nimi bě 1 Belgicjan, 1 Prusal, 2 Schpanjanaj a 1 Amerikan. Wysche tuteje karawanu je tu hiscze wjèle wophtarjow z Europą, kiz z džela w nowej khězi (Casa nova) franciskanow, z džela w hospicjach bydla. Bjez druhimi je tu tež wójwoda z Modenę, kothž bu swiedziersch powitanž; patriarch powita joho z italskej ryczu, we kotrejž z kraja wuhnatoho wjercha w kschesjanskim waschnju na kalvarsku horu a Boži row pokazowasche. — W Jeruzalemje je w tu khwili 600 rusowskich putnikow, wokolo 500 Grichow a 400 Armenow; wysche toho pucžuje wjèle iendželskich a amerikanskich pucžowarjow po Palestynje. — Schisma-

tisich duchowni a mnischa tam zhubja wjele dochodow, dokelj su jich žorka — moldawowalachiske kleschtrr n jedawno zbehnjene. Tola podpiera Rusowska grischiskho patriarchu w Jeruzalemje kózde leto ze 200,000 frankami (nortami).

Z naranscheje Indiskeje. Missionar L. Meurin pisa z Bombaha bjez drugim: „Sym z Boha strowy, ale z djekami wobceżenj. Hako direktor seminaru mam pod sobu 3 duchownych a 12 seminaristow; hako direktor schule mam 700 djeczi a 7 wuczerjow. Też sym francowsku schulu wotewrili a wuczu tu sam 20 wuczownikow. Hako pschedsyda towarzyswa s. Vincanca, kiž 160 sobustawow liczi, mam 12 konferencow. Potom wjedu towarzystwo mložencow, z kotrychž nědze dwanaćzom wuczbu w hujbje (musich) dawam; dale wjedu katholsku ežitarnju, kotraž ma 30 sobustawow a 12 časopisow a nowinow wotebjera; skončnje sym pschedsyda towarzystwa „Catholic Debating Club (towarstwo za katholske rozryežowanja), kotrež zhromadnu kędzibnosć wubudža. W tym chcu naschu katholsku mložoscę powuczież a w katholiskim pschedswědczenju wobkrucicj, zo wysche katholskeje wěry njeje žana prawa wěra, kotraž sebjewědomosć je w tudomnym Babelu wschelskich werywuznaczow jara potriebna. Mějach pschednosčk wo bytnosći (Wesen) Boha, pschi kotrymž běsche wysche naschich katholikow a něšto protestantow tež 20 pohanow. Moj pschednosčk mějesche cim wjetšchu ważnosć w naschim měscie, dokelj pschi nim jedyn z braminow (pohanskich wuczerjow) wschelsake pschedciworęče ežinjesche, kotrež pak sym wsch dobyciersch pschedwinyl. W drugim pschednosčku sym wo njerozomje w „Bedač“ (swiatym pismie Indow) ryczał a zashy jenož bramina pschi posleſkowanju pschitomnych pschedwinyl. Nětk mje wschelach w mojim wobhdenju wophtuju a wojujem dolho wo wěrje. Katherolsch su sej wot toho ežasa wulku ważnosć dobyli. Też protestantow sym zjawne napominał, zo bydu so zamolwili z toho, shtož sym jim rjeſk, zo su pak njewuczeni pak pschisłodžerjo, hdyž tež tudh rozschěrjeja, hako bydu my k pschibohan so modlili. Ani jedyn z pschitomnych protestantskich předarjow w zhromadžiznje njepostanu. To poshlina katholikow!

Naležnosće towarzystwa.

Do polkadnic su swój pschinostk (pot tolerja) na l. 1864 dale płačzili ff.: kubler M. Wagner we Smolicach, wuczer Handrij Bräuer w Radworju, živnosćer J. Lebz w Nutnich, kowar Jakub Wawrik w Chrósczicach, kubler E. Cjěsla w Chrósczicach, burſti syn Michał Schotta we Budworju, živnosćer P. Hejduska w Hórkach, kublerka Marija Fulkowa w Chrósczicach, senior tachantstwa Jakub Piech w Budyschinje, Miklawš Kummer mlynk z Pažka, Miklawš Schotta kocžmar z Różanta, Jurij Koban (Lehmann) kubler z Różanta, Michał Kliment kubler z Różanta, Miklawš Čornak z Nowoslic, Michał Frendl, rěznik z Różanta, cjěsla Karl Hendrich Pieczka w Budyschinje.

Dobrowolne darř: Marija Fulkowa, kublerka z Chrósczic 5 nsl.

W Budyschinje, 1. meje 1864. Petr Schotta, polkadnik.

Katholicki Miesiącznik Cyrkwiński czasopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinie.

Cz. 6.

Junij.

1864.

Światy Alois z Gonzaga.

(21. junija.)

„O tak krasny je poczyniwy splash we swojej
jasności, joho wopomnijecjo, je niesmierne do
wedgejoscze.” Mladr. 5, 1.

Światy Alois narodził się 9. mierca 1568 a bęsze starski syn Ferdinanda z Gonzaga, wierzcha z Kastillią. Pschi porodże slubi joho macz Martha świątej Marii Loretskiej a dla żywienijskiego stracha darsze joho przedy naroda wuksciąc. Predy hacz bęsche za zemju narodzony, bęsche hizon za njebjesa gash narodzony. Swoju kscieżensku hnadu a njewinowatość wobkhowa won hacz do smiercje. Prenie słowa, kotrež joho bohabojazna maczter wuczęsche, bęsche jandjelske powitanjo. Won sam pak so wot prēnjoho wotużenja swojego rózoma Bohu woprowasche a wjedzescze dżen wote dnia swiecziſche żywienjo. Nan chyhsche we nim skławnego nastupnika we knieżerstwie, macz pak skłuzownika bożego mécj. Wot nana do wojskowego lęhwa sobu wzath, wuslyshcha won někotre njepścistojne słowo a wupraji je njewdomie za nimi. To bęsche joho hręch; joho dla cji-njeſcze czas swojego żywienia pokutu. Dżewiecž lét starý wotpoloži won we Florencu psched woltarjom najzbóžniſczej knieżnych slab wobstajnejce ejistoscje. Światu Mariju ejesczowasche psched hako swoją maczter a jeje knieżniſka ejistoscž zbudzowasche joho i sczehowanju. Swoj ślub je światy Alois swérnie dżerżak a z bożej pomocą njeje do najmieniſčoho spłutowania zwolit. We dżęzacej starobie hizom pocza tež wscitke druhe żadanja swojego cjeła wobkniejeć a podusłecj. We dwanathym lęcze swojeje staroby dosta preni króz swiate woprawjenjo a dżesche wot toho cęsa ſogdu njedzeli a światy dżen i bożomu blidu. Na nim

so wozjewi, zo tale świątocię je „chléb žito wuzwolenych a wino kniejsny plodzace (Zach. 9, 17).

Nic cyle 13 let starh pschińcje wón na schpanssi kralowiski dwór. Też tudi niewotebjerasche joho fedźbnoścę na so a swérnoścę we božich službach. Zbożownje wón wschitke spytowanja pschewiny. Swoje zmysla, wosebje swojej woczi bjerjesche tak na fedźbu, zo wobliczo swojeje knienie, kralowny Marije njeznaresche, hac̄ runje mějesche ju jako jeje częstn̄ služownik skoro wschednje postrowicz. Haj, niewerjesche sebi też na swoju maczet pohladnyc. Tohoda mjenowatku joho człowjeka biez mjasu abo jandzela we mjasu. Hajeniu swoich zmysłów pschidawasche wón pojmanio a zapręczę swojego częlo. Kóždžy tydzień so tsi krócz poszczesche a społoji so tehdom z neschto chlēbom a wodą. Ale też druhe dny wuziwasche tak mało, zo so joho chleb żiwnienjo wobstajnomu poszczenju runasche. Druhy schwikasche so tsi krócz za dżen hac̄ do krewie. Do mjechłoko koja kladziesche sebi czroph, zo by so sferje k pacjerjam wubudzik. Wulki dżel noch, też we najkruciszej zymje pschewywasche kleczo abo na nahu zemju wupschestrjeny a rozpominasche bōisske węchy. We tajkim pobožnym rozpominaniu zwostawasche druhdy 3, haj 5 hodzinow za sobu a to bjeże wschitko rozpiereschnej myslow. Płód tajseje krutoscze bęsche stajne pozběhnienjo ducha k Bohu. Bjez toho jomu phcha kralowskoho dwora nicžo njezechłodzi.

Tak blízesche so jomu čas, zo ma sebi węste powołanie wuzwolież. Nutruische buchu joho modlitwy, dlejsche joho próstwy, krucisze joho poszczenia, zo by Bóh jomu najlepši pucz pokazał. Swérę pschirunasche prawidla wschelakich klóschtyrkich rjadow. Po wozjewienju božoho hlosa wuzwoli sebi rjad jesuitow. Maczet do toho radz zwoli, ale nan so tomu na wscho móžne waschnio pschecijwiesche. Krutoscz a dobro, hrożenia a lubjenja bęchu podarmo. Nan pôska joho na dalok puczowanjo, zo by pschi tym joho horliwoscz woliwkihska. Ale zashy podarmo, Bóh pak pschewinę narowu wolu. Junu mjeniujch pôska nan služownika, zo by hłabal, schto syn Alois czini. Durje bęchu zawrjene a pschec kłuczowu bęerku widzesche služownik młodzienca psched bożej martru kleczeż a swoje częlo schwikac. A szlazam hnuth powjedasche to swojemu kniezej. Khoru nan dasche so tam doniescz a widzesche sam, kaf syn so samoho kjuduje. Na to klapasche so do duri a dasche je wotewricz. Swia bęsche z krewju a ze szlyzami pokrepjena. Nětko njezapowje nan synę wjach dowolnoścę a pisasche sam swojmu wujei Scipionej z Gonzaga, zo by tón generalej jesuitskoho rjada, Klaudiej Aquavivej Aloisia poſſicjik. Klaudij wotmłowi bórzy a pschipolaza Aloisiej we Romje pschihotny dom. Nětko wotrijekn so Alois wschóho czasnoho, wotstupi wotcowskie herbstwo młodschomu bratrej Rudolfej a zaſtupi we zymje 1585 do jesuitskoho rjada.

We pschihotowanju (Noviziat) hždom wopokaſa so jako pschikkad wschitlich poczciwosciow a dobrych poczinkow. Klóschtyrskie postajenia dżerjesche z najdospołniſzej swérnoſcę a mějesche też najmijenshu, nojsnadvniſchu faznju za świątę. Wosebite zapręczę swęta, njeuhasnite hidzenjo sebie samoho a hłuboka poniżnoſcę bęsche zaſkad joho żiwnienia. Czlowjeczeje kħwasby njezadasche, ale

zazcerwjeni so zrudny, hdyž joho schtò khwalesche. Sam wón kóždoho czechesche. Za blidom wuzwoli sebi najnižsche město. Hdyž powjescz wo nanowej smjerci žhoni, běsche jomu wulki tróscz, zo je so pobožnje a po křesćjanstvu waschnu ze swěta minhl. Wschědne pschiberasche joho luboscz k Bohu a běsche so bojecz, zo joho czelo pschez wobstajne modlenjo a posczenjo pomalu zahinje. Tohodla bu jomu porucjene, zo by swoje mydle mot bōjiskich wěcow bôle wotwo-bročzil; ale podarmo so za tym prćowasche. Tak minyschtej so jomu dwě lěče lěče pschihota. Jomu běsctej to wjesolej, zbožnej lěče.

Po najlepšim pschihotowanju wotpoloži we lěče 1587 swjatocznuje tsoji slub khudobu, czistoscze a posluchoscze. Dwaj měsacaj pozdjišho dosta wón tonsuru a po krótkich pschestawach schtiri nižsche swjecizny. *)

Po dostačzu nižsich swjeciznow mějesche Alois swoje cziche klöschthyske wobydlenjo wopušczejcz a do swěta stupicz. Vörzí bu do Kastelliona powokaný, zo by bratra Rudolfa z wójwodu Mantuanstku wujednal, mjez kótrymajz běsche zwada wudhrila. Do Milana (Mailand) so wróciłschi, žhoni pschez bože wozjewjenjo džen swojeje smjercje. Někto so czim bôle časnych wěcow zdalo-wasche. We zvémje 1590 bu žash do Roma powokaný a wuzwoli sebi tam wuzku czemnu swiežku k wobydlenju. Wschitke joho mydle so na to zložowachu, zo skoro k swojemu knizejz pónđe. Hdyž we lěče 1591 we Romje natkniwa khoročz a knježesche, wuznamjenjescze so Alois pschez slukti milosće a křesćjan-skeje luboscze. Wón napominasche khorych k sejerpnoſczi, k podaczju do božej wole, služesche jim a starasche so za nich z wulkej luboscž. We zjawnjej hojerni dosta we měrcu tohosamoho lěta sam khoročz. Tola joho žadosož za Ježusom njebu hishcje dopjelnjena. Wón wotkorje a pokraczowasche w swojim kruthym pokuczenju. Joho moch džen wote dnja wotebjerachu a lěkarjo neprějachu jomu bliženje smjercze. To běsche jomu wjesola powjescz.

Z wulkej nutrnostu dosta swjate sakramenty a hamž Hrjehot XIV.

*) Přisp. Pschi začupjenju do duchownstwa wotſiha biskop mědzencej něchto wěcosow, woblecze joho bětu draſtu a peda jomu zaſwěczeniu swěčku. Wotſi-njenjo wěcosow (tonsura) napomina k wotrěklenjenju wſhoho časnoho, běla draſta poſazuje, na njewinwate žiwojenjo a zaſwěczenia swěčka žada dobre slukti. Na to sejehuja 4 nižsche swjecizny, z kótrymž so na cyrkwinke služby starſich časow poſazuje, hdyž dybjeſche kóždu cyrkwinſki služownik wobſebitu swjecizniu mězej. Tele swjecizny ſu: oſtia riat (služba wrótnika, kž mějſtečne cyrkwinie durje žanſacž a wotamſacž a wěriwych k Božim službam zhromadzecz); lektorat (služba cítarja, kóž mějesche ludej džele ſwjatoho piſma cítagc); exorcistat (služba tých, kž zle duchi wnhouſachu); a kolynthat (služba tých, kóž k božim službam swěčli zaſwěczaču, wino, wodu a kádžidlo k wotkarjej pschinoſhovachu).

Na to sejehuja 3 wyšsche swjecizny: ſu bdiakonat (služba tých, kóž mějſtu wſchitko k božim službam trébne wobſtaracž, kheluch, talerz a woblatko na wotkarjej, epiſtu cítagc a biskopej pschi božej mſchi služicž); diaconat (služba tých, kóž mějſtu cyrkwinſku jaſmožnu wobſtaracž, předowacž, křečicž, ſwjate wopramjenjo wudželecž, na božej mſchi ſezenjo cítagc); presbiterat (služba měchiniow, kóž halo pomočniſko biskopow wopor božej mſčě wopruejſa a ſwiat sakramenty wudželeſa).

póšla jomu požehnanje a wotpusk za mrějach. Wschitec pſchitomni běchu wot joho pobožnosće hnucí a zwostachu hſchicje kwmilu pola njeho. Wón žabasche nětko, zo směl so schwikacj abo schwikacj dacj a chehſche na nahu zemju położený bhcj, ale předſtejiczer klöschtra to njedowoli. W noch dyrbjachu joho wschitec wopuschcicj, jeno tſjo mnischa tam wostachu. Čzi pſchitupichu druhdy ſ joho kozej a ſkyſchachu joho prajicj: „Kneze, do twojeju rukow poruczam swoju duschu.“ Ma praschenjo, hacj ejoho trjeba, wotmłowi Alois: „Wachujcie zo mnu a pomhajcie mi, pſchetož skoro wumru.“ Joho woblico pocza blédnyč, zymny pót wustupowasche; wón ležesche we ſmiernym věženju. Jedyn z pſchitomnych prajesche jomu: „Spomin, zo twoj Wumoznif za tebje na twerdym drjewje mrějescie.“ Alois njemójeſe wjac wotmłowicj. Z prawicu dzerzesche wón ſwjeczenu ſwěczlu, lěwica běſche na kſchizk zložena, kotrž wokolo ſchiſe nosheſe; joho wocji hladaschte na boju martvu. Pſchitomni zapocząchu modlitw za mrějacoho a wón pebožnje na nich poſluchaſe. Někotre wokamienjenia pſched ſmjerču dosta wón rhcj zaſh a rječný někotř křc̄j: „Ježuso!“ A joho duscha pozběhný ſo ſ njebju. Tak wumrje njevinowath, cžiſt a pobožný mlodžene Alois 20. junija w noch ſrijedž 10. a 11. hodžin w leče 1591; bě 23 lét, 3 měsach a 3 dny starý.

Joho cželo bu we klapali jesuitſkoho kollegia we Memje pohrjebane. Wóh počaza joho wschelakim halo martraria božeje luboſće we njebju z wulkej ſwjatosćju a krasnoſćju krónowanoho. Na joho proſtivn statku ſo wschelake džinw. Bamž Benedikt XIII. zapisa we leče 1726 tohole janbželskoho mlodženca do zapiska ſwjatych a postaji joho halo wosobný pſchikkad njevinowatoscje, cžiſtoscje a halo zakitarja (patrona) mlodoscje. Na ſwjeczatach widžimy ſwj. Aloisa wobleczenoho drastu jesuitſkoho rjada, a džerži w ruch bělu liliu halo znamjo knježniſteje cžiſtoscje, a kſchij, znamjo zapřečja ſo ſamoho. Chrkwinia modlitwa na joho dnju je tale: O Božo, wudžlerjo njedjeljich darow, kotrž ſy we janbžellim mlodžencu Aloisju ſpodžiwmu njevinowatocj žiwenja z runje tak wulkej počutnoſćju zjedneczil: daj nam pſchez joho zaſtužk a proſtwy, zo bhcmy, hdyž joho we njevinowatocj ſejehowali njeſimy, jomu ſo tola we počucje runali. Pſchez naſchoho Krujeza a t. d.

H. D.

Dopis z Prahi.

Po dobrým katholſkim waschnju cžesczuję kóždý kraj, kóžde město a wosada swojich wosebitých ſwjatych, a wuzwoli ſebi tych, kotrých ſlukowanjo bě za tutu wosadu abo město wosebieje wazne. Čjeska je ſebi w ſwjathym Vjacslawje, něhdusich cžeklím kralu a we ſwjathym Janu Nepomucenskim a někotrych druhich swojich trajných patronow wuzwolila, kotrejuž přenischeju ſwjedzení tež chly kraj na rjane waschnjo ſwjeczji. Akož pak je Praha we politiskim a wědomskim žiwenjeniu ſrijedžizna a hlowne město chlyho kraleſtwa, tak tež halo ſydko archbiflopa we chrkwinſkich naležnosćach, a wschě chrkwinſke ſwjedzenje ſwjecza ſo tohola tu na wulkeniſte ſwachnjo halo wonka na kraju. Weso-

Janje pak přaciž to wo svjatojanstím svjedzenju, dokelž swj. Jan džě skutkovasche we Praž; tu wén wuczesche, předowasche, spówjedasche tu bu won jath a morjeny. Tysach ludži zeždu so tohodla tež k tutomu svjedzenju do Prahiže všeček lóncov Českéje a Morawý we swojich všečekarých narodnych drastach. Wosobnje pak bě Praha lětsa z ludom pschepjeljnena, kaž předadovsche lěta ženje, dokelž svjedzení runje na druhí džen svjatkov padze, a so vysche toho hishcje wulki českí spěvarski svjedzení wotby, na kotryž bě sa na 1500 spěvarjow z Českéje, Morawý a z Wina zeschlo. Tež nasch serbski Ľemir, spěvanske towarzstwo w Budyschinje, bě pola tutoho, narodnoho svjedzenja zastupeny. Na železnich pschitvezechu po liczenju wokolo 20000 ludži; a pschilicjíšch hishcje tón lud, kiz bě z processionami z blízoseče a dalokoseče sem pschicjáhněk, može sebi kóždý myslíč, zo dýrbjesche so Praha z ludžimi rojež, wosebniye na wopomijecja hódných mestach. Na kamjentnym mosecje je wokolo svjecžatka swj. Jana rjanh woltark natwarjeny, ze všečekimi róžemi a kwětkami rjenje wupřescheny, a z lampami a ze všečekobarbitymi swěcamí krajinje rozsvěleny. Na všeček torhescezech, hózej so svjecžo svjatoho Jana namaka, su podobne woltarki wudebjene. Wjedzor we 7. hodžinje je pola tuthch woltarkow nhšchor z božim požehnowanjom, zapocžatk a kórc wozjewi so z pječzorym tselenjom z kanonow. Majstraňšchi a najdržšchi pomnik swj. Jana je jeho káscze, na kotrymž won sam steji we čłowieskej wulkoſći, hewak hishcje všečekalo wudebjeny, vyscho z lutoho slěbra, wazi 30 centnari a plací pschez 25000 starých českich dwachtukow. Tutoh pomnik namaka so we metropoliskej chrkvi na Hradschinje, jeno schloda, zo runje na wubjernym blaku njestoji. Z wobeju bokow káscze staj woltarjej, a na jenym winstaja so a dowa so k wokošowanju na najwjetšich svjatych dnach svjatoho Janowý jazyl, kiz je Boh džitvne nětko skoro pschez 500 lět zdjeržal. Z chla pokazuja so we tuthch dnach všečke wopomijecja hódné městnoscze, kaž s. Janove jastro, čimowa a wuzka džéra, swj. Jurjova chrkjej, jena z napřemisckich křesčjanstich chrkvow we Českéj, hewak pschech zanknjena, a druhe města. — Swjatocžnečku wjedzor, džen psched swj. Janom po woblytym nhšchorje wotpali so rjanh wohnjostroj (Feuerwerk) na tselskej kupje, kiz so kóždý króč wosobnje ludej z kraja jara spodoba, kaž može to kóždý z jich spodžiwanja polných hlosow spóznacj. Lětsa pak dawasche tež wěscze krasny napohlad na wobomaj bokomaj kuph; mjennich čjumpasche so traž pschez polsta čočmkow, z sallemi wobswjecžených, na nich wjèle stow českich spěvari, kiz všečekale slōvanské hlosy měnenje klinežecz dachn, na kamjentnym a rjecjazným mosecje tejsko ludu, kaž mějesche tam jeno rum, na wobomaj stronomaj Moldawý so vyscho rójesche a srjedža na moldawskej kupje wotpali so wohnjostroj, z tym so svjedzení wotewri. Nazajtra dopoldna maja so we všeček chrkvach svjatocžne bože služby, wosobnje we domje, halo hlownej chrkvi chleje Českéje. Po skončenym českim a němckim předowanju we 11. hodžinje jědže archbiskop ze swojoho hrodu do chrkve; wóz, we kotrymž sedži, je hizom na 500 lět starý, přeni pražski archbiskop je se hizom we nim wozyl, trjeba so nětko jeno tsi króč za lěto; 6 wuhlocžorných je do njeho zapřechnjene; 12služownich rjenje zdraſzeni du předh woža, z wobeju

boków cziszczeń so lud, wosobnię z kraja, zo by swojego duszow pastyrja wohladał. Pschi chrkwińskich wrotach wocząkuja joho kanonikojo we chrkwińskiej drasęże z drugiej assistencu, a pschewodzeja joho i wulkomu woltarjej, hōdeż ma archybiskop božu ms̄cu, kotaż traż poldra hodzinę traje; cyrkij je we wszech městnoſczech pschepeljenia, zo ani jaskuło i zemi padnycz nimože, runje kaž popołdnju w na nyschorze. — Też psched cyrkiju, na wszech hafach maleje stronę knieži wschu-dżom spróčniwe žiwenjo; processiony steja we wschelakich czerwach wokolo kantora, kiz jim wschelake khelsusche pschedspewuje, kotrež lud potom po nim spēwa; — Čyłe rynki budow su tu natwarjene, we kotrejch može jedyn wschē možne węch dōstacj, wschelake swieczałka, modlerske knižki, rjane powiedancežka wschelakore hrajski, cuze wosobnię italske płydy a t. d., haj same kuchnie tu niepobrachuju, we kotrejch može so kóždy hłodny bruch nashezicj. — Pschizpomnicj hiszczęce dyrbju, zo běchu lěša tež 7 Serbja z Wotrowskeje wokolnoſcje i swjatojanskemu swjedzeniu do Prahi pschijeli, tež druhe tola su husto Serbja Prahu wophtowali, a węscje so żadny kaž njeje, dokelž Praha je wophtanja hōdna za kózdroho, wosobnię pał za Serba, kotohož duszow pastyrja tudy schudowachu.

Lusćanski.

Swjedjen Božoho Cjela.

Halle we njeđawno zaubđenych dnjach swieczałmę tutou rjanę swjath džen. Hako jedyn z najwyschschich swjathich dnjow z oktavu (z tydzeniom) pada a swieczi so tutou džen kóžde lěto schtwórtk po njeđeli najswjecziszeje Trojich a je zaubđenih i wopomneczu postajenja najswjeczischoho sakramenta woltarja. Kaž je znate, dyrbjal so tutou swjath džen po prawym zeleny schtwórtk we martrowym tydzenju swieczi, dokelž je spomnieny džen nutsstajenjo najswjeczischoho sakramenta pschez Božoho Syna so stało; dokelž pał so swjedzeni tutoho dnia we martrowym tydzenju pschistuschnie wotdżerzecz njeħodži, dla grudnopho chrkwińskego rozpomniscza cierpienia Chrystusowoho, dha je nascha swjata cyrkij pschistuschnie wotdżerżenjo tohole swjatoh dnia hacż po njeđeli najswj. Trojich wotstorcžka, tak zo swjath džen sam nic jenož do najrjenschoho lětnoho časa pada, ale tež bjez zadžewka cum oktava t. j. ze swieczeniom w ośmich dnjow wotdżeržanu bjež može. Najważnisi džel swjatoczoſcze, pschi kotrež so najrjensche a najdrôžsche, schtož mam, i cjeſci Jezusowej nałożuje, je tón procession, kiz so po skončenych božich službach ze wokolonoschenjom najswjeczischoho sakramenta pod holym njebjom i schtyrjom woltarjam wotdżeržuje. — Najswjeczischi sakrament njeje měſčnik zwonka chrkwię pschez drohi a hona wsow, zo by tak rjec wschitko stworjene spóznało, khwalilo a wuzběhňlo džiw luboſcze, nam we tymle sakramencze wopokazane. Procession kaž zaubđenjo swjatoh dnia samoho nastą fridž 13. lěstotka a bě, kaž Bolland we swojich pismach žiwenja swjathich (5. hapryl) powieda, kłoschrýska kniežna Juliana we měsćeje Lüttichu w něčziszej Belgiszej wina jeju zaubđenja. Spominjena kniežna

mějesc̄e mjených vjach krócz jene widženjo, kotrež wona njerozemjesc̄e. Widžes̄e mjených we nim měsac we najpočněšim světle, na jenym boku tohosamoho pař, zo bě zac̄zěmneny, haj zdasche so jej, hako vý tam někakje rozkwěkanjo mět, schtož jón nijemalo wohidžes̄e. Tele widženjo ju ženje njewopuschčí; wona miodlesche a posc̄zesche so a prosčesche Boha, zo bý wot njeje stýskniwe myšle wotewzał, ale dołho podarmo. Skónčnje zjewi jej Boh sam wuznam toho widženja, hdýž bě dołho dosč za tule hnadn proshyla a někotrych bohawuczenych mužow so za radu praschała; bu jej mjených zjewjene, zo tón měsac katholiku cyrkji woznamjenja, te zac̄zěmnenace rozkwěkanjo tohosamoho pař brachow a njo jeno ho wosebito ho swjatoho dnja į cžesc̄i najswjeczischoho sakramenta woltarja, kotrež brachowanjo takrjec swětko a blysc̄ej cyrkwi zac̄zěmnia; sobu bu jej pař poruczené, zo bý wona pola předkstojerov cyrkwi dla postajenia taikoho swjatoho dnja swoje próstwy zapoložila a tak parowanju we nastupanju zjawnoho cžesc̄owanja najswjeczischoho sakramenta wotpomhala. Dołho sej njewěrjes̄e swoje rožiewjenio někomu sobudželic̄, najmjenje cyrkwinšim předkstojeram, hac̄z bu skónčnje po nimale 20 lětech we lěče 1230 nutskownje nuczena, swoju potajnoſc̄ zjewic̄. Wona wotewri swoju wutrobu archidiakonej Jakubē de Trohes we Lüttichu, potom provincialej dominikanarjow Hugo a hisc̄cze někotrym druhim pschēz pobožnoſc̄ kaž wuczenoſc̄ so wuznamjenjachm mužam. Cžile zas̄h powiedachu to, schtož zhonichu, Lüttichskomu biskopej Robertej, kiz po dołhim derje dokonjanym pschepytanju tón nowy swjath džen we swojej chlej diöcesy zawiedze (1246); dokož pař tuton biskop tesame lěto hisc̄cze wumrie, nsemóžes̄e spomnjene lěto tón swjath džen hisc̄cze derje po joho woli wobenđenb blysc̄, donž Boh sam pschēz swoje wschohomocne potajne wjedženjo frēd̄ wunamaka, swjedžení tamnoho dnja (t. j. božoho čjela) po cyklym katholikum swěc̄e rožscheric̄. Provincial Hugo, kotoruž bě Juliana swoje zjewjenjo sobudželiča, bu wot bamža za kardinalbuchsowno ho a wotpôslanca katholskeje cyrkwi we Němskej wuzwoleny, tamny archidiakon Jakub de Trohes pař, kotoruž klôschtyrska knježna Juliana swoje zjewjenjo wot Boha tež sobudželi, bu (zawěrno zjawnie bože dopusčenjo) z bamžom a nastupi pod mjenom Urban IV. stol swjatohu Pětra. Tutton wuda hisc̄cze we lěče 1264*) bullu (rozkaz), pschēz kotoruž bu swjath džen Božoho Čjela we chlej katholskej cyrkwi postajen; Hugo pař hako bamžowb wotpôslanc we Němskej mějesc̄e wjefoſoſc̄ to, schtož won předb tak zaſturowaſche, tón najprěniſchi we wschitlich cyrkwiach swojeje legaciije swjedžení božoho čjela zarjadowac̄. Tež Kliment V. scžehowat Urbana IV. poruczi zas̄h na cyrkwinſkej zhromadziznje we Vienne we l. 1311, zo bý poruczenjo joho předownika kruče džeržane bylo a pschepołoži swjedžení na schtwort po najswj. cžis̄czej Trojici. Swjedžení Božoho Čjela, kaž hížom prajach pozběhuje wosobnje po božich službach wotbřzowaný procession, — drohi načv (Aufwand) a najnajrjenische debjeniſtwo we cyrkwinſkich draſtach a cyrkwinſkich wěcach placzi Žeſuſej Chrystuſej, kiz je po katholskej wérje we tymle najswjeczischem sakra-

*) Potajšim bě lěta 600 lětne wopomnjeſzo tohole postajenia za cyklu cyrkwi.

mencje pschitomu; na drugiej stronie pak ma nasza katholicka cyrkej bjeze wscho-
ho dwela tež wotpohladanjo, swoim wériowym pschez tónle rózny swiedżeniu wulku
wuczbu (dogma) wot w o p r a w d z i t e j e p s c h i t o m n o s c j e Jézusa Chrystusa we
thmle swiatym sakramencze prawje k wutrobje położicj a wschitlich tych nieweri-
wych woħanibicj, kotsiz woprawdżitu pscitomoscj Chrystusowu we thmle sakra-
mencje preja. Proceſſion wjedże so k schthrijom w ołtarjom, kotrež
su po možnosći po schthrijoch bołach swęta natwarzene a psci nich so spoczątki
schthrijoch swiatych scjenow c̄jitoja k woznamienjenju: zo je Jézus Chrystus
wumoguñik wschitlich człowiekow a zo joho wuczba postajena je za wschitke
ludu a narodu. Najrienischi proceſſion na dżen božego c̄jela bę węscje tamu,
kij je we Triencje wotderžanu był we czasu powschitownego koncilia, pschetož
po wopisanju koncilijskich aktow (wot Bnt Angel. Massarella) bęchu wysze bam-
żowych legatow, kardinalow a wotposłancow wschelakich khēzorow a kralow psci
nim 210 biskopow pscitomni wschitcy we pluvialach, infusalach a z paſtryſkim
stiom w ruci, kardinal Moronus njesesche najswiętjisschi sakrament pod baldachinou.

L.

Wobnowienjo kulowskeje farskeje cyrkwe. *)

Kulowska farska cyrkej bę hizom dlejši czas wobschernischoho wobnowienja
prawje potriebna. Nutskowne bę wot procha, kura a starobu cykle zaczornjene;
z wonka pak polazachu so na węzi, tsfeshe a murjach schodach; wobschernische wob-
wobnowienjo bę tohoda nuzne, njedyrhjesczelis z wonka a znutska wschitko k za-
hubjenju hiež. A tomu pscinidze, zo bę wulki wichor 27. augusta 1860 — tō-
samón, kij bę tež w Lipsku tak surowe njehody pscihotował, — wjetši dżel
cyrkwieneje tsfeshe wotkrył.

Najwažnissche a najprēnissche praschenjo bę netk: zwokel dyrbja so pje-
nijez k wuporiedzenju cyrkwe wzacj? Cyrkwienske a swęte laźnje pschedpisuja,
zo dyrbja, hdyz cyrkej samotne dasahace zamożenjo wobśedzi, z tutoho twarne
wułoski pscizwolene bęz. Kulowska farska cyrkej pak niemēsche wjac hacj
něhdze 1900 tol. zamożenja, kotrež we swojej dani we zienoczeniuwe z drugimi
eyrkwienskimi dołhadami lëdom dosaha, zdys cyrkwienskich služownikow, woħnijowe
zawęsczenjo a druhe cyrkwienske wubawki zapłacjicj. Nowe cyrkwienske pschedumjeti,
n. psc. duchowne drasty, wotlarjowe schathy, wolij za węcznu swęciu, niemōdachu
so z cyrkwienskoho zamożenja kupowacj; similoscj dobrocjivich duschow z daloka
a z blizka dyrbjescze tudy z nuzh wupomihacj. A bohu dżakowanu! psciech su
so ksciezienjo namakali, kij bojstho zbōđnika we naszej khudej farskej cyrkwi
zwoblekowachu. Miež tutym dobrocjerjemi dyrbja na prēnium mīscje mjenowane

*) Dokelž ma tutu cyrkej halo sydlo arcybiskupstwa s. rózarija wožnosć za
wschitke serbste katholickie wosady, a dokelž su so wschelake jenostroniske rozsudzenja a
njelubozne wuprjenja tohoda stale: dżakujemy so w mjenje naschich c̄jitarjew, zo
je k. spisacjel tule naležnosć kaf derje rozeſtaſat.

bycz kłoskthyske kniežin we Marinej Hwězdje a we Marinym Dole a njeboh kanonik kantor Haschka, kij bu we Kulowje rodzen.

Ze slaboho cyrkwienskoho zamoženja njemôžachu potajsim wułogli za wuporiedzenjo a wobnowjenjo farskeje cyrkwiwe wzate bycz. Wjele bôle pschiindze pschi taiskich wobstejenjach pruski zakon wot 11. apryla 1846 k nałożenju, po kotrej mazu pschi njedosahanju cyrkwienskoho zamoženja patron a cyrkwinianka wosa da twarne wułogli zapłacjic. Patron nascheje farskeje cyrkwiwe je hnadna knieni we Marinej Hwězdje; tutu a jeje duchowny radicjel a pomoenit, kniez propst, běštaj z luboscje k Bohu a k cyrkwienskej wosadze hnýdom podwolnaj, zakoniski pschinischk, t. j. tsečjanu wschitlich wudawlow zapłacjic. Kunje tak podwolna běšte tež wjesna wosada, kotaž z jědnacjich wjeskich a mjeñsich wsw wobsteji. Njepchizwolnosć pschecjivo twarjenju a zapłaczenju nastawach wudawlow namaka so wot města Kulowa, ale nic wot měschčjanow, kotsiž běchu derje zmýsleni kaž patronka a wjesna wosada, ale wot někotrych měschčjanischk pschedstejerow.

Pschede wschém bu wurycz zvěhnjena, zo wot duchownych pschedstejerow woznamienjene škłodh we a na božim domje hiscze dotal tajke njeisu, zo dyrbjale na kóžde waschnjo wuporiedzene bycz. Tohodla woposka krajowske kniežerstwo we Liegniku twarskoho mischtra do Kulowa, kotrž 30. julija 1861 wsché škłodh na cyrki, duchownskich a schulskich twarjenjach swěrn pschehlada a napisa, shtož dyrbjalo na kóžde waschnjo wuporiedzene bycz. Tež we nastupanju nutschomnoho farskeje cyrkwiwe so wón wuprají a napisa, zo so woltarje, flétki, khory a pschecjese we tak zrudnym a hubjennym wobstejenju namaka, zo dyrbjia cyle njepchistojne a za boži dom njedostojne mjenowane bycz.

(Skončjenje pschichodnie.)

3. Kujic a Sakskeje.

Z Budyschin. Kaž slyšchinu, běšte pschi lětuskim processionje, kij ze serbskich wosadow swjatki do Krupki džesche, na 600 ludži.

Z Khróscjic. W tých dnjach pschecjehnje k nam dotalny njebjelčanski kaplan k. Jan Nowak za druhoho kaplana. Njebjelčich budža někto dlešti čas bjež kaplana.

Z Kulowa. Tudy mam tež towarzstwo najswjecjishchoho džecjatstwa Jezusowoho, kotrejž pschedsyda je nasch k. kaplan Scholka. Wondanjo běchu zhromadne Bože sluzby tohole towarzstwa, pschi kotrejž běšte chla šchula pschitomna; 21 džecji džesche k Božomu blidu a k. kaplan mějesche rycz wosebje wo spomnjenym towarzstwie. Tež wobdzeli so wjele wotrosczenych a pschitomni naškladowachu 15 tolerjow.

Z Rogańca. Sobotu swjecjeshce nasch k. wuczer Hawschyn Hauffa swoj 25-lětny zaſtojniski jubilej. Nano poſtrowicu joho wokolni wuczerjo z khrluschem a pschedpodaču jomu po hnujacej ryczi k. wuczerja Nowaka rjanu čjasnil. Tež kniežaj duchownaj, schulscy wótcejo, schulskie džecji, konſistorſtwu w Budyschin.

schinje, kollaturske kniejsitwo w kloschtrje poczescjichu joho z darami. Dopolnja podachu so wszych dzesbjerjerjo tohole swiedzenia do chrkwe, hdzez t. administrator Benno dzakownu Bozu mschu dzerzesche. Boh zohnuj a shlyuj t. Hauffu w balischim wuczejsztwie wschle lata joho zywienia!

Z Dreždjan. Totalny kaplan w Josefinum wustawie t. konfessorialny radziejel Józef Štěpánek (rodz. z Cech) je za drugoho dworskoho kaplana w kralowskiej chrkwi pomienowan. Na joho priedawscze mesto pschiidze duchowny z kolnskeje diöcesy. — Dzen 9. meje wumrje tudy t. H. Tombo, jara czesczomu wuczejsz spomnienoho wustawa.

Chrkwinski nowinki a powiescje.

Nakusa Schlezynska. W tutym dziale Wrótslawskieje diöcesy buchu w chrkwiach darh (wopory) hromadzene za wudowy a szroty wojakow, kiž su w Schleswigu panyli, po porucznoscji biskopa, kiž je sam 1000 tolerow t. tomu daril. Tak bu 546 tol. nawdatych.

Schleswig. Nakwilne kniejerstwo w tymle wójwodstwie, kiž je wot pruskich a rakuskich wojisslow dobyle, je zakon wudalo, po kotrej je w mëschanych mandzjelstwach starschimaj zawostajene, w kotrej wérje chetaj dječzi woczahnuje. Njeje żane wobmierzowanjo lét atd., hdzez dyrbjal so kontrakt abo zjednanjo stacj. Też smiedza so někto nijprotestantske wosady założec, chrkwe a schule twaric, w czimž bu priedy jara zabiegane. Duż derje tola, kaž so zda, krej tak wjele katholickich wojakow tam njeje podarmo rozlata! — Lazareth su hiszczje z khotym psczepelnjene.

Z Roma. Bamž ryczesche w konfistoriu psched 16 kardinalemi ważne słowa wo Polskej: „Krej słabych a niewinowatych wola wo wjeczenjo (rachu) psched trónom Majwyschchoho pszeczivo tym, kiž ju pscheliwaja. W naszych dnjach wi-dzimy też pscheliwacj niewinowatu krej w katholiskim kraju, w njezbożownej Polscej, hdzez je katholiske nabožnistwo tak krucze pszeczegħane. Njebudzich wo tym rheżak psched konfistoriom, boju pał so, hdh bych dljeje mjelečał, zo bych na so zwalił khestanjo z njebies, slubjene pschez profetow tym, kiž dopuszcja njeprawoscje czinicj: Běda mi, zo hym mjelečał. Swędomjo mje nuczi, zo bych swój klos pozběhnýk pszeczivo tamnomu mócnomu kniejerzej, kotrehož kraj saha hacż do najvalischoho sewjera (połnoch). Skysyczje! Tonle mócny kniejer, kothž sej zwéri so katholiski mjenowacż, hacżrunje je z wonka naschjeje swiateje chrkwe a kothž zapomnia na sud Boha wobledżewacoho wschitke gle skutki — tonle kniejer pscheszegħa z džiwnej furrowoscju kritoscju pôlski narod a je bjezbožne dželo spočał, wukorienic katholiske nabožnistwo w Polscej a z pschemocu tam zawjeszej bludjerstwo. Duchowni tuttoho katholiskoho naroda su z mocu wutorhnienni swojim stadłam, jeni zawjezeni do wuhnanistwa, drugi wotsudzeni t. džeku w sibir-skich podlopłach; zbożowni su hiszczje eżi, kotsiż možachu czeknucj, a eżi bludża bjez wuczejska po czym kraju! Chrkwe su wonjeczescjene, druhe zawrjene dla njeprzecitomnoscje duchownych. Skonczuje je sej tōule hordy (arrogantnej) potentat

mōc pshicpēł, letrūž ani naniestniš Lchrystusowý njewužiwa: wutorhnywsc̄hi z diöcesy, poſlawsc̄hi do wuhnanstwa a nimale hžom lěto w jaſtwje džeržo naſchoho lubowanohho syna archybiskopa warschawskoho, je ſej zwazil hſchcze wotſadžic̄ joho z joho zaſtojnſtwa, kotrež ſm̄ ſomu ſpožczili. Tamojo tele ſkutki njemysli z tím zbudžic̄ europſku revoluci. Wěm derje rozeznawač bjez ſocialnej revoluci a zakoniskimi prawami naroda, kotrež wojuje za njewotwiſnoſež a ſwoju wěru. Wucžiſhczuju znamio hanib̄ na cžolo pſhescžeharjom katholſkeje wěry cžinimy jenož ſwjatu winowatſež ſwojoho ſwědomia; wižic̄e po tajſim, cžohodla ſhm̄ wam zdželiz dherbjał tamne zrudne powjescze z toho njezbožownoho kraja — zo bžchym podwojili ſwoje modlitwy. Duž wozjewjam, zo jaſoſtolske požohnowanjo dawam⁹ wſchém tým, kotsiž bžchu ſo bžensa za Póſlku modliſi. Modlmy ſo wſchitc̄ za nju.“ — Tak je bamž ryczał, hacžrunje nic ſłowo wot ſłowa. Hdyž mjenujich rufowſki poſlanc wó tym zhoni, khwataſche k romſkomu minifrej Antonellie, zo by ſomu wotpisť tuteje rycze dał; ale tón ménjesche, zo je ſwjat⁹ wótc ryczał, kaž je ſomu duch kaſał, a wotpisť ſam nima. K ſpokojeniu rufowſko poſlance ſu ſo nětko jene romſke nowinh wó něſhto mjenje kruče pſhescžiwo ruſkomu khězorej wuprajile. — Šwjath wótc je tak daloko ſtrowý, zo mōžesche ſwiedzeň Božoho Ějela pſchi proceſſionje pſchitomných bjež. Haj wón dowola tež zas, zo mōža wophtowario k njomu pſhinc̄. — Wjele duchownych z Póſlkieje je do Roma pſhischlo, zo bžchu bamžej wažne wobſkoržowanja na rufowſke kniežerſtvo podali. Šwjath wótc jich ſtržb̄ wuſlychawſki pſhipokaza wbohím cžekancam kloſchtyr „Putniskow“ za město wucžeka. — We wjele chrkwiach bě mejſka pobožnoſež jara wophtana. Tež njeje w Romje ſwójba, kotaž by tónle měſac w ſwojim domje njeſwječiſta, hdyž kwětſi a ſvěch debja domjach wokař.

Italska. W Neapolskej je nětk hžom laž w Póſlkiej tōjschtu bislopſtrow w bjez bisopā. Tak ſu w Romje halo wuhnaczi žiwi archybiskopojo z Neapola, z Beneventa, ze Sorrente i Massa. Archybiskop z Amalfi je we wuhnanſtwe zemřel. Bislop z Avellino je w Turinje halo wuhnathy, bislop ze Gessai Cariuola w Genua, bislop z Castellamare w Marseille. Džewječi biskopow njeſmě na ſwoje města, ale dyrbja w Neapolu woftac̄. Kardinal archybiskop z Kapua je wumřel.

Francowſka. Oratorian (mnich) k. Karl Perraud je ſwoje předowanjo wudak, kotrež je w Parizu džeržal 2. februara t. l., pod mjenom: La Pologne martyre (marträčka Póſlka). Wukladuje, zo pſhescžehanjo kſhescžanskoho ludu njeniže bjez bjez plodow a bjez ſkutkowanja na wosud cžlowijſtwa.

Póſlka. Hacžrunje je na bitwiſhczach bōle mérne, traje z póſlkieje ſtrony narodne zarjadowanjo a na kniežerſkej ſurowoſež dale. Rufowſke nowinh piſaja, zo je dotal 87,500 ludzi do Sibirskeje a do znutſkowneje Ruſewſkeje wuwjezenych. Wotſubžowanja k ſmjerći cžitamy w ſóždym nowinſkim cžiſle. — Woſebje je wupuſczenjo Polakow a z tým tež katholikow w Litwie zjawiſje wuſklenyñ kónč kniežerſtwa. Tak bu njeďawno w měſeče Wornie (z katholſkej woſloſcžu) katholſki duchowniſki ſeminar a archybiskopſki hród ſchismatiſkomu ruſkomu archierej (bislopej) dath a tamniſki katholſki bislop žinudſki (Samogitien) l. Woloncžewski bu do města Kowna pſhesadžen! — Nětk

pschihotuje so rusowstwo iniezerstwo na to, zo by wschitke kloschtry w Poisiejsk zbehnylo, taz je wschelake dobroczijske wustawy hizom zakapo so.

Z Jeruzalem a. Bjez mnogimi pucjowarjemi, tiz biehu lata taż hewal ze wszych krajow na martronwych thdzen do Jeruzalema pschipucjowali, bescze też abt Dr. Haneberg, professor z Mnichowa. Won mjesce sriebu 23. mierca nemisle predowanjo w cyrku Božoho rowa. Wulki pjatt djerža tam duchowni z Jeruzalema a z Palästiny predowanja we 5 abo 6 ryczach. — Tudomny malci, ale derje zrijadowanych hospicenc (hospic) johanitskoho rjada bu w poslednischim czaśu wosebje wopystowan; za djeni placzi so tam něhbze 1 toler za býdlo, jedz a posluženjo, bjezthmo w drugich hospicencach pschez 3 tolerje žadaja a wysce toho balschisch (t. r. na pschepite). Amerikansch a jendzelsch pucjowarjo, bjez nimi wjele wosobnych knienjow, su tu we wulkej mnogošći. Rusowstki hospic z wonka mesta z biskopskej cyrkwi, biskopskim hrodom, z domom za khorich a drugimi wjetshimi lhězemi je hizom dowarzhen a z djela wobydlen. W nutslennym měsce je tež někto nowych twarzenjow nastalo: wosobna synagoga, kloschtry sotrow Sionskich, židowskij hospic; něko twari so nowy hród kacjanskoho (romsko-katholickiego) patriarchi. Ale živjenjo je tu kogdy djeni dróžsche, wosebje drohe je býdlenjo, jedze atd. Kraj je tu khwilu merny; ale wsche žorla a moch k zbožju wotewricz a k nowomu živjenju zbudzicz, k tomu njeprschihodzi so ani mohamedanska wuczba ani turkowske kniezerstwo.

Z Ameriki. Z lupy Domingo pisa biskop Poinier z Roseaua, zo je zhromadzina na danskich lupačach (antilach) wobzanlyka nabožnistu swobodu dacz a khostanja zbehnycz z lotnymiž biehu dotal luteranowje pscheszehani, lotsiž do katholiskeje chirkwe pscheszupicu. W lécje 1863 wotpoloži tam pschi wszych zadzewlach 83 ludzi katholiskeje wertwuznacjo a 614 bu ksczienych. Duż je tam rjana nadzija!

Z Tibeta (w Afii). Katholicka wera so w tymle kraju rozszerja. Jedyn lamaſki (pohancki) kloschtry ze 700 sobustawami je wsche swoje pschibohi spalit a žada so w katholickiej wuczbje rozwuczicz. Na wszych stronach žadaja sei katholickich missionarow.

Naležnosće towarzstwa.

Do południowych naszych towarzstwa su dale swój lětny pschinostki (połtolerja) zapłacjili: M. wuczer Miklawich Hida z Ralbic, kubler Miklawich Pietrusch z Różanta, kubler Michał Manjot z Pęſiec, schewski Miklawich Bjarsch z Nowosic, kubler Handrij Běrach z Lejna, lamař Janek Horník z Worklec, Petr Lukasch z Khasowa, Mladlena Wawrilec z Radworja, kublerjowa Hana Balantowa z Nachlowa, kubler Jan Hawschtry Duczman z Bozanic.

Zemrjetý so bustaw: *)

Miklawich Duczman, kubler w Nuknich, wumrje 28. hapryla rano, wot Bojeje ruczki zajat.

*) Pod tutej rubriki čiemu wschilich thch k wopominanju w modlitwach poruczicz, lotsiž halo sobustawnych naszych towarzstwa wumr.

Nedalecia.

Katholicki Czasopis Cyrkwiński czasopis.

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cz. 7.

Julij.

1864.

Swjaty Kihilian,

biskop a marträ. (8. julijsa.)

Swjaty Kihilian narodzi so we speczatku sedmoho lětstotka ze zemjan-skeje swojiby we Frskej. Wón bu we klóschtrje wótnoho kraja kublany. Za-cpěwski wabjenja tohole swěta wuzwoli sebi tónle klóschtr hako najwěsczisze městno swojeho zboža. Pschez stajne poszénjo, wachowanjo, modlenjo a wopo-minanjo bōjšich wěcow bu joho imeno czeszczenie a wón wot luda hako swjath khalen. Měschnišku swjecziznu dostawshci wobzamkný wón zbožownu powięscz wo božim kralestwie tež tym ludam wozjewiecž, kotrež we směrkach pehanstwa a scjindejne sujercje sedža. Žane wotradzenja njezamožachu joho kruh wotmyst skhablicž. Wón wopuszczí starschej, swój klóschtr a wóteny kraj a wza sebi za pomocnikow měschnika Kulmana (Kolomana) a diakona Totonana a pschitidže pschez morjo do Francowskeje. Pschepuczowawschi tutén kraj wotendže do Němcow a pschitidže hacž k Würzburgej we Frankach (nětcziszej Bayerskej). Tudy naden-dže wón džimi njewětrivý lud a běsche hotowh, swoju krej k zbožu tohole luda a k božej czesczi woprowacž.

Předh hacž by tutomu ludej předowacj zapocžál, čeysche wótcia wschit-lich wěriwych wo dowolnosć a požohuwanjo k tutomu japoščtoſskomu skutkej proshcz. Tohodla puczowasche wé lécje 686 do Roma a wozjewi swjatomu wót-cej Kononej swoju žadoscž. Namž dashe jomu dowolnosć a požohuwanjo k czeškomu skutkej a wuswječi joho za biskopa. Kihilian wróci so do Frankow a dowuknýwschi rycž tutoho luda zapocža předowanjo we božim mjenje. Bože žohnowanjo pomhasche jomu poħanske wutroby hnucž a wón wobroczi wjele po-ħanow wokolo Würzburga k Jezujsowej wěrje. Tež Gosberta, i wójwodu toho luda wón wukszeži. Čonle wójwoda běsche drje we wěrje rozwūczenh a kſčeje-

ny, ale džesche tola węcznomu njezbożu do rukow. Wón běsche mjenujeh Gejlanu, žonu swojoho zemrjetoho bratra za mandželsku wzak. Zaposchtołski předář jomu pschezeljuje ale kruce dopowieda, zo křesćjanstvi zakon také mandželstwo njezbowola. Gosbert slubi, zo tule žonstvu zdali; wón prajesche: „Hdyž sym z luboſeže k wschohomócnemu Bohu wschitko wopuszcził, schtož běsche mojej wutrobie lube a drohe: dha chcu z tej samej luboſežu tež swoju mandželsku wopuszczić, hdyž ju měcž njezbyju. Mi njeje nicž lubsche, dhalí boža luboſcz.“

Za to zloži Gejlanu swój hněw na Khliliana a wobzamalny joho skoncowac̄. Wójwoda Gosbert běsche do wójny woteshof. W tym cza su chyſche wona swój bjezbóžny skutk dolonieč. Naja sebi několyc̄h pohanskich mužow, zo bychu Khliliana a joho towarzchow w noch sfradžu morili.

Bóh wozjewi swojemu stužownikej blížacu so smjercz a Khlilian zavola zdobom swojich towarzchow a rjecky: „Pschihotujm so na knieżowym pschithad; pschetož wón jo hžon psched durjemi.“ Wschitej so modlachu a czakachu żadoscjiwje na marträsku smjercz. W połnocy walichu so najeczi zabijerjo do joho wobydlenja a zakłochu joho a Kulmana a Totnana. To sta so we lécze 689.

K potajenju swojoho žaławoho skutka dasche Gejlanu cžeka zabithych stužownikow božich do jamy zmijetac̄. Ale Bóh jeje skutk wozjewi. Jedyn z mordarjow zhubi strowy rozm, běhashe po měscze a wołaſche žałosczych: „O Khliliano, o Khliliano! tak surowje mje pscheszjehasch: widžu wýsche swojeje hlowy mječ, czerwieny wot twojeje krewje!“ Wón we zadwólowanju wumrje. Druhi mordarj zakłó so samoho z mječom. Tež na Gejlanu pschitože wrótnoc̄ a wona wołaſche: „Beda mi twoje dla, Khliliano! surowje so mi płaci, schtož sym na tebi cžiniła.“ A jeje smjercz běsche zrudna.

Cžela tutych krewjewědkow buchu pschedz bože wjerženjo namakane a we wošnym lěſtottku wot biskopa Burkarda do hlowneje cyrkwie we Würzburgu khowane. Swjath Khlilian a joho towarzchojo cžesczuja so halo swiecji marträro.

H. D.

Wobnowjenjo Kulowskeje farškeje cyrkwie.

(Skonczenjo.)

Na zakładje taifsko wopschisahano wuprājenja twarskoho mischtra orucži nětk królawskie kniežestwo we Liegnitzu, zo dýrbja so halo nuzne postajene twarby na cyrkwińskich twarjeniach hñydom wumjescz. Hžom předp pak běsche tesamo kniežestwo pschitazalo, zo dýrbja so wot města Kulowa schtryjo a wot jědnacjich zaſarowaných wsow jědnaczo twarscy wubjerkownich wuzwolici. Na předu tutych pjanacjoch twarskich wobjerkownikow stejse naměstnik hnadneje knjenje we Marinoj Hwězde, kniez wýsčchi hajnk Heidrich we Nowej Wsy.

Tak zdachu drje so wschitke zadzewki pschewinjene, kotrež wuporjedzenju cyrkwie napscheczo stejachu, tola pak hischče wopravdje dolho tak daloko njebe.

Wat měschčjanskeje stronę bu mijených nětk nacísnijene, zo dyrbjia wudawki k postajenym twarbam jenož z cyrkwińskoho zamożenja zapłacjene bycz, dokelž je pječja kulowſta chrkej jara bohata. Duchowna wychnosć we Wrótslawje dyrbjesche potajskim wobſedzenſtwo kulowskeje cyrkwie pscheptyacz a wuda so, zo, kaž hizom horjeka prajachmy, z chla 1900 tol. zameži. Wat tutych pjeniez běſche pak hizom 100 tol. we ſtoržbje zežrane, kotrež běchu měschčjanosta a dwaj měschčjanaj pschećiwo hnadnej knjeni we Marinej Hwězdze haſo patronch, a pschećiwo cyrkwińskemu kollegiju zapoczeli a kotrež czi tſjo ſtoržbnych po dwemaj dolhimaj ſetomaj na tſeczim a poſlednim měscze, pschi wychschim tribunalu we Barlinje pschechrachu. Wat cyrkwińskoho zamoženja w oſtach u potajskim 1800 tol., a na proſitwach cyrkwińskoho pschedſtejerja pschijwoli duchowna wychnosć we Wrótslawje, zo smědža wat tamných 1800 tol. hischce 363 tol. k cyrkwińskim wuporjedzenjam wzate bycz, tak zo nětk chle zamoženjo kulowskeje cyrkwie z něſto wjach dyžli 1400 tol. wobſteji. Kaf budje so nětk lutowacj a tež proſhej dyrbjecz k zapłacjenju njemalych lětnych cyrkwińskich wudawkow!

Dzień 10. hapryla 1863 wuzwolichu pjanacjo twarscy wubjerkownich wuzšchi wubjerk, wobſtejach z wychschoho hajnika Heidricha, bliđarskoho mischtra Hejdana a wychschoho iſholtu Bicka, kotsiž dyrbjachu pod ſobuſtukowanja fararja twarjenjo a wuporjedzenjo wuwjescj.

Mjez tym ležesche pak nowy ejezki kamien na puczu, kotrež dyrbjachu kulowskich měschčjenjo wotſtronicz. Praschesche so mijených wo pjenieznych pschinostk města Kulowa. Měschčjenjo žadachu, zo dyrbi jich džel laž dotal pschech z měschčjanskej kassh zapłacjenu bycz; wat druheje stronę pak bu prajene; měschčjanska kassa je jenož za měschčjanske a nic za cyrkwińskie potriebnoſće; tež staj we měscze dwaj protestantskej měschčjanaj, kotrejž hizom zakonſen k katholſkim cyrkwińskim twarjenjam nicžo pschinosthowacj njetriebatej; katholſch měschčjenjo dyrbjia potajskim wſchitke wudawki k wuporjedzenju a k wobnowjenju cyrkwińskich twarjenjow ze ſamotneje mōchny zapłacjicž. Pschećiwo tomu bu nacísnijene: tutaj trjebataj farſku chrkej k kſeženjam ſwojich džecj a k pohriebam, kaž to cyrkwińskie knihy dopokazujia, ſtaj potajskim tež pschez założ k pschinosthowanju wudawkow džeržanaj. Niedyrbjaloj-li pak tola woprawdze k tomu winoſtaj bycz, dha dyrbjat fo jinai jej hnadny pschinostk z měschčjanskej kassh wupłacjicž. — Dokhoho a z wulſej njeſlubnoſćju wjedzenoho woſowanja njebe žadny ſonec, dónž kralowske knježerſtwo we Liegnitzu 2. měrca 1863 njeupraji, zo dyrbjia fo wudawki pschi cyrkwińskich twarjenjach wot katholſkich wobhdylerjow města Kulowa a nic z měschčjanskej kassh zapłacjicž.

Pschećiwo taſkomu postajenju kralowskoho knježerſtwo wobčežowachu fo měschčjenjo pola ministerſtwa we Barlinje a k wulkomu zbožu tež dobyčhu! Dokelž ministerſtvo — zaſtupjene pschez ſławnoho katholſkoho radžicžela Brüggemann — wupraji pschech džeržane prawo, na kotrež fo měschčjenjo powołachu, za płaciſwe a porucji měschčjanskej kassh zapłacjenjo pschez twarjenjo naſtathch wudawkow. Tute postajenjo ministerſtwa płaciſi za wſchę čas, a poſſicja kulowſkim měschčjanam wulſe dobyčki. Měschčjenjo ſu z wjetſcha khudži, ale měschčjanſka

kassa je zamožita; dokelž wobsedži lěs, pola, luki, hath a 5000 tol. hotowych pjeniez. Hdyž měschčanska kassa wjach njedosaha, potom hafle su měschčenjo k pschinostkam ze samotneje móschny winowaczi.

Ale pschuečnischčzo chrkwoje njebě hishcze pschech dospołne wucžisczene; we kucžiku stejescze hishcze palaca kopschiwa. Kaž horjeka spomijene, bě kralowški twarski mischr wobstejenjo wołtarjow, kletki a druhich k božim službam postajených pschedmjetow za jara grudne a hubjene wuprajil. Twarscy wubjerkownich chchcu wobnowjenjo tuthych swjatych wěcow pschez runo-merne powšchitkowne wobdzělenjo na wudawach wuwjescz, ale wot hžom znateje stronž bu so tomu spjecżowane a napschezo djeržane, zo tajke pschedmjety k nuznym twarbach njepšiſluscheja.*)

Wubjerkownich žadachň nětk na uamjet fararja, zo by so k najmjeñschomu chrkwienski pschinostk wot 363 tol. na wobnowjenjo wołtarjow, kletki, dupy atd. nałożil. Tež to njebu pschizwolenie. Njewosta tohodla nicžo wýsche, hacž za wobnowjenjo k božim službam pschisluſchachych pschedmjetow dobrowólne darh hromadžic.

Z kletki bu nětk na wosadu we serbskej a němskej rycji próstwa stajena, bójskomu wumóžnikej wopor pschinjescz a joho wobydlenjo wudebiez po wuprjenju psalmista: Lubuju, knježe, pschu twojego domu, a město wobydlenja twojeje krasnoſeče. (Psalm 25,8). A tuta próstwa z měschčinskoho horta njewosta nje-wuſlyſhena: wšichcch pschindzechu — z wuwzaczom jenož někotrych — a položichu swój wopor k nohomaj njebjelskoho zbožnika. Tak woprowaſhe u. psch. wuměnkar z Höſka 50 tol., wudowa z Kulowa 25 tol., wosadna kasa we Sulſchecach 20 tol. atd. Z cyka je so pschez dobrowólne darh nahromadžilo 440 tol. 12 nsl. 6 np., mjenujcy z města Kulowa, wot hnadleje knjenje we Marinej Hwězdze a wot zwonkownych debroczerjow 251 tol. 12 nsl. 6 np., ze zafarowanych wsow pak 189 tol. Na wobnowjenjo wulskoho wołtarja a schyrjoch pobočnych wołtarjow, tabernakla, dupy a wulskoho napschezo kletki wiſacoho kſhiža běchu pak trěbne 505 tol. Pobrachuja hishcze potajkim 65 a pschilezjich k tomu kletku ze 100 tol., zyka 165 tol. Nětk běſche drje hžom we zańdženym ſeče kulovska měschčanska rada 100 tol. halo dobrowólny dar z měschčanskoho zamoženja ſlubila, ale njeſimy hishcze hacž do džensnischčoho dnja tutón pjeniez wuplačených dōstali, dokelž běſche so j e d y n tajkomu pschizwolenju spjecžował. Tutton wozjewiesche mjenujcy kralowſkomu knježerstwu, zo nuznoſej nutſkownoho wobnowjenja farskeje chrkwoje ze stronž wosadu pschispoznata njeye, a zo měschčanska kassa mało, chrkwienska pak jara wjese zamoži. Tute wuprjenja buchu drje halo njewérne wotkryte, ale tamón ſlubiený dar hishcze pschech njeſchindze. Wjèle bôle kralowſke knježerstwo porucži, zo dybvi so, předy hacž so we nastupanju tamných žadaných 100 tol. něſhto postaji, w cyklic farskej wosadze

* Spodžiowym Indasč, tiž móžesche tole prajicž, zo wołtarje, kletka, pschecze a druhé k Božim službam postajene wěcy k nuznym twarbach njepšiſluscheja!

vomja ce skladowanjo wotbjerzecj, zo traž býchu so pschez nje tamne 165tol. nahromadžile.

Pschi wobnowjenju woltarjom we nashej farskej cyrkwi je sebi kniez schulski direktor Ledžbor wulki zaſtužby nadobyl. Genož Boha dla je wón wobrazh woltarjom wucžiſcijil - a je nam zaſh we jich prěnjotnej rjanoscji psched wocži ſtajil najwjetši džel znamjenjow swjatych pozloczał a z rjanymi barbami wudebil. Nětk hafle pschindže na swětlo, tajke wopravdžite krasnoſce we nashej farskej cyrkwi mamh. Wulki woltar we lécze 1724 postajeny wot fararja Lukaſcha Ławrjencza Jochomeca we Schlezynskiej (z Němcow rođenoho), natwayerja hulſchowskeje klapalki a hōſežanskoho kamjeutnho moſta, kij je zawěrno krasne mischtyrſe dželo. Kunje tak rjane su ſchtyri pobocžne woltarie. Najkrasniſche wobrazh su: macz boža, ſwiatomu Dominikej a ſwiatej Scholaſtich róžowch (rózarije) wudželejo (psched 200 létami we Romje dželane a wjach hacž thſac tolet winoſte), ſwj. Jan, kij zbožnika we rěch Jordanje kſchecziſe (na drjewo we ſtaroněmſkim waſchnju moſowane); ſwj. Benno, kij Serbam ſwj. ſczenjo preduje. Dobrocžer z Wojerjec je nam dwě nowej daril: cžerpjacoho zbožnika a macz božu.

Dokelž farska cyrkje za wosadu, kij wjach džali 4000 duſchow licži, wulka doſcž njeje, dha bu we blízkosći wulkoſteho woltaria nowy chor pschitmarjeny. Wulcoženja ſčinichu 242 tol., kotrež býchu ze rozpschedaných cyrkwinſkich městow, pschez to nadobytých, zaplaćzene.

Powſchitkowne twarne wudawki zaúdženohho lěta potajſim wunoſča:

- a) 875 tol. 7 nsl. — np. wotkuadne knjenje we Marinej Hnězdje, wot měſta Kulowa, a wot zaſarowaných wsow (po tſecziźne 291 tol. 22 nsl. 4 np.);
- b) 363 tol. 10 nsl. — np. z cyrkwinſkoho zamoženja;
- c) 440 tol. 12 nsl. 6 np. pschez dobrowolne nawdanjo nahromadžene;
- d) 242 tol. 19 nsl. 9 np. za nowy chor.

Do hromady: 1921tol. 19 nsl. 3 np.

Wokna farskeje cyrkwe ſu stare, ſlepe a z džela rozbite. Twarsch wubjerkownich běchu tohodla wobzamknýli, zo dýrbja teſame nowe býcž, zo by ſwětloſej, nic pak proch a deſčez do božoho domu pschischoł. Pschecživo tajkomu wobzamknjenju běſche drje zaſh jedyn zahręzował, ale kralovſke kniežerſtvo we Riegniku da tutto pschez twarskoho mischtra pschephtacž a porucži potom, zo dýrbi nowa ſchleſica do wołnow zaczehnjenia býcž.

Hdyž budža wołna nowe a ſwětke a kletka wobnowjenia a pozloczena, a hdyž změjemuſ potom po lětech na měſce starých zapadnjených a wot cžerwioſ pschezranyh pschigelow nowe, kotrež zhuſki mócnje pschez wysoki wjelb ſo roznoschuju a klinčza, potom budže naſhe farska cyrkje jedna z najkrasniſich ſerbſkoho kraja a ze wſchim prawom imenowana debjena njewjeſta bōjſkoho zbožnika. Pscheproſchujemž tohodla wſchě ſerbow a wſchě ſerbowki, wosobnje pak bratrow a sotry arcbatſtwa ſwiatohho rózarija, naſchu cyrkje we Kulowje wophtacž a na ſwiatym měſce z prawej wutrobuej pobožnoſci ſo modlicž. Hdyž potom z božoho domu wuſtupja, wuſladaſa njevaloko duri woporný kaſchecžil,

wysche lotrohož je taſliczku z napismom „za boži dom.“ Tu njech so dopominja na posledni tſjoch dobrých ſtukow a njech jałmožnu woprupa kaž tamna wudowa we templu we Jeruzalemie. To budze Bohu k čęſcji a jim k žbóžnoſći duchow, tomu paſ, kiž je we tutej naležnoſći wjach hacž poſ centnarja papierz. popiſat, k tróſciej. Schtóż paſ chce, so dopominjo na napominanjo ſwiatoho japoſčtoku, zo we dobroczinjenju wuſtač njeđyrbimy, bžens hdyž to čjita abo čjtacž ſtbschi, z dobrej wutrobu miłosćiwego ſamaritana, myh dar Bohu woprowacž: ton njech jón hñydom pſchepoda jednomu ſerbskomu knjezej duchownomu, kiž jón wěſcje na prawe město do Kulowa pſchipoſczele. A džalne ſlово: „zaplačž Boh“ budze k njehesam stupacž.

F. S.

3. Luičy a Šakskeje.

3. Budhſina. We woběmaj pod naſchim hnabným knjezom biskopom ſtejachmaj dičeſomaj bu druhu njeđzlu po ſwiatkach z kletti woſiemjene, zo je wiđzonyh wjertch naſcheje cyrkwe bamž Pius IX. ſwoj diał za pětrowſki pjenježl, w lonskim ſeſte ſkładowany, 14. hapryla wſprajil a wſchitkim, kiž ſu ze ſwojimi dobrowólnymi wopornymi darami ſwoju ſwérnu pſchipihiſnoſćą zbrromadnomu wótcej wopofazali, ſwoje japoſčtolske požohnowanjo wudžela.

3. Dreždjan. Naſch najvoſtojnishi k. biskop, kiž je w tu ſhwiliu jako budhſki tachant na ſakſkim ſejmje (landtagu) ſtati njeđawno ſežehowach namjet, kiž bu wot přenjeje komorh pſchipiath: Knjezertwo njech ſudniſtam pſchipiruczi, zo njebhcu ludži na powschitkownych ſwiatkach dnach iſch cyrkwe na ſudne město (w ſudach a ſudniſtwach) powołali. Za katholikow ſu to tele dny: s. Marije pſchipiſewenja, Božoſe Ćęſla, ſf. Pětra a Pawola, s. Marije do njebjes wzacža, s. Marije naroda, wſchę ſwiatkach a s. Marije podječja. Nadžijamh ſo, zo naſhe ſakſke knjezertwo wukaznju wo tym w krótkim wuda, kotaž budze kathol. ſkim krajanam jara witana.

Cyrkwiſke nowinki a powiſečje.

Schleswig a Holſtein. K wothſadanju khorych a ranjenych pruſſich a ranjenych wojaſow je nětka 130 miłosćiwych ſotrow a 10 miłosćiwych bratrow zei wiſchelatich rjadow a klöſchtrow. Wjetſche lazarathy ſu w Kielu, Eckernförde, Schleswigu, Flensburgu (ma nětka po dobyčzu dūppelskich naſhpow najwjaſh ranjenych a khorych) a w Rendburgu. To je trébne, hdyž je ſo 26.junijsa wójna zas ſpočaka.

Pruſſia. W ermlandskej diöceſy bu w posledních 10 lětech 14 nowych farow założenyh. W diöceſy Chełm (kiž ſe polſka a němska) je ſo w zańdzenym lěcje 201 woſobow do katholſteje cyrkwe wróciło. Podobne zwieselace powojeſze pſchipiudechu wot tam kóžde z posledniſtich lět. (Tygodnik katolicki.)

Z Hamburga. Tudy bu na dzeni Woſoſciweje Mlačjerje nowozałożenih ſchpital ſwiatocžne wotewrjeny. Jedyn katholſki měſchczan vě 1000 tolerow k tomu kóneči woprwał; druhé potriebne pjenježy buchu nawdate z druhich ſtronow. Tak dari biskop z Osnabrücka (do lotrohož diöceſy tež Hamburg ſtuscha), 2000 tolerow. Služby w nowym ſchpitalu wobstaraja miłosćiwie ſotry ſ. Karla Boromejskoho z Trieru.

3 Wina. Wob lěto je tam 15 miloscijnych sotow wumrjelo; wſchitke běchu halo horſte we dopjelnjerki swojoho swjatoho a wužitnoho powołania znaťe.

Polska. Ze pszechęzhanjo katholiskeje cyrkwe stawa so w tu kšilu we Kitzwe (nědby polskie) wot rusowskoho kniežerstwa. Wone zahanja kloschtr a bjerje zamoženjo rjadow, kotrež zbožownje pschi wołsladanju khorých a za wojenjenje młodoscje skutkowachu. Kloschtrskie cyrkwe maja so potom schismatikam pschedopadacj. Tak je za 100 we Wilnje zaszydlenych Rusow pieczę 18 cyrkwiow trjebal. Na wjele mestach bjeru wosadam katholickich duchownych a nuzua tak katholikow do schismatiskich cyrkwiow a schulow. Bez dowolnosće wojerskeje a civilneje wyschnoscze njesmě žadyn cyrkwiński wołkhad ani žadyn procession byc̄. Wondanjo běsce malý procession dowoleny na „kalbariu” pola Wilna, ale pod pschedowdzenjom Kozačow. Pschi pschedladowanju wójska fazasche tam kommandirowach general katholickim wojakam psched frontu stupic̄ a suknu wotpincz, a hdyž na jich schisach medaille a kapulic̄ widzesche, zwotorha je halo njetrebne a halo hrznoſcz; w kasarnach da wón polske modlerske knižki kojic̄. Často wodža wojac̄ a polieajowje knjenje a kniežny z cyrkwe do jaſtwa a žadaja pjenjezne schtrazy; hdyž wone tež čorne żarowanske drasty ujenoscha, su hiszce brune a módre wina doſcz k schrafowanju, a policia chce, zo bychu so Pólti do swětliſtich barbow woblekale a z nimi wjeselile! W kopalni hlowneje cyrkwe we Wilnje zbehasche sam policajmischtr Nožow zwiersche ſukne a phtasche za čornymi spödnimi. Zalhadzenjo rusowskoho kniežerstwa a policije w polskich krajac̄ njeba so we swojej pschednatoczi a furowosczi zamołwycz a zakutowacj. Wězo je ruski lud a narod něchtó druhe. —

3 Lublanja (Laibach). Dostojny missionat Pire z Krajiniskeje, kotrež v loni w Němcach a w Rakuskej puczowasche, je zo zash zbožownje do Ameriki awróčil a hžom k swojim lubym Indianam w Krovdingu doſchoł, hiez kotreñiž je hžom pschez tſicęzji lět z wulkim wujitkom djekal. Tónle missionat je w 19. lécje dotal cjerstw a wótroho ducha. Bózž za nim pschedidze 25 bohossowcow (theologow) a někotsi duchowni, kotrež je wón za missjonstwo dobył a po möžnosći pschedhotował.

3 Trier a. Kanonikojo biskopskeje cyrkwe wuzwolichu 1. junija za swojoho nowoho biskupa wysokodostojnomo abta benediktinskoho kloschtra w Mnišchowje, doktora a professora na tamniskej univerſicje (wysokej ſchule) Daniela Bonifaca Haneberga (rodž. 1816), kij bě so njedawno z Jeruzalema wróčil. Ale abt Haneberg, kotrež su hžom někotre bayerske biskopſte stoln poſkicjane bylo, njeſchija tež tule wólbu; wón wostanje kšwalobnje wumrołaný abt, professor a ſpowiednik bayerskoho krala.

Worawska. W zařízenym lécje bu w brnjanskim biskopstwie nahromadzene psched 11,000 ſchěnakow za wobnowjenjo a druhe potřebnosće cyrkwe we Welehradje. — Keníhowne towarzstwo ſs. Cyrilla a Methoda we Brnje mějše po pschedpoloženym zlicžbowanju 75,225 ſchěnakow zamoženja na konci lěta 1862, kotrež summa so zařízenym lécje na 86,922 ſchěnakow powyschi. Wotlicžali so wudawki chloho lěta 17,218 ſchěnakow, ma tele wužitne towarzstwo

69,704 schěsnakow w hotowych pjeniezach. Z tajkimi srédkami da so wiele dōbroho a rjanoho wuwieszc! —

Italska. Bamž je, hacžrunje je 13. meje hižom swoje 73. lěto nastupil, pschi wschej staroseži zash strovh, tak zo je na wschěch chrkwińskich swědzeniach poslednišchoho časa džel brał. Tež wujędzja husto za město a pschechodžuje so tam dość dolo. — Někotre rusowske swojsk w Romie su z džela z Petersburga a z džela z poſkansiwa w Romie porucžnoſć dostałe, zo dýrbja Rom wopusczeńic, dokelž je so bamž tak zjawnje pschečzivo zaſhadženju rusowskoho knježerſtwa wuprajil.

Zendželska. Zash buschtej tu dwě nowej chrkwi swieczenej: biskopſka chrkwe w Northamptonu a druha w Turnham-Greenu blizko Londona. Pschi wobojim swiedzeniju ryczesche sławny kardinal archybiskop Wiseman; w Northamptonu ryczesche wo bôjstwie Chrystusowym pschečzivo nětczischi bładżerjami a w druhej ryczi wustupi pschečzivo pschehnatomu powitanju Garibaldia. Stawiznū northamtonſkej chrkwe su žiwý wobraz rozwicja katholskej wicžby w Zendželscej. W lécze 1820 běſche w Northamptonje jenicki duchowny, kiz tam mission założi. Mission so njeradzi a duchowny dýrbjescze město wopusczeńic. Tsi lěta pozdžischo bu tam duchowny Folney poſlany, ale ujenadeidže tam katholika, kiz by joho chcył k sebi wzac̄. Za wuproschene pjeniezhy zrjadova malu khapaku a naja bydlo. Hdžj bu w l. 1840 licžba japoſchotolskich vikariatow w Zendželscej ze 4 na 8 powyschena, spózna japoſchotolski vikar Warciny, kiz hižom w Northamptonje bydlesche, potrjebnoſć scherſcheje chrkwe. Ke khapalej pschitwari duchowny Folney chrkwej. W lécze 1858 pschitadže tam nětežischi biskop Amherst, kiz béržy twarjenjo biskopſkej chrkwe wobzamkný, tak zo bu 1862 zaſkadny kamienj položeny. Pschi swieczenju tuteje chrkwe (28. meje) so wobdželiču: 1 kardinal, 7 biskopow, 1 abt, 2 romskaj prälataj, kapitel ze 60 duchownymi, mischa benediktinojo, kapucinojo, dominikanojo, cistercisch a jesuitojo. Zawěrno wulke ſkutki za 40 lět!

Zendželska. Kac je katholska chrkwe tudy pschibjerała, dopokazuje icžehowace. Wot lěta 1830 je 362 nowych chrkwjom k Božim službam pschepo-dnych, w Schötſkej pak 92. Najwacy je so za katholsku chrkwe stało wot l. 1850, w kótrymž buchu wsche biskopſtwa zash wobsadžene a pod archybiskopa we Westminsteru (London) stajene. Tak je w archybiskopſtwje 38 chrkwjom wot l. 1830 twarjených, bjez nini pak 23 wot l. 1850. Wot spocjatka naschoho lět-stotka je mnogoſć katholikow wo schyri krócz wjetſcha a wot posledních 30 lět je wo tsi krócz pschiroſtka. Tež ma wjele městow, hdžej psched 20 lětami ani žane Boże službų njeběchu, nětko někotre thysach (tawžnych) katholikow.

Z Petersburga. Dokelž knježerſtwo we wukraju za swojich poddanow wjele chrkwjom twari (kac we Karlsbadze, Genfje atd.) njenozesche so dlěje proſtwe petersburgskich francowſkich kolonistow pschečzivjecz, kiz chcedža tudy chrkwe twaricz a z francowſkimi duchownymi wotsadžic.

Wot redakcije. Pschibodne čiſlo změje 16 stronow.

Katholicki Polot

Cyrkwiński czasopis.

wydawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cz. 8.

August.

1864.

Swjaty Donat,

biskop a marträi.

(7. augusta.)

Swjaty Donat narodzi so we spoczatku shtwórtoho stothka wot Kschejskanskeju starskeju. Hdyž běštał wonę wěry dla morjenaj, dyrbjesche wonu czechac̄ a pschindze z mnichom Hilarinom do Aretia (Arezzo) we Eturii (we pozdjiſhei Toskanskej). We tutym měscze bu won za biskopa wuzwoleny. Won pschija tele zaſtojnſtvo we czechim času. Hdzejkuli poſlada, widzeshe běženjo a straci: khezorojo a kralojo, lud a města, domiacy a euzh pschihotowachu wěriwym leczenja a pscheczehanja; wjetsha pröca, kędzbnosc̄ a starosc̄ so tehdem wot duschow pastyrja žadasche. Pod wjedzenjom swjatohho Donata njetrjabasche so chrkej bojec̄. Won běſche dobrý wucjer a wjedniſ: ſchtož won z hortom wuzeshe, to wobkruciž won ze swjatym žiwenjem, a Boh do jomu hnadi džinow. Junu běchu pohanjo ſchleicžan̄ kheluch rozbili: pschez znamjo swjatohho Kschiza jón swjaty Donat zasy chly ſczini. Pohani chrkej stajnje pscheczehachu a swjaty biskop zahori ze swojimi napominanjemi muohich ē pschewinjenju djabola a ē dobyc̄u marträiskej króny. Tohodla wobroc̄i so zly njeſpscheczel ē swjatomu Donatej a chechse pastyrja wotewzac̄ a potom stadlo lóžo rozpierschic̄. Bohot Quadratum dashe joho a mnicha Hilarina we času Julianickich pscheczehanjom popadnyc̄, a psched ſudny ſtok pschinjesc̄. Bohot pocza jimaſ takſe ryczec̄: wozjewiam wamaj, zo je moj kniež (khezor) Julian kaſnju daſ, zo dyrbja wſchitcy mnichojo swoje posamotne žiwenjenjo wostajec̄ a pod joho wjedzenjom woſowac̄. Ničto ujeh sebi njeweri Chrystusa předowac̄. Wój ſtaſ joho pschikaznju dotal

zacpěloj a pschez swoju wucžbu lndži do wopacžneje wěry wjedloj. Hladajtaj nětko swojoho lěpschoho a budžtaj khězorowej pschikazni posluchnaj, wostajtaj Khrystusa a woprustaj boham." Tola cžim bôle bohot i woprowanju nuczesche, cžim bôle předowaschtaj swjataj martrarjej ludej Khrystusa. Ma to rozhněwa so Quadratian a hrožesche jímaj, zo jej z wohnjom spalicj da, jeli hñdom Juli-anowym pschikazniam njeposluchataj a wulkonu Jupitrej (pschibohej) njewoprujetaj. Hdyž wona joho hroženja ledžbu njemějštaj, pschikaza bohot poluň njemdrošeze, zo býchu Donatěj hort z kamjenjemi rozbili, Hilarina pak draſtu wusleklia a na zemju wupschestrjenoho tak doſho z kíjemi bili, hacž dusku wudýchne. Swjathy Donat bu wulcy jara cžviloſanah a z mječom morjeny, a poda halo dobrý paſthý swoje živjenjo za swoje wowny. Jeju cžele buschtej wot kſchescjanow blízko města cžescjownje pohrjebanej. Swjath Donat cžescjuje so halo sobupatron naschoho kraja. Chr̄twina modlitwa je tajka: Božo, th hordoscž swojich měchníkow, my proshymž tebje, daj, zo býchmy pomoc twojeho swjatohu martrarja a biskopa Donata nazhoniſi, kotrehož swjedžen ſwjeczimy.

H. D.

Pschescjehanja we Anamje w Afii.

Mjez tym zo smy mň we měrje a poſku žiwi, wojuje swjata chrkej we pořanskich krajach a dobywa ſebi we njewuprajnych cžerpjenjac̄ njeſmijertne króny. Tak zapocžachu ſo we lěcje 1861 we kraju Anam ſurowe pschescjehanja, a chrkei mějſeſche tam wjetſe cžerpjenja a thſchnoſce, dhžli možemy to zapſchijecž a groznyicž. Nětko ſu tam nimale wſchitke kſchescjanſke wosadby zanicžene, zo lědym jich ſledy namakasch. Kſchesczenjo bučn po pořanskich wſach rozpjerscheni, abo we jaſtwach cžviloſani a mrějachu z hñdom a pschez puki. Líſtih z tamnyh ſtronow powjedaja nam wo pořanskej ſurowoſci a wo njewuprajnej ſejerpoſci kſchescjanow. Za pschiklad budž nam martrarska ſmjerč měchník Jan a Ho an. Tutoň narodži ſo we lěcje 1798 we wſh Kinlong. Joho ſwójba běſche bohata a cžescjena a debjenſtvo chr̄twje. Jan Hoan běſche najstarschi měchník we tamnym kraju. Tutoň pschimidže do kſchescjanſkeje wosadby Saobien, zo by wěrlivym ſwjatofeze wěry wudželat. Něchtó pscheradži joho ſudnikej. Tón dasche wjes z woſakami wobſtajicž a pschimidže wjecžor ſam na phtanjo. Kſchesczenjo poſlachu měchníka na čołm, ale lědym běſche wot kraja wotjěl, wahlada wón wojeriske čołmny a wróciſi ſo a ſkhowa ſo we ſhcziznowej hufcjinje pschi brjožh. W noch 2. a 3. wulkoho róžka 1861 bu wón wot woſakow wusleženych, popadnjenych, a zwjazaných psched ſudny ſtok přenjoho mandarina*) dowjedžený.

*) Mandarinojo rěka ſhinesyſch zastojnikojo.

Mandarin so joho woprasha: „Sý th měščnik.“ Wón wotmolwi: „Ja sým.“ Mandarin so dale praschesche: „Kak rěkash? hdže je twoja swójba? Kak wjele časa hžom tudi pschebywasch?“

Měščnik jomu rjelih: „Nékam Hoan; starščej sým zahe zhubil; pschez dwaj dnaj je, zo sým sem pſchíščok.“

Mandarin porucži, jomu pjenk ī schiji pschípójstnyc̄ a joho swěru wobkedažbowac̄.

Nano pschinbžechu žony mandarinoow a mnohosč hladakow, zo bžchú jeho woħladali. „Stup na kſčij a budžesch pschíčzeny!“ Tak na njoho wołachu. Poteptanjo kſčij a placji jím za hanjenjo Chrystusa a zapřežo wérh. Hoan džesche: „Ja sým swojim kſčesčjanam stajne wohidnosč tajkeje zlóscze předowal; Kak moħl ju nětka sam čžinieč?“

Nětka powoła joho druhí mandarin ī sebi, ryczesche hněwne ī njomu, hanjesche joho a pôšla johé zaſh do jaſtwa. Pschíčhodnu nóc buschtaj joho noz̄ do kłódy abo hrjady z džerami tknijenej. Po někotrych hodžinach bu kłoda wotterzata a tež pjenk wot schije wotczinjeny.

Džen 4. wulkoho róžka zhromadžichu so schýrjo wýschi mandarinojo a wojerissi wýschi we ſudnej iſtwě a dachu wóteca Hoana a 8 kſčesčjanow pschivjesc̄, kotsiž běchu ſobu z nim popadnjeni. Mandarinojo so joho wschelako praschachu, wón pak wotmolwi: „Nékam Hoan, sým 64 lét starý a we krajinje Thuathien narodžený. We mlobosči stowarskich so wýsokobostojunomu knizej Taberdej a pomhach jomu knihi do naſteje rycze pscheložowac̄. Potom sým joho wjach lét we wjeczornej Kochinchinje pschewodžał. Na to buch za měščnika wuswjeczeny. Wjach džili dwaj dnaj hžon tudi pschebywam. Bždlač tu we chle prózdnym domje a ſlužownik noschesche mi jěſč. Njejsým so joho praschał, zwotkel ma jěſč, tež nic za joho mjenom. Tajke praschenja njestajam na thch, kotsiž mi jěſč dawaja.“

Mandarinojo wibžachu, zo chce mjena thch zamjelcžec̄, kotsiž ſu joho hospodowali. Tohodla pschikazachu joho ſtolpam pschivjazac̄ a čžvišowac̄; ale wón nicžo njeſcherađi.

Na to powołachu kſčesčjana Matija Phuonga, kotrž běše měščnika hospodowala, ſtož běše něchtó pscherabžit. Džen 3. wulkoho róžka běše wón wjach džili 40 mócných razow z kjom dostal, zo bž ſo wuznał, zo je měščnika hospodowala. Wón pak nicžo njezjewi. Nazajtra dosta zaſh 50 razow, mjeg thm zo dhrbjesche měščnik Hoan zboča njoho 19 razow cžerpiec̄. Pschez to bu tónle starý muž tak zeskabjeny, zo ani kročzel ſtupic̄ njezdžesche.

Po někotrych dnjach so mandarinojo zaſh zeidžechu, dachu wóteca Hoana na zemju połožieč a schýrjom ſtolpam pschivjazac̄. Tak wofsta wón 6 hodžinow wupſchestrjeny a gwajzanu ležo, a palace ſlonzo na njoho swěčzesche. Na kónc měrca buch wobſkorženi zaſh pschivjedženi. Mandarinojo prajachu Phouongej: „Njeprajíšč-li, zo ſy Hoanej jěſč dawak, bždžemž twoje džecži čžvišowac̄.“ Hoan jomu ſtradiju praji, zo bu wuznał, zo je jomu jěſč dawak. Wón to ſezini

a pschełyschenjo so slonči, a bu wotsudženjo wurabžowane. Hoan a Phuong dyrbjeschtaj wumrjecz!

We jaſtwach we Donghaju běſche wjele ſchecjanow a wojač dovolichu jím, zo smědža Hoana wophtowacj. Tutón ſchecche wjetſci džel dnja ſpovjedze tuthy luhji a napominaſche jich, zo dyrbja cjerpijenja radh zniſcž a so wjele modlicz. Wón sam so wjefelsche, zo smě za Ježuſa Khrystusa cjerpiječ, nježa- dasche nicžo bôle, hacž zo smě ſwoju krej k wobswědczenju ſwojeje wěry pschelecz.

25. meje wophtowasche wón hiſhčeje junu ſwojich ſobujathch a napominaſche jich. Šwoju rycž wón talké wobzamkn: „Moja poſlednja hodžina ſo bliži. Wy, moje džeczi, kiz hiſhčeje tudh wostanječe, modlicje ſo za mnje, zo bých božu wolu radh dopjelnit.“

Bórz potom pschiindže wot krala wobkručjene wotsudženjo k ſmijerci. Hdyž Hoan io žhoni, rjekn wón: „Ja ſo Bohu džakuju, zo je mi hodžinu wez- jewiſ, we kotrejž mam ſwoju krej k joho cjeſczi pschelecz. Nasprjedy drje ſo nabojač, ale nětko ſhm wjefelschi, džali hdy přjedh.“ Potom hiſhčeje pschistaji: „Moje cječko poħrjebajče, hdyž chceče; tola nječińce žanu phchu. Ja ſo Bohu džakuju; wščě moje wěch ſu grjadowane!“

Wjecžor wón hiſhčeje někotre ſpovjedze ſlyſchesche. Wjetſchi džel noch napominaſche ſwojich ſobujathch a rjekn jim poſlednje božemje. Wokolo 2 ſo lehny a 4 jaſh stanž, zo bý ſo modliš a hiſhčeje někotre ſpovjedze ſlyſchal. Nětko zhromadžichu ſo wſhitch jeczi, zo běchu joho poſtrowili. Wón rycžesche k nim: „Moji bratſja, ſežehuicje mje, kaž ja Ježuſa Khrystusa ſežehuju; ſežehuicje joho tež wh!“

26. meje rano pschiindžechu mandarinojo a wojač k joho jaſtwej a za- wo- lachu joho won. Wjefele wón wuſtupi a mějſeſche pjeñk za ſchiju wiſach. Nětko zetka wón Matija Phounga a wožewi jomu, zo budžetaj hromadže koncowanaj. To běſche jomu wjefola powjescz. Wot ſwojoho zajecza ſem njebeſche ženje na ſwoje cjerpijenja ſkoržil, ale žabuſche z cyklej wutrobu ſwoju krej k wobswědczenju ſwojeje wěry pschelecz. Kotſiž joho wophtowachu, tých napominaſche Phuong, zo bých ſo za njoho modlili, zo mož hako krejný ſwědk Ježuſowý wumrjecz. Šwoje džeczi wón napominaſche, zo ſo njebeſhu jo psche joho ſmijerci rudžile, ale zo dyrbja ſo mjez ſobu lubowacj a ſebi pomhacj. Wjach króč wón praſeſche: „Dyrbju tola něſhto cjerpiječ, zo bých ſwoje hréhi zapokučil; pschetož nimam wjach dolho živih býč.“ Hdyž dha ſo z Hoanom zetka, žwjeſliſchtaj ſo wobaj, zo móžetaj hromadže wumrjecz. Tak buſchtaj mjez dwěmaj rhinomaj wojačow wjedzenaj a jedyn njeſeſche napisane wotsudženjo. Za nimi džechu Phuongowe džeczi a plakachu. Wón pak ſo ani njewohladny, ale ſtupeſche dale. Tak pschiindžechu na ſmijertne měſtno. Wôte Hoan wožnamjeni ſo ze ſwiatym ſchijom, poſlakuň ſo, ſtykn ruch, pozběhn wocži k njebeſam a modlesche ſo. Wojač roznubachu na nim ſchijny pjeñk, torhachu a ſtokachu joho, tak zo wón na zemju padnū. Woni wuslečzechu joho hacž do ramjenjow a jedyn hrabný joho ſkapulir. Hoan proſchesche wo njón a chyſche z nim poħrjebaný býč. Mandlerin da ſo joho woprashecz, hacž chce klečjo wostacz abo k ſtolpej pschiwjaſaný býč. Hoau

wotmolwi: „Ja chcu klecžo na smjercž cžakacž. Hdy bý so mni wumrjecž nječalo, njebych sem pschischol.“

Mandarin so woprascha, hacž je wschitko hotowe. Hoan so moblesche a hlabasche k njebjesam. Wojal položi jomu ruku na hlou a tlocžesche ju dele. Zwóncž zaklincža a kat rubný joho z mječom do ramjenja. Hoan padný k zemi. Několik hrabný tamný měchníka za wlosy a rubný joho do lica. Potom rubný hřeče dvójich a pscherčný jomu sfiju; hlou pak cžisný 15 krocželi daloko.

Tej Phuonga so praschachu, hacž chce klecžecž abo pschiwazaný býč. Wón wosta klecžo a z jenym razom wotrubný jomu kat hlou. Phuong běše 70 let starý.

To řla so 26. meje 1861, na svjedženju najswjetcisheje Trojic̄, rano 8. — Křesčenjo a pohani khwatachu sem a macžachu rubisčja we jeju krewi. Potom bushtaj wot křesčjanow ze wschitkej cžescži we wosadze Milhoun po hrjebanaj.

H. D.

Véra a dobré skutki.

Najwažnishe, schtož k prawej wérje pschislušcha a tufamu takrjec stajnije pschewodžecž dýrbi, su dobre skutki, z njeje kaž plody ze křenja so rozwijace. Wozjewjene wucžby nascheje wérh wéricž a za wérne djerzecž njeje tak cžejko tomu, kiz je sebi wědomy, komu wéri a cž o h o d l a wéri; to pak, schtož někotromožkuli haj kždomu cžejko pada a tola hlowna wěc pschi wérje je, je to: katholicki křesčjan dýrbi swoje žiwenjo po swojej wérje zrjadowacž a swoju wérus zwonkownje pschez dobre skutki počazowacž. Bludni wucžerjo kždoho cžasa wesebnje srđenjoho cžasa su wucžbu wo dobrých skutkach tak zamjercili, zo je dobre drobnischo wo tym rycžecž a tohodla, jim napschecžo we sežehowachnt pokazacž: zo su cžlowjek trěbne k zbožnoſći.

Skoro njemožne so nabožnomu křesčjanem zda, schtož so we starym kaž druhdy w nětcžischem cžasu wucži: zo dobre skutki po prawym njejsu, zo cžlowjek njech je pohan abo křesčjan, tajke dobre skutki dokonjecž nje može a zo su kždoho cžlowjeka skutki kažekuli pschecž su, zle a lute hřechi. Katholicka cyrkj pschecživo tomule wulkomu bludej, kiz samoho najpěknischoho do njeckmanstrovow dowjescž zamože, hinač wucži; wona praji mjenujich na zakladje swjatoho pisma, zo može kždy cžlowjek dobre skutki dokonjecž, zo njejsu wchě joho skutki zle, ale tež woprawdje same wot so dobre a hōdne wobmýtowanja. „Prócuječe so, lubi bratsja, pisa s. japoschtoł Petr (2 list. 1, 10), zo býsčje pschez dobre skutki wasche powołanjo a wuzwoleñjo wobtwerdžili, pschetož to cžinich nje budžecže ženje so pschekřeščicž.“ Kak mohl swjaty japoschtoł k dobrým skutkam napominacž, njebyli za nas jich dosouzenjo mózne bylo? Kak

mohł won tole praśić, zo so učhto njeprischehřeſti, hdy by loždý čłowjesci ſtutki hrěch by? Wot Joba čitamy, hdyż so joho żarowanjo wopisuje, tele ſlowo: „We wschim thm nje bě so Job hiſchę pſchę hřeſchił ze swojim hortom ani učhto wopacžnho praſil napscheſco kniezeſi.“ Suſi wschitke čłowjescle ſtutki hrěchi, kaſ trjechi tele wuprajenjo wot Joba? Dale napomina nas ſwiate piſmo a to ſkoro na kōdej stronje, zo njeſměmý hřeſchić: Wachujęce sprawni a no chyli hrěſchić (1. Kor.). Zmyjeſe ſo, wucžiſcęče ſo, ežinice precz wot mojeju wocžow w aſche zle ſtutki, wostajcie ſo zloho, wulfce dobre ežinicz... (Iſai. 1). Bychu-li wschitke ſtutki čłowjeka hrěchi byle, kaſ mohlo bože ſlowo nas tak husto k nim (hako hrěſchniwhim ſtutkam) napominac? Byli tomu tak bylo, t. j. bychu-li wschitke čłowjescle ſtutki zle bylo, potom dyrbiak ſo čłowjek, kaſ to jomu ſamotnym rozm rozaſi, tež pſchecylo bojecz hako rozmne ſtworjenjo ſtutkowac, dokeſ by ſtajuje Boha rozhněwał, njech by ežiniſ, ſchtožkuli čęſk, potom njetrjebał won tež ani w ēri c, ſchtož ſame najhorsche kſcheszanske ſekty za jara trěbne wudawaja, pſchetož wěrjach čłowjek dyrbi wot swojego boła tola tež učhto ežinicz a ſtutkowac (ſwoj rozm wozjewianym wěrnoſćam podcziſnyc) a tak by najlepje bylo wěru ſamu za njetrěbnu a hrěſchniwu wěc kaſ c y l e kſcheszanske ſiwijenjo wotſtronicz. Šchtožkuli to ežinicz njecha a hewaſ ſzawnomu wuprajenju božego ſlowa wěri, na kotrej ſo runje powołachmy, dyrbi za wucžinjene djerzec: zo čłowjek dobre ſtutki dokoniec mōže, zo wschē joho ſtutki hrěchi njeſſu atd.

Druhi blud we nastupanju dobrých ſtutkow je tón, zo bludni wucžerjo wobkruzeja: dobre ſtutki njeſſu trěbne ani k wusprawnoſćenju ani k zbožnoſći, wěra ſamalutka ežini zbožnho; dobre ſtutki njeſſu trěbne, haj ſu k zbožnoſći ſchłodne, pſchetož eži, kotsiž ze dobrymi ſtutkami ſo wobczežuju, njemóža pječa (kaſ praſa) nnts hicž do wuzkich njebjieskich portow, a tajke ſtutki čłowjeka anic dobroho nječinja runje kaſ zle ſtutki joho ani zloho nječinja. — Zo wěra z cyla trěbna je k zbožnoſći, to my katholſcy tež wucžimy, pſchetož bjez wěry njeje mōžne Bohu ſo ſpodbac (Hebr. 11, 6); ale njeſciž, kaſ najwjac hřeszcjanſkih ſektoſ, zo je wona ſamalutka trěbna k zbožnoſći. Wěra drje je zakkad a korejn k zbožnoſći, ale ſchto pomha naſylniſchi zakkad, hdyž ſo niežo na njon njetwari, ſchto pomha korejn, hdyž z njoho žana hałzka njeuroſeje? „Wſchitk zli kſheszjenjo, praſi ſwjath Hawſchthy, wěrja a wuznawaja: zo je Khrystus wocžlowieczeny nas wucžiſ, ale ſchto jim to pomha, hdyž joho wucžbu we ſwojim ſtutkow anju zaprěja. Njezměrujeſe ze ſamej wěra washe ſwědomio, pſchetož tajka wěra je tež wěra djabolow. Poſluchajęce naſlubſchi! Hdyž ja poſchtol Jakub wot wěry a ſtutkow ryczesche tym napscheſco, kotsiž wudawachu, zo woni dobre ſtutki ežinicz njetrjebaſa a zo wěra k zbožnoſći doſaha, tchdom praſeſche won: „Ty wěriſh, zo je jedyn Bóh: ty derje ežinisch; t ež zle duchi (to) wěrja a t ſchepotaja.“ Budža ſnadž, praſi ſwj. Hawſchthy dale, zle duchi wot wěcznogo wohenja wumogžene ſwojeje wěry a tſchepotanja dla: Hlej do ſwjatoho ſcjenja; tam praſi Pětr: Ty ſy

Khrystus, Syn jinohho Boha, ale tam tež namakaný (Mark. 1), zo su djabolojo tofame wuprajili: my wěmy, zo sy ty Syn Boži; — jene a tesa me slwo a wuznacjo, a tak wschelaki tola tón skutk a tak wschelake wobmystowanjo. Pětr wupraji to slwo ze žehliwej luboſcju, djabolojše pał ze bojoſcju a tschepotanjom; Pětr je za tele slwo zbožnyh prajenj, zle duchi wofstanu zatamane. Tohodla dyribi so nascha wera wot wěry zlych duchow rozdělecj — nascha wera wuziſčza wutrobu, jich wera czini winowatych, pschetož woni zle czin ja a praja tohodla knjezej: „Shto je nam z tobū czinicj. Kajka hinač, praji skonežnje swj. Hawschty, hacj ta wera, kij pschez luboſcje je skutkowaca (Galat. 5), pschez tule wěru so rozbězela nascha wera wot djabloweje, tale wera wuznamjenja dobroho čłowjeka psched bjezbožnje živym.“ „Wera bjez skutkow, praji swj. Jakub, je sama we sebi morwa (Jak. 2, 17). Shto pomha, praji tōnsamý swj. Japoschtoł, jesliž by shto prajil, zo ma wěru, njeby tež skutki měl? móže joho tajka wera zbožnoho czinicj?“ Shto dyrbju czinicj, prascha so jemu mlobjenc Jezusa, zo bych wěczne žiwjenjo měl? A Jezus wotmolwi jomu: Chceschli do wěcznoho žiwjenja nutshicj, djerž bože kaznje. Nichto pał njezapřeje, zo dzerženjo božich kaznjow wsele dobrých skutkow wopšchija, potajkim je jich skutkowanjo tež kóždomu trěbne, kij chce nutshicj k wěcznomu žiwjenju. Tofame Jezus na druhim měsće zašy žada prajich: „Nic kóždy, kij praji: knjeze knježe, poúdje nuts do njebjestoho králestwa, ale tón, kij volu mojoho Wótea czini we njebjesach.“ Wela njebjestoho Wóteca we wschim, shtož woni žada, je pał dobre czinicj a skutkowacj, potajkim jenož tón nutspónuje, kij dobre skutki czini. Dale dohladamy potrébnoſcji dobrých skutkow k wěcznej z zbožnoſcji ze wschěch městow swj. pisma, kij te zle skutki z wěcznej schrafu poſkaduju. „Dícieze wote mije budže Syn Boži (Mat. 25) na sudnyh džen prajiež, wý zaſlečji do wěcznoho woheňja kóžy je pschihotowaný djabolej a joho jandželam.“ A čjohodla? Poſluchaſ to kóždy, kij dobre skutki zacíſnje; pschetož ja sym hłodny był, a wý njeſcze mi jěſej dali, mi je so picz chylo a wý njeſcze mi picz dali; ja sym hóſcž był, a wý njeſcze mije hospodowali, ja sym nahi był a wý njeſcze mije wodžewali; ja sym khorh a jath był a wý njeſcze ke mni poſladali. A weni póniža do wěcznejce czwile, czi sprawui pał (kotsiž to skutkowanju) do wěcznoho žiwjenja.“ — Zo su dobre skutki k zbožnoſcji trěbne, wueži skonežnje tež kóždoho ſtrony rozom; pschetož njebjichuli trěbne byle, potym by wscho jene bylo dobre skutkowacj abo zle. Tomu pał tak njeje, pschetož Boh hidži a tama zlo a kotsiž tajke czin ja*), praji Japoschtoł, nje budža bože krále ſtwo herbowacj. Shtož wysche toho wě, z kajkimi skutkami a woporami wschich swjeczji, kaž Japoschtołkojo a marträro, sebi njebjesa wudobychu, tón namaka wucžbu, zo čłowjek bjez dobrých skutkow k zbožnoſcji děndže, za tak njebosahacu

*) Swj. Pawoł (Gal. 5, 21) bě předy mnohocj zlych skutkow wupowjedať (19, 20, 21) kaž su: manželſtwołamanjo, furwaſtwo, nječiſtota, njepréczivoſcje, pschi- bějſtwo, kuzkarſtwo, njeſchecjelſtwo, zwada, hněw, rožtorki, khecaſtwo, zawiſej, zamordowanjo, wožrakſtwo a wopitſtwo atd.

a we wěstym nastupanju tež směschnu, zo wón wo tej wěch žane slowcžko wjach nježhubi. Móže drje tón, kij swojej ruch do klinu položi abo něshto cžisze wopaczung k swojemu powołanju njeſluſhace dýčela, wocžakowacž, zo sebi něshto zaſtuži a sebi hjeſtaroscžiwi starobu pschihotuje? Wěſcze nic; tak je nimale tež z njebjesami. Bjez dýčlanja t. j. wusłutkowanja wjele dobrých ſtukow nichto do nich njeſchindze. Ježus drje nam njebjø pschez swoje czerpjenjo a smjercz hižom zaſtuži, ale nichto njeſmě myſlicz a wěricz, zo wón tutych Chrystusowych zaſtužbow dla lénje hręſhniwe žinjenjo wjeſez a czinicz smě ſchtožuli ſo jomu lubi; ně koždy, kij chce na Chrystusowych zaſtužbach dýčel měcz, a te wot njoho zaſlužene njebjø doſtacz, dyxbi ſo tež tutoho wulkoho ſlubjenja (njebjes) hōdnoho czinicz pschez poſutne, pěkne, na wſchę dobrych ſtukach bohate žinjenjo — haj runje tohodla je Ježus tak wjele czerpil a wustal, zo by nam pschiklad zaſtoſajit, kij my ſcžehowacž dyrbimy. Wón hako Bóh ujetrjebasche ſebi wěžnu zbožnoſcz zaſtužicž, tež naſchedla ujetrjebasche wón tak wjele czerpiecž a wustacž, pschetož jeniczka krepka joho swj. krewje by nas tež wumožila, ale to hoda je wón tak jara wjele czerpil a z tak wulkimi woporami njebjø nam zaſtužil nam k wucžbje, zo njebjø móć (gwalt) trjeba a zo my jenož do njoho zaſtupimy, hdyž ſebi gwalt czinimy a joho pschiklad we tym ſežehuiem. Žadny katholſki kſcheszjan njebudže tak hordy a hlepý wěricz a myſlicz, zo wón jenož ſwojich ſtukow dla junu zbožnoſcz doſtanje; to ujetrjeba drje pschijſtajevne býč, ale ja tu na to ſpominam, dokołž cuzowěriwi to pschi koždej pschiležnoſci nam wumjetuja. Źyła je ta zwada dobrzych ſtukow dla, kij we ſrednim časzu ſo ſpoczina a tež we naſchich časach ſo ſemi a tam wobnewja, ſwoj wužitk měla. — Na jich plodach, prajesche junu Syn boži, jich ſpóznaſeče; ſchtožuli dobre ſtuki za ujetrěbne zac̄iſnije, tón móže ſo ſpóznač ſa czkowjek, kij na Chrystufa a joho wucžbu ſam ničjo ujedzerži a ketrohož ſo zdalowaz dyrbimy, pschetož Ježus Chrystus žada tajke ſtuki tak husto a tak zjawnje, zo jenož zaſakloſcz k tomu pschilſcha to zapřečz abo złomyslnje wuklaſečz a zaſwiercęčz.

L.

Chrkwinske nowinki a powjescze.

Něm ſka. W Kölnej ſwjeczesche ſo poſledni thđzeni zaúdzenohho měſaca krafny ſwiedzeń, na kotryž bě wjele thſacow (tawzintow) tež z daloka pschijupczejowało. Běſche to ſydomſtowležny jubilej pschenjeſenja reliquijow (powoſtakow) ſwiatych tſjoch kralow. K přenjonomu myſchoru 22. julija czehnijesche farſfe duchownſtwo do wyſokeho doma (bifkopſkeje chrkwje), we kotrymž je kaſhcz z reliquijemi ſwiatych tſjoch kralow z wſche njoho ſtejacej złotej hwězdu wuſtajeny; wón móže ſo z druhimi tannishimi reliquijemi hižom nazdala wibzečz. Na myſhporej buchn reliquije wot 6 levitow psched wulki woltar ſtajene a po myſhporej z wulkej proceſſiju po chrkwji ujeſene. Prědowanoſjo a komplet (pschidawč k myſhporej) bě psched ſwiedzeń ſkončzil. Po cyklym měſeče bu ze wſchitkimi zwonami zwonjene. Cykly thđzeni běchu najswjatočniſche Bože ſlužby

a kóždy dženj pschihadjachu processionh z najdalischich rójkow Rheinslanda a Westfalskeje a z dalischich stron Némskeje.

Némska. W Braniborskej bu w loni wosebite towarzstwo pschelupcow założene pod mjenom towarzstwo swjatoho Ludgera. Joho sobustawu, kij we wschelskich městach Braniborskeje a Pomorskeje bydla, maja kózde lěto dwoju zhromadziznu, we Frankfurcie nad Wódru a w Lipsku pschi tamnischez masy. Towarstwo chce so wosebje postaracz wo katholske woczehnjenjo džeczi tajich kudycz Westfaležanom, kij w Braniborskej a Pomorskej pschebywaja a we měscie swojoho pschebywanja ani katholsku čyrkje ani katholsku schulu nimaja; zo bychu džeczi tajich starskich mohle we katholskej wérje rozwuczene býc a wosebje k prénjomu swjatomu wopravienju pschihotowane, dawaja so wot towarzstwa pak do katholskich wustawow (institutorow) pak do katholskich swojbów, schtož towarzstwo z chla abo z džela zaplaci. Hdy bychu pak něhdys kude westfalske džeczi njemeli, móža so tele vjenjezy nałożecz k wujitku katholskich wustawow a katholskich džeczi z druhich kraju tam pschebywach. Tež maja so z toho dary wudželciz za khorých w tamniszych stronach. Towarstwo ma rjadne a wurjadne sobustawy, kotrež lětnje 1 tolet pschinoschka placza. Rjadne stawu móža býc jenož Westfalczenjo, pschelupch, rjemiesnkojo a kublerjo, w Braniborskej a Pomorskej zašydleni abo dléšci čzas tam pschebywach. Wurjadne njetrjebaja Westfalczenjo býc, jenož zo tam bydla a potajim za towarzstwo so staracž móža. — Kétscha hlowna zhromadzizna katholickich némskich towarzstw bubze lětsa we Würzburgu 11. — 14. septembra. — Pruska kralowna je schtyrjom protestantskim duchownym 4 evangelijs, a schtyrjom katholickim duchownym 4 měschniške schtole pôskała jako pschipóznacza jich zaſtužbow we duchownym zaſtójnstwie pschi wójsku w Danštej. — Vjez wobroczenimi z poslenischoha časa su so někotre we wosobnych swojbach a stawach stale. Tak wobročji so w Berlinje hrabja P . . . . tež baron Bredow a w Hamburgu jendželisski konsul John Ward.

Z Eislebena. W narodnym městacžku M. Luthera bu 12. julija zakład k nowej katholskej čyrkwi swjatočnje położenj; wona budze 83 stopow dolha a 32 scheroča z 50 ločezí wysokim tórmom, a dýrbi do zymy hacž na znutskowne wudebjenjo hotowa býc.

S ch le s w i g - H o l s t e i n . Pruski kral je po dobyciu našypow pola Düp-pela někotrym katholickim wojetiskim duchownym rjad (orden) spoježil. Najwosobnišchi (z pschidathymaj mjeczomaj) dosta k. Simon pschi poznańskim regimencje, kij bě z kschizom w ruch sobu napscheczo njepscheczelam schol. Won bu ločez̄ ranjerij. Wyschkojo joho regimenta darichu jomu k wopomijeczu čestnyj tesak. — Po pschestawach wjac̄ hacž třistalétnej su thěžorských wojach zasý iunu processiju na swjedzeň Božoho Čésla džerželi na hrodze Gottorp we Schleswigu, prusch pak w čyrkvi s. Marije we Flensburgu a na hrodze Glücksburg. Wjele protestantow khwalesche pokožnosć a hewal dobre zadžerzenio tychle wojakow. Wysche wojakow běchu pschi processiji miloscjivi bratsja a miloscjive fotry a wjetshina katholikow tychle městow. Dotasne kraje zakonje njedoweslachu processije a běchu njesprawne pschecjivo katholikam. Wescje so to z Bożej pomoch

nětko porjedži, když je ve měru w thěch dnujach sczinjenym Schleswig-Holstein wot Danskeje wostupjeny. Ale komu jón dadža a kajšeje wěry abo kajkohu zmýšlenja budže pschichodny krajny wjerch, to njeje hishcze wuczijnene.

Rakuska. Létsa je 500 letne jubileum, zo je ve Marizellu hnadne swjeczo s. Marie w tamnišcej chrkvi wustajene. Dospolny wotpusk je pod znathymi wuměnjenemi wudželeny wot 28. juniia do 28. septembra. — Měsch-czanska rada we Winje niewopoložuje so jara pschečelska pschečiwo katholickej cyrwi. Twarzstwo katholickich towarzichow běsche prosylo, zo by joho khěža wot měschczanskich dawkow wošwobodžena byla. Tale próstwa bu zacjismjena.

Polska. Po pschewinjenju polskoho postanjenja změje katholicka chrkje jara wnsku schodu we wscich polskich krajach, wosebje pak na Litvje. Katholick wobhdeřstwo dhrbi so často bjez dalsišheje winy z Litwy do Rusowskeje pschesydliz; w polskim kralestwie pak pschedawa knježerstwo konfiscitowane wulke kubka za tunje pjeniezych schismatiskim Rusam a protestantskim Němcam. — We wjele wokrjesach na pschikkad w Rypińskim bu žonam tych, kotsiž su do Sibirskeje pošlani, poruczene, zo býchu sej wuzwolile: pak hnydom so pschesydliz za swoimi mužemi z cilej swójbou do Sibirskeje a tam wěru pscheměnicz abo so rozwijeszej dacž wot swojoho mandželstwa! — Gnath Murawjew je mnicham karmelitam w Bielsku kloschtr z chrkviu wzal, zo by z njeje schismatiku sežinil, a je k tomu 15,000 rublom z kontribucije (wójnskoho dawka) zemjanam tamnišcej wołknoscej napołożeneje pschipokazol. — Duchownych je w jaſtwach hishcze jara wjele. — Zběhujenjo kloschtrow w Polskej je wot khěžora pječja hžom pschizwolene. We swojich frēdkach su bjez toho jara poslabjene, tak zo dhrbjachu a dhrbj wulke kontribucije placzicž.

Morawská. Oktava (swjeczeniſki tydžen) slowjanskeju japoschtołow ſſ. Chrilla a Methoda bu tež lětsa jara slawiſe swjeczeny. Procesſije na Wese-hrad ſu tež lětsa jara wulke. — Wubjernye chrkwiſke nowiny „Ullas“ piſaja: Z Roma je piſmo pschischko, po kothmž je nětko w Moravje swjedžen ſvjatej u japoschtołow slowjanskeju (5. juliia) powyſcheny na swjedžen ſz oktavu (z chlym tydženjem); tež je ſvjath wěte nabožnym puczowarjam do Welehrada ſtajnh wot-pusk tam wudželiſk; ſwjataj Chrill a Method rěkataj w nowopschipoſlanych leſci-jach brevoira (duchownskich modlitbow) patronaj a zakitarzej nic jeno Moravia-now, ale chłoko slowjanskoho naroda; mjenujc lectio VI. rěka: eos tanquam apostolos et patronos non modo Moravi, verum etiam universa Slavorum gens agnoscit et veneratur. My Serbja ſmy ſobu měnjeni, ale nimam ſton džen dotal w naszej chrkwiſkej protocy ani halo chrkwiſki ſvjath džen.

Šhorvatſka. W naszym kralestwie hromadži w tu khwilu z khěžor-ſkej dowolnoſću franciſkanski duchowny Bakula miloſćiwe darh k twarjenju chrkwiow a ſchulow za (slowjanskich) kſchecjanow Hercegowiny, dokelž ſo tur-koſki ſultan wjac̄ temu njeſcheczimja.

Belgijska. W Mechelnje budže tež ſeſta a to 28. augusta hlowna zhromadžizua wscich katholickich towarzichow; wona ma ſchěſej dnow tracž.

Francovska. Ze Cherbourgua piſaja: Lékar Elewellyn, kiz bě pschi pod-

nurjenju lódze (Schiff) Alabama sôbu potepjeny, je swoje wopomnijecjo z wosebi-
tym skutkom krónoval. Hdyž bu lódz dżerawa, wunoschowacu najprjedy ranje-
nych do pschiwajazanhé czołmow, zo bychú jich wumožili. Jedyn hisczeje njera-
jeny matrosa (lódznič) hisczeje tež do czołma stupic, ale lěkar jeho zabíjerá
prajo: „Ja staram so za swoje živjenjo kaž ty, ale předh naj pschiudu cji raczeni.“
„Doktorje, prajesche wysch, kij na czołmje rozkazowasche, Wam možemh hisc-
zeje městacko tudy wobstaracz.“ Ja njecham straschnoscj (podnurjenja) za ranjenych
powjetshic, prajesche lěkar; won zawosta na lódzi a krótka potom so z njej zatepi.
— W zandžentym měsacu wotjedże z Pariza processija z 300 nawjedzithmi a
wosobnymi ludžimi (bjez nimi bě 50 duchownych) po železnicach do Lucerna a
wot tam po parolodži (Dampfsschiff) a pôsceje do wosobnoho hnadnoho města
Maria Einsiedeln we Schwajcarſkej.

Itaſka. Strwoſeč ſwjatoho aiota je tu khwili jara ſpoſoſaca, tak
zo móžesche husto pschi wſchelakich ſklađnoſczech rycz džerzec, kaž wóndanjo pschi
wophtanju městacžka Albano. Joho hłob je połny a cyła jeho zwonkownoscj
pokazuja na ſtrwoſeč. Won pschebywa nětko na swoim lětnim hrodze w mě-
stacžku Castel Gandolfo. — Italske nowinh piſaja, zo je so wosobna kuieni
Louisa Thellinowa, protestantka z Hessen-Darmstadtſkeje, w Milanie katholſkej
wérje wobrocjila. Tež je tam katholſku wérzu pschiyal mlody Saks Robert
Gast kotrejž so tam we rězbarſtwje wudokonjuje. Kaž pak w nowym kraleſtwje
italſkim katholſku chrkę poczjſcjuja tak podpjeraja pscheczivne jej ſtrohy, w
Bologni twari so protestantska chrkę a w Sienji protestantska ſchula; policajonje a
wojach ſu na ſraži, zo by tomu napscheczivnh lud taikomu twarjenje njezadžewaš.

Itaſka. W Turinje ſwjeczaju 20. juliya ſwiedžen f. Marije tróſch-
tarńich, kotrejž je ſwiatnica z dweju chrkwioſ a klapalki wobſtejaca poſwjeczena,
hdyž ſo hizom 400 lět jara ſtare ſwjeczo f. Marije wophtuje. Hdyž bě w
lěče 1833 cholera w měſeče, poſtaji měſczejanska rada próſtwh k. f. Mariji
tróſchtařnic a mór zaſta na ſpodiwne waſchnjo huydom. Wopomnjenſki ſtolp
tonle podawki wobſwěrča. Na wſchech ſobotach cyloho lěta je tam cyly džen
naſwjeczischi ſakrament wustajeny a ſaž k ſmijeregi njeboh kralowny Marije
Abelhaidy (mandželskeje Viktora Emanuela) w lěče 1855 wophtowasche kralow-
ſka ſwójba lóždu ſobotu hnadnu cyrkę. Wot toho časa njezchihadža wona
wjach, ale lud ſwoju dobrocziwu maczter njezabywa; 20. z. m. bě chrkę wot
ranja 2 hóž. hacž do wjeczora napjelnjena a licža wophtarjow na 50,000.

Roma. Wamž je nowoho karbinala pomjenoval Luciana Bonapartu.
Won je rođený 1825 a wnuk abo synowý syn Luciana bratra Napoleona I. a
Beneidh džowk ſchpaniſkoho krala Józofa. Z toho je widzecj, zo je bjez bamžom
a khězorom dobre pscheczelſtwo.

Turkowſka. W Konſtantinepolu bu lětſa ſwiedžen Božoho Čeſla we
wſchech katholſkich chrkwioſ z wulkim wobželenjom ſwjeczony. Woſebje pak
ma ſo wuzběhnhej, zo je ſultan (khězor) swojim gardam z muſiku k tomu wu-
cjañhej kažal, zo bychú wſiedże ſo zeſtupali. Kłóſchtyrſi rjad benediktinow
ſmě ſo tam nětko tež zaſhydlič.

Bołharska. Po pôsťskim Thgodniku katolickim podávanym někotre po-
wieszcze z tutoho slowjanskoho kraja, kij dotal pod turkowskim spchahom zdychuje:
Bołharjo bydla nic jenož w tak mjenowanej Bołharskej, ale tež w Thraci, Macedonii a druhich stronach Turkowskeje; je jich tam pschez schêscj milisionow.
W nowiskim časzu su bjez nimi, kotsiž k schismatiskej cyrkwi sluscheja, tež kathol-
skeh missionarojo, wosebje někotri Polach, z Franzowskeje a Italiskeje sem so po-
dawšchi. Najhôrsche zo tónle lud je, zo nima politickich a duchownych wiedzicze-
rjow swojego naroda. Tež bohatstwo je wosebje w rukach Turkow a Grichow,
najhôrschich nepsczechelor Bołharjow. Psched někotrymi létami je tónle lud tak
daloko wotucíž, zo je so grichiskoho patriarcha w Konstantinopolu wotrekli a
sam swojego wuzwolil, kotrehož pak je kniežerstwo do wuhnaniwa pošalo.
Patriarch z kniežerstwom sczelesche bjez Bołharjow dotal grichiskich biskopow a
duchownych, kotrechž rycz njerozymachu. A cíile biskopja swieczaču najbôle
jenož taſkich njewuczenych Bołharjow za duchownych, kotsiž móžachu Božu mšchu
(liturgiu) grichiskich cíitacj, hacž runje ju njerozymachu. Grichijo, wosebje bi-
skopja prôcowachu so bołharski lud pschegrichischcicj na wschitke móžne waschnjo
a wschë schule bjez Bołharjemi běchu jenicek grichiske, tak zo žadny schuler nje-
móžciche bołharski ani cíitacz (nam Serbam so tu a tam podobnje dže, wucza-
nas jenož nemski cíitacz!). Z toho je pschischko, zo je lud jara njewuczen a
njezdělan; cuza rycz jomu njeromhasche! Duž chcebzä tež katholskych missiona-
rojo, hdežkuli pschindu, bołharske schule założicj. Wažne za mission je jim
wosebje město Adrianopol. Wone ma nimale 120,000 wohydleri, bjez nimi
20,000 Bołharjow 30,000 Grichow, 50,000 Turkow, 20,000 Armejanow a
Židow. Hacž runje su Bołharjo w tymle měsce nižscha klassa, je wone tola
wosebný punkt, dokelž wschë drohi z europskeje Turkowskeje do Konstantinopola
wjedzace zienocuju, so tudy. Schtožkuli so potajkim bjez Bołharjemi w tymle
měsce stanje, je znate po chlym narodze. Tudy je so hijom bliženjo k naschej
cyrkwi najlepje pokazało. Je tu pschez 100 swojbow katholickich a měsce a w
bližszych wsach. Tež bjez Bołharjemi w Konstantinopolu je wjesele pscheczelow
na schaje cyrkwej.

Armeniška. Z Vana, wobtwierdzenoho města w Armeniskej pschindze
njedawno poselstwo schismatiskich Armenow de Salmeſta w Persiskej a žadasche
tam dweju duchowneju missionarow z winskoho armeniskeho klöschtra (Mechitari-
stow), zo býschtaj z nimi schloj do Armeniskeje, hdež chce milion z jeju naroda
do katholickje cyrkwi pschestupicj. Z wschëskej domolnoſciu džesche k. Klimant
Sibil z tym poselstwom a dosta ferman (turkowski paž) z Konstantinopola, jomu
začít slubjach. Hdyž turkowskemu paſčej tónle ferman pokaza, prajesche tuton:
Budž poſtrowjenih; dji a cíiu twoju službu, ja chcu cíi pomhacj, zo by z tých
spjecižnych Armenow (tak mjenuja Turkowje schismatikow bjez Armenami) katho-
likow sczinił. Missionar zapoczą swoj dželo a wot toho časa děndzechu k njomu
próstwy zo wschësich stron, zo by sferje lěpje k nim pschischol.

Šyriſka. Psched někotrym časom pschindzeschtaj duchownaj Alfons
Ratisbonne z Jerusalema a Bourguenau ze Šyriſkeje do Evropy, zo býschtaj

pschedsybydje kólnskoho psched sydom létami założenoho „towarstwa swjatoho rowa” rozprawu podaloj wo spéchowanju džekawscze we Jérusalemje a wschim swjatym kraju, wot tutoho towarzstwa podpjeranym a wo wobstejenju syriskich katholikow. Po jeju rozprawie kcje katholiskej cyrkwi dobra pschichodnoscj we Syriskej a we swjatej zemi; krej tamnyh 40,000 martrarjow, kotsjž běchu- psched malo létami pak pschez turkowksi mjecz pschez jendzelske schčiuwanjo wo žiwienjo pschischli, njewosta bjez wujitka. Jesuitojo maja w Cölesyrii, Antilibanonje, wokoło Damaskusa a w Hauranje w starej Cäfarei 60 schulow ze 7000 džeczimi, a hdh býchu frédky byly, bý sich liczba na 40,000 zrostla. Jesuitowje su tež tsi semimarcz za wuczerjow założili, we kotrychž 50 wuczerjow a 100 wuczerków wuczi, Egíjsczejemja z pomocu kólnskoho towarzstwa swjatoho rowa założena w Chaziru je sama za jene lěto 49,000 arabskich knihow doczischala a dželaczerjo we njej su zwjetsha jara mlobzi lědzo. Wysche toho su missionariojo 500 Arabow a na Cypru 150 schismatikow do katholiskej cyrkwi pschitzali.

Chinesiska. W Kantonje twari so katholiska bislopska cyrkej. Zakkadny kamieni bu w decembru 1863 położeny. Psched 100 létami bě na tym samym měscze chrkesshpaniskich dominikanow, ale potom dýrbjesche cyrkej tute rjane město khézor stonom hrodej wotstupicž. Jendzelske kanony su w posleniej wojinje tónle hród potšeleli a město Francowzam pschepodali. Tež twari so tam hizom katholiska schula a bislopske wobydlejou.

Amerika. Duchowny Bessonies, kij je 25 lět cješke dýelo japoschtołstwa w połnocnej Americe dopjelniał, je so do Francowskej na wopýtanjo wrócił. Wón pschinjese dobre nowiny wo pschibjeranju katholiskej cyrkwi w tamnyh krajach. Gene město Indianopolis w diöcesi Vincennes liczi hizom wokoło 10,000 katholikow bjez 30,000 wobydlerjemi. Často stawaja so wobroczenja, kotrychž bý hischče wjach bylo, hdh by tam doscž duchownych bylo. — Wójna tam hischče traje a njeje žadny konc widzecž, dokelž stej wobě stronje hischče jara mócnaj a matej frédkow doscž. Zo bý so skoro dopjelniko pscheczo mera, kotrež je psched polšetom bamž wjedziczerzej polodnischich wotschczepienych statow pôstal! Ale wěmh a widźimy, zo je wójna w Božej ruch frédk k rozswětlenju a nawróczenju duchow. Wjele protestow, kij katholikow jenož znajachu z hanjenja a pschisskodzenja, kajkež skyschachu a czitachu, maja pschiležnosć jich z blízka poznacž a widzecž pôcczivosć a wopory duchownych a miloszniwych sotrow na bitwischczach a w spitalach. Kenježerstwie Nicaragua a San Salvador stej z Romom konkordat (wujednanjo w chrkwinischich naležnosćach) wobzanknýloj. — Biskop za Cincinnati je so do Europę podal, zo bý bamži wot swojeje diöcesy powięstwa pschinjest.

(Kho stanjo le strovarja.) Posleni wjeczor zaidženych pôstnic toho lěta bě w jenej korejmje w Benevento w Italiskej wulke towarzstwo. Jedyn zbezkar sczeje pschez swoje worakawe rycze ledžblioscj wschitliskich na so. Nohchysche sebi napominanja thch, kij hischče hanbu mějachu, k wutrobje wzacž, a namaka zwopředka swoju wjefoloscj na tym, jim so spjeczicž; potom pak, hdh bě z wnom zahorjenyh zwaži sebi lestromania (hanjenja) napšeczo swjatej Mariji, bamži a nabožništwie wustorkowacž. Wobsezderka domu zwaži so jomu prajicž:

Byscheze-li wó najmijenshu česčownoſcę i swojej maczteri, swojej żonje a chłomu żonkemu ſplahej měli, njebyſcheze tak wot najswjetcischię kniežnę ryczelı. Tole poſoneſche jeho czim bōle we jeho złosczi a won bu chle dźiwi we bjez-božnoscji. Na wuprojenjo někotrych, zo Bóh nječeſcę, kotaž ſo jeho Synę a maczteri tohoſamoho czini, husto khosta, wotmolwi won: „Nó dha žadam, zo by inje Bóh khostał a jeho macz a wschitcy swieczi.“ Wokolo połnoch pschińdze won dom. Jego żona, kiz jeho zadzerzenjo znajesche, njemęſeſche jeho ledžbu. Ale kajke zaſtroženjo mjeſeſche wona naſajtra rano, hdyž jeho weſtwe morwoho wupſchestriennego namaka, wobliczo chle czorne; jazyl žadkawje zaczekły wiſasche z horta. Chle mięſto ſo ſchadzowasche a kóždý ſpózna khostaujo boże za poſorskę tohole muža.

(Schto kapucinat zamóže.) Czeſko je wericz, zo ſu bjez člowjekami, haj ſamo bjez katholikami hiſcheze tajey, kiz ſebi wo ſmieronymi strasche na połutu a polepſchenjo njemyſla, haj kóždý tróſcht ſwiateſte wěrhy wotpoſazaja. A tola je tak, a to wosebje pola tych, kiz ſebi zdabza wosebni a bohaczi bjez. Kaf czeſko to je, tajkich zaſaklych a zaſlepjenych člowjekow i Bohu wobrocicę, budža duſchowpastyrjo we wulkih měſtach naſlepje wiedzecj. — Junu ſo ſta, zo jedyn tajki woſobuň kniez na ſmieronymi kožu ležeſche. Jego żona, pobožna duſcha, njechaſche tu zrudobu doczkačę, swojego muža bjez wujednanja z Bohom wumrjecz widzecz. Wona proſchesche tohoſla tych naſwoſobniſich a najmudriſich mjeſchnikow we ſwoim měſcze, zo chyli ſo tola nad tym khorym ſmilicj. Ale pola hluſiemudroho bohatoho njepomha žana mudroſcę a wědomnoſcę. Z někotrymi pscheschciznymi ſlowami wotpoſaza wjelewueſenych mjeſchnikow, wobroczi jim kribjet a bě hluči za kóžde dobre ſlowo. Dokelž bě tónle muž jara znath a czesczenę, bu wot jeho zadzerzenja w cyhym měſcze powſedane, a poſwieszcę wo jeho njepoſutnoſcji pschińdze hacż do kłoschtra kapucinarjow. Tu bě ponižny ale we wěrje kruh mnich. Tónsamý ſtupi junu psched provinciala a proſchesche za dowolnoſcę, zo ſměl toho khorohu wophtacj, dokelž ma wulku nadžiju jeho na prawy pucz dowjescz. Smějo wotmolwi jomu provincial: „Mój luby, hdyž professor nabožniſtwa F. a doktor bohawučenioſcę G. a kanonikus M. ha f. f. P. a S. nicžo njewučinjachu, ſchto tam th zapoczniesz.“ Dobry mnich wobnowi ſwoju prôſtwu tak husto, hacż jomu provincial wophtanjo do woli. Won džesche; psched durjemi khorohu ſczeſte ſwoju kapucu na hlowu, tykn hlowu wczipne do jſtwy a zwosta tam tak ſtejo, zo by jeho khoru wuhlaſdał. Tón jeho wuhlada a praji: „ſchto wó chceſce, knieže Józefje? „Nicžo, nicžo,“ wotmolwi tón, „ja was jeno proſchu mi dowolici, zo ſměl tak dohlo ſtejo wofſacj hacż wó, hnabn knieže, wumrjecze. Ja chył rad widzecz, kajke to je, hdyž czert po jenu duſchu pschińdze.“ A hlej, to pomhaſche. Pater Józef bu nnts powołany a hođinu pozdžiſcho khwatasche won z naſwjetciſich ſakramen- tom i tomu khoromu, kiz naſajtra pschewobrocjenyh a połutnych wumrjeſ.

Straci i radoſcze miſſionarſkoho žiwienia wopisuje tež Pawoł Durieu, kiz je we Oregon we połnocnej Americy miſſionar. Tón piſa ſwojimaj ſtarſchimaj: Móžetaſ ſchewobrodzenej bjez zo je waj syn prawy džiwoch.

bjez wobydlenja, bjez domjacoho naporjadka. Draſtu mam, kajkuž ſebi ſam wudžekam. To je wofud indianſkoho miſionara. To pač je kraſnje. My wěmy, zo Boh vſchitko widži, a hdž na tymle ſwěce wjele trabamy, zaplaćſi nam wón we druhim žiwjenju ze ſtokrdečnej zbožnoſežu. Piecž lět hizon, kotrež we lěſach njeznaćich kraiñow pschebywam, ſhm kaž wuſtorczęty hręſchnik. Wot džiwinh do džiwinh ſhm pucžował, z lěſa do lěſa, wot khowanki do druheje. Pschech ſhm we ſtrache, zo ſo we džiwičh rěſach teplju abo zo mje džiwiča zwěrina roztorha, z kotrež ſo cihl kraj hiba. Ženje njewěm, hacž pschichodny džen pod žanu tſechu pschińdu abo něſčto jědže doſtanu, zo bých ſwoje moč na wobſtańych pucžach zdžeržał. Ryczečz njezechcu wo wobčežnoſežach zhm, ſněha a deſchčza, kiz ſo dny dołho na mnje lijeſche, zo zmokných, halo bých w rěch ležak. Tole je cžemný wobraz mojoho žiwjenja we poſledničh tſoch lětach. Ščto móžach tehdom hewak cžinicz, džiſli ſo do božeje ſwjateje wole podacž a ſo ſamoho jeho ſpodobanju woprowacž? Mięz tym běch ſtajnje na ſmjerčz pschihotowanu a njeſchimach ſo zemje, kotrež je za mnje ze ſtyskom a cžerpjenjemi wobſyta. A tola běch zbožowný a ſpokojný. Druhdy běſche moja wutroba z radoſežu pschepjelnjena, a we tyčle wokamikach chył ſo ja hiſchče do hľubſchele puſcijny podacž a ſo wot kozdoho, býrnje mi najlubſchoho ſtworjenja dželicž, zo móhl ſamoho Boha widžecž, jeniczych na njeho myſlacz a ſo jomu woprowacž. — Tak piſa zbožowný miſionar.

H. D.

3. Žužich a Sakſkeje.

Z Budžchiną. Nowe piſchczęle naſčeje ſerbskeje chrkwe buchu nje-dawno piſchepodat a wot knjeza kantora Wolfa pruhowane. Hudžbu (muſiku) rozemjachym cžitarjam čhemh najprjedy wopisanjo tyčle piſchczęlow podacž. Wone maja we hłownym džele džewiecz hłosow: Principal 8' (wōſom ſtopow), Bordun 16', Gamba 8', Gedakt 8', Oktave 4', Quinte 3', Oktave 2', Kornet tſoji, Mixtur tſoji; we hornim džele je ſchěcz hłosow: Principal 4', Rohrlöte 8', Flöte 8', Gemshorn 4', Oktave 2', Nasat 3'; w delnim (pedalu) pač tſi: Violon 16', Subbaſ 16', Principalbaſ 8'. Tež maja piſchczęle dwaj podlaſkej čahaj: pedalne a manualne (rucižne) zjenocžadlo (Koppel). Tſi piſchiſprawne měchi zběhaja ſo z lochloſežu a teptar wobſluži je tež piſchi najmoćniſhim hracju. Wusubjenjo ī. pruhowaria je pač taſte: „Twarc piſchczęlow, ī. Kohl w Budžchinje, je dželo a material po wotryczęzenju (kontrakt) ſwěru wobſtarak. Ma-li ſo wo jenotliwych hłosach ryczečz, móže ſo prajicž, zo je Principal módeny a czerstwy; Bordun polny, Gamba hladka, woboja Flöta lubozna a tež te druhe hłosy piſchisprawne; bažh ſkutkuja po jenym a žromadnje wosebje mōcne. Zjenocženjo wſchelakich hłosow cžini na poſlucharja módeny zacjifřcz. Z

wosobitej wjesczoſczej ſkonczenje ſpomnju, zo fu tute ſchthriadiwachte wjetſche piſchezele k. Kohla jene z najbole poradzenych, a piſcheju, zo býchu ſtajne a doho k czesci Božej a k duchownomu pozběhnenju ſerbskej wosady ſlužile." Piſchispominam hiſcze, zo piſchezele z tyſcherſkim dželom 16,000 toler placza, a zo ſtaj k. wuczer Brauer a k. kantor Wolf zwolniwaj tute piſchezele hracj, hdyzkuſi býchu ſnadz wotpoſlani tajlich chrfciow, kiz chcedza nowe piſchezele twaricj, piſchischi, zo býchu ſo wo domiednoſcji k. Kohla hake piſchezeletwarjeria piſhepoſkazali.

Z Drežđan. Dotalny konsistorialny radziczel drežđanskeje diöceſy a dwórski kaplan k. Józef Schtěpanek bu za vikariatnouho radziczel a nowomieſczanski farar k. Anton Zeller za konsistorialnouho radziczel a pomjenowanu — Za kaplana w tuđomnym kralowſkim Josefinskim wuſtawje (za katolickie holczi) bu duchowny z kolumkeje diöceſy k. Potthoff powołany a poſtajeny. — Tuđomne towarzischiſkje zjenoczenſtvo (Gefellenverein), kiz k. duchowny Wahl wjeźde, chee w blijschim czasu piſchihodnu khęzu kupicj za ſwoje ſkhađowanjo. Nasch krajny wótc je 50 toler k tomu daril.

Z Drežđan. Piſched dwemaj njedzelomai piſchebywasche tudy ſakſki pólny kaplan k. Lange z Holſteina, zo by ſej nowe chrfciinske węch a drasty tudy wobstaral; piſhetož te, kiz běſche ſobu měl, ſpalichu ſo ſobu we hlowinej chrfci města Plön, z blyſkom trjehenej.

Z Budyschi na. W blijschim czasu wróćitaj ſo dwaj naschej krajowni-kaſi z Kölna do wótežiny, zo býſtaſi měſchiſku ſwjecziznu doſtaſoj. Staj to k. Kupki a k. Dienſt z Oſtriha (Wotrowca).

Naležnoſcie towarzſta.

Do poſtaſdnych naſchoho towarzſta ſu dale ſwoj lětny piſchinoſk (poč tolerja) zaplaćili: k. Jan Grubert z Radworja, Jurij Bjarsch z Boranec, kubler Miklawſch Bér z Kopſchina, kubler Jakub Schokta z Chróſcic, kubler Jurij Herrmann z Chróſcic, žiwnoſcer Miklawſch Pietaſch z Horj, khęzkar Miklawſch Bryl z Budworja, wuczer Boſcij Rowlak z Njebeſelec, tačankiſi vikar Jakub Herrmann w Budyschinje, kaplan Franc Niedel w Dupawje w Čejſkej, kaplan Hanbrij Duežman w Radworju, kubler Michał Libſch z Kamjeneje, žiwnoſcer Michał Haſcha z Ratarjec.

Zemrjetý ſobuſtaſ.

Hana Frenzelecz z Měrkowa, wumrje 11. junija.

Proſymy tych, kotſiž wo wotemrjeežu jenohu ſobiſtawa žhonja, zo býchu nam krótku poſyjeſz piſchipoſtali. Ned.

Katholicki Polak

Cyrkwiński czasopis,

wydawany weto towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschiu.

Cz. 9.

September.

1864.

Światy Wjacław, marträk.

(28. septembra.)

Łedźmi běsche slonco kschesčanskeje wery českemu krajej zažwěčkilo, schadzu tam tež plodh kschesčanstwa, a mjez nimi marträstwo. Ké prením marträjam cžějskoho luda sluscha swjath Wjacław. Joho džěd Borivoj, cžěski wójwoda, bu pschez słowjanskemu japoščtolow Chrylla a Methoda za kschesčanstwo dobytý a kschczeny. Tež jeho mandželska Ludmila dasche so kschczicž. To ita šo wokolo lěta 873. Jeju syn Wróćisław pschindže zahe ke knieženju a wzařebi pohanku Drahomiru za mandželsku. Won zawostaji po jažnej smjerci dweju synow starschego Wjacława a młodschego Bolesława. Won postaji Wjacława za swojoho nastupnika a pschepoda Ludmile naměstne kniežerstwo na čas Wjacławoweje młodoscje. Mjez tím zo pobožna Ludmila swojoho wnuka (synoweho syna) Wjacława ze słowom a pschikladom k pobožnosći a kschesčanskemu živjenju nawjedowasche, hajesche Drahomira we wutrobje syna Bolesława pohanske myšle a poczinki. Wownyne swjate prećowanjo njeběsche na Wjacławje zhubjene: won bu pschiklad wschěch dobrých kschesčanskich poczinkow a poczciwosćow. Wosebje zaſluži mjenowana bhez jeho cžiſtoſež, kotoruž je njezajnenu do rowa wžał, jeho ledžbosęž na zmýſla, jeho posězenjo a modlenjo. Mjez tím dasche Drahomira Ludmilu moricž (927) a storhny knieženjo na ſo. Tola jeje ſurowoſć a njelkmane živjenjo bu wina, zo ju wotehnachu a Wjacławowa we Praž za wójwodu wuwołachu. We léeze 928 nastupi Wjacław swoje knieženjo a starasche ſo wo rozſcherjenjo a wobkruczenjo kschesčanstwa. Won zakitowasche měſčnikow a zaſtara jich ze wſchěmi potrjebami. Joho po-

božnoscj a česczenjo wopora božje mſchi běſche tak wulke, zo won sam měſch-nitej na božej mīchi ſlužesche, haj zo woporne dorh (chléb a wino) ze swoimaj rukomaj pschihotowasche a pschinostchesche. Pobožny wóswoda njemějesche na tym doſč, hdyž modnjo Bohu ſlužesche: ně, won tež w noch ſlawasche a wophtowasche c̄rkwiſe a modlesche ſo tam pschi zamknjenych duriach dolhe čaſh kleczo, býrnje najwjetſcha zyma byla. Z luboſčju k Bohu towarschesche luboſčju k bližſchomu. Khudzi měſachu we nim pscheczel a pomocniſa. W noch jim čaſto na swoimaj ramjenjomaj drjewo noschesche. Na taſkim puežu joho ſlužownik pschewodzēſche a junu tón ze zymu tshepotasche. Wjacſlaw poruczi jomu, zo by do joho stopow ſtupał, a hlej, tele stopy wo hrjewachu ſlužownikej noz̄. Wote-mřetých khudzich pschewodzēſche k rowu awophtowasche jatych. Pschi tym pak njež-kombzi ſwoje kniežeske winowatosče; ale zarjadowasche krai ze sprawnoſčit a mudroſčju a ſpěchowasche zbožo a pobožnoſez ſwojeho luda.

Taſte křesčanske prćcowanjo wubudji jomu njeſcheczelow. Radyslaw, wjerch Kuržimski, pozběhn̄ ſo pschecžiwo njomu a zapuſčesche a wurubjescche kraj. Podarmo chyſche Wjacſlaw ſo z dobrým zjednac̄. Njeradž poda ſo na wójnu. Jeju wóſce ſtojefchtaj k bitwie hotowej napſcheczo ſebi. Ale Wjacſlaw njeſchesche krej ſwojich poddanow bjez nuzh pschelc̄. Tohodla žadaſche wot Radyslawa, zo chcetoj samej mjez ſobu wojowac̄ a dohćejet njech je z kniezom. Radyslaw běſche k tomu zwolný, dokež ſo na ſwoju ſylnosč a wojetſku wuſtojnoscj ſpuſchc̄esche. Wjacſlaw pak měſeſche nadžiju na božu pomoc. Vědzenjo měſeſche ſo zapocžec̄ a Radyslaw čerjesche ſo z nastajenej lebju napſcheczo Wjacſlawej. Tón ſo ze ſwjathym kſchijom woznamjeni a hlej, dwaj jandzelej ſtipiſchtaj k joho ſtronje. Radyslaw ſo ſtróži a padn̄ z konja na zemju. Nětko proſchesche hordy Radyslaw wo hnadu a Wjacſlaw zbehn̄ njeſcheczel, woda jomu a wostaſi jomu joho kubla.

Bórzhy po tutej bitwie wupiſa němſki khězor Dta I. ſejm do Wormſa. Tež Wjacſlaw měſeſche tam pschinc̄. Wſchitch wjerchojo tam běchu a zhydro-madžyna měſeſche ſo zapocžec̄; jeno Wjacſlaw tam hiſhče nieběſche. Tohodla ſwarjachu a wobzamkuhu, zo jomu pschi zaſtupjenju wjerchowſke pocžesczenjo zapowiedža. Wjacſlaw běſche mjez tym w c̄rkwi, a chyſche božu mſchi ſkyſhcej. Po božej mſchi khwataſche halle do zhrromadžiſn̄. Čedym běſche zaſtupil, ſtan̄ khězor khwataſch jomu napſcheczo joho powita a pschipokaza jomu město pódla ſebje. Won wibžesche mjenujch, kaf jomu dwaj jandzelej zloth kſchij po-dawataj. Khězor dowoli Wjacſlawej, zo ſmě ſebi ſakluzkuli hnadu wot njoho wuproſhcz. Wjacſlaw proſchesche wo powoſtanki ſwjathych a doſta ramjo ſwjatohho Wita a powoſtanki ſwjatohho Sygmunda, burgundſkohho krala. Khězor, kiz běſche cyle hinaſchu proſtiwu wocžakował, ſlubi jomu žadane wěch a pocžesczi joho z kralowſkim mjenom.

Wjacſlawowa staroſč běſche nětko, doſtathym ſwjathym powoſtankam zdob-nu a pschitoſči khowanku pschihotowac̄. Daſche tohodla k čeſezi ſwjatohho Wita rjanu c̄rkvi we Pražy natwaric̄. Do njeje daſche tež cželo ſwojeſe wotki, ſwjateje Ludmily, pschenjesc̄.

Taſte wobkrucjenjo kſchescjanſteje węrh běſche macjeri Drahomirje a bratrej Boleſławej poſtok a Wjacławowe ſwiate ſiwiene ſtaſny porok, a wobaj žadaſh-taj ſo wjeſcicž. Žadana pſchiležnoſć pſchinđe. Boleſławej běſche ſo ſhuk narodžil a k ſwiatoežnoſćjam bu Wjacław z rjanymi ſłowami pſcheproſcheny. Hacă runje hroženj strach ſanjesche (ahnte), chchſche ſo tola we božim ujenje na pucž podacž; tola ſo předp pſchez pokutu a najſwietzjiſchi ſakrament na pucž do węczenoſćje pſchihotowa. Pola Boleſława běſche wulka hoſćina a traſeſche do hlubokeje noč. Wjacław ſo ſtradzi ſdali, zo by ſo we cyrkvi modlit. Drahomira to pypnij a naſhezuwa ſwojoho ſhyna, zo by někto ſwój ſkutk dokonjal. Boleſław kchwataſche ze ſwojimi pomocnikami do chrlwje, napadnij ſwojoho bratra a zaruba joho z mječjom. Krej na ſczęt ſykaſche a Wjacław padnij k zemi, wot bratrowſkeſe ruki morjeny, 28. ſeptembra 938. Někto dosta Boleſław knieſtvo a koncowasche Wjacławowych pſcheczelow, morjeſche měſchnikow a pſchescjehasche kſchescjanow. Tak bu cjeſka zemja z marträiſtej krewju wopłodnijena, a z tuteje ſwiateje krewje khabdjeſche kſchescjanſtwo z rjeniſciej mklodnoſćju.

Pſchescjeharjow pak naděndje bože khostanjo a zahinhyu we zrudnej ſmjerſci. Tež Drahomira dosta zaſlužene khostanjo. Ta wjeſeſche ſo junu nimo ſchibjenych, na ſotruž běſche pſched dwěmaj lětomaj ſtarohho pobožnoho měſchnika wobwjeſyč dala. Kunje bu we bližej klapach Boži Syn zbehahn a ze zwoncžkom k modlenju wołane. Pohonč ſtoczi z woza, zo by ſo po kſchescjanſkim waschnju, flečzo pomodlit. Drahomira pak tamasche a klesche, ale flečzo ſo na nju wróci: zemja ſo wotewri a bjezbožna žonska ſo z wozom a konjemi do zemje zapadnij: jeno pohonč zwosta bjez ſchłodh. — Boleſław bu wot khežora Oty we wojniſe pſchewinjeny a ponizeny.

Swijatohho Wjacława pak cjeſeſche Boh pſchez wſchelake džiwy a znamjenja. Tiſi lěta po joho ſmjerſci bu joho cjeło do Prahi pſchewjezene a we cyrkvi ſwijatohho Wita poſhwane. Z bliža a z wołoných kraju pſchihabžowacu khoril joho rowej, zo býchu na joho zaſtupnu proſtowu ſtrowoſć zaſy dostaſi. Gjeſki lud cjeſcjuje joho jako krajnhoho patrona.

H. D.

Pſchenjeſenjo ſwijatych tſjoch kralow do Röina.

Pſched ſydom ſtami lět běſche na dnju po ſ. Mariji Mladlenje (23. julija) w měſce Kölne jara ſiwo a kaž pſchi lětuschi wulki jubilejſkim wopomnjeſča cjeſchyczachu ſo huſte čgrjodh ludzi k rěch Rajnej: pſchetož lóž (cžołm) z cjełami ſi. tſjoch kralow, kotrež archybiftop Rainald pſchinjeſe, dyrbjachu ſo pſchivjeſe. Kaž běchu cžile přeni wěriwi z pohanſtwa něhdž ze ranischoho kraja k wječorou pucžowali k žlobju noworodženoho zbežnika, tak džesche tež cžah jich koſci ſot ranja do nawjeczornoho kraja: pſchetož wone buchu najprjedy z dalokoho ranischoho kraja wot ſwiateje khežoroweje Heleny do Konſtantinopola pſchinjeſene: žadyn džiw,

zo je tale macz prěnjoho kſchęczanſkoho khęzora (Konstantina), kotrąž bę swjath kſchęz
zash namakata a žlobjo toho ſneje z krasnej chrkwi wobdala, tež koſcze prěnich wjer-
chowſkich modlerjow do hłownoho města prěnjoho khęzora, kij so k tomule džesču
modlesche, k wjeschomu pocęſćowanju pſchez wěriwych swjatočnje pſcheniesli.
Z Konstantinopela pſchindżechu swjate powostanki do Milana (němſki: Mailanda)
w Italſkej a buchu tam w chrkwi swjatoho Eustorgia, kij bę w 4. lětſtoku tam
archybiskop a te swjate powostanki dosta, z čęſcju zapołozene. Hischęze dotal je
tam kamjentny rowny twar widzecz, w kotrymž buchu tsi kaſcheje ze swojimi
swjathmi powostankami wokolo wosom stow lět khowane. Hischęze nětk blyſcęci
so tam złota hwęzda, ale sczehowarjo hwęzdy su wot toho časa po Bożej woli
puczowanjo hischęze dale k wjeczoru vlokonjeli hacz do Kölna. To pak ſlo
takle sta.

Město Milan w Horniej Italſkej bę so pſchecjiwo khęzorej Biedrichę
Czérwienobrodatomu z nowa zbhynhlo a won czechniſche na to w lěce 1164
ze swojim a wjèle wjertchow wójskom, bjez nim běchu tež wojacy kōlnskoſki archy-
biskopa, do Italſkeje, hęzej spieciwe město dobu a hacz na chrkwie zapuſcęi.
W staroſci wo swój poſkad swjathych powostankow běchu Milanscy cęka swjathych
tjoch kralow hizom předy z chrkwie s. Eustorgia do chrkwie s. Jurja pſche-
niesli a tam khowali. Wone buchu pak po dobycżu města namakane — po po-
wieszczi bę to jena woſobna knjeui pſcherabžila — a nětk dosta je archybiskop
Rainald, ſenčet němſkoho khęzorſtwia, halo najlēpschi džel wějnſkeje dobytwh a
halo džaf za podatw wójnſtu pomoc, zo by je do swojeje archybiskopskeje chrkwie
pſcheniesli. Hnydom poſla Rainald duchownym a měſcožanam w Kölne z města
Bercelli radoſciwych liſt, zo je wot khęzora cęka ſi. tjoch kralow, kaž tež swja-
teju marträjow Feliga a Mabora dostał, a proſchesche jich, zo býchu wſchitko k
pſchyczu thyle woſobnych darow we poſzucſci pſchihotowali. Město cžinjiesche
po pſcheczu swojego archybiskepa: a hdyz Rainald po pſchewinjenju wſchitkach za-
děwkom na dalokim pucz̄i potom na Rainje do Kölna dojedzie, bu won wot
wulfich cžejodow wjesele witany a ze swjatočnymi khęluschemi pſcheworžany.
Duchowni a wěſczenjo doujesczu swjate cęka do ſpomnjenje wulkeje chrkwie.

Město Kölne pſchibjerasche nětko na cžesczi a bohatſtwie. K tomu ſtutkowa-
chu woſebje mnoz̄y pobožni puczowanjo, kotsiz je wſchich róžkow zemje nětko w Kölne
ſo hromadžachu. Po swjathym rowje w Jeruzalemje, po rowomaj swjateju japo-
ſchitolom Pětra a Pawola w Rómje a po rowje swjatoho Jakuba w Kompoſtella (w
Schpaniſkej) běſche nětk Kölne tež město, kij wjèle wěriwych na ſo czechniſche a hizom
pſchez ſto lět běchu pucze do Kölna pobožnym puczowanjam znate, hacz k tamnym
ſchtyrjom hnadmym městam po pſchenjenjenju „swjatohu domu“ Loreto (w Italſkej)
ſo pſchitowatschi. W Kölne pak nastachu nowe rynki khęzow a bory po pſche-
njenjenju swjathych cželow bu tež dla jich zakitanja město z nětczisckimi wulkimi
murjemi wobdate. Ahi ſto lět ſo njemiu, zo bu nad koſczemí swjathych tjoch
kralow wulkoſta gothicſka chrkwi twarjena, kij je nětk k 700 lětnomu jubileju w
zniutkownym dotwarjena hacz na węzi (tormaj). Z džiwanijom na swjate powo-
ſtanki spožci hizom w 13. lětſtoku bamž Innocene IV. pobožnym puczowanjam,

kiž je na dženii ss. tijoch kralow wopýtaja, džel na hnadných pokladach swjateje cyrkwe abo wotpusk časnych schtrafow a wobswědcę sobu, zo je so pschi cžělach ss. tijoch kralow wjèle džiwow stalo; tónsamh bamž napominasche 1248 wschěch wěritych, zo býchu k twarjenju nowoho doma k cžesci Boha a swjathych tijoch kralow schçedriwie darh dawali. Jan XXII. wopomina w jenym liscze teho runja cžesci tejele cyrkwe a bamž Bonifac IX. spožegi 1384 Portiunkula-wotpusk ihm, kiž býchu na swjedženii ss. tijoch kralow abo na dženii jich pschinenjsena tule cyrkę z hódnym pschihotowanjom k swjathymaj sakramentomaj pobožnje wopýtali. Bamžowa lisczina spomina zjawanje, zo běchu swjate powostanki tehdom jara cžescjene a zo mnohoscž ludži ze wschěch rôžkov swěta tam pschicupczuje.

Tola předy hač nowa cyrkę ze swojimi wulkotnymi wjelbami (pinancami) halo hobrovski kaschcz swjate cžela wobdawasche, bě Rajnalbowy potomnik arcybiskop Filip pschinh kaschcz, snadž najrjeñši na cykym swěcze, zhotowicz dal. Po powiesczech tehdomniſchchoho cžasa napjeli slodka wón cyklu cyrkę, hdvž buchu swjate cžela do nowoho kaschcza pschepožene a tak wobnowi so džiw, kotryž je Boh tak cžasto pschi swjathych powostankach cžinicž chyl a ketrž tehdom pschitomnych na to kadižidlo (wóruh) dopomijesche, kiž bu wot swjathych kralow Jezus-džecjatku do Bethlehema pschinenjsene.

K cžesci swojich nowych zakitarjow a k znamienju swojeje wjesłoscje nad dostathym pokladom pschija město Kölne bórži tsi króny do swojeje khorhowje, a hdvž poždjiſího města kaž swjibh wosebité wopony dostachu, wuzwoli sej Kölne dwajdželný schlit, spody běly a horjeka cžerwienyh z tijomi złothymi krónami w cžerwienym polu. Toho runja wobzamkný město na spocžatku 16. lěstotka, zo maja kózde lěto na dženii psched ss. tijomi kralemi byla měschčjanska rada a 44 wotposlani měschčjenjo ze wschemi zaſtojnifikami z radueje khěje w swjatočnym ržahu do cyrkwe so podacj, a hdvž su tam pola ss. tijoch kralow woprowali a so modlili, do khapalki na radnej khěji so wróćicž na swjatočnu Božu mšchu a prěbowanjo.

Kaž měschčjansch pschedstejerjo tak mějachu tež němcsch khězorojo a družh třeſčjansch wjehowje za pobožnu pschisluschnoscž, týmle prěním třeſčjanskim kralam w kólnskej cyrkwi poczeiczenjo wopokazacj a tak wobswědcicž, zo chedža swoj sceptar (najwyschšchu krajnu móc) sami halo podbani krala wschitlich kralow wjescz. Tak modlachu so k ss. kralam (t. r. proshachu jich wo zastupnu pröftwu) khězorojo Ota IV., Filip, Hendrich VII., Ruprecht, Sigmund, Vjedrich III., Maximilian I., Karl V. a Ferdinand I.

Tež cuzy wjehowje běchu horliwi w cžescjenju ss. kralow. Psched nimi slezachu jendželski kral Eduard (1327) a kral Chýperski (1343); jedny dansi kral dari pschi swojim wopýtanju tudy tsi złote króny, wójwoda Hendrich Brabantksi założi tam pobožnu fundaciju. Sem puczowasche prýne Portugalski (1426) a wjèle němcskich wjehow.

Tež w ludje džesche powiesc wo swjathych tijoch kralach w Kólnje pschedy dale. Tak pschikhadgesche n. psch. hač do lěta 1776 kózde sydom lět wulki procession z valoleje Wuherskeje, druhdy 5000 ludži sylnh, zo by tute swjate po-

wosianki poczęsczil a potom też k drugim swiatym powostankam w Aachenje pu-
cjoval. W eżasach wulseje zhromadneje nuzj k psch. po wulkim moru w lécze
1428 běchu processiony wjetſche, ale też w kóždym drugim czasu kwasche hwezda
nad rowom swiatych kralow blízkiem a dalskim.

Tak běsche to pschez lětstotki. Nicjto njemyslesche, zo dyrbjeli swieczi kra-
lowje hiszczé junu na drohu so podacj; tola w czasu francowskoho nadpada a
dobycza dyrbjesche so to stacj. Djen 30. septembra 1794 bu kaschcz ze swiatymi
kralemi do kloschtra Wedinghaufena pola Arnsberga dowjezeny, zo bychu powo-
stanki psched wonjeczeszczenniom a kaschcz psched wurubjenjom Francowzom zakho-
wany był. Hdyž buchu zas měrnische czasy, žedzescze město Kölñ zaszy za czelami
swojich ss. zakitarjow. Prisitia w tutej naležnosczi bu wot krajnoho hrabje
Hessendarmstadtiskoho, kiz bě z krajow kólnskoho arcybiskopstwa wójwodstwo dō-
stat, pschizwolena a tak buchu 10. decembra 1803 swiate powostanki tehdomni-
schomu kólnskomu hłownomu fararzej Marxej a dwemaj polnomocnikomaj wot
kólnskoho kapitloweho polnomocnika w Arnsbergu pschepodate, hdyž buchu zggle
hako niezranjene wobswědczene a darmstadtisch komissarjo so pschepokazach, zo
w kaschczu wysche ss. czelow žane złoto a drohe kamienje sfhowane njeſju. Z
jednorym drzewianym kaschczom — ton drohotny njebu tehdom hiszczé sobu
daty — podachu so kólnsych wotpłstani 10. decembra czisze na dompuč a pschi-
jedzeczu 14. do Deutza (Kölnej z napschecza), hdyž buchu reliquije w domjacej
khapale tamuſzchoho abta nakhwilne postajene.

Djen 4. januara 1804 buchu reliquije wot fararja Marca a někotrych
drughich duchownych w dwemaj wozomaj pschivjezene a pschindzeczu sfonczenje po
czolmje na kólnski broh. Pomiezni strażnicy (Kölñ bě tehdom na francowskej
rajskej injezj) postrowicju je z wutselenjom a dzěchu z matym czahom do chrkwej.
Kólnsych měschczienjo njesmědzachu pak hiszczé z processionom wuczahnycz—to
dowolichu Francowzoo halle schyri měsach pozdžischo — a dyrbjach so z tym
spkojicz, zo smědzachu sczahuhwski klobuk na hasach stacj. W chrkwi samej pak
niedasche so lud wjach zdžerzecz; měschczienjo wotdobychu policajam schryki wot
zwonow a tak buchu swieczi kralowje k najmierischomu z krasnymi zwonami po-
witani. Něk bu z czerwonej płachtu wodzeth kaschcz do wulseje khapale donjesených.

Swiatoczne zapoloženjo w předadwshei khapale sta so potom na swjedzien
ss. tjszych kralow, schtož pak bě tehdom dzělawy djen. Procession njesmědzesche
po tehdomnym zakonju chrkj wopuschczicz, bu pak z nutsla jara swjatoczne
dzjerzany. Djen 12. januara bu kaschcz hiszczé junu pschez komissarom wotewrje-
ny; běchu tam w jenym wotdželenju hlowy ss. tjszych kralow, w drugim zbytkne
sich koseze a w tseczim koseze ss. martrarjow Felixa, Mabora a Hrjehorja Spolet-
skoho a to wot kóždoho tħchle swiatych wosebje do jidh zawaſene. Hlowy ss. kralow
buchu něk won wzate a do injeſchoho kaschcza z leſhcojthm (gitterartig) wote-
wrenjom zapoložene, zo bychu wot pobožnych czesczjerjow so widzecz mohle; potom
buschtaj wobaj kaschczej w pschitomnosći wjele swědkow zaczinjenaj a zazhyglowanaj.
Tbole zbožownych podawl bu cyly tħdjeni z Božimi službami swieczených.

Drohotny reliquijowy kaschcz, kiz bě wot 12. lětstotka koseze swiatych we

sebi khował, bu hakle pozdjischo, a to rozmianah, pschez, Frankfurt wrózeny. Wot wustojnych ludzi zas wuporiedzanh a pschez darniwoscż Kólnjanow hischcze z drohimi kamjenjemi wobohaczeny, bu won 8. januara 1807 z nowa poswjeczeny, a swjate reliquije zash do njoho położene; njedzeli w oktawje ss. tsoch kralow (10. jan.) wuhladachu wériwi hukuboko hnuczi zash preni krócz swjate hlowy pschez złotu lëshycu (Gitter) staroho kaschcza.

Wot toho czasa wotpoczaja nětk w drohotnym kaschczu swjate hlowy a stawh, kotrež su so něhdh klonile psched Jezusom we žlobju. W czasu, hdh khézor Augustus swetej poruczeńsche, běchu swieczi tsjo kralowie jenož snadni wjerchojo; ale biez tym zo su mjena romskich khézorow jenož wuczenym znate, je so powiesz wo ss. tsoch kralach ze swětlem evangelia na najdalische koncy zemje pschecziszczała, a dječzo khudoho kscheszanskoho Indiana, kiz z romskich stawiznow jenož Ponciusa Pilatusa znaje, nauukne pschi žlobju Jezus= dječzatka ss. tsoch kralow lubowacj a czescicj. Hdze leža nětk czela Augusta, Tiberia a Nerona? Nictho je njeznaje a hakle pozatna horjestacija je wotkryje; ale nad czělami tychle mudrych a swiatych kralow pina so rowny wopomnik, kaisiz sej żadh swětny kniezer njeje natwaril. Woni njeisu tule krasnoscz pytali, ale wjese wjac su so w poniznosczi psched tym khudym dječzom w Bethlehemie klonjeli. Woni su Boha lubowali a jomu we njelhablaciej wérje a z dječiszkej posłuschnosczu sluzili, to je chla potajnoscj ich trajaceje a blyschczeje stawy a wulka wuczba za nas wschitkich, kotsiz manu ze ss. tsojomi kralemi jenaku wérui a kotsiz jenaku woporniu lnboscz mēcz dyrbimy.

3 Lujicy a Sakskeje.

Z Budyschin a. Kaž slyschimy, njebě lētuschi serbski procession na „Portiunkula“ do Numburga wulsi, dokelž běchu runje žně. Khrosczanske wotdzelenjo slyschesche njedzeli (31. juliia) w Glanknowe Božu mschu a ranische předowanjo. Budyske wotdzelenjo, pschi kothymž su ludžo z tudomneje, radworskeje, ralbiczanskeje a tulowskeje wosady, běsche na dopoldnisich kemischach w Scherachwje. W němiskim Scherachwje bě k. farar Žur Serbam wosebitu luboscz wopokazal. Hdž won mjenujich předowasche po słowach s. sczenja: „Won je wschitko derje sczinit,“ pschiidže won na to, kaf je Boh dak wjese ryczow nastacz a kaf je wschě ludý wschelakich ryczow powołat do swojeje cyrkwe; dale spomni, zo su biez poslucharjemi tež Serbo, kothycz rycz je tež joho macjerna, a zo ghe tohodla k nim serbsch portyczecj. Nětk powita k. farar Serbow z rjanymi serbskimi słowami sředz němiskoho předowanja a pscheczne jim Boże żohnowanjo k skutej Bożeje czescje dla wotmyslenomu. Na to pokraczowasche a skoneči swoje předowanjo zash němksi. Dokelž je pschihodne, zo procession na puczu Božu mschu slysch (a njedzeli a swiaty džen nic jenož pschihodne, ale pschikazane,

je-li něhdže mōžno), dha njech tola budyski procession ujehodži pschez Neusalz, ale pschez Scherachow, hdyž je tón pucj jenož malko dléščil! W Rumburzu bě wšcho tež lětsa po zwuczenym rlede. Hako serbski spowiednik a prědar bě tam k. kaplan J. Nowak z Chróscic. — Dale slýščimy, zo je lětsa na s. Marije donjebieswacza wjetšchi serbski procession hacj herak we Wölmisdorfje (abo Winsdorfje, kaž lud praji) pobyl.

Z Budyschi na. W poslednim čjisse Pölla je njeľubý cjschęcęski zmylk (lolesko wjac!) wostal. Piszczele serbskeje cyrkwe placza, kaž so to samo rozhmi, 1600 toleri.

Z klóštra Marineje Hwězdę. Djen 11. auguſta swiecęſehe wo klóſtřy jara zaſlužných kniez probſt Dr. Jan Chryſtoſtom Eifelt ſwoj 25-létny duchownſki jubilej. Na pschedwycor ſwiedzenja běſche ſwiedzenſte zbožopſchecze w tamniſkim wuſtawje za holečki a na to wokoło 9. hodžiných wulki wohenjoſtroj (Feuerwerk). Na ſwiedzeniſkim dnju mějſeche k. jubilar w rjenje wudebjenei cyrkwi Božu mſchu a „Te Deum“. Wjele zbožopſcheczow bu potom pschinjeſených a pschipoſtaných, bjez druhim jedyn lacjanſki a jedyn němſki pschiprěw. Po wobjedze, pschi lotrhmj bě wjele hoſči, bě w kniežnajacej zahrodje hudžba; tam ſtejaci lětnju khěžu běču klóſtřyſke kniežny tež jara krasnje wudebile. Njech Voh wſchitke dobre pschecža dopjelni, kij buchn k. jubilarej na tym dnju pschi- njeſene!

Z Budyschi na. Wyſokodostojný kniez kanonik kantor naſchoho tachantſta Žoſef Hoffmann běſche hako wyschyski ſchulſki inspektor wot 22. -- 30. auguſta na visitacii w serbskim džele budyskeje diöceſy.

Cyrkwiſke nowinki a powjescze.

Pruska. Jedyn z hlownych wjedzicjerjow pruskich pietistow (ſchtož ſu wotschęzki w lutherskim a kalvinskim věrywuznacju, kij so woſebje zhromadžuju k. ſwojim pobožnoſćiom), konfiterialny radzicjer Schlezynſkeje z imenom Wachler je ſo w ſwojim wobydlenju, ſo předy derje zamknyschi ujedzeli 17. juliia we Wrótklawje wobjesyl. Wachler bě założer towarzſta protestantskich diakoniskow (trochu podobnych naſchim mikoszowym ſotram). Won bě jedyn z najwjetſich njeſcheczelow katholskeje cyrkwe w Schlezynſkej, lotrhy ſej zwěti na wſchitke mózne waschnjo ſchlezynſkim katholikam kſtituđu cjinicj.

Ratufa. Z Lublanu piſaja, zo tamniſche ſlowinske towarzſto ſwiatoho Mohora (Hermagor) na ſobuſtawach we ſlowinskim ludže jara pschibjera a zo móže tak pscheco wjac wujitných knihow wudacj. Něko je 174 doživjeniſkich ſobuſtawow a 1205, kij lětny pschinoscík placza. Wſchich dohadow bě w zaždzenym lěcje 2438, wſchich wudawow pak 2170 ſchěnałow. — W Karlowicach bu 4. augusta nowy archbiſkop abo patriarch za njezjenoczených grichiftich Serbow, kij je ich hlowa, wuzwoleny. Rumunojo, kij předy ſobu pod serbski patriarchat ſlu-

schachu, njezwizwolachu sobu, dokelž chcedža wosebitoho archybiskopa měč, kij jich rycz ryczi a w chrkwinisch a schulsich naležnosćach bôle na jich boku steji. — Japoščtołski pôstanc (nuncius) we Winje k. Falcinelli je w juliju Morawsku wopýtał a we Włocomucu swjedzen ff. Chrilla a Methoda sobu swjecził. — We Winje je so towarzstwo Efscezjanisch macjerjow założilo halo halza parizskoho bratstwa, kij chce žiwjenjo swojbow w katholickim duchu wobnowicj.

Z W i n a. Hłowna zhromadzizna protestantow je po 33 posiedzeniach skłonczena. Jeje wuczinjenja a wobzanknjenja budža ministerstwu a khežorej psched-polożene. Bjez druhim je schtož do pomérów k nashei chrkwi szczechowace prostwih zestajala. Zhromadzizna je pschecziwo mjenej akatholik (t. r. njekatholik), kaž jich do-tal wyschnoscj mjenuje; prosh, zo bych su nihdzie zadżewki nječzinitke pschecziwo tworjenju nowych protestantskich wosadow (katholick tež njeśmiedža bjez zadżew-kow to czinicj pod protestantskej wyschnoscju!); dale, zo by wyschnoscj protestant-ske swjate dny dżerzejcz kažala, hdyż je katholikow mjenshina; protestuje psche-cziwo měšchenju so nižszeje wyschnoscje politiskeje do schulow a wosadow; tež pschecziwo zakazni, po kotrejž katholick staršci njeśmiedža swoje džeczi do protestantskich schulow skacz; chce džel bracj na zakładze normalnych schulow (a tola je tuton pjenieżny zakład z najwyjestscha stworjeny z kłoschtyrskich klubow wot khežora Józefa II. zbehnenych!); prosh wo pschipuszczenjo protestantskich wuczerjow na katholickie ghyminasije a realne schule (druhbje katholick wuczerjo tež pschistup ni-maja do podobnych protestantskich); žada pschizantnjenjo protestantskeje wysch-scheje wuczerjenje k universecje we Winje (po wustawkach krajnych universitow w drugich krajac nje-pschipuszcza ani senoho katholickiego professora!); dale za-jmupjenjo protestantskeje cyrkwie na sejmje a w měschčjaniskej radze (druhbje zaś katholicka cyrkej halo taifa njeje zastupjena!). Khežorski zakon wot 8. meje 1860 dawa hizom swobodu protestantskim wêrywuznaczam, haj tajke prawa, kajkež wone w żanym druhim katholickim kraju nimaja. Wot toho časa je knejezertwo z kóždym létom wjac jim wudżelilo, haj wjac w prawiznom dalo hacž katholiko-jo tam fami maja. Duž nětko pscheco wjac žadaja. Polaže so, kaf daloko khe-žor pschizwoli.

Pôlska. Nowy wukaz khežora zbehha patronat wulkokublerjow nad katholickimi a grichiszkogenoczenymi cyrkwiemi. Pschi katholickich pschitwje patronat na wosadu samu, pschi grichiszkogenoczenych pak na wubjerk, kij hewak jich wèc wjedze. Z tym su klublerjo (Polsach) wschón podjel pschi wuzwolenju fararjow we wosadach chle zhubili. — Hiszczęc pschecj czitam wó wschelakich zajeczach a wusudzeniach. Tak buschtaj farat Bogucki z Konina a pschedstejer Bernardinow do jastwa wotwiedzenaj, dokelž běschtaž zwonicz dałoj, hdyž bu kapucin Maza Terejewa, předy pôlny kaplan pola Polakow, wobjescheny. Tež pschedstejer kłoschtra w Łagđe bu krótko potom wobjescheny, dokelž bě spomnjenoho duchow-noho Maza w kłoschtrje sfhował. — Dla pscheczhanjom katholickie cyrkwie w Pôlskej a Ruskej je pječja khežor list wot hamža doftak.

Fran c o w s k a. W Parizu je towarzstwo wjelewuczenych duchownych, kotsiž chcedža wosebje za zjenoczenjo grichiskeje cyrkwie z katholickej skutkowacj.

Bjez nini su najbole vjelani Iusjojo Gagarin, Martinow a Valabin. Gagarin, po narodze wjeh a netko minich, je psched nescato letami knihu wudal we francowskej ryczi z napisom: Budje Rusowska katolska? Martinow je tuton spis do ruskoho pschedogil pod imenom: „O smirjenii russkoj cerkvi z rimsoj.“ Dale je wudal znamjenith spis „Apologia“ (z let 1628—29) a listy Melecia Smotrickoho, kiz hako rusynski archbiskop i naschej cerkwi pshestupi. W loni je skonecne wažny jubilejski spis Martinova wuschok: Annus ecclesiasticus slavicus (Cyrkwiniske leto slowianske). Knihowna towarzstwa njeje imeno swjateju japoštakow slowianskeju Cyrilla a Methoda.

Italska. Po časopisu „Civilta cattolica“ wunoscha licjba kloschtrow wot italskoho kniežerstwa zděhniennych, po wupozazanju ich wobsežerjow, 398. — Něhdusiči kapucin Józef Fiorito, z Neapola pschipuczowawscy, pshestupi we Florencu i protestantswu a wuczesce młodoscj w salu, wot kniežerstwa jomu pschipozazanym. Džen 29. julija skonecji tónle wotpadnik swoje živjenjo z tym, zo so samowolnje z wokna na hasu cijisnhy. Tónle podawł sczini jara wulkj zacjisczej na eyle město, kotoruž wustupjeny minich wjele pohorska dawasche. — Bislop z Foggia, hacj runje z jaſtwa pschyzeny, njeje so do swojeje diöcesy wrócił, ale je do Milana poslany, hdež dýrbi pschebywacj hako interuirowanych (zaposkazanych). — Farar pschi cerkwi swjatoho Józefa i Mancinelli w Neapolu bu do Brescia wuhnath za to, zo nochysche jenoho wustorzenoho (ekonomunkata) hako kmotra pschipuszczej. — Archbiskop Salvini w Camerino w Marchach, przedh tamżej skusachach, dosta poruczoſcę, zo dýrbi psched tamnische sudniſtwo pschińcę, dokelž je pječza i njeposkusnoſezi pschećzivo kralowskej wyschnoſezi napominal w swojich rozpoznanjach za duchownych. Archbiskop protestirowasche, dokelž sudniſtwo po cyrkwiniskim zakonju i tonu prawo nima. Krótko potom pschindže žandarm do archbiskopskoho hrodu a pokazawscy poruczoſcę arretirowasche archbiskopa. Hisheje jemu protestirowasche czesczeny kniez w pschitomnoſezi swěd-kow pschećzivo taſtomu namiocowanju a potom vjeſche do jaſtwa. Powjesz wo tymle zajecju zrudzi čte město. W chlej diöcesy buchu zjawne modlitwy pschipozane za wuswobodzenjo archbiskopa. Tež bu wot wjac thacow (tawzintow) ludzi adressa na krala podpisana z próſtwu wo wuswobodzenjo lubowanego archbiskopa. W komorje za poslancow w Turinje bu nowy zakon wot ministra psched położeny a z 191 klosami pschećzivo 45 pschijat, po ktorymž wot netka młodzencojo, kiz na duchownstwo schtuduja, njedhrbjia wjac wot wojerstwa swobodni byc. Jenož schtvrto rycznych zwěrichu sei pschećzivo namjetej a i lepschomu cyrkwie ryczecj. — Z Loretto, hdež wulke kubla cyrkwie „swjatoho domu“ netk pod kralowskimi zaſtojuiskami steja, pisaja, zo je kassa pscheco prózna a zo dýrby pschi cerkwi postajeni duchowni měsach dolho na swoju matu zdu cjakacj. Tež najeñkojo njeisu z netczisnym kniežstwom spojojom. Podarmo pročuje so kniežerstwo cyrkwinie kublo pschedawacj; lud je koždomu ze smjerežu hrozyl, kiz chył je kopicz. Duchowni su jara khudzi, ale wot luda ejesczeni.

Jendželska. Wosrijedz Londona je Jurij Bowyer, rycer rjadu s. Jana w Jeruzalemje a sobustaw jendželskoho parlamenta (sejma) za swoje pjenjež

wulki schpital natwarili a jón kichesczanskej lubosczi pschepodał. Tsi wulke jslwy dawaja bydło 40 khorym a wulka zahroda poscieża wolschewjenjo a posylnjenjo wotkhorjowachm; tež njeuhójni maja pschistup. Tak pokazuje tónle wosobny kniez, zo je prawy katolik, nic jenož po mienje, hdž so wosebje stara wo njezhóine na czele, zo by so tola jich njesmierznej duschi pomhalo.

Amerika. W juliu pschitidże do republiki Haiti nowy archibiskop L. Testard du Cosquer. Tónle hiszceje młody kniez bu z wulkej radosczi witanu wot ludu, kij bě so zhromadzil, zo by swojego dolho wocząkowanego pastyrja wohladal. Pschi durjach hłowneje cyrkwoje wot fararja postroweny dżerzesche Božu wschu, stupi na trón a powita z hnijaczymi słowami swojich dworzeńych. A wjeczoru poba so ze wschitkimi duchownymi k präsidentej republiki Geffrardej, zo by poczęsczenjo wuprajit a cęsne znamjo abo rząd pschepodał, kotraž bě hamž pschipóskal — Diöcesa Cleveland w stacze Ohio ameriskeje unije stajnje pschibjera. Psched pjezimi létami mješesche 15 cyrkwoj a wokoło 20 duchownych, někto pak hizom na 120 cyrkwoj a nimale 80 duchownych. Nětežjski horliwy biskop L. Rapp je seminar za schulerjow, w kotrymž ma 50 — 60 hólczatow niższe schule pscheric. Total buchu duchowni pszech z Francowskej, Jęskiej a Němskej sem slani; ale z tychle krajow so něk missionariojo bôle do Chinesiskej, Japanskej pobawaja; duž dyrbi so Amerika někto sama swérnisco wo wuschtudowanjo duchownych biez swojimi krajownikami staracj.

Japanska. Po listach missionarow je naszej swiatej wérje tam rjana nadzija zeskadzała. W krajinie Nangasaki, kotraž je z krewju tejk martrarjow napojena, wopruje so po 200-létnej pschestawcy Bohu zasły najwjetshi wopor nowoho zakonu. Japanske knjazertwo je městniczco za nowu katolicku cyrkwi runje napszeczo tej hórej postało, na kotrejz buchu martrarjo kschizowani, 1862 za swjatych wuprajeni. Tam so zhromadzują katolikowje, a byrnje jich hiszceje wjesele njebylo nadzijcia so tolo, zo budźa so bórzy rozmnożecz a zo katolickich missionarjow zasły znamjo s. kschiza po chlej Japanskej rozentaja.

Palaśtina (Slubieny kraj). Biez tamnišchimi Armenjanami je jich wjele k naszej cyrkwi pschestupilo. Katholisch Armenienjo su w Jérusalemje leżomnosć kipili, za býchu tam cyrkwi natwarili, a towarzystwo k swjatomu rowej je jim 600 toleri dalo a hiszceje na pschichodne tsiléta po 800 'tol. pschislibito. Spomnijene towarzystwo zhromadzi najwjaczych pjeniez w biskopstwomaj Köln a Trier; tež w Paderbornje za nje wopruja. W loni mješesche wone 10,000 tol. dokhodow.

(Najwjetsha cyrkwinisk a wěža) je, kaj je znate, pschi cyrkwi swjatoho Schcjepana we Winje. Wondanjo su nowy kamieńtyn wjerisch město dotalnogo železnego dotwarili a nowy mjeđzany kschiz z worjelom (hodlerjom) pschicinili. Kschiz z worjelom je 4 lochce wysoka a 3 lochce scheroki a waži 336 puntow. Tónle mjeđzany pschidawł je ze 530 kruchow schrubowany. A požłoczenju trjebasche so 427 dukatow (czterwienych złothych). Wudawki wiczinia nimale 8000 schesnakow. Z nowym wjerischkom je wěža 430 stopow wysoka, a tak najwyschsa w Rakuskej a w Němskej; we Francowskej je strasburgska 6 stopow wyschsa.

(Morwych pohriebacz!) Tónle cíelnu skutk kschescjanskeje milosrdeje dopjesnijeja nowe towarzstwa w někotrych wulcich městach na wosebite waschnjo pod mjenom towarzstwa s. Józefa z Arimathäa. Wone dawaja cíelka khudych a wopusczenych, kotsiž we schpitalach a jaſtwach wumru, z pjeniezami towarzstwa czeſtne pohriebacz. Tak bu w juniju we Winje 205 tajich cíelom pohriebanych a za to 458 schesnakow wudatych. Tež w Prazy tajke towarzstwo skutkuje.

(Morski zwonczek.) Hdyžkuli w Jeruzalemje mór wudri, wunidež z tamniſchoho franciskanskoſho klöſchtra ſwiatomu rowej jedyn duchowny z rjada, hdyž je ſo předh na ſmiercz pſchihotował. Wón khwata do města, zo by wſdikum z morowej khoroczu napadnenym ludzom bjez rozdjela wérhwuznacza jím trébnu cíelnu a duchownu pomoc pſchinjeſl. Kaž doſho mór traje, njewróci ſo tónle bratr do klöſchtra. Zo pak bychu druzh bratſja wjedzeli, hacž je hiſhcze žiwý, zwoni wón kóždy džen we poſtajenym času za zwonczek pſched khóſchtrum wiſach. Kaž doſho je tutón ſlyſhczeſl, je to znamjo, zo wupofſtany hiſhcze njeje na mór wumrjeſl. Hdyž zwonczek womjelsknie, wjedža bratſja w klöſchtrje, zo je wón haſko wopor kſhescjanskeje luboſcje wumrjeſl, a druhı bratr khwata, zo by joho město wupjelnit.

(Boh kho ſta pſch est upni fo w ſchwörteje lažniel!) Na ſpočatku zaſdzenenoſho měſaca ſta ſo w Winje ſczechowach ſpodjiwych podawſl, kotrež ſu nowinu „Baterland“ wozjewile. Wěſta wudowa napominasche ſwoju džonku dla jeje znajomſtwa. Na tele napominanjo rozzlobi ſo džonka tak jara, zo na ſwoju staru macz ruku zloži. Hiſhcze druhı króž zbhénhy ſwoju ruku, zo by macz dyrila; ale w tym wokominkenju padže, a jeje ruka nahle wokromi.

Naležnoſcje towarzſtwa.

Do poſtaſnicy towarzſtwa ſu dale ſwój ſčetny pſchinioſch ſaplacjili ll.: kublet Miklawſch Jawor z Mikloſic, kubleſki ſyn Miklawſch Matej z Nowofſlic, wuczeř Jan Žur ze Zdjerje, žiwnoſeř Michał Wieczor z Brjemjenja, wuczeř Hawſchtyn Hauffa z Rožanta, kaplan Scholta w Kulowje, kublet N. N. w. N., Miklawſch Kubicza z Khasowa.

Pſchichodny měſac buđe hłowna zhromadzizna naſhoho towarzſtwa, kotrejž džen džensa hiſhcze wozjewicž njenomžem: duž pſcheproſym ſobuſtawu pſchez Serbſke Nowiny.

Wubjerſl.

Zemrjete ſobuſta w y.

1. Michał Král, kublet w Rožencze, wumrje 9. junija 1863, ſwojeſte staroby 33 lét. — 2. Miklawſch Jurk, pom. Pjetruſha, kublet a khěbětař w Rožencze, wumrje 22. junija 1863, ſwojeſte staroby 66 lét 10 měſacow a 2 dnaj. — 3. Madlena Kronfowa, rodž. Smolić, kubleſka z Nowofſlic, wumrje 18. decembra 1863, ſwojeſte staroby 34 lét. — 4. Michał Brusk, žiwnoſeř a a gmejnſki předſtejet w Schunowje, wumrje 7. januara 1864, ſwojeſte staroby 51 lét. Boh daj jim wěžny wotpočink!

Katholicki Molo Cyrkwiński czasopis.

wydawany weto towarstwa S. Cyrilla a Metheda w Budyschinie.

Cz. 10.

Oktoper.

1864.

Swjata Theresia, knjezna.

(15 oktobra.)

W lécje 1516 narodzi so w Abile w Schpansej wosobnymaj a boha-bojaźnymaj starschimaj dżowczicza, kotruž hako swjatu Theresiu čęsczimy. Jeje man, Don Sanchez de Cepeda, lubowasche wosobje čítanjo dobrych knihow. Małej Theresii zaszczezpi so zahe lubożež k pobożności a nabożnym kniham. Schęsz lét stara čjitasche ze swojim bratrom žiwenja Swjatych a stawizny marträjow. Pszech to napielni so jeje wutroba ze żadoseżu za węcznym žiwenjem a wona chęsche swoje žiwenjo hako marträka Bohu woprowacż. Skradzū čęsku to hodla z wótcowskoho domu, zo by do Afriti so pschewjezła a tam swoju frej za Jezusa pschelaka. Zały domoj dowiedziona prćowasche so, żadane marträstwo z jakmožnu a druhiemi dobrymi skutkami Bohu narunacż. Pszechy pak ze spłzami wobżarowasche, zo je jej najlěpschi dżel wutorhjeniy. Jeje macjer zahe wumrie. Theresia proschesche najzbožnišchu knjeznu Mariju, zo chyła so wona hako jejna macjer wopokazowacż. Tale prostwa bu wuſlychana, a Theresia měszech stajnie zakit bożeje macjerje.

Po macjernej smierci pocza injez Bohom a swětom khablowacż, a pocza hordę swētne dżeczo bjeż. Zahe dość pytny nan hrožach strach a pôsta ju 1529 do knjezniſkoho kloschtra na dalsche kubłowanjo. Poldra lěta tam pschewywasche, ale cęzka khorosež wróciž ju do nanowoho domu. Po wotkhorjenju pschiniżje k nanowomu bratrej na wophtanjo. We rozrheżowanjach z tutym pobożnym kschesčianom spózna wona kniczonosęž a hinitosęž swęta jaſniſcho. Tsi měsach dolho rozmislesche pſchi ſebi, hacž njeby za jeje duschn naſlěpsche bylo, zo by do kloschtra ſchla. Po swětym rozkladzenju wuzwoli ſebi tuto a wozjewi nanej-

swój zamysł. Hdyż pak woni tomu psichzwolicz nochtsche, dżesche sama hjez joho wole do kłoschtra swjateje Marije z horz Karmela. Tehdom bęsche Theresia 20 lat stara. Někto zhubi so jej przedawsza stysknoscz a wona bu połna wjeskoścze a nieskownocho trósczyta. Wona piša wo tym: „We kłoschtrie mje wschitko zwjeselesche a so mi spodobasche. Hdyż przedy swoje częlo hordże psichach, riedzach tudy dom; ale radoscz mojeje wutroby wobnowjescze pomyślenjo na to, zo sym wet taunich hordżenjow wumozjena.“ Tōle nieskowny połoj bęsche boža hnada, ale wona z njej doscz sobu nieskutowasche. Wona dręe wjèle czasa na modlenjo a nabożne czitanjo nałożesche, a so kózdroho hręcha ledzbiue hładasche; tola snadne hręchi njeměsche doscz ledzbu a to czinjesche ju Bohu njespodobni. Tohoda pocza ju Bóh domapytacj a z čerpjenjem riedzicj a wudospotnijecj. Wona bu khorowata a pschi lękowanju so z njej poħorschesche: wona dośta wilke bolenjo stavow a njemózesche ani stawczka hnuć. Po tsi-měscznym čerpjenju napadnju ju schyri duh trajaca njemoc (zeczenjenjo), tak zo za nju rom psichotowacu a so za nju halo za woteturjetu modlatwu. Hdyż bęsche so czuczo zaśw wróciło, wosta tola jara hubiena. Tsi lęta minhchu so hacż k wotkhorjenju. Tule pomoc pschipisowasche zastupnej prostwie swjatoho Józefa, na fotrohoż bęsche so wobrocziła.

Strona pocza wona z nowa zaśw do rozpjerschenjow zapadowacj a zhubi nieskownu pebožnoscz a nutrinoscz. Napominanja i lępschomu ujehachu pomhacj; lęta dolho pschebywasche we tajkim njemérje. Bóh pak wjedzescze ju ze swojej hnadi namakacj a jeje duszcu sebi eyle pschiwobroczič. Junu stupi Theresia do poboczeje klapalki a wohlada tam znamjo holostnoho Jezusa. Tōle napohlad hnu a zapsczinnu jeje wutrobu tak sylnje, zo wona we spóznaczu a zaczuczu swojeje wilkeje njedzalnoscze na kolenje padnju a Jezusa z wjèle sylzami a z wilkej poniznoscze proshesche, woni chętju tak posylnicj, zo joho njebh nihdy wjach zrudzila a rozhniewala. Wona zdychowasche: „O Bożo, ty sy. na swét psichiskoł a so najwjetšim bołoscjam podał, nic sprawnych dla, ale zo by hręchnikow pytał. Hlej, tudy masz najwjetšu hręchnicu. Dokoniej dha na mni skut swojeje smilnoscze!“ Po tymle pacjerju bu wona znuttownie tak posylnijena, zo so jeje luboscż k Bohu dżen a bôle zahorjesche. Wona wotorhny so wot wjichtich schłodnych rozpjerschenjow a mocowasche swoje częlo z krutym pomyrjenjom a sebjezapreczom pod kniejszwo ducha. Wilch njedowěrna napsheczę sebi samej, dowérjesche jeniczch na Bóha a podawasche so jomu; z nim wobkhadzescze we wutrobnym, nutrnym modlenju. Bórzhy polazowacu so płodz tajskoho swjatoego pròcowania. Wona njehladasche wjach na człowiekewu wosobu (parsoniu), pschihilnoscz a pschezelstwo, ale niezescze jeno z tajimi człowiekami wobkhadzecj, kotsiz Bóha lubuja a jomu służa. Z wjèle sylzani woplakowasche schmjath bludowěnikow a chętne boži hněw pschez samowolne kjudowanja swojego częla změrowacj. Z njepschemerneje luboscze k Bohu chętne pschech jenoż to czinicj, sichtoż je najlepše. Boži jandzel bę z wohniwyム kłokom njebjeskeje luboscze jejnu wutrobu pschekol.

Z luboscju k Bohu je pschech luboscż k sobuczlowjekam stowarzšena.

Zich tuchewe zbožo chchſche Theresia po mocach ſpěchowacj. Pschez njebjefke rozwětlenjo powuczena zaujedze wona we swoim klóſchtrje starý kruth rjad a waschujo. Wſchitke zadžewki pschewinhuſchi załoži wona 1562 we swoim naro- dnym měſeče nowy klóſchtr karmelitkow. Žana ku ježna ujeſmijedzſche žane, tež nic najmjeňſche zamoženjo měcz. Zich drasta běſhe z hruboho, ujebarbjenho platu a z kožanym paſom wobpaſana; tež ſchlewier běſhe z tolſtoho platu. Wone khodžachu boſh a k wotpočiukę měſachu twierde ložo. Dwóch za djeni doſtawaču jěſcž, a mjaſo ženie ujewužiwaču. Hacžrunje z bohateje, wosobneje swojih pschetrjechi Theresia wſchitke kniežuh we krutoſezi: najhubjeñſhu jěž, najhubjeñſhu draſtu, najnižſhu službu, uajtwjerdsche ložo wona za ſo wuzwoli. „Brawa khudoba, kotoruž z luboſcje k Bohu na ſo bjerjemu, pschinosaſha wulku cjeſcž, pschetož we teſle khudobje ujechamý ſo uitomu ſpodobacj, dyžli Bohu ſamomu. Schtož pak žanohu čžlowjeka ujetrjeba, dokołž chec khudy bjež a wotſacj: tón ma wjèle pscheczelow!“ Hacžrunje běſhe Theresia polna ſandželskich pōecžiwoſćow, kribowasche tola swoje khore čželo z rječazami, kopschiwami a ſchwifadlami.

Wysće toho měſeche wot swojich ſobucžlowjefow mniohe wuſměſchenja, hanje- uja a cjeřpjenja wucjerpječ. Wſchitko to wona z wulkej ponižnoſeju na ſo bjerjeſche a měſeche na tym ſwoje wjefelo. Wo uuznoſezi taſlích cjeřpjenjow běſhe tak pscheswědczena, zo we najwjetſkich pschecžiwoſćach prajesche: „cjeř- pieč abo wumrječ,“ a „cžim wjach cjeřpjenja, cžim wjetſchi dobyt!“ Hdž na nju zte ryčzachu, prajesche wona: „Prauſje tak! Hdž bježu mje lepje jezinali, bježu hiſhče wjèle wjach zloho na mije powjedacj mohli.“ K swoim ujeſcheczelam a pschecžeharjam měſeche wona taſku luboſcž, zo bu wo ujej prajene: schtož chec wot Theresie lubewany bjež, dyrbí jeſi kſchiwdu cžinicj. Hdž bu Theresia wot wychnoſeze swojich klóſchtrſkich porjedzenjow dla zajata, piſaſche wona: „Móže drje wjetſchi tróſcht, wjetſcha ſlódkoſcž a wjesolofež bjež, dyžli za uaschoho luboſciwoho Boha cjeřpječ? To je najwobczežniſchi, ale najwěſcjiſchi puč a Bohu. Tohola, dyrbí kſchiž naſch tróſcht a wjefelo bjež. Žadajmy dha, ptajmū a wopſchimū kſchiž. A běda uam na tym dniu, hdžej žadu kſchiž nimam!“

Schtryczeſi lét dolho měſeche wſcheduje nekaſke cjeřpjenjo. Tola pschi wſchitkich swojich khoroſežach wona pučowasche, zo by nowe klóſchtr załožowała a zarjadowała. Jeje najwjetſche cjeřpjenjo pak běſhe to, zo běſhe 20 lét dolho wot wſchitkoho nutſkownoho tróſchta wopſcheczena. Tehdom pytaſche wona tróſcht pola najwjetſiſchego Čžela božoho; tu žubi ſo cžěſnoſcž a zrudnoſcž jeje wutroby.

Tež jeje pschecžiwoſćam bližeſche ſo ſouc. Swětna wychnoſcž pschi- póżna jejih klóſchtrſki rjad a bamž Hrjeboř XIII. wobkruciſi jón, a na koncu jejinoho žiwenja běſhe wulka mniohoſcž taſlích kruthyklóſchtrow założených.

Dokołž ſo pschech bojesche, zo mohla ujebožneje ſmijercje wumrječ, pschihotowasche ſo ſtajnje na nju. „Jeno jedyn Boh, jeno jena ſmijerc, jeno jena duscha!“ We tym bě mudroſcž jeje žiwenja. Jenicžku Boha lubowasche, na jenicžku ſmijerc ſo pschihotowasche; wo jenicžku ujeſmijertu duschu měſeche přenju a najwjetſchu staroſcž. Tak pschibliži ſo jej wokamik, hdžej běſki uawo- ženja po ſwoju kniežniſku ujeviſtu pschiudze a ju k ujebjeſkomu kwaſej dowjedze.

Na puczowanju schorje wona we Uebje, a spózna, zo je hodzina wotcudzenja pschischka. Hdyž Bože Czěšlo k njej pschinisechci, pozhubi so jejma luboscj; wona wusłoczi z loža a jeje wobliczo so z jasnocezu blyschczeſche. Styknywshi ruch pocza luboznije spewacj. Po dostaciu Jezusowovoho najswieciszchoho Czěšla prajesche pokojniue: „O mój Krzyże a Zbóżniko; nětko so bliži hodzina tak dolho żadana. Bózny Tebje wohladam; wnstupju z czubh a moja duscha budze Twoju pschitomnoscz wuziwanacj. Twoja wola so stan.“

Hdyž so jej woprashachci, hacj maja jeje czěšlo do jejnoho kloschtra wotwjezcz, rjeknij wona: njechacze dha mi tudy něchtio pierscheſe popschecj?“

We swojej khoroscji ryczęſche spodziwne wo božej lubosczi, napominaſche pschitomnych k pokojej a lubosczi a spominasche z džakom na to, zo je kſchēzena. „O Božo, ja sym džeczo Twojeje chrkwie. Ja wumru hako džeczo katholskeje chrkwie!“ Czasto wospjetowaſche psalmowe ſłowa: „Njezastoreč nje wot swojego woblicza a swojego Ducha niewzmi wote mnje.“ — „Rozklatu a poniznemu wutrobu njezacpřesč, o Božo.“ Schytnacie hodzinow leżęſche wona bjeze wschoho pohibnjenja we nutskownej modlitwie k Bohu pozběhnjena. Džen 10. oktobra 1582 wopushozi jeje duscha zemju, bôle z luboscze k Bohu, dhyžli khoroseje dla. Pschi jeje smjerci zielvachu so wysche jeje komorki njebjeste ſwěleschka, Jezus wophta ju z czerdami jandzelow, a z jeje horta znieſe so běly holbil k njebju. Wuskunjeny ſchtom psched jeje woknom dosta zdobom liscjo a koženjo. Wot jeje czěſla wukhabzefche lubozna wón.

Wona je wschelake piſma, połne njebjeskeje mudroſcje, zawostajila. Ze wschitlích swęci jeje njeſkonczna poniznoscj, njeſchewinita ſcjeripnoscz, zahorjena luboscj, wulka poſluſhnoſcz, horliwa kroboscj a dospolne bohupodacjo. Boh běſche we žiwnienju z njej; wón wozjewjesche a ſkutkowasche wulke węch pschedz nju. Wona mjeſche dar węſchczenja a wopolazma božej luboscze běchu tak bohate, zo wona czasto żadasche, Boh chęt tajkim dobratam mjezu stajicj a wopomnijeczo jeje hréchow njezakrwacj. Jeje wutroba c̄iſtoscz jej zuſtuži, zo mózefche hízon tudy na zemi njebjeste węch wohladar.

Po jeje smjerci je Boh jeje swjatoscz ze wschelakimi džiwanami wobswědcil. Bamž Grzechot XV. zapisa Theresiu we lécie 1621 do knihow Swjathych.

H. D.

Kſchescjanske missjonstwo.

Po knihach Jendzeležana T. W. M. Marſhalla.

I.

Biez wschitlimi kſchescjanskimi chrkwiſemi a zhromadzenſtwami je ruska chrkwiſci jeniczka, kiz niczo k pschedwobroczenju pohanow nječini, býrnje so we Rusſej wjele pohanſkich ſplashow namakało, kiz pschiboham so modla. Car (ruski

khězor), kaž so powieda, to njepschida, duchownstwo je tomule džetn wotkhlene a stat to kruče zakazuje. Kóždý katolski duchowny pak, kíž tajko ho pohana pschewobrocicž chce, dyrbi wočakowacž, zo budže do Sibirskeje pôslaný. Protestantskim cyrkjam wosobnej Zendzelskej a Ameriky*) so tuton porok cjinicž njeba, pschetož wone su we posledních 50 létach hacž do džensujskoho dnja wscho cjinili, schtožkuli jim horliwoscž a pschekladzenjo jenož nutsbacž možeshtej, ale jeju pschemerne wuprœowanja mějachu a maya džens hishcze tak malo wujitka, zo my katolskych to snadž wérili njebhymy, njebhymy-li same protestantske nowinhy a létne rozprawhy to hacž do najwesczisckho dopolazale a dosz a na dosz ruprajile.

Prédstojicžerjo tuthých mnichich protestantskich missionskich towarzstwów zjawnje wuprajeja, zo kschczanski swět njeje ženje težko sredkow k pschewobrocjenju mět, kaž wone k tomule koncej we ruch maya. Mnichosz protestantskich missionarow so po tawzintach liczi, wudawki pak po millionach a millionach. Zene jeniczkej jendzelske missionske towarzstwo pschetrjeba, kaž politiske nowinhy Times (18. januara 1860) pisaja — jenož schtož „wudawki doma“ t. r. we Zendzelskej nastupa, wjach hacž 40000 puntow sterlingow (sterling placzi 6 tol. 20 nsl.), předyhacž je jenož jenicki pohan pschewobroczeny, haj předyhacž tuton jenož jenoho missionara widzi, t. r. předh hacž so tón prédar abo missionar ze swojej žonu jenož na cžolm poda k pschetrjezenju do pohanskoho kraja. K zarjadowanju a k wypłaczenju protestantskoho missionstwa a missionarow su wosebicži zastojnich, kíž jenož za so schtworthy džel tych za missionstwo zhromadzenych dochodow hako zdú pschetrjebaja. Wuložki na pucž protestantskich missionarow z Zendzelskej do ranskich krajow wuečinjachu hizom 1839 na 260,000 puntow sterlingow. Zo su wuložki na mestach, hdež swoje dželo spoczinai a, wjele wjetšche hacž doma we Zendzelskej, hodži so myślicz. Na kupje Tahiti a wokolnych su jendzelscy missionarojo psched nimale 30 létami hizom wjach džili 100,000 puntow sterlingow dostali a wubali; — a tola mějescze jich missionske dželo jenož tón sczehw, zo stej dwě tseczinje wobydlerjow skoncowanej bytej, zbytkni pak swojich naturskich poccziwoscžow wuslekani a do zahubjenja zaviedzeni byli. Amerika we tymle njewužitnym pscheczinienju Zendzelsku jenož sczehuji. Amerikanske kollegium missionstwa je, kaž lord Torrington swojemu kniejsztwu k wiedzenju da, we mało létach na jeniczkej kupje Ceylon wjach džili 100,000 puntow wudalo. We južnej Armeniskej pschetrjebachu pječzo amerikansch missionarojo lětnje 50000 dollarow (dollar je 1 tol. 12 nsl.) we dalskej puczinje Oregonu wuda jena jenicka sekta za jene lěto 42000 dollarow, hacž runje dyrbjesche missionstwo na tymle měscze bjez wujitka pozdžisckho wopuschczene bycž.

*) Wet druhich protestantskich cyrkwičkow a wotschęzépkow tu wosebje njeryczny, dokelž wone maya bhrnje w schela koho wěrwuznacja abo we skuzbie jendzelskej cyrkwi stoja, abo schtož pschewobroczenja nastupa — tuthých sczehwki jenož na papjerje, kíž wone druhdy lohloweriomu ludej we nowinach za wěrne wozjewicž dawaja. Wbohi lud!

Zendżelčjan a Amerikan je drje zwucžen, wulkej tajkich pjenieżnych woporow ze spokojościu cjtacj, won wě derje zo „ton cjerjach skutkowach kapital“ jenož na jendżelskich kupač lětnje dwaf milion alic wucžinja (Times 19. hapryla 1860); namaka-li pak tule wulku summu lěto wot lěta a džerži-li druhdy psche-hlad na poł sta abo sto lět, zegda so tež jomu skoro njeniōzne, zo so tajke pjenieżne summy pscheczinicz hodža. A skto ujedýrbiat tež so spodžiwacj wjenžiwschi, zo su jenož w nětčijskim lětstotku, wot Zendżelskeje a Ameriki 40 milionow puntow sterlingow wubdate byle?

Ale k čomu težko pjeniez, budże snadž někotryžkuli katolski cjtat prajicj; je dha možno, zo móža naschi katolskich missionario, kij ani stoterh džel tajkich frédkow nimaja, porno protestantskim něčkto wudołoujecj? Skoro dyrbiato so na tym dwělowacj, ale pjenieżu runje tudži nicžo nječežiuja. — Kaž su nje-smérne pjenieżu husto zabžewk we rozwiſenju nabožnho žižwienia jenohu čłowjeka, tak su a wostanu wone we ruch protestantskich missionario za džewk we ich skutkowanju za te missionstwo a we rozwiſenju nabožnho žižwienia bjez pschewobroženjmi pohanami. Jenož te wachnjo, tak protestantsch kaž katolskich missionario pschew obrocjeja, tu wscho wucžini, a z toho my ze spodžiwujom widžimy, zo protestantskich missionario pschi wschej nadobizuje nicžo, katolskich missionario pak skoro wschitko zamóžeja, hdžekuli z božej hnadi dóndu. — Katolski missioneer, kij je husto bjez zdj abo najbóle jenož tajku zdú ma kaž wschědný dželacj, scjhějuje pschikkad swjatoho Pawoła, won so bjeze wscheje bojoscje pohanam poba a jich wucži; hroženja, schwilanja, martyř a smjercj njezamoža joho wotdžerzecj wot wozjewjenja žiwoho božoho słowa. Dwachcji, tſicycji, schyrchcji lět došlo podczisne so won z wiesioloſciu wschej kudsonie a wobcežnomu missionskomu skutkowanju, a budże-li snadž jenohu martrowny grat psched joho wocžomaj rozpschestrjeny, dha so won tutoho tak mało boji, zo sebi to dawno wot Boha za hnadi wuprošchowasche, pschez tuton grat pruhowaný byc. Won je so zwajif swojoho mischtra za tu hnadi marträrskeje smjerce proshesj; — won je tež ton wucžownik, kij joho hacj na kſciž scjhějuje. Wjele pschikkadow, kij budža pozdžischo powiedane, dyrbi to dopokazacj. — Protestantksi missioneer, kij najbóle żonu a džecji ma, pase so kaž to himak byc njeniōzne, tajki straschniwych pucj nastupicj, won so najbóle spusčcza na „cžiſch-czane božje słwo, na swoje swjate pisma a z doma sobinwzate traktacjki a knižki, kij won sam wudželi, hdžej strach njeje, tam pak, hdžej strach pytnje, straschnije pschez druhich wudželecz da. We mnogich krajach kaž wosobniſe we Chinesiskej a tej Levancje wobsteji cyle skutkowanjo protestantskich missionario jenož we wudželenju spomnienjnych knižow, hacžrunje, kaž missioneer protestant Travaj praji: „mało wužitka njeje, knihi we nadobiznje wudželecz bjez žiwoho božoho słowa a przedowanja“ a hacžrunje kóždy wě, zo japoschtolojo na tele waschnjo (t. j. pschez knihi) njepschewobročzachu.

Japoschtolojo, kaž mam japoschtolske stawizny powiedaja, su na swojich japoschtolskich pucžach do pohanistich krajow pschecjehanja, wobcežnosće bjez konca, martyř a smjercj wustali a tónsamych pucj dyrbiachu a dyrbi džens hiscze

wschitich kłobięz, kotsiż cheebią iich wěrni scjehowarjo bhcž a na swojich missionstwach neschto dokoniecž. Kaž bě smjercz powołanjo japoschtołów, tak je wěrna powołanjo missionarow: za te dusze a iich wumrożenjo wumrjeć. To bě a je džens hiscze za missionara potajne wopshijeczo słowow swjatoho Pawoła i Hebrewiskim (9,22): „Bjez krewje rozleća nje stanje so żane wodaczo”. Nic na horu Tabor, muwoła tohodla katholski missionar, pscheproscha nas Jezus, ale na horu Kalvarsku i smjerci. Krej a smjercz bě wot zapoczątka cyrkwie sem geniccki frēd, dusze pohanow pschewobrocziej a wudobycž, tak zo sami po-hanjo te słwo wopshijecz spoczątu „krej martrarjow je syñjo kscie-ſcianow”. Zo su katholscy missionaro wot spoczątka nasczeje cyrkwie hacž do džensnischego dnja to cžinili a pschęz tuton frēd kscieſcianstwo wschudżom rozschérjowali, hdżekuli je namakam, je tak znata wěc, zo dhrybia sami najwjet-schi njepscheczelajo nasczeje cyrkwie to pschidacž. Po martrarskiej smjerci wschitich swjatych japoschtołów (z wuwzaczom swjatoho Jana) je nascha wěra wschudżom jenož z krewjerozleczom rozschérjena býka. Wot romskiego khežora Verona hacž do časow Juliana Wotpadjenienego (wot l. 64—363) běchu 12 krawnych pschesczhanjow, tiz skoro wschitich hamżow a biskopow halo najpreniszich japoschtołszych scjehowarjow žiwenjo żadacze. Swj. hamž Kletus, a Klemens, swj. biskop Ignacius marträ, swj. Dionys, swj. Evarist (hamž), kaž swj. Alexander, swj. Polikarp, swj. Justin, swj. Gerbasius a Protasius, swj. Ireneus, swj. Pontianus, swj. hamž Fabian a hamž Schcjepan a Xistus, swj. Marcellin atd. su wschitich halo wěrni missionaro wot romskimi pohanskimi khežorami kscieſcianstwo rozschérjeli a za nie krawili. Swj. Bonifac, Emmeran, Kilian a drugi cžinjachu tosamo we Němcej, Franz Xaverski a Jan de Britto a tysach druhich we Afii, Africach a Americh, tak zo je wschudżom krej rozlata býka, hdżej bu kscieſcianstwo zawiebzene. Zo su taiké woporh widżownje wot Boha żohnowane býke, to hodzi so myślież a hacž na najjaśnicho to doposznuja te scjehowi katholickich missionstwów, tiz cheemj jednotliwje po wschelakosći kra-jow a krajinow zjewicz. — Hinajski pucz i rozschérjenju kscieſcianstwa bjez po-hanami su protestantscy missionaro sebi wujwolili. Wotdzeleni wot ja-pochtołskiego časa nimale pschęz 16 lejstotkow, (pschetož iich cyrkje we tymle lět-stotku hakle spoczina) zda so, zo woni stare japoschtołske waschnjo pohanow pschewobrocziej wjach njeznaja, abo wěstych winow dla znacž njechaja. Missionstwo žada krej a husto žiwenjo prawoho missionara. Kak mož protstantski missionar, tiz swojego žiwenja dla sam uicžo rozkazowacž njejmě, na swojim missionstwie swoje žiwenjo pschisadžicž? Zoho žiwenjo słusza wschak joho swiđi-je; stupi won tohodla tež halo missionar do služby jenož missionskiego towar-ſtwa, nječini won swój kontrakt wěscze z tym wuměnjenjom, zo chee swoje je e-wučžbę dla žiwenjo pschisadžicž a swoju swójbu z tym syrotnej scjemicz; — won ma halo na n hinajscze winwatoscje a nichto njebudże wot njoho tež taiki wopor żadacž, tež nic joho prědkstoiczerjo. — Duz žadny džiū njeje, hdž pro-testantski missionar sebi ložschi frēd i radzenju swojich missionskich dželów wuha-đa, mjenujacych wudžlenjo biblijow a druhich pismow. Jelizo my tuton

średk po protestantskich zasadach pruhujem, dha njele napscheeżo ujonomu prajic, pschetoż znate je, zo protestantowje „bibliju“ za jeniczkę żorło żivo ho bożego słowa dżerża; dajeże kózdomi pohanej tohodla jenoż bibliju do rukow (na wudżelerju nieżo leżane njeje, kóždy to móże) a pschewobroczenjo kaž samo wot so pschitidze a sczehuje? ?? Wot katholickiego stejischcza pak manu węzo jara wjele napscheeżo prajic, pschetoż kóždy katholik na přeni pohlad widzi, zo je tu- tón średk k pschewobroczenju pohanaow nic jenoż anti i ap o sch to ksli (njejapochtolstii) a tež chle nowy, ale tež tajki, kiz po stawiznach a wschodnym zhōjeniu żanoho wužitka njeprchinjese. Żadny japoschtot njeje z bibliju w rucy k pohanan schol, japoschtokojo kaž jich sczehowarjo wot njeje hischeze nieżo njezwiedżachu, a býchu-li woni tež biblije po tawzynach měli, woni njebychu je wudżelecz smeli, pschetoż Chrystusowe poruczenjo bě: džicze do chłoko swęta a wuczeze wschitlich pohanaow; schtyrnacze lěstotokow njebu żana biblija cžiszczena a tola so kschesczenstwo bjez njeje tak speschuije roszčerjowasche, zo je skoro do wschitlich kraju hžem zawiedżene bylo, hacž so tam přenja biblija k widżeniu dosta. Schtoż pak w užitk wudżelenych biblijow nastupa, kiz wuczisczene boże słwo, kaž praja, bjez pohananami pschinjese: da so bjez stracha wobkruczic, zo je schkoda tých pjenez, kiz buchu wot biblijskich towarstwów na cžiszczenjo biblijow hžom pschetrjebane. Millions a milliony toseri buchu na to hžom wodate a tola někotři missionarojo a nowinu wosobniye jendželske žiawnje praja, zo so z tymi pjenjazami za pschewobroczenjo pohanaow njeje hischeze nieżo dosahnylo. Tola my njecham tu jenoż wobkruczec, my chcemy tež dopokazac, a żadamu jenoż tu tsi węcy woħladacz a sobu pschephtac 1) mnoho scz wudżelenych biblijow; 2) kajke biblije to su, wosobniye schtoż rycz nastupa, do kótrzych su pschelozene a 3) schto pohango z nimi cžinja.

Hłowny biblijski skład je jendželske zwonkowne biblijske towarzystwo, założone 1780. Wone ma někt hžom njeliczomne tak imienowane małe abo stlialne towarzystwa wschitżom, hdzej Zendżelzenjo wobszedżenstwa a kolonije maja. Joho zamożenjo bě we lécie 1791 hžom 100,000 puntow; Howitt praji, zo jendželski lud někt lěto za lěto 170,000 puntow za biblije nadawa. Amerikanske biblijske towarzystwo, założone 1816, mějesche kaž Struikland praji, hžom 1849 sydomodziesiąt maczernych towarzistwów, kiz maja swoje tawzyn pomocnych a podlanskich towarzistwów. Wone cžiszczenach biblije hžom we tamnym lécie we nimale 164 ryczach a dialectach. Dohody a wudawki wobeju towarzistwów (jendželskiego kaž amerikanského) su tak wulke, zo so to cžezko przedstajec hždzi; tak stej dwie jendželskie biblijskie towarzystwo we 12 měsacach nimale 360,000 puntow (za džen 1000 puntow) sterlingow dostałej a wot jeju założenia jem pak nimale 10 millionow sterlingow; pjeć jendželskich biblijskich towarzistwów pak za jene lěto nimale 700,000 puntow. — Mnoho scz cžiszczenach biblijow je tajka, zo njemóže skoro wobliczona bjez. Někotři spisarjo wulicžichu, zo je we wschim hžom na nimale 100 millionow biblijow wudżelenych bylo; a tola je to hischeze tak mało, zo njezdawno węsth Dr. Plumer halo wosebitly spěchowar biblijskich towarzistwów prajesce: „My trjebam 130 millionow biblijow“,

hako njebhchu hischeze žane wubžlene byle. Hđežkuli so jenož čłowjek namaka, džiwi abo hžom civilisirowanym, kij we swojej maczternej ryczi hischeze bibliju nima, su tež hžom bibliiske towarzstwa, kij hžchu jomu tajku poſticipie; — wſchitke ludh na zemi džrbja po woli amerikanskich bibliſkich direktorow žohnowanjo cziszcjanoho božoho ſłowa we krótkim pytnycz' a žhonicz.

(Pobrązowanjo ſczěhuje.)

Adolf, wójwoda Holsteinski.

Adolf, wójwoda Holsteinski bě ſlub ſczinił, swoje žiwenjo w kloschtrje wobzanknycz, jelizo Bóh jomu a wótnomu kraje nad njepschemernym njepscheinzelom dobycz da. Dobyczko bě potom na joho stronje. W lécje 1244 stupi wón toho dla do rjada franciſkanow, kij bě w lécje 1209 bamžowe wobkruczenjo doftał, a tak bu wón z mōchnoho rycierja hrdy mnich. Wón daſche tež kloschtr tohole rjadu w Kielu natwaricz, pſchi kotrymž wón jara piłnje ſobudželaſche a we kotrymž wón junu swoje poħrjebnischco mēcz chysche. Wón puczowasche pola swojich předawſkich poddanow woſolo a proſchesche za jałmožnu a wuprosh ſebi mloko pola tych, kij dojny ſtot mējachu, zo mohk z nim dželaczerjow pſchi twarjenju a tež tych druhich mnichow wolschewicz. Junu bě wón khetro wjele mloka doftał. Na dompučju zetkaſu joho tſjo ſhnojo na konjach, a to na tajſim bloku, hdež jim wón wuńcž niemôžesche. Dopomnječo na joho předawſchu cjeſej wotuczi we nim. Čerwieny z hanbu njemôžesche wón we woka- milnijemu zaſtróženjo zaſhlowacj, kij mējesché dla zetkaſa ze mōchnymi synami, kotsiž ze zrudnym poħladnjenjom něhdh tak mōchnoho nana nětko we hrubej klapje, a město mječza ze ſchtrylem wopasanoho a mloko ſudobjo njefo wobledžbowach. Tola bórzy zhraba ſo wot stroženja, a dopomnjo ſo na swoju winowatoſcž zdežje wón te ſudobjo, wulinh ſej mloko na hłowu a chle ejeſlo a pra- jesche: „O hrdy a hlypý čłowjeeze, tak mōžesche ſo tola jenož wokamitnjenjo jenoho pſchez swiatocznym ſlub wuzwolenohu powołanja a wuproſchenja do- brych darow za twojich dželaczerjow a ſobubratrow hanbowacj? Tak daj nětko hako khofstanjo twoſeje ſlaboſcie kōždžiczkumu widzecj, zo ſy mloko njeſt.“ A tak puczowasche wón pſched wocžomaj swojich synow dale k swojemu kloschtrę.

Hawſchtyń.

Z Ruzic̄ a Takskeje.

Z Bubyschin. Sobotu 24. ſeptembra wubželi naſch wysokodostojnych k. biskop dwemaj diaonomaj k. Kupkej a k. Dienſtej (wobaj Oſtriza) w tachantſkej chrkwi měščniſtu ſwječiznu. Pſched ſwječiznu mējesché wón hnijacu rycz,

w kotrejž dostojońsczej katholickoho duchownoho rozentaja, kotryž je 1. wotpoślanh trojniczkoho Boha, 2. przedar božoho słowa, 3. wudżeler swiathych sakramentow a 4. woprowat nowozakonskoho wopora. W dżesacj lětach swojego zaſtojnſtwa je nasch kniez biskop něko 17 duchownych wuswecil, z kotrychž su jenož 4 z dreždžanskeje diöcesy; bjez tñinaczimi nascheje kuziskeje diöcesy běsche 7 Serbow. Kniez Kupky pschińcze za družeho kapłana do Ostriža a k. Dienst za kapłana do Scherachowa. Bož żohnuj jeju skutkowanjo.

Z Dreždjan. Nowosupieny dom tudomnoho katholickoho towarzstwa rjemiesniskich (hantwarskich) bu 4. septembra poswieczeny. Wjedzor bě spěw a druhe towarzschne wjeselo, na kotrymž so wschelacy hoscjo wobdzislich; tež z lipskowskoho towarzstwa rjemiesniskich pschińcze jedny z wubjerka a schtyrio rjemiesnisch. Dolh towarzstwa wuczinja po wotedaczju wschitklich dotalnych darow na kupyň pienięz hiszczę 2000 tolerjow.

Z Budyschina. W prenjej polojcy januarnego měsaca běsche nasch hnadny kniez biskop na schulsich visitaciach w dreždžanskiej abo erblandskej diöcesy, k. kanonik kantor Hoffmann pak w němskim džele budyskeje abo kuziskeje diöcesy.

Z Chemniča. Tudemna katholicka wosada pschihotowa 13. augusta swojemu k. fararzej Machaczkej wosebitu swiadzeń na dniu joho 25-lětnoho duchownskoho zaſtojnſtwa. Po Bożej mschi zhromadzicu so w šchuli džeczi a wjele wosadnych a podachu so potom na faru, hdźež bu kniez farar ze spěwom postronjeny a ze wschelakimi zbožopscheczemi, a darami wobdarjeny. Kniez farar Machaczek je hijom 13 lět w Chemniču.

Z Marinho Doła. W kniežnjachm klóschtrje wotpołoži (26. julija) psched k. prälatom z Osseggia schęćz kniežnow swiatočny slub (abo profes); dwie z nich stej ze Sakskeje, druhé su z Czech. Cyla swiatočnosć z rhežu k. prälata trajesche tsi hodzinh a bě wot wjele ludzi wopytana.

Z klóschtra Marineje Hwězdę. Wysołoczeńczeny klóschtryski kapłan k. Alberik Hecht je nas wopuscicil a do Klostergraba w Czechach za fararja pschi-schol. Wón bě wot 1850 tudy a je za něotre lěta derje serbski naukuňk a jako serbski spowiednik a przedar jara zbożownie skulkował. Poslednje serbske přebowanjo měsiche wón na s. Marije domaprytanja w Różencze. Tohorunja je k. Othmar z klóschtra do Maria-Radschic pschesadzeny. Na město k. Alberika pschińcze k. Alexander Hitschel, kij je hijom junu w klóschtrje był, a jako tseczji kapłan k. Edmund Schön, kij bě dotal w Alt-Ossegu.

Cyrkwińskie nowinki a powieści.

Němcy. Barlin dostanje skoro biskopa. Pruske kniežerstwo je hamža žadalo, zo bh pôlny probst Pöllram za biskopa pruskoho wójska swiecznych był. — We Würzburgu bě wot 11. do 15. septembra hłowna zhromadzizna ka-

kholickich towarzstwów, kótraž bě wot wjèle wojsobnych katholikow z cyrkeje Němskeje wopytana a tež wot někotrych z Wuhrskeje.

Němska. Archibiskop w Kólnje, kardinal Jan Geissel je po dlěščej choroscji 8. septembra zemřel.

Rakuska. We Winje a Triescze su so někotri židža njedawno křečcicj dali. Bjez nimi su tajch, kotsiž čedža do služby w nowym křežorstwie Mexiko w Americh zaſtupicj. Psihi křečcienych jenoho židowskoho wyschla běsche archwojswoda Ernst z kmitrom. Biskop triestissi wudželi jomu bórž na to sakrament firmowanja. — Psched krótkim je we Winje wójwodka z Grammont, mandželska něhduschcho francowskoho poslanca w Romje do katholskeje cyrkwe pſchepoſta. Hjom w Romje běsche wona rozryčowanja wo wěrje měša. Čudomný jesuit znath P. Kliukowström ju do ſpoluje wo wěruoſci katholskeje cyrkwe pſchepoſta. Hdyž wón přeni króč k njei pſchiniože, bě tam njezneſliwý protestantski wysoki zaſtojnits, kij čechsche z vraschenjemi wo wěrje jesuita zatraſhiciž, ale tón wotmohyſe jomu někt uuzowanž z tajkej jaſnosćju a z taſkim měrom, zo dýrbjeſche ſo protestant za pſchewinjenoho ſpoznač. Wójwodka pſchipoſluchaſche z měrom, ale wotmyſli ſej nětko, hnydom do katholskeje cyrkwe ſtupicj, kótraž jeje mandželski a jeje dýčci wuzuwaſoja. Firmowanjo wudželi jej w domje nunciacia (poslanca) kardinal de Lucca. Jeje dýčci běchu pſchitomne a doſtachu z mačerju ſ. ſakrament firmowanja. Najstarschi ſyn bě tak hnuth, zo z wjesolosćju a luboſćju plakasche a macž wobjimaſche.

Endželska. W poſledním čaſu buchu někotre nowe wulke cyrkwe ſwjatocžne ſwjeczene, kaž we Forembý a Leamingtonie. — Pomalu zaſydluja ſo tudy wſchitke klóſchtyrſke rjady. W anguscje woterwicu auguſtinario missiju w Hortonie, pſchedměſčezu Londonskemu. To je prěni základ, kij ſu mnichojo tohole rjada po reformaciji z nowa założili.

Iriska. Kaf mało zujeſliwoſcie jendželske wěrhwuznacžo katholikam wopkazuje, zhomim ze ſcžehowacoho podawka, kótraž nam protestantske nowin ſo wjedaja. Rektor Alexander w Drumtree ma džowku, kótraž bu psched někotrymi lětami z protestantskim duchownym Rollinsonom zwěrowana a ze swojim mandželskim ke katholskej wěrje pſchepstu. Psched něchtó njedzelemi pſchitdžeschtaj džowka a pſchichodný ſyn k njomu na wopytanjo a džeschtaj njedželu do katholskeje cyrkwe ke mſchi. To rozzlobi tamniſtich protestantow tak, zo ſwojonomu reftorej porucidžihu, zo ma wobeju hnydom z demu pôſlacz; jeli býſchtaj hodžinu dlěje pod joho třechu pſchebhywaloj, budže křeža dobyhwana a roztorhana. Alexander dýrbjeſche poſluchacj. W taſkim njepſcheczelſtwje wobſtejti wukhwalena zjeſliwoſć protestantow we Iriskej. Schtò čhyl njeſdawno ſo podawſche zběžki a njemér we Belfastu katholskim pſchispěcž? Wobkedažbowarjo thyle podawkom njedawaja wbohim a hudyhm pocíſhczowanym irissim katholikam žanu winu, ale wobkrucjeſa, zo ſu Endželczenjo njemér halle wumolali.

Belgijska. W Mechelnje bě wot 29. angusta do 3. septembra druhí wulki kongrež katholikow; bě jich tam 4000 ze wſchich krajow Evropy, bjez nimi wjèle biskopow.

Turkowſka. W Konstantinopolu ſu protestantsch pređarjo z Jenčelskeje a Ameriki, podpjerani pschez jenčelske knežerſtvo, něhdje 100 Turkow za svoju věru dobyli. Dokelž pak ſu zjawnje mohamedanského věru hanili, je bjez Turkami njeměr naftal a knežerſtvo je něhdje 40 novoschcených do jaſta wotwjeſej dalo. Jenčelski poſlanc je dotal podarmo protestiroval. Ale pschi wschim thym njeje pola Turkow hischče žana nadžija na pschewobrocjenjo we wjetſchej mnohoſći. Boh wě, kak wiele pjenježných ſredkov je pschewobrocjenjo toho abo druhoho Turka žadalo! Snadniſho hac̄ pschewobrocjenjo pónđe pschemenjenjo mohamedanskeje věrh a položenjo winowatosc̄jow, za kajez wjele Turkow nětko ſkutkuje.

Amerika. Chrktinske nowinki z Ameriki ſu běle zwjefelace dýžli politiske. Dotalny biskop w Louisvillé bu za primasa (prěnjoho biskopa) w Baltimore installirowny. Tamniſchi ſtol bě pschez cyle léto wosyrocjeny. Duž lud z wulkej radoſcu nowoho biskopa witaſche. W auguſcje pschicjeze dotalny biskop w Albanje, t. Mac-Closkoh, jako nowy biskop do New-Yorka. Won je 17 let w Albanje zbožowanje ſkutkował. Je tam pod nim wjele chrktijow naftalo, ſyla ſwětnych duchownych je ſo rozmnožila, pječz nowych klóštrów bu założeny, lotrež ſwětnomu duchownstwu jara pomhaja; tež wschelake ſchule a muſtaw ſu tam z joho pomocu twarjene. — Wjele nowych chrktijow naftawa tež nětk w Americh. Tak je t. Dugarre róžny kamien noweje wulkeje chrktije w Chicago ſwjecil. Toho runja je ſo tajſe ſwiatocžne ſwjecjenjo w Lafahette ſtało. Biskop Timon we Buffalo je chrkti w Buffalo a Rochester założil.

Nalejnoscje towarzſwa.

Hłowna z hromadžizna naſchoho towarzſwa, na kotruž je každy sobustaw z tutym pscheproſcheny, budje sobotu 15. oktobra $\frac{1}{2}$ po poledniu w tačhantskej ſchuli. Djeniſki porjad je: 1) Rozprawa wo ſtuſkowanju towarzſwa; 2) wotpołożenjo zliczbowania; 3) Namjety.

Jedyn duchowny z wubjerka je na tōle djeni Božu mſchu za wotemrjete ſobustawy towarzſwa a za wotemrjethy dobrocerjerjow toho samoho djeržecj slubik.

Wubjerk.

Do poſkadnic ſu dale ſwoj ſetny pschinioſch zapřažili ll.: Petr Pawlik z Koſlowa, mlynk M. Lipicž ze Šernjan, mlynk Jakub Hille ze Schunowa, žiwnoſczej Michał Kočor ze Schunowa, krawſti míschtý Řeuejank z Pažka, wuežer Franc Kleiber ze Schunowa, kooperat P. Ludwik Angermann z Rožanta, ſtudent duchownſtwa Jurij Eufcjanſki w Praž, gymnaſiaſt Jakub Scholta w Praž, Jan Rjencž z Brjemjenja, Jan Wiczaz (Lehmann) z Boranec, kubler Wolman z Kuha, kubler Žur z Beranec, gymnaſiaſt Jurij Čyž w Praž, ſtudent duchownſtwa Michał Nola w Praž, kubleſki syn Michał Kolla z Khróſcziej, Jakub Wawri z Nowej Wieski.

P. Scholta, poſkadnik.

Katholicki Polak

Cyrkwiński czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cz. 11.

November.

1864.

Aszescjanskie missjonstwo.

II.

Ale nic jenoż biblje wudżeleja so po millionach; to same stawa so z drugimi knihami (traktacjami), kij mają po ménjenju protestantskich missionarow bibliiske wopschijeczo wukładowacj abo wudospolnicj. Traktatowske towarzystwo Jendżelskeje rozpošla w jenieżkim lécje 1858 třinacie millionow traktacjów a wot časa swojego założenia 819 millionow. Amerikanske podobne towarzystwo mějesche hizom psched piecz a dwachcji létami schęsz a tsichcji millionow spisow a nimale schthyri a tsichcji millionow zwjazków czischcianych, a tola bě to hishcze malo wot toho, schtož wone w pozdjishim časju czischczej a wudželicz dawasche. — Najwjačh biblijow a traktacjów pschiidze do Chinesiskej. Missionar Gützlaff wudželi we dwanacie měsacach 23 kaſchczow polnych chinesiskich knihow do ludu, druhí missionar Medhurst po swojim samotnym wuznacju kóždý džen pieczę stow zwjazkow, wsho na wułozki jendželskoho ludu. Wěsth Tomlin, towarzys Gützlaffowy, wopisuje podobne skutkowanjo na sejchowace waschnjo: „My wozmijem do Siamu dwaj a dwachcji khétrje wulich kaſchczow sobu, napjelnanych z khlebom žiwienja.“ Po jich wudželenju pak pisa: „Někt runje je zašy čas rozsywa nimo.“ W lécje 1839 běchu protestantsch missionarojo na malahskich kupach 150,000 traktacjów wudali, kij dwachcji millionow czischcianych stronow wopschijach; w Kantonje a Malacka běchu psched nimale 30 létami hizom wjach hacž 450,000 zwjazków czischcziel, hacž runje protestantski missionar swérnje wuzna: zo tysacj a tysach knihow, we Chinesiskej wudželnych,

ani jenu dāšchu na mysl so pschewobrocjicj njeprinjesechu a zo so, schtož Malaku nastupa, žadyn malajski kschecjan tam njenamaka. Kunje na tuthich wobydlerjow Malakki (a drugich pödlanskich kupo, kotrychž wobydlerjo Małakow je rekju), běchu předkstojočerjo biblijskich towarzstw swoju kędzbiwość najbóle złożowali, pschetož nie mjenje hacž sydmore pscheloženjo swiatoho pisma bu za Malajsku čijscejane a tam wudżelene. Z wěstoscju wocząkowachu protestantskich direktoriowje biblijskich towarzstw wot swojeje darniwośćce rjane plovdy; hacž pak dołho dozej wocząkowachu a skonečne jenož duchownego (Howarda Malcolma) do Malakki wosebje wotpōllachu, kiz dyrbjescie jim poselstwo wo tym pschiniesc, slýschachu woni wot tutoho spodzivnu rozprawu: „Wiele tawzyntow (biblijow) je drje wudżelenych bylo; ale kaž wjèle ja żonju, ze żanym wuzitkom. Ja, projesche won, njejsym wot žanoh malajskoho pschewobrocjenož slýschat na chlej po kłupje.“ Skoro tusamu darniwość, kotruž Małajowie żonichu, su Zendżeljenjo a Amerikanarjo tež Birmaniam wopokazali. Missionar Malcolm tule darniwość swojim předkstojočerjam takle wopisuje: „My smy do dwaj a wosym džesacj miestow, miestacjow a wsow khodžili a knih wudželili; schescz stow a sydom a pječ džesat z nimi napjelnjenych eżolnikow a lódzow po brohach wuprōznili a do wobydlerjow sami wudželili. — Ale (pschistaji won skoro mjerzach) to hiscze njeprala jich wolu, naschu wěru snadž zeznacž: Nashe traktazki su mjeniých we kogdym nastupanju za nich Chinajsczeje winy dla) jača wabjače a ważne. Woni njejsu mjeniých hiscze ženje tajku papjelu wudželi, tež je jim schataknoscj (forma) naschich knihow nowa a dokelž je jimi darujem, tak njemožachu so toho wobaracz, pschetož žadyn Birman njezaczpeje bjez jara ważnieje winy posficzony bar.“ Tak wjèle Malcolm; ale najważniſcie je won tola hiscze wuwostajt; Birmanojo njezam ožichu mjeniých tež tele wudżelene knihy cji tacž; woni zwjetſha we čjitanju rozwuczeni njebuchu abo namałachu (býrnje rozwuczeni) te jim posficzene knihy halo tajke, kiz woni njez rakožo pisanja dla rozhymicj njemožachu, a to chchym tež kust drobnišcho wobswěticj. Prěnje protestantske pscheloženjo biblije do Chinesiskeje rycze, kiz wjach hacž 20,000 puntow koſtowasche, bě wot wěstoho Dr. Morrison. Morrison, kiz po swojim samotnym wuznacju tule bibliju z mnohim pschemenjenjemi wuda a Chinesisku rycž njeđospoluje znajesche, mjeſeſche z njej we Chinesiskej mało zboža. Wona bě, kaž rodjeny Chines wot njeje praji, tak polna czycznych słowow a prawidłow, zo ju Chinesowje rozemicj njemožachu a so wobarachu, jenož do njeje hladacj. Dr. Marshman, najblizschi wudawar Chinesiskeje biblije, wobendže tónsamym zmylk, tak zo móžesche Malcolm wopravdze dom pisač, zo stej wobě bibliji bjez wschoho wuzitka a ważnoscze. Hiscze we lécze 1843 bu na żanym wulkim meetingu (chromadžizne) missionarow wchelačich protestantskich sektow namjet stajenj k wudawanju nowoho biblijskoho pscheloženja lěpschoho, kaž předawscie dwaj běſtaj. Ale tež tuión krócz njebu nicžo khmane dokonjane. A tak móžesche Taylor

Meadowb., chinesiski tolmaczem we službie chinesistkoho khezora, hdyž buchu hiszycze wjacore druhé wudawki biblije bjez wuzitka cijnene, wot nich wschitkich prajicž: zo wone nicžo druhé nijesu hacž měščenca wopacznoscjow a bjez bož-nyh khrabkych wobkruženjow, a zo by schkoda cjsa býlo, je jenož bliże pschehla dač a pruhowaež (str. 36). Schtož rycž do chinesistkoho pschelozenyh traktacjikow nastupa, hodzi so to same wot nich wobkru-čecj, schtož wot wschelakich biblijow. Wěsty Tomlin, kij je sam wudželash, wuzna bhrni ujerady a z někakzej spjedzivosežu; zo tón Birmaſki kral, kij wjele cjasne, wot nich praji, zo nijemóže na nich žanu ruku a žanu nohu na makacj. — Druhi wuczeny Chinesa pak: zo tón lub wschitke swj. knihi (t. j. wot protestantow pschelozene) zapęje, traktacjisi pak wonjesczecji a do kruchow roztorka, chinesisch popowje pak dla jich wopacznoscjow we ryczi jenož jim so wusměja. Ale je dha tale chinesiska rycž wopravdze tak cježla, zo nichčo we njej piſacj nijemóže? Ně, wotmowljam, cježla drje, ale jenož za tych protestantskich missionarow, kotsiz halle krótki čas (nimale 50—70 let) we Chine-ſiskej a tych wokollezachy kralestwach a krajinach pschebywaja. Katolisch missionarjo tež wjele piſaja, ale na lepskim zakładze, z wjetšej wědomosću, a dospolnosću, dokelž su woni to we wjele lěstotkach wot swojich prjedownikow takrječ hako drobi počlad herbowali. Hjom psched 5 abo 6 lěstotkami niebrachowasche we Chinesiskej na katholickich missionarach, kotsiz wschitcy w tymle došlim cjsu pschileznoſežu doič mějachu, chinesisku rycž derje schtudowacj a na-wuknycz. Tule swoju wědomosć we chinesiskej ryczi pschez wjacich lěstotkow nahromadženiu su woni napisanu zapostajili we knihach (ſlowenskach, rycznicach atd.), tak zo je wschitkum jich sejehowarjam wosobniye nětczisckim katholickim miſſionaram ločko, ne některych lětach hjom jara derje ryczecj a piſacj nauuknycz. Protestantsch missionarjo, kotsiz nimale psched poł sta lětami, kaj prajachum, do Chinesiskeje pschindzechu, zapęčtu ze starých bohatych ryczegorłow kathol-ſkich missionarow czerpacj we bojoſczi, zo dyrbjia z katholisko-chinesiskimi wurazami (ſlowami) tež něchtco z katholiskeje wěry sobuwzacj; tohodla to tež hinač pschincz nijemózesche, zo woni nět (kaj katholisch psched nimale 5 lěstotkami) chinesisku rycž halle nauuknycz dyrbjia, bjez tym zo katholisch we tutej ryczi dawno hjom jara cjsce ryczachu a piſachu. „Katholisch missionarjo, praji James Mackintosh směrnje, wothladachu tule najczesku wschitkich ryczow (chinesisku) z taikim zbožom, zo woni hjom něotre sta zwjazkow we njej napisachu, a tak rjenje a cjsce, zo sam jedyn katholiskej cyrkwi najwjacich wotkileny chinesiski khezor po-ruci, něotre nastawki katholickich missionarow do klasickich chinesiskich ſpijan sobu pschiwzacj.“ Tak pokazuje so tež we tymle nastupanju, kaj žalosua schkoda to za protestantow je, napscejo wschomu protestiracj, schtož z katholiskeje cyrkwy jenož wukhadža.

Zelizo protestantowje, kij bibliju a traktacjisi bjez pohanow po millionach wudželeja, wschę tele knihi we taiskej nijerozemliwej ryczi wudželaſa, schto dha drje

pohanojo z thmile knihami s poczinaja? Tak wjese hacž nam Zendželczenjo, kotsiž we Chinesiskej a Indiskej pschebywaja, sobudžela, maja wschě tele spis̄ wschelaki dónit: „We Chinesiskej, praji Lai, je knihiwudželer zwuczeny swoje tworh (knih) takle rozpwerscę, kaž to rólnik cjiní ze symjenjom. Dawa so kóždej ruch, kiz so po nich wupschestrje. Phytoja pak druhy protestantsch missionario a hladaja, kaž so darowanym kniham bjez pohanami dže, namakaja woni je najbole we tajkim cjisnym a krasnym wobstejenju, zo moške wone (knih) jim pschiwakę: „jowle my sym runje, kaž scze nas wopschczęli.“ Ale tak mjechko jenož najmjeńshı dżel pohanow ze cjiszechyanym božim słowom załahdza. „Swjate knihy buchn we Makao tež na klamarſkih blidach wibzane, praji protestantski agent Dr. Wells Williams, rózno torhane a ręzane, zo bychu wschelake lekarſke ſredki a płydy do nich zawaſili, tak kaž to klamarjo pola nas snadž z pijawej papjera cjinja.“ Tola hiscze druhı wuzitk pohanjo febi czahnu z biblijow. Wone so, praji biskop Courvezh, k wschelakomu pschetrjebaja. We Singapore wuhladach ja murje dweju domow ze kopjenami biblije kaž ze tapetami wobkryte; ſtož węſce je mjenje wonječesci, hacž do nich tabak abo tuežne zawaſicž. Tež so z biblijemi druhy aufcija dżerži, kaž druhi Zendželczan wobkrućja, a jara wjese jich nakuipuja ſchewy, klamarjo we placzynie stareje papjery. Abbé Albrand, znath missionar a pozdjisho protestantski biskop cjinjesci, hacž jomu jmu amerykanſko ho missionara kwalachu, dokelž bě tuton we několych měſacach 12 kaſchcow biblijow wubželiš, ſczehowace wuznacjo: „Tuton (t. j. tón Amerikan) dyrbjesche bjez swojimi krajanami khětrje wjese placzicž, zo wón tu mnohoſci pschewobroczených po mnohoſci wubželených biblijow liczicž smědžesche. Ja, prajesche wón, kiz sym sam na thymsamym měſeče był, wém, k czomu wone (biblije) so pschetrjebaja. Njeminý so žadyn dzej, na kotrýmž njebych někajku wěc do rukow dostal, zawaſenu do kopjenow jenohu protestantskoho spisa. Winohe domy we Singapore su nutskownje po ſcjenach ze stami biblijowych kopjenow kaž z tapetami wobkryte — haj sta so husto, zo Chinesowje k tajfomule domjacemu wuziwanju we noch biblije kranjeja. — Kajke wonječescienjo biblije, wuwoka dha protestantski spisar, kajke zanjerodženjo, do rukow chinesiskoho wotrocžka, kiz na czołmje abo na torhoschcu ſluži, brjemjo knihow a traktacjikow dacž, zo by je na swojim dompučju pschedał abo k tomule koncej rozpwerscili. Njebudža Zendželczenjo, kiz wschě tele cjiszechane knihy zapłaczeja, skonečnje tak mudri, zo so dohladaja, zo so z tajkimi wopacznosciami nicžo dosahhnej njemože? Lědom so jedyn pschiklad mjenowacž hodži, zo je rodžený Chinesa pschez bibliju na mysl pschishok so pschewobrocziecž abo jenož missionara (protestantskoho) wophtacž.“ We Chinesiskej njemějſe, kaž wibzachym, wudželenjo biblijow a traktacjikow cjisce že žane ſcžehwki (haj po wěrnoſci prajene: ſchodu); cheemh wschak něk tež do drugich pohanskich krajow hladacž a tak wjese hacž móžno zkrótko te rjane wuneschki bibliſkikh towarzisow we nich wupowjedacž.

Hladamž do Hinduskeje, tak naimakamih skoro biblije hiscze we

wjetšej měrje rozšířjene hac̄ we Chinesiskej. Tudy vyské jendželských tež amerikanských missionarovo svoju harn z biblijemi círja. Hízom psched nimale dwacecji letami mějaču woni jenož we měsce Madrasu wjach hac̄ 100,000 zwjakow cíjských, psched džesacj letami we týmsamym měsce a joho wołońscji jenu a t sice cíj cíjských círjo w, kíž wschitke dosc̄ a na dosc̄ dželachu a tola ze wschitkimi swojimi knihami ani jene pschewobrocjenjo njeſčinichu. General Domašch Hislop wopisa nam slukowanjo amerikan-skich kaž jendželských missionarow we týmle kraju na tole waschnjo: „Cíile knieža, praji won, licja swoje pschewobrocjenja po mnohoscji wudželených biblijow. My sami smy to na wjacorych mestach, hdjež pschewyvachmy, phtnyli; lědom jena lóž (czołm) pschijedže, lotraž njeby tež kaſhcz abo brjemjo spomnjených knihow sobu pschinjeſla; wěsty agent bibliiskoho towarzstwa dosta jich tak wjele, zo won je po stach do wschěch róžkow města rozpósla a dokelž tež ze jich darjenjom pomalo džesche, poda won někotre tawzynth hollandskim wschinoſćjam, kíž je za wschitkón čjas na bok položichu, tón najwjetšchi džel pak zahlowa won sam we woſebithm zwonkownym pschitwarlu, dokelž wone we joho wobydlenju žanoho města njemějaču. General Hislop mjenuje tež jenho missionara, kíž po tsi ſta milliow biblijow do Jendželskeje píſasche, pschistaji pak sobu, zo by won snadž sam jich tak wjele wotbýł, hdý by je kaž starý czapor psched durje ſtají abo precz mjetal. Z mnohoscji wudželených biblijow hodži so rozſudzic̄, zo so wot nich we Hinduskej tež wjele pscheloženjow (do hindiskeje rycze) namaka, kíž pak su wschě tak njelepé a njewuſhne kaž chinesiske. Prěnje je Telinga-pscheloženjo; wot njoho praji rodzený Hindu, zo je tak njerozomne a bjez zjednoczenia píſane, zo won je za knihi džeržesche, kíž wo kuzkarſtwje jednaja. Druhe je Tamul-pscheloženjo. Joho placjenjo wopisuje protestantski missionar zkrótka taſle: „Pscheloženjo je hubjene a zaſluži jenož zacpęcio.“¹⁾ Tsecze pscheloženjo, Kanara-pscheloženjo, je taſte, zo so we koždej ſchtuečch někajka směšnoscj namaka; tak je prěni a druhí vers Genesis n. psch. taſle pscheloženy: We spocžatku ſtvari Boh zemju a loft. Címa bě nad wodou, ale Boža dušcha krocžesche ze koſkotanjom pschez tu wodu.“ Potom je hischeze Mahratta-pscheloženjo a Hindostan-pscheloženjo, kótrymajz wěsty Dr. Karehs hinajše a lepsche pod mjenom Kunfun-pscheloženjo ſcžehowacj dasche. Won chichše wschitkich swojich koſlegow (towarschow) we týmle nastupanju psche-trjechic̄, pschetož won wobstara pscheloženjo we pječ a tſicegi ryczach abo dia-lektach (býrnje won sam junu wuznał, zo jenož ſchescj tutych ryczow rozemi.) Wuzený Hindu wschě tele Karehske pscheloženja wopisuje hačo „hubjenje píſane

¹⁾ Schiož katolickich missionarow we Hinduskej nastupa a jich wudate knihi, tak praji protestantski missionar wot nich, zo běchu někotsi wot nich najlěpſchi ſpíſowarjo, dokelž běchu jich ſpíſy wot samych hinduskich ſpíſowarjow za textowe knihi trjebane a ze diałownym ſpedzowanym citowane (str. 46).

a bjez wſcheje r̄e c̄je.“ Protestant Dr. Brown pak wot nich praji; wonej njeju wſchitke pruhowane byle, pschetož tele wot nich, kotrež pruhowane buchu, buchu za tak njebospolne namakane, zo buchu wſchitke hačo bjez hōvnoſcze zacijenjene. Zo tohoda wſchitke tele biblije a trafačili, (tiz ze biblijemi jena jku r̄ež maja) wot hindiskich runje tak so pschetrjebaja kaž we Chinesiskej, je po netk prasentym bjez džiwa. Pohanjo, praji Abhē Goust, njeju dwě abo tsi stronj wot nich pschecjitali a roztočhaju je abo cijenjena je ze zacijenjom wot so. Tich wiele je pſcheda we thūſaznymi wokomisnjenju, hdjež je dostanu, psche-kupeam a klamarjam, někotri pak wopruga je tež hačo znamjo swojeje poddanoscze swojim hindiskim pschiboham. Snadž so někotryhakli cijitar spodžiwa, kak protestantsch missionarojo, kotsiž tola sami dowidječ džrbja, kak malo ploda cijichcjan e bože ſlowo bjez pohanami pschinjene, na hinaſſche myſle njeſchindu a wot swojoho njevužitnho cijenjenju njevotestanu, ale ſchto dchyl dha so spodžiwač? Wot tych (missionarow), praji Malſolm, kotsiž so zwijazaja hortnje bože ſlowo předowacj, njebudje poloja rozemjena dla njeznaſomnosceje hindiskeje rycze (winh wot toho ſmy m̄p horjekā hijom nawjedli a bubžemh jich hishcje wjach pozdžiſhho widječi; tohoda) njemože hinač pschinči, hacž zo ſlowo wſchitke missionarojo ſwoje powołanjo do wudželenja knihow položa, hdjež k najmjenſhomu wina na pſchekozjenja padnje, hdjež nicžo njevudokonjeja. Nad tym potajskim so spodžiwač njeſměny, protestantski missionar by hishcje njevužitniſče węch na so wzak, zo by ſwoju bohatu združiwat, ale nad tym džribiſh so džiwač, kak jendželski a amerikanski lud, kotoruž dawno znate je, zo biblija a mortwe knihy miložo njeſchewobrocjeja, tola k cijichcjenju taſkich knihom (tiz pohanjo hishcje njerozemja) ſwoje milliony toleri dawa a so zjeba.

(Povráczenje).

3 Lujic̄ a Sakskeje.

Z Budhſchina. Djen 18. a 19. oktobra běhu tudy kaž druhé lěta fararske konferenc (zhromadžizný). Nasch hnadtý ř. biskop wotewri te same z dlešej rycžu, w kotrež wosebje na wažne podawki w katholskej cyrkvi a ſwojej diocesey spominasche. Na to ſcijehowaſche pſchednosck ř. fararja Kolle z Oſtricą „wo potrjebnosci a wažnosci katechetiſkho rozwucžowanja.“ Na to wozjewi ř. biskop, zo budža po žadnosci joho a wſchech duchownych k lētu duchowneſte exercicije móžne. Dale rycžesche ř. kanonik kantor Hoffmann wo netcziſhich wobſtejnosczech katholickich ſchulow we Lujic̄. Po dlešim nastawku ř. biskopa wo Renanowym ſpisu ſtati ř. kantor Hoffmann namjet, zo bychu ſo pſchi njeostatku ſerbſkých wucžobných knihow wudale bibliſte ſtawizných (kažek hijom naſche towarzſtvo pſchihotuje) a nowy katechismus za ſchule. Serbsch fararjo wuzwolichu pſchi tym wosebitu wubjerl k wuwiedzenju namjeta, a to ř. fararja

Kucjanka, t. kaplana Hórnika a t. njedzelskoho prédarja Herrmanna, kotsiž dcedža rukopisaj psichodnej konferencj pschedpošožicj. Kaž ma dreždanska diöcesa jenu zhromadnu wuczersku konferencu wotdżerżecj, tak maja we Łužicach wysche dotalnych wuzschich konferencow schersche abo wokresne býc; najsterje budże jena serbska a jena němska. Někto pódawacu fararjo rozprawu wo swojich wosadach. Nazajtra mějesche t. farar Müller z Neuseutersdorsa pschednosch a wotwolwesche na praschenjo: Kotre su psichizinh (winh) njewerh a tak može duchowny pszechciwo nim skutkowac? Dale podachu so rozprawu wo serbskim seminaru w Pragach wot t. kantora Hoffmanna, wo wuczerskim seminaru w Budyschinje wot t. direktora Blumentritta, wo wustawje komunistandow Dr. Přihonstho wot t. fararja Kucjanca, wo cyrkwińskich žběrkach wot t. biskopa. Tež poruczi t. farar Žur ze Scherachowia namjetowane wutwarjenjo cyrkwińskieju wěžow (tormow) w Scherachowje pszechcielnomu podpjeranju.

Ze Scherachowa: Keniez kaplan Bender je do kólnskeje diöcesy so wrócił a t. Dienst je halo nowy kaplan hžom pschicjahnch.

Ze Seiten dorfa pola Ostriza. Halo kaplan je sem pschischok t. Theodor Hubert Hürk z kólnskeje diöcesy.

Z Dreždjan. Tudy běhu létusche fararske konferency 11. a 12. októbra, na ktorých mějeschtaj wysche t. biskopa t. pomocny dwórski prédar Wahl a t. farar Will z Mischina dleščę pschednotischli.

Z Dreždjan. Tudemne towarzstwo s. Vincenca je swoju dotalnu khězu pschedebalo a twari někto nowu psichodnišchu: Wondanjo bu zakladny kamien pod wiedzeniom t. fararja Bellermatta položeny.

Z Dreždjan. Pschi dwórskej cyrkwi je zažy jedyn nowy duchowny postajeny, t. kaplan Vincenç Schlegel z litoměřickéje diöcesy; wón zaistupuje tež w druhéj měschjaniskej schuli t. direktora Langr, kij je pszechy hiszpeje w Holsteinje halo pólny kaplan saſskoho wójska.

Z Lipska. Pschi swojim tudybýcju na visitacií násch hnádnj t. biskop tež nowotwarjenj dom Hiltbjezinoho towarzstwa swiatocznje posvječil; tam změja wohladanjo někotsi starí stabi abo hewak czerpjacy ludžo, nakhwilne wobydlenjo tež khude služobnich, kij su našwiliſe bjez stužby.

Cyrkwińskie nowinki a powjescje.

Z Čech. Wschelsake němske nowiny su písake, zo su w Čechach někotre čyle wosady t. lutherksomu wěrywuznacju pschedstupile. To je trochu pschelkwasana a pscheinata powjescj. Čjēſke nowiny „Narod“ tu wěc wondy wobschěruje rozentajichu. Jednaſtce so mijenujcy wo pschedetwarjenjo filialneje cyrkwi w Praſlawicach a wo jeje požděhnenjenjo na farsku cyrkę. Hdyž chchdu někotre tam te mſchi khodžace wsy pschi farſkej cyrkwi w Hrubej Skale wostacj a wosebje

hdvž ryczerkubler baron Nehrenthal njechaše wjac vjenjez k wotmyšlenomu koncej dacž hacž prawo jomu kaže, pôslachu najprjedh někotri nowinku do swěta, zo k evangelskej wěrje pschestupja. Slonečnje hrozí jenož džel wsh Karlowic z wotpadnjenjom wot katholskeje wěry, a nic chtě wsh! Jenož 24 su dotal w přenim wohenu zwadž k tachantej fararzej Scholzej w Turnowje swoje pschestupjenjo wozjewili. Snadž so zasť wróćza a so dopomnja, zo z wotpadnjenjom njebhch baronej a fararzej najbóle zeschlodžili, ale sebi samym!

Něm̄ska. W Züllichow je w Braniborskej, hdz̄ej je blízko 400 katholikow, bn nowa fara założena. Wrótslawski biskop je khežu kupil, w fotrejž budże chrkej, schula a wobydlenjo duchownoho.

Něm̄ska. Generalny vikar Fessler we Borarsbergn a biskop in partibus bu wot khežora za biskopa diöcesy Sankt Pölten w Rakuskej wuzwolenh. — Dokončenjo slawnoho doma (biskopstvej chrkve) w Kölnej a wosebje dotwarjenjo tormow so ze wšchch stronow spěchuje. Něk je wulka loteria k lěpschemu dotwarjenja pschizwolena. Towarstwo za dokonjenjo doma smě kžde léto 500,000 losow po tolerji vndacž. Njerozpshedate losy licja so k lěpschomu twarjenja. Najwjetšchi bjez dobytkami budże 100,000 toleri, druhe 10,000, 5000, 1000. Toho runja budże něčto wobrazow wuhratých.

Něm̄ska. Zo su samo w Němskej hishcje daloko dozadž ze zniessliwoſciu pschečjivo druhověřivym, to dopokazuje bjez druhim Mecklenburgsk a. Bjez tymzo móža židža po cytym kraju synagogi a schule twaricž a božu službu džerzecž, njeje to katholikam dowolene. Židowski rabbin smě so w swojej draseje połazacj, ale katholicki nic, nochce-li börzž z kraja wupołazaný bycž. Katholickich božich službw so tam tež jara boja; tak smě do města Rostocka, hdz̄ej je pschez 50 katholikow, duchownyh ze Schwerina za léto jenož jednū króćz pschitnecž a nic wjac. W Mecklenburgskej je hishcje jara czma!

Z Kölna. Kardinal Geissel, kotorož smjercž smy wozjewili, hě jednū z najslawnitskich biskopow stareje diöcesy kolskeje. Wón narodži so 5. februara 1796 w czjhei wsh Gimeldingen w bájeriskim Pfalzu jako kurfiši syn. Nan njechaše joho do školidijow dacž, ale Jan pschi tym wosta a bu do Mainza na schulu pôslanh. Tam tež doschtdowa a bu hžom w l. 1818 za měschnika swjeczenh; na to zaſtara někotre wučerſte a duchowne města. W 26. léčje bu hžom kanouikus w Speieru a w l. 1836 tam z biskopom; 1841 na to bu pomocny biskop w Kölnej a po smjerci archybiskopa pschitně na joho město 1846. Namž pomjenova joho 1850 za kardinala.

Schleswig. We sčtyrjoch lazarethach we Flensburgu je dotal hishcje 11 milosćiowych sotrow k wothladanju pruskich a rakuskich wojakow, w Glücksburgu 4, w Augustenburgu 3, w Güttlandze pak je jich hishcje pschez 20. Wězo někto kždž měſac wuſtrowjenych a wuhojenych domoj sczeli do Pruskeje a Rakuskeje. Wo skutkowanju milosćiowych sotrow praji najvhjšchi wojerſki lekar Dr. Schwart w Flensburgu we swojej rozprawie: Wone su wšchitke winowatoscje we wot-

hladowanju khorhch ze swědomitej swěrnoſcju po swoich mocach a swojej wstojoſcji dopjelnjaſe. Zich we tym wopokaſana horliwoſc dje wysche wſcheje khwalbę. Njemožu zamjelcęſz, zo fu katholſke ſoty, dokelž je ſich živjenjo jeniceh tutomu kſcheczanskomu poſkhanju (missioneſ) poſwieczenye, pſchi połoženju a pſchekladowanju khorhch taž tež pſchi ložſich zawiſazowanjach spomnjenja hōdnu wstojoſc ſwobswědcile. Spokoſne, žanoho džela ſo njeboſich, wodnjo a w noch k ſlužbje hotowe ſu wonie z džela najwostudniſche džela z wjeſoſcju a ze ſpodobanjom dokonjaſe. Hako myto bu jim data hnuijaca pſchilhinoſc khorhch a ranjenych k nim, katraž ſo pola cjezých khorhch tež wo ſnie wuprajeſche.

Holſtein. Kauſki thězor je katholſkej woſadze w Kielu 400 toleri darik k twarjenju torma ze zwonami a ke kupjenju města za katholſke poſrjebiſcze. Do wojny njebe w Holſteine katholikam dovolene, tormy ze zwonami na swoich chrkwiach mēcz. Pſchi wſchim thm wſchak tam katholſka chreſtihicze doſko nima rune prawo z lutherſkej.

Schwajcarſta. Še powschitkownej radoſcji katholikow bu ſlawny franconſki farar Mermillod w Genfje w Romje za biskopa in partibus ſwieczenyh hako koadjutor (pomocny biskop) Laufannſki.

Polska. Taž je ruſowske knježerſtwo w swoich naſjoczenyh, předh z Pöllskiej zjenoczenyh krajach w tſichyh lětach wjele ſtom thſac ludzi z mocu k swojej ſchismatiſkej chrkwi pſchewjedlo, tak nětk z nowa zjawnje a ſkradžu džela na wotschczepenjo zbytkow unitow (zjenoczenyh) wot romſkeje chrkwi. Biskop Kalinski w Chekmje na tajke zakhabzenjo w najnowiſkim času jara ſkorži. Tež w ſchulach po chlej Pöllskiej hlaſa ſo bôle na podcziſhczowanjo katholſkeje chrkwi hako na pſcheruſhczenoſjo.

Polska. Swjath wótc je polſkim archibiskopam a biskopam w Ruſowſkej encykliku (zjawniſiſi) poſtač. Vjez druhim piſche: Něko ſu wſchelake a wěryhōdne ſwědečenja nam bołoznu wěſtoſc daje, zo ruſowske knježerſtwo woprawdze najſurowſche ſredki načožuje, zo by katholſku chrkej podcziſhczato, a jeje ſlužobnikow a wěriwych pſcheczhačo . . , zo w nětcijskim njeſpoloku zamolwenjo pyta, zo by naſchu ſwjatu wěru a katholſkow pſcheczhačo. Z toho pſchitndze te ſtajne njedzerženjo ſwjatoczenyh wobzamknjenjow, kotrež ſo ženje njeſſu dopjelnjaſe; z toho te njefedžbowanjo na pſchewzatu pſchisluſhnoſc knježerſtwo, w Pöllskiej katholſku wěru zaſtitacj; z toho ta mnogoſc njeſpſcheczelſkikh zakonjow a wukazow . . , zo by ſo wojewjenjo katholſkich piſmow a knihow zadžewačo a za to nowinu a knihu wudawače, kij ſu katholſkej wucžbje njeſpſcheczelſke . . a polſki lud kažnej maja . . zo by lud k poſtanjenju pſcheczhi katholſkim duchownym ſchęzuwanym był, zo by ſo jim pod hroženjom najſruezjiſkikh khostanjow wukladzenjo rozdžela zaſazato, kij je vjez katholſkej wucžbu a ſchismom . . Tohodla ſu minicha z kloſchtrow wuhnacji, tohodla cjerobh wěriwych pſchez leſcji, mēc a wſchelake cjenjenjo do ſchismy (griciskeje wěry) cjerjeni . . ; tohodla džeczi swoim katholſkim starskim wzate, a pod zamolwenjom ich zakitanja do dalikich krajinow zawiſezene, zo byhmu swojej wěrje wutor-

hnjene byłe; tohodla cykë wobydleństwo tu a tam . . . do dalskich wojskowych kolo-nijow wuhnate; tohodla su katolicki duchowni podcziszczeni, swoich kubłów wurubjeni, do jaſtrow wylani, i smierci wotsudżeni, dokelž swoje swiate zaſtojnſtwo pschi ranjeny i a mrejach wojewarjach zaſtaſawachu. A kaž duchowni a wériwi we wuhnanstwie kózdeje pomoch a tróſhta swojeje wêry wurubjeni býc̄ dyrkja, tak buchn katolikijo w Litwie (z Polskiej przedz zjenoſczeni kraju) nuzowanî, býz wuhnanstwom do dalskich krajow a býz wotpadom wot wêry ſej wuzwolec̄. Tak a hiszceje dale ryczi s. wótc Rusowskej do swêdomia! Dale wobskorzuje ju, zo je czeſceje hódnego archibiskopa Felińskego z Warſchawy do wuhnanstwa wotwiedla a wotſadzic̄ ſej zwérlka (ſchtož tola ſama njemože), a zo je joho naſhwilnomu zaſtupnikę Rzewuskomu, biskopej in partibus, fotrohož je bamž za pomoenohu warſchawskiego biskopa wuzwolit, joho zaſtojnſtwo wukonjecz zaſazała. Potom wozjewja bamž, zo maja wérini warſchawſteje diöceſy dotal f. Felińskiego za ſwojego wérinu a prawomocnougo archibiskopa ſpóznawac̄, a zo ma f. Rzewuski joho prawomocne zaſtupowac̄. Na to halle wupraji ſo wón, zo njezbožomny zbežk w Polskiej njelkwasli a zacieſnje; za to pak žada wot kniežerjow ſprawnoſez a dopomuna jich na zamołwienjo pola Boha. Sklončnje ſcijehuja tróſhtne ſtowa za biskopow, napomi-nanja k wuznawaniu katolickiego wêry a wudželenju żohnowanja biskopam kaž jich poddatym.

Polska. Gubernator (najwjetſhi zaſtojnſki) w Žmudzi je zaſazał do katolickiego seminaru we Wornach wjac̄ ſtudentow pschiſiec̄ hako 18 a njedowoli biskopej paſthyske visitaciſe wotderžec̄. Wón je tež wjac̄ katolickich gynnasiow w tamniſkej krajinje zbežnył a jenicze rufſe lyceum (abo gynnasiūm) na te město w Kownie zradował.

Italska. Král Viktor Emmanuel je z khézorom Napoleonem wažne wu-jednanjo wot 12. septembra wobzamknýł, kotrež ſo nětko poczina hižom wuwyſeſz. Viktor dyrbi mjenujcy dotalne wobſedzenſtwo bamž zaſitowac̄ a džel krajnoho dolha něhdusich bamžowych krajow na ſo wzac̄. (Alle taſkohu zaſitarja ſo bamž podžakuje a z pschevokazanjom ſpomnjenohu dolha bý ſo krajinow ſamych wotrjek!) Za to chce Napoleon w běhu dweju lět ſwojich wojakow z Roma domoj po-wolac̄, w kotrymž čjasu dyrbi ſej bamž druhę dosahace wójsko pschihotowac̄. (Alle bamž to cžinicž njebudže, dokelž to bý tola jenož male wójsko býlo psche-cživo Viktorowomu!) Wěſte ponízenjo za Viktora leži we tym, zo dyrbi Turin wopuszcziwschi ſo do Florencia hako hównoho města ſczahneč a tak Rom na pokoj wostajic̄, za kotrymž tak jara žebži. Boh wě, ſchto z toho wuńdže. Wſchelake ſtroný tež chle ſebi napschecživo piſaja. Viktorowý ſeim (parlament) wupraji ſo najſterje z wulkej wjetſchinu za ſpomnjenie wujednanjo, ale bamž rje-knuje: To ja njemóžu pschiſiec̄! Pschiindzce z mocu a ze zjawniſchej zloſcze!

Z Neapel. W krajinje Lecce bě f. Franeville ſwojemu psie ſo po-hanjenju ſwiatohu wótc „Pius IX.“ narjek. Psched někotrymi měſacami nětko bě wón z nim ſam we ſwojej ſtwe, hrájkasche a exercirowaſche wſchelako z nim

a to wschitko z bjezbožnym spominanjom na hamža. A hlej! na dobo nochce poš wjac̄ posłuchac̄, wewrotui a je džiwi kaž thgr, wali so na swojego knjeza a czeknje. Njezboženiy, na schiji ranjeny a krawjo na zemi ležo pocja, schtož hishcze mōđesche wo pomoc wołacz. Joho žona a synojo skyschachu to, pschin-đechu a nadeńđechu joho na smjerež ranjenoho. Ze slabym hlosom powjedasche jim, kaž je so wscho stało; bórž na to wumrje bjez wschóho posylnjenja swjateje wérh.

Z Turina. Mnich Stub z Norwegskeje, kiž je do katholskeje chrkwe so wróćiwski tudh do rjadu Barnabitow zaſtupil, pónđe z dwema francowiskimaj duchownymaj do Daniskeje na mission. Tam (ale nic w Schleswigu a Holsteinie) je mjenujich dospołna swoboda wérh, kotorž je drje najpriehy data i wujitse-wschelatich protestantskich wérhwuznaczow, ale tež i wujitkej katholskeje chrkwe so wobrocic̄ mōđe. — Unita cattolica wozjewia pod napismom „katojo mnischow a zapusczerjo klóštrów” hiżom pjatih zapisk zdeňujenych klóštrów, ktorých liczba je hiżom 479.

Zendželska. Swójba jendželskoho a katholikam njepscheczelsskoho protestantskoho missionara Pritcharda w Taiti, ktorž katholickich missionarow tam tak pscheczelhasche, zo dyrbiesche francowista wojnska kóž i jich zakitanju do Taiti poſlana bycž, je i naszej chrkwi pschepstvila. Najstarscha joho dziorka je w Berlinie katholske wérhwuznaczo wotpožila a někt do Zendželskeje halo wujczerka pschischa.

Z Konstantinopola. Tudh je so na zaſtupnu próſtwu zbdžnoho služobnika božjego Leonarha z Portomauricia spodjivne wusłownjenje stało, kotrež bu chrkwinich pschepytane; na čož buchu pschepytowane spíš do Roma poſlana, hdež věchu wobtwierdzene.

Na Jonſkih kupač njekhwala ſej katholikojo (po narodnoſći Grichojo) nowe grichiske kralowske knježerſtvo, dokelž jim njepscheje počnu nabožniſtu swo- bodu (frejtu), kotorž ſu priehy pod jendželstkim knježerſtwom wujitali. Te same czehnjesche drje wottudh ſwoje datki, ale do katholickich naležnoſczow ſo ženje njemēſchesche. Wjetſchina jonskich wobhulerow ſu horlini katholikojo; tohodla je Zendželska tudh katholiku wéru zakitowała. Jonjenjo lubuja swojich duchownych; duž bě jim tež Zendželska pscheczelna, a wosebje jich najwyschchemu biskopej. Tenle biskop je ſo někt we wěſtich naležnoſczach do Roma podał a wot tam chce do Pariza, zo by ſo Napoleonej podzakował za dobroth, kiž je katholiskej chrkwi w Korciſje wopokazał.

(Nětcežiſchi kardinalow we.) Z wumrjeczom tſjoch kardinalow (Gavelli, Geiffel a Bedini) je ſo liczba ſobustawow ſwjatoho kollegia na 59 pomjeſ- schila, z ktorých je 41 hamž Pius IX. poſtaſik, drugiž paž ſu z časa joho priewownikow. Po narodnoſći je bjez kardinalami nětko 7 Francowizow, 4 Schpa- njenjo, 4 Němcy, 1 Wuher, 1 Khorwat, 1 Belgicjan, 1 Zendželčan a zbytkni ſu italscy. Najstarschi je 88 lét a najmlödschi 47. Nětcežiſchi hamž je hiżom 67 kardinalow wuzwolil a 69 je jich w joho časzu zemrjelo.

(Franciszkanie w Turkowskej). Woni su tam wjetshi dżel katolickiego duchownstwa. W Serbskej maja biskopa (w tu khwili je město prózne), 11 missionarow ze 7 administraturami abo farami. W Bosnijskej maja jenoho biskopa (Frankowicza), 130 missionarow, 3 klóschtr, 57 farow a 13 schulow, katolikow tam na 150,000. W Hercegowinje maja jenoho biskopa (město je prózne), 42 missionarow, 19 farow, 1 klóschtr a 4 schule; katolikow je 50,000. Albanska ma dweju biskopow franciszkanow, 56 missionarow a 52 farow. W Macedoniskej (bjez Bocharjem) je 12 missionarow we 11 farach, w Konstantinopolu a pschi Archipelagu 12 missionarow, 9 far a 5 schulow.

(Na jwjetshi cirkwie). W najwjetshich cirkwiach w Europje može so zhromadzic: w cirkwi swjatoho Petra w Romje 54,000, do doma (biskopskeje cirkwie) w Milanje 38,000, do cirkwie s. Pawoła w Londonje 25,000, do něhduscheje cirkwie s. Sofije w Konstantinopolu, ktorą je do měsíčních (turkowskeje modlernje) pschemenjena, 23,000, do Notre Dame w Parizu 21,000 wosobow (paršonow).

Naležnosće towarzystwa.

Djen 15. oktobra běsche hłowna zhromadzigna našeho towarzystwa w tačantskej schuli. Pschedsyda l. farat Kuczausk wotewri tufamu a rozentaji, cžohodla je so zhromadzijnia hale nětko powokala; tež wuprati, zo je towarzystwo po swojich mocach dobry zapoczątk w swoim skutkowanju scziniło, a zo ma nadziju na lěpschi pschichod. Nětk cžitashce pismawiedżer rozprawu wo skutkowanju towarzystwa a wubjera w założenym léeje. Wudali smy, kaž je znate: 1. lětnik R. Póšta, kij je wosebje pschez l. Duczmana a P. Ludwika Angermannna podpserany był (xjany naštawł „Stawizny Różanta) a nětko we wschłich serbskich katolickich wosadach so cžita; 2. Sňehovka, powiedaneżko wot H. Duczmana. Wyshe toho smy wotcžischeje pastyrskoho lista l. biskopa rezdželili. Cžischczeż je so zapoczątka wjetsha kniha a wubudże přeni zeschiwł skone lěta pod mjenom „Zivjenja Swjatych Božich po rjedje cirkwińskich stawiznow” wot H. Duczmana. Toho runja je wubjerk hizom w nalečzu wobzamknę „biblike stawizny” za schule wudacę a je l. pschedsyda hizom wobrazki k tomu wustarał. Dokelž pak cze nětk tež našcha cirkwińska wyschnosczej tajke stawizny na swój naklad wziąć, njeje w tu khwili hiszczce wěste, kchtó butże spominennu jara trěbnu knihu naškadować. Dale bu spominane, zo je knihowone towarzystwo „Dědictvi s. Chrilla a Methoda” we Brnje našche towarzystwo za sobustaw wuzwołilo a knihi póstalo, a zo smy my to same cžinili. Tež je našche towarzystwo malu knihowonju katolickich knihow założilo a někotre dary do njeje dostalo. Po setretarjowej rozpramje wotpoloži l. połkadnik schulski direktor Schołta zliczbowanjo, po kotrymž bě w loni 137 toleri 10 msl. dołhodow a nimale 94 tol. wudawlow. K tomu pschindże małe zamoženjo w kniaghach. Na namjet l. Herrmannna bu pismawiedżerzej a redaktořej kaž tež połkadničej za jejú prouču z postanjenjom džak wupravery. Bjez nětko sczehowaczymi namjetami bu tón pschijaty, po kotrymž ma so lětna hłowna zhromadzigna bjez jutrami a swjatkami wotdzerzec. Po wschelakich druhich rozryczenjanach wo towarzystwie bu zhromadzigna skončena.

Do połkadnicy towarzystwa su dale swój pschinostk zapłaciſili: l. farat Jakub Nowak z Radworja, wuczer Jakub Kral z Radworja.

Sobustaw, kotrež hiszczce lětuschi pschinostk njeju dali, z tutym pscheczelne dopomnjam.

Katholicki Poroj Cerkiewski Czasopis,

wydawany wot towarzstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Cj. 12.

December.

1864.

III.

Kschescjanske missionstwo.

We Chinesiskej a Hinduskej pschinjese biblija t. j. czischczane boże słowo, býrnje bohacze wusyte, mało plodow; same protestantske swędzienia wot nas nawiiedzene to dopokazowachu. Pschindzemh do Ceylona. Na Ceylon je (kupa 1300 schtyrikrožnych milow) so biblije dość a na dość wudżeleja wot weslejskich, baptistickich a jentzelskich missionarow. Ich tsoje pschelozjenjo pak je tajse, zo jene na druhe nieje podobne, haczrunie stej czischczerni prěnischich a poslenischich jenož schęscz milow różno. Wěsth Emerson Tennent mjenuje pschelozjenja „bohanjace”; lud je nierożymi a wola pschi wudżelenju: zo su to dobre twory za třebne zatylaczki (str. 56). Wot Nowoho Selanda a Oceanije hodži so tosame prajic, schtož smy hacž dotal wot pohanskich krajow wo tutej wěch pisali, wosobniye so knihi hacž na najdarniwscho rozběluja na Sandwickskich kupači; ich mnogosc je tajka, zo tamui wobhulerjo wšichitc tele knihi pschecžitacj chyli (str. 61). Jenož Australiska je hacž někt wot protestantskich biblijow a traktacjikow pschelutowana; — tole zbožo maja pak ludžo tam rodženi nic tak jura biblijskim towarzstwam so dzakowacj, ale swojej džiwiej njedospolnej ryczi, tiz žane pschelozjenio njedopuszcza. [Chedža potajkim protestantscy missionarovo Zendzelskeje abo Ameriki wbohim Australskim tež boże kralestwo wotwieracj, dha to n jem oža, býrnje radž chyli; a duž dopokaza so tu na najzjawniwscho njemoc ich wěry a njeplodnosć ich missionstwa; pschetož bjez biblije nieje po protestantskej zasadzie žane cziste boże słwo, bjez božoho słowa žane Kschescjanstwo, a tak su njezbożowni Australicy po protestantskim wuprajenju tež wuzanknjeni wot Kschescjanstwa. Druhe missionstwo hacž z bibliju pak nieje jim po prawym

dowolenie. Pschetoż słowo missionar rěka pschelozene runje tak wjeli kaž „wotpóslany”, wotpóslany mjenujcy k hortnomu rozwuczenju božoho słowa a k wudzelenju swjateje kschezenich, kaž bě Jezus swoich japoschtołow pôšlał (Matej 28, 19). Kaf pał budža woni (missionarjo), prascha so swj. Pawoł przedowacj, hdž njeſu pôſlani? Schto pał iich (t. j. protestantskich missionarow) k przedowanju a k wudzelenju sakramentow sezele? Nictho, k najmjeñschomu nictho tajki, tiz by sam k tajkomu pôſlanju móć měł. Cžiſami, kotsiž junu jenomu Lutherej, Kalvinej atd. móć k przedowanju (kaž so rožymi k przedowanju katholskeje wuczbh) dachu, su jenož w katholskej cirkwi, a su to čji wérni sczehowarjo swjatych japoschtołow „biskopowje”; kóždy tohodla, tiz nieje wot nich pôſlanh missionstwo bjez pohanami cžinicj, nima k tomu žane prawo, nieje k tomu powolanh, a njepowolanomu Boh njeđa pschi swoim skutkowanju swoje żohnowanjo. Helež zasyjenu winu njekłodnoscje protestantskich missionow. *) Pschen-džemj-li do Afriki, dostanjemj, schtož bibliju a te z njej cžinjene wobroczenja nastupa, wot samotnych protestantskich missionarow sczehowace zjewjenja. Tam hdžej so Gabenski dialect ryczi (mpongwe mjenowanj) we wieciornej Africj mějacu jendzelsch missionarojo psched dwachcji lětami hžom 185,000 str. cžisch-czonych rozwuczenjow (traktacjow). Wsče tele rozwuczenja mějacu, dokelž njecjitanie wostachu, tak mało wužitka, zo rozprawa z lěta 1845 wuzna: zo je jendzelska cirkwj, hacžrunje jednacje missionarow we tamnych krajach mějesche, jenož wosym (a to 'o hishcje prascha?) rodzenych Afrikanskich k sebi sczahnyka. Džecji pschetyljebachu biblijowe kopjena bjez druhim k tomu, zo sej z nich zmije cžinjachu (str. 63). We južnej (połodnijszej) Africj namakamh bibliiske pschelozjenjo za Kafferow; hacž runje buchu wot nioho hžom tawzynth wudzelenie, wuzna tola missionar Kaldewood 1858: „Wotpohladanjo swj. pismo darmo wudzelecž, je z cyka bjezdzialne (bjez wužitka) bžlo wosobnie pał pola Kafferow. Tosame plæcji tež wot počnōcne je a ranisheje Afrili a předy wschoho wot Habyssinskeje. Mansfield Parkhns powjeda we swoim spisu (Life in Abyssinia, wudate 1853) wot bibliiskeho skutkowanja tamnijskich missionarow wschelake zajimawe węch. Tak je tajki missionar, kaž woni powjeda, junu tež habyssinskemu popej exemplar rjaneje biblije dał. Dokelž pał výtny, so sej tuton knihu mało waži, praeſche woni, zo dyrbał woni (pop) tajki riany dar tola wysoko wažlež, dokelž je kniha na samym měscje, hdžej bě cžinjena, khětrje wjeli kochtewala (nimale 6 dollarow). Duž praeſche jomu pop: „Ach ja sym tajkoho wažnoho dara chle nje-hodny. Wzmi swoju bibliju a daj mi jenož jedyn dollar, to je doſež za mnje.“ Cžitamhli missionste rozprawh někotrych protestantskich missionarow, kaž Stricklanda, missionara Dr. Wolfa, tiz dwaj zwjazkaj napisa wot swojego žohnowanjapočnoko skutkowanja „d bibliju“, dha so nam zda, zo cžischczane bože słwo hishcje najwjacj sczehwkow mějesche we Lewancje, Chrifskiej a Armenijskej. Ale kaf chle hinak tele pschez bibliju cžinjene a wukhwalene pschewobroczenja wupaduja, hdž je po hinajschich (býrnje protestantskich) rozprawach pruhujeny

*) Psihiſpomnjenjo wot pschelozjerja naſtawka.

a sej bliże wobhladujemy! Tu może so tak prawje spóznacj, na tajke wasch-
njo protestantsch missionarojo kschescjanow czinja. Strikland pschez měru wuz-
běhuje grichiske pschelozjenjo (wot amerikanskoho biblijskoho towarzstwa wudate) a
powjeda, zo su jonscy protestantsch missionarojo tawzynth exemplarow biblijow
wudali a Gricham pschipostali a zo su czile sami předy wójny psched njeprze-
czelom we swoim lehwje swjate pišmo czitali. Tak praji Strikland a protestan-
towje, kij někotre 1000 milow wot Chrysteje zdaleni su, ze wszech wjeskoſcju
tule powjescz we swoim časzu sfyshachu. Ale tak hinaika ta wěc je bliże wo-
bhladana a pruhowanu. We lécje 1854 wozjewi jendželski protestant tuton
Striklandowý podawk we nowinach za žałosnu wulku kžu biblijskoho towarzstwa
pschitojo: zo je won döłhi čas we Chrysteje pschebhwal a hischče žanoho gric-
hiskoho z bibliju we ruce widział; — Grichowje grichiske pschelozjenjo biblijie
hubjeneje rycze dla zapęja a do plomjenjow mietaja, wysche toho pak su ro-
szčerjerjo biblijie z tamnoho kraja wot swětnieje wyschnoscie z pjeniežnymi schra-
fami, ze jastwom a wuhnanstwom z kraja khostani. Hischče 1854 wuda gric-
hiski patriarch we zwadze ze protestantskimi missionarami enchyfliu (lęczach list),
we kotrejz wschitkon grichiski lud psched missionarami biblijskoho towarzstwa war-
nowosche a jich „satanskich khecarjow z hlobokoſe hele mienowasche.“ Zo so
tohorunja wiele biblijow we Chrysteje (Palästinje) wurdělue, njeda so přecz; ale
runje tak njeda so zapřecz, zo to jenož tuteje winy dla so radzi, dokelž wuno-
schierjo biblijow pschi tymle strashniwym dzěle žatoſnje wulki dobytk (10 procen-
tow) za swoju prou dostanu a zo je rjana bajska, schtož Strikland wot nabio-
žnych czitarjow biblijie powjeva. Wěsty Jakub Samuel je Striklanda, schtož
khvalenio nastupa, tola hischče pschetrechil. Tuton powjeda mienusich wo swo-
im missionstkim puczu do Bagdada (tež we Chrysteje), zo muhamedanojo we Bas-
forje, tajku horliwoscj po biblijach pokazowachu, „zo woni po tawzynthach jeho dom
woblehnychu a wólsje wo knihi wokachu“; — na jeniczkim dniu mjetasche won,
kaz sam praji, nimale 2000 jednotliwych sczenjew swj. Jana a wulku mnehoč
traktacjow do nich, zo njewjedžesche hože pschitidzechn. Jendželske a amerikanske
biblijske towarzstwo spokojo tuton hłod muhamedanskich za bože słwo. Ale spo-
dzivne děnízenjo! K swojomu mierzaniu běry zhoniſtej wot druhoho boka,
zo je kniez Samuel jeju wobelhal, pschetož Bassersch muhamedanojo, sfyshachu
woni, njemózachu czitacz a wobarachu so, bibliju jenož do rukí wzacz, pschetož
sultan (turkowski khězor) bě ferman (pschikazju) wudal, „wschitke biblijie do
plomjenjow czisnycz a spalicz.“ Jendželski puczowar pak, kij kaz pschipadne k.
Samuela na pieczę ſcjhowsche, widzesche a swědczesche: Zo mózesche missionar
Samuel jenož z wulkej nužu swoim „po biblijach wokachm muhamedanskim wu-
czownikam“ czekuſc, a zo czile, hacj won jich rukam so wuwjerezał bě, jeho
biblijie nazbérachu a je wschitke do rěki czisnycz. Horjeka spomnjeny missionar
Dr. Wolf kaz so zda w tymle nastupaniu t. j. we njehauibithm khanju wschitlich
protestantskich missionarow pschetrechil. Won drje sam wuzna, zo su židža we
Damieče jomu biblijie zaszy wróćzo poſtali a Jerusalemczy jeho biblijie spalili,
ale tohorunja wopisa won swoje missionstwa we Persijskej a Arabiskej z tajkim

wuzběhowanjom, zo je zajimawé, tele písmá pschečžitacj. We kóždym persiskim měsćeje je wón po swojim samotnym wuznatwanju někajše rycerſke dobyčež za svoju wěc wuwojowal, we měsćeje Bohorje ſu joho kaž profetu čeſcjovali, joho ſtukowanjo požehnowali a jomu lute polkonjenja cjinili, džecži ſu ſchow joho drasty wokoschowali a we Meshebje je wón kaž pschez džiw jandželsko-persiskoho agenta Mollah Mehdi kſchescjanā cjinil. To wſcho powjeda Dr. Wolf we swojim spisu: „Alle Reisen und Abenteuer des in der ganzen Welt bekannten Bohora Missionars Dr. Wolf“ wudate 1860, a we nowinach. Wotkrhcžo wſchěch týchle wěcow njedasche pak dohlo na ſo čzakacj. Persiska a cyka Afisika njeje we naſchich dnjach tak wot Europiskeje wotzanknjena, zo jedyn njeby hížom lěſta to zhonit, ſchtož je wloni w tamnyh krajach ſo ſtało. Tak to bě tež ze Wolfovymi dobyčemi. Persojo njeſju jomu k luboſci cjinili, (kaž ſami protestantsch pucjowarjo wozjewidhu) ſo we ſchtryče z nim z dobom podacj, ale ſu joho, kaž jednchłofne prajachu, pschech pschifluſchnie porażeli, te požehnowanja a polkonjenja, praji general Ferrier, kiz ſu woni jomu pječja cjinili, wobſtejachu a wobſteja jenož we Wolfowych myſlach, džecži njeſju joho drastu wokoschowali, ale z kamjenjemi mjetali, a ſchtož tamne ſpodživne pschewobrocjenjo nastupa, bě ſpomiený Mollah Mehdi generalej Ferrierej ſo mócnje rozhněwajo ziewit: „Kak mohſ ja pschez ſtukowanjo taſkoho wrótnego člowieka pschewobroczenh bjež, — njech Wolf woſlepi, zo je wón wote mnje taſku hžu rozhchrít (ſtr. 80).“

Dotal je projene, zo bu bibliji ſchęzpreteſtantſke miſſionſtwo nastupa, wulke džélo pschispěte bjež po hanami — nic mjenuje dyrbimy pschistajicj, kaž biez kſchescjanami. Bjež biblije, praja bibliſke towarſtwa, njemože kſchescjanſki ſwět wobſtać*); duž dvrbi tež, kaž ſo rozymi, kóždym kſchescjanſki kraj z nimi napjelnenyh bjež, njech to tež husto katholſki je a tych zlradźnje nutſwoženych zmólkowych biblijow rodzi abo nic. We Ruskej wězo bibliſke towarſtwo wjele wudokonjecz njemože, pschetož rufi khežor Alexander je hížom 1826 te we Ruskej 1813 założene bibliſke towarſtwo zbehnył a zakazał teje winh dla, kaž edikt praji: „dokelž wěceži ludžo bibliju zlostnje a wopacznje wuziwaču.“ Za to pak cjinja bibliſke towarſtwo te najmóżniſche we katholſkich krajach. Francowſka býrňe cykle katholſka je we jenym lěcze 200,000 biblijow doſtala. Ké cžomu ?? Tam drje ſo namaka něčto kalvinſkich protestantow, ale jich wěra je kaž 1847 Dr. Klark wuzna, taſka, zo ſu woni po rozmje žiwi (kaž rationaliſtowje) a nic po božim ſlowje — k cžomu potajkim mnohoſcz wubđelenych biblijow? Snadž k zavjedzenju katholikow? We Portugalskej a Spanijskej waži jendželske bibliſke towarſtwo wjele na biblije, dokelž wobojej krajej pak krucze katholſkej ſtaj, dha njemože we nimaj nicžo dokonjecz. Wokolo l. 1840 je wěsth Borrow's do Spanijskej z połnym cžokmom biblijow pucjowal, mějeſche pak pschi thymle swojim miſſionſtwje tak mało zboža, zo kaž protestantski ſpifar wuzna: žadny spaniſſi ani wot Borrowa ani wot joho biblijow nicžo njenazhoni. Biblije pschiindžechu wſchitke roztorhane zaſh wróčzo do Londona we ſchaltnosći zavobaltkow, we

*) Da-li Bóh, čcemu wot biblije pschichodne lěto wjacq rycęcž.

kotrychž se płobły južneje Spanijskeje namakachu. We lěće 1861 je znath Mor-taros z wjacorymi druhimi biblije rozschrericj spýtał, su joho pał, dokelž won r o k o czenjo sobu rozschrerjescze, sadzili a na posledku ze wsčimi towarzchemi z kraja wupokazali. Tež we Nakuskej a Polskej pyta bibliiske towarzstwo woteběra-rjow za swoje cziszczone biblije, pschetož njeje žana rycž we chlej Nakuskej, do sotrejž njebh biblija wot njoho pscheložena byla. Schtož Polsku nastupa, kij skoro chla katholicka je, je bibliiskomu towarzstwu wot Dra. Herberta Marscha zjawnje a drobnje doſcz rozprajene bylo, zo žane biblije njetreba, dokelž wona hžom p̄jatnacze pôlskich pscheloženjow chleje biblije a schthrnacze wot nowoho testamenta wobsedži, tola pał bibliiske towarzstwo tak czinjescze, halo njebyhcu Pola-kowje hisczeje nicžo wot biblije wjedzeli. Zo we wsčech tuthch katholickich euro-piskich krajac (runje kaž we njeeuropiskich n. p. Brasilijskej a chlej južnej Americh) wudželene protestantske biblije žanoho katholickoho czitarja njenamakaja, hodži so mysliež, pschetož katholikam je biblija, jelizo jeje pscheloženjo njeje wot japošchtolskoho štola approbirowana (za dobre spóznata) wažnych winow dla zakazana. Ale tež pola protestantow (kždoho wérhwuznacža) nježini biblija to, schtož jej někotsi pschipisuju; pschetož žadyn protestant njevě, hacž wona, kaž je pscheložena, njeje ze zmylkami pscheložena (někotsi to hžom dawno prajachu na. psch. wot serbškoho pscheloženja), žadyn njevě, hacž wona wopravdze w scho k wérjenju předstaji abo nic, pschetož biblija je starša hacž protestantisimus a dyrbjeli dba pola nas katholikow so prashecz, kij my bibliju hžom wot najstarskich časow sem we chlwi woblikowamy; — žadyn dale njevě, zo to prawe je, schtož won po samotnym rozsudzenju z biblije sebi wupulta, dokelž je wulkadženjo kždoho hinaſke, — žadyn skončnje njevě, hacž je won te někotre 30,000 versow biblije derje doſcz czital, pschemyslit a prawje rozymil a zo won we swojej wérje (czerpanej ze swj. pisma) njeje nicžo wažne wuwostajík kaž jenu kažnju abo sakrament atd., dokelž je we wsčitkich tych wěcach tež sem a tam wulka wsčelakoscž (Abbé Martinet II., 72—73). A tak njeje biblija po prawym khamana missio-nstwo czinicž bjez pohanami kaž bjez kschesčjanami.

P. L.

Pschisponjenjo. Wopisanjo kschesčjanickich missionistow we pohan-skich krajac scđehuje da-li to Bóh pschichodne lěto.

Tan Leisentritt,

budyski tačhant a přeni administrator we Łužicach.

Psched nětko wjac hacž tsi sta lětami pschepupichu němske města a němsch zemjenjo k nowomu němskomu wérhwucžerjej M. Lutherej, dokelž so jim joho wucžba subjesche dla swojeje ločkoscze a dla wjetščeje moč, kij woni w zarjadowaniu chrkwe a jeje kublow dostachu. Duž njemóžescze derje hinač so stacž, hacž zo czile móčni wępadních wot katholickje chrkwe tež swojich njeuwucžených

a bjezmócných poddanow k nowej wérje pschewjescz phtachu, wosebje tež z tym, zo duchowne města z lutheršimi předarjeni wobsdžichu; býrnje snadž lud tu a tam chył, njemózesche so toho dewobarac̄. W tutym zrudnym času běchu pak jenicke stolpy katholitwa: budyske tachantwo a klöschtrę Marina Hwězda, Moriny Dok a Luban. Echtož pod tele kniejszta fluschesche, wosta z wjetša katholiske, hac̄runje buchu tež tudž poddanske wsh z druhimi lutheršimi wobdate sobutorhujene k nowej wérje. Hdž bě tak mjenowana reformacija we Lužicach hžom pschewjedzena hac̄ na mjenowane zbytki, pôska Bóh wustojnho muža, kotrž te zbytki krucze zjenocí a tak katholisku chrkę we Lužicach zahowa na lepsche čas, hdž so wona tež tam zash rozhřerja, hdž bě pschez 300 lét zahnata. Tónle wustejný muž pak bě budyski tachant Jan Leisentritt, w rjedze tachantow wot 1221 wosomadwachy, ale prěni haks administrater; wén dalischemu wepadnišmu mjezu staji a skutkowasche wjele za slevom a písmem zo tych, kiz běchu swojej chrtvi werni wostali. Duž dyrbjał joho z najmjenischa lódy katholik we Lužicach znac̄ a czechsice.

Jan Leisentritt ze zemjanškim pschimjenom „a Juliusberg“ (také pschi-mjeno budysch tachantowje hac̄ na kónce poslednjeho lětstotka wot khězora dosta-wachu) narodži so 18. apryla 1520 we Wolomucu*), tehdom z wjetša slo-wjanškim měsće we Morawskej. Joho nan běsche tam hale rjeměšnik zash-deny. Dokelž po swědečzenju staviznow**) w času joho džec̄atstwa najwjetši diél n ēm ſi o ho wobydlerstu we Wolomucu k lutherstwu so wobročí a Slo-wjenjo tam katholisch wostachu a dokelž so wo Leisentrittu písce, zo je czechska, pôlska a pozdžischo serbsku ryc̄ ryczał: směny myslic̄, zo je wón najsterje sam Slovjan po narodie byl. Ewoje schtudije czechsche wón we Wolomucu, Krafowje a we Winje. Po dokonjenju tych samych dosta město wucžerja khězor-wých pažow (t. r. zemjanškich hólcow psci di orje). Dokelž pak so jomu dwór-ſte živjenjo njeļubjesche, poda so býrž zash do schtudijo w wosebje bohoslovstwa, a dosta měchnistu ſmečkiznu. Dokelž w khězorstich krajac̄ njebě nuža wo du-chownych ani bojosež wo wepadowanjo k Lutherstwu, chcyšche wón we wukraju za lepsche katholiske cyrkwe wujitný býc̄. Khězor Ferdinand I., joho wucženosc̄ a wustojnosc̄ znajo, da jomu porucženske lísty sobu na tyhle biskopow we Sak-skej: na Miklawša II. z Karlowitz w Mischnje, Julia Pfluga w Naumburgu a Michala Sidonia w Merseburgu. Leisentritt pchádže k mischnjanškomu bisko-pej, dokelž chcyšche drje najradšcho we Lužicach tehdom k czechkomu kralestwu a pod mischnjanškoho biskopa fluschescej skutkowac̄. Duž dosta 1549 město kanonika psci kollegiatsej chrfni s. Pětra w Budyschinje. Hžom 1559 bu we ſwobodnej wólje kapitla za tachanta wuzwoleñ, .Hdž mischnjanški biskop Jan IX,

*) Němey psc̄ebrec̄jichu czechske mjeno „Olemic, Wolomic“ do Olomunz, z čohož kaczansch spisewarje „Juliomontium“ sejinichu a ſcončnje „Juliusberg.“ Kanonik Leisentritt rěla tachantej w jenym spěrje: Olomucensis.

**) Šembera, Paměti a znamenitosti města Olomouce. Ve Vídni 1861,
Str. 24.

Haugwitz wot lutherskoho sakskeho wojewody wotwirowach a sam we swojej starosci a zmyślniwosci lutherskiej wierje so pschidavach, we Łužich žanu móc a nahladnosćej njemějsche, wuskułowa Leisentritt 1560 pola khežora Ferdinanda, zo by katolikam we Łužich duchowna hlowa we wosobje abo parshonje budyskoho tachanta data byla. Hdyž dwě lěče pozdžischo bamž pschez swojeho pošlance Delfino k tomu pschizwolenjo da, bu budyski tachant, kij běsche hžom w katolickich časach zastupnik (vicarius) a biskopow wotpóstanh w duchownych naležnosćach (commissarius in spiritualibus) w Horniej Łužich, za biskopskoho zarządowarja (administratora) we woběmaj Łužicomaj postajenj, a Leisentritt bě w tutej dostojnoscji přeni. W tym samym lěče 1562 njepschija won, dokelž Łužicu lubowasche a katolicku cyrkej tu zařitowacj chyſche, posicjene biskopstwo w Neuſtadt w Ratuzskej ani město dwórskoho radjicigela we Winje, hacž runje bě mož z tym móc a dokhodz powjetshicž. W lěče 1567 buchu pschez wujednanjo bjez khežoram a bamžom wschitke prawizny (privilegię), kaž tež biskopiske prawa (jura episcopalia) biskopskoho stoła mischnjanſkoho na kollegiatnu cyrkej s. Pětra w Budyschinje pscheniesene a wona rěkaſche wot nětka „exempta et ingenua“ (t. r. wuswobodzena wot druhohu biskepa, pod bamžom samym stejaca). W lěče 1570 bu sfončnije dostojnoscj administratora z kapitolem zienoczena pschez bamžoweho pošlance Melchiora Bilia, zo smě po wotemrjeczu tachanta kapitel (zbromadženi kapitularojo) te same prawa wukonjecz. Leisentritt so wubjernje za swoje město hodjesche, dokelž z wuczenoscju zienoczi won mudroſeſ a měrniwoſc̄. Won zařowa katolicku cyrkej, kaž daloko jenož možesche, a zdjerža ſej wſchudze zavěſcenjo swojich prawow. Won wumrie w Budyschinje 23. novembra 1586; hdyž bě — kaž joho narowny napis praji — pschez 27 lět pobožnje a derje církvi překřiak, a bu zadň wulsko wolkarja pohřebany. Pod bibliſkimi ſłowom: „Smjercz je pschisudzena wot toho knyeza wſchemu mjasu“ je na latej narownej taſli pschistajene derje nakožene wuprajenjo Tertulliana: Vixit et vita vivit (t. r. won bě živ a je živ ze swojim živjenjom). Swoju bohatu knihownu wotkaza tachantstwej, kotaž pak je so pozdžischo ſobu ſpalika. Bjez titlemi Leisentritta widžimy, zo bě tež kanonik we Wolomucu a pola s. Vita w Praž, Doctor theologiae, Protonotarius Apostolicus, (wot bamža), Comes Palatinus (wot khežora pomjenovaný). Na jeho smjertnym dniu ſo w tachantskej církvi lětne wopomnječzo džerži.

Leisentritt je tež wažny jako wudawať řacijskich a němſtich knihow. Serbske tehdom hisheje nicto žane wudat ujebe; nicto njewiedžesche, kaf možte ſo serbske ſlowa piſacj. Tola je Leisentritt wěſcje porucžil we serbskzej ryczi ſakramenty wubželecz, kaž je za Němcow němſti zaviedl z pschetož we exemplaru agendy (Forma germanico idiomate baptizandi), kotrž je po napisimje kanonike a pozdžischemu tachantej Blöbelej ſluſchak*) widžu serbske pschispomnječzka, kaž: Menutſche Šitzſche (mjenuječe džeczo), počlaffſche dele (počlakče) atd. Serbscy duchowni ſu potajſim z němſkeje agendy bóržy pscheložovali. Najwažnitsche

*) Khowa ſo w tachantskim archivje.

Łacjanske a němske knihy Leisentritta su: 1. tolste Łacjanske modlerske knihy; 2. mjenische za młodzencow (schtudewachch); 3. wukładowanjo a wucžba Mjertyna Luthera, pjatoho sezenika a profety Němskeje, z joho a drugich spisow wucženjena; 4. rituale pschi s. Ischęcnych a druhe pschi werowanju; 5. němske kherlusche (psches dwě sczë), kotrejchž prěnjoho wudacja staj jenož dwaj exemplaraj znataj, jedyn w Budyschinje a drugi we Wrótslawju; 6. knihy pschi wobstaranju khorich za fararjow (z wobrazami). Pschi wudawku kherlusichow a drugdje je podobizna Leisentritta widzecj, po kotrejž běsche won sylny čłowjek z krutym poħladnjenjom. Po tymle wobrazu je podobizna czinjena, kiž na tačantstwie wſalu wisa.

Secto rěka „podjanski?“

Dokelž so słwo „podjanski“ jenož pola hornjołužiskich Serbow za „ka-tholicki“ trieba a pola žanoho drugoho Słowjana so njeznaje, je so hižom někotryžkuli prashal: Z čjoho je to słwo nastalo. Wucženi Serb Abraham Frencel wudowa we swoim wulkim rukopisnym słowniku (Lexicon harmonico- etymologicum Slavicum, zapocząt po 1700) we I. zwiazku na stronje 1098 wudawa, zo podjan (to so zređka trieba) a podjanski rěka, dokelž katholisch najswięcjsi sakrament pod jenej schatkościu dostawaja. Po nim wukładuja nowiſci wucženi Serbjo to słwo runje tak. Ale ja to njemožu pschidacj, dokelž tajke wotwodžowanjo nihdy dopokazane njeje. Hdyž najprjedy na słwo same hladam, njemožem „podjanski“ wot „pod janym“ (pod cžim dhu?) wotwodžowacj, dokelž w Hornjej Lužicy je so po tak mjenowanej reformaciji hižom „jedyn“ prajilo a nic „jadyn.“ Hladajo na wěc, kotrež to słwo woznamjenja, směm wobkrucječ: Serbski lud sej tehdom njeje mohk tajše wucžene słwo za katholicki wutworicj, dokelž napschecziwne „sub utraque“ (pod wobojim) znajachu jenož wucženi a wyshe toho njebe poslenje w Serbach znate a trjebane, ale jenož w Czěſtej. Za Frencela bě bjez protestantami prawe wotwodžowanjo hižom woteznate, hacžrunje bjez katholickimi starhimi ludzimi, liž niežo njecjitäja a tak to z knihow nimaja, so hischče džensnischki džen powjeda, zo je mieno „podjanski“ wot wěstoho „Jana“; ale dale nicžo njewiedža. A wopravdje, to je tež jenike prawe wotwodžowanjo: podjanski je tak wjele kaž „pod Janom.“ To je najprjedy rhčespytnych prawje: podjan=pod Janom (kaž podhrod=pod hrodom) a tež: pod-jan-ski. Ale pod tajkim Janom? Kotroho Jana je serbski lub měnit, hdyž je katholickoho hako pod Jana slusħacoho pomjenował po pscheczelſku to zrozymjo abo snadž tež z wudmom? Njeje to žadny drugi Jan dyžli mischnjanski biskop Jan VII. ze Schleinitz (knježeske 1518–1537), pod kotrohož Lužica slusħesche a pod kotrejž so nowa wěra tež bjez serbskimi poddanami němskich městow a zemjanow rozhčerjecj pocža. Hdyž netko biskop Jan pschecziwo nowotářstwu we wěrje wustupowasche a wosebje hdyž 15. junija 1523 a 11. oktobra

1524 wschitkim duchownym swojego biskopstwa list posła, hdżeż wot nowej wěrty wotwobrasche, bu wězo wo tym tež ludej prędowane a czi, kotsiż po Janowym napominanju pod Janem wostachu abo lepiej: kotsiż wot swoich kniejszow (wosebje we wsach pod budyske tachantswo sluszbachy bliże Budyschyna, kaž tež na wsach dotal wobstejachy klosztrów) njebuchu k lutherstwu mjenje abo bôle nuzowani, mjenowachu so sami „podjansch“ abo jim bu wot thich, kiz so k nowej wěrje pschinowachu, narjeknjene: wę scje pod Janem podjansch, za czož iim czi wotmołwicu: wę scje pod Lutherom, luthersch. Po smjereci Jana VII. bu Jan VIII. z Maltz (1538—49) za biskopa a pozdžischo Jan Leisentritt za administratora postajeny, duž možesche so wuraz „podjanski bjez Serbami hischcze bôle wobkruczicž. Dokelž pak tola wuraz podjanski jenož za tamny čas derje płaczescze, hym za to, zo njebychym wach písali a prajili. podjan, podjanski, ale: katholik, katholiski abo katholiski.

Redaktor.

3 Lujicy a Sakseje.

Z Budyschyna. Póndzelu 14. novembra swjeczesche so tudy swjatočnoſc̄, wot kotrejž nic jenož budyschinske a lužiske ale tež druhe wjetšche sakske nowiny dlēsche abo krótſche rozprawy pschinjesechu a kiz tohoda cžim bôle zaſluži, tež we tuthich listinach wopisana bycž, dokelž džen woſeſje nas katholikow potrebi a zaſwieseli. Na mjenowanym dniu swjeczesche mjenujich nasch wysokodostojny a hnadny kniez biskop a tachant Ludwik Forwerk swój 25 lětny měščniſki jubilej; dokelž na ſamnym dniu lěta 1839 běſche we Drezdzanach wot tehdomniſchoho biskopa Ignaca Mauermannu měščniſku swjeciznu dostał. Běſche drje ſebi wysokodostojny kniez tež najprjedy žadał, tuton hnadowny džen jenož we wscej cžichcze wobeńcž, dha bě ſkonečnje tola na wjacore proſtwy zwolił, zo ſmě ſo taſti džen k najmjenšhomu wot stroný jeho duchownych sobubratrow wuznamenicz na ſwiedzенſke waschnjo. — Hžom wjecžor předh bu tohoda hnadny kniez chle njenadžich poſtrowenych pschez rjane zaſtańcžko, wutwjedzene wot wschitkich wucžownikow katholiskoſho wucžerſkoho ſeminara. Nazajtra dopoſtonja buchu jako na druhim dniu tachantskeje fermusche — po poſtajenym waschnju ſwiedzěnſke fermſche džeržane za přenjoho załožerja tachantskeje chrkwe a tachantswa ſamoho (1213) mischnianskoho biskopa Bruna II. kaž tež za druhich załožerjow a dobrocjerjow wobeju. Po ſkonečnych božich ſlužbach poda ſo cyle duchownſtwo budyschinskoho tachantswa, ku kotoromu běchu ſo někotri duchowni z kraja, kiz běchu hžom džen předh pschijecž móhli, pschizankli, do wulkeje tachantskeje zale, zo bychu tam wysokodostojnomu kniezej jubilarej najwutrobnische pschecža wuprajili. Wysokodostojni knieza kapitularojo zastupicu k hnadnomu kniezej biskopej a pschivjedzehu jeho do hžom mjenowaneje ſtow, hdżeż běchu ſo mjez tym druzh duchowni do polkoła poſtajili. We mjenje lužiskeho duchownſtwo poſtroni něk wysokodostojny kniez kapitulara ſenior Jakub Piech hnadnomo knieza jubilara a

wupraji na jara pschihodne waschnjo wulku wjesołoscj wschitkich pschitomnych na tuthim rjanym dnju, poniżne potżakowanjo za wschitke próch a wopory, kotrež je we času swojego 25 lětnoho skutkowanja hako měschnik we Jezusowej winich kaž tež wosebje we poslenich džesacj lětach hako biskop a pschedstejer staroho czechohodnego budyschinstwo tachantstwa ze wschej podwolnoſcju na so wzal, wutrobne pschecza za dalsche tak hnadowne skutkowanjo a próstwu za wodaczo wschitkich jomu snadž we tuthim času wědomnie abo njewědomnie sczinenych kschidow. Ma to pschizanku kniez rycznik druhu próstwu: hnadny kniez jubilar čchł tež někotre wopomnječza na tuton džen pscheczelne pschijecz, pschez kotrež je sebi duchownstwo luboſcž a džakownieſcž swojemu duchownskemu wotcej wepoſazac̄ dowoliko. Widžomne hnuth a pschemozeny wot džakownych zaczuczow wotmołwi hnadny kniez jubilar na tajke pschecza z dlešczej ryczu, we kotrež woſobnie na wschelakore ważne hnadh bože spominasche, kotrež běſche we tuthim česfu za hōdrichho džeržanu był. Z wulcej pscheczelnoſcju pschi thym tež wupraji, ſak bě psched džesacj lětami hako czowniſk do Budyschina pschischoł, a ſak bě bórzy wot wschēch stronow luboſcž, pscheczelnoſcž a dowěrnoſcž zhenil. Z wschitke dopolazh wutrobneje luboſcze a podwolnoho podvjeranja we prócowanju za krafteſto bože na zemi njemožeshe doſcz woznamjenjace ſłowa namakač. Mjez darami, kotrež ſo jomu nětk podachu, wuznamjeni ſo pschede wschim rjane Missale Romanum (t. s. knihi, kij ſo pschi bożej mſchi trjebaja), z gothicimi piſmikami, we khezorſtej statnej cjscheczini we Winje cjscheczane a drohotnje we Lipſtu zwiazane. Wysche teho ſak tež krasny wobraz: Raphaelewa ſixtinika Madenna*) we bohacze pozłoczanym wobluku. Pscheczam lužiſkoho duchownstwa pschizankuſchtaj ſo dwaj ff. guardianaj z Kumburgiſkoho kapucinſkoho klóſytra a kniez farar Schneider z Kulowa (nětko Wrótslawſteje diöceſy). Hnhydom po tuthich pschiblizich ſo tachantscy zaſtojnkojo, kij pschez hort knieza konſistorialnoho affessora z Walter - Jeschki najpodwolniſche pschecza wuprajichu kaž tež swjetzeński dar poſticijichu.

Hijom rano běchu z thymsamym wotpohładanjom knieza jubilara najponižniſcho powitali tudomni tachantscy wucjerjo, wotpolsani wjesnych wucjer'ew kaž tež seminaristojo katholſkoho wucjerſkoho seminaru, kotsiž poſledni krasnu wustojnje wot nich wuwjedzenu votivnu taſlu pschepodachu. Pschi tutej pschiležnoſcji hnhydom

*) Originalne abo prěnjotne swjeczo namaka ſo we Draždjanach we kralowskej wobrazownej galeriji a płacj za najwjetſki misdyriſki klas a za najwyſzych, ſhtož je hyd we kſcheczanſkim moleſtwie stworjene. Molowane wot Raphaela Sancio z Urbina běſhe tute swjeczo najprjedy za cyrkwiſku khorhoj poſtajene a pschitnje ſkonczone po wschelakorych podendzenjach do wobſedzeñſtwa Augusta Sakſkoho, ſaq ſo praji, za pschec hifche nie pschemerny pjenjez: 17000 dufatow. Marija ſteji jato kralowna njeſjes, bojſte dięczaſto na rukomaj, we mróćielach, na prawicy kleci ſwiaty banž Sixtus a pokazuje z wobraza dele na wosadu, kotruž Marinomu zakitej poručza, na lěwicu kleci ſwiaty Borbora, runje tak pscheczelne na wosadu dele hladajo. Deleka namakaſtaj ſo dwaj jandzelej, kotrąž z wulcej wjesołoscju a ſpołoſnoſcju ſmaczeri bożej horje hladataj. Bojſta wysokoſcž kniezi w e wobſiczu ſwiatej kniežny, tež z wocjow džeczatka rycjitaž bojſkoſcž a hlubokoſcž, kij měrnje a mjechko we macjernymaj rukomaj leži.

pschi spomnimy, zo běchu tež prázsky serbský seminaristyo jara rjany češný dar — slěbornu krejpeńčku z Łacjanskim pscheczem pschipostali a pschez knjeza seminar- ského inspektora kapitulara a kantora k. Hoffmanna pschepodac̄ dali. Čele do- polnjo pschihadzowachu hischce wschelacy knježo, zo bydu wsfolomu knjezej jubilarej zbožo pscheli a pocžesčowanjo wuprajili; wot knžstich duchownych pak běchu so nimale wschitcy zeschli, kij běchu jenož wotenc̄ möhli. Tež wysokodo- stoiny knjez probst z Marineje Hwězdý Dr. Jan Chrysostomus Eiselt bě pschi- tomny. (Knjez probst z Marinoho Dola běsche tu we samnym wotpohladanju thđzení předh pobyl). Mjez najwyschchimi kralowskimi, starowskimi a měschejan- skimi zaſtojnitsami, kij dale knjeza jubilara postrowjachu, mjenuem̄ jenož k. straſskoho direktora z Nossi- Wallwitz a appellationskoho pschedsydu z Kriegern, chrkwienského radžicžela Dr. Wildenhahna, krajnho starschego z Thielau, měscheja- nostu Löhra atd. Wschitcy tucži knježa swědečzachu za lubosc̄, kij naſch hnadvn̄ knjez biskop pola wysokich a nizkich we tak nadobnej měrje wuziwa. Wokolo pschipotnia pschijedzec̄u schthrio duchowni knjezojo z Drežjan, k. konſistorialny präses Müller, k. kanonik a dwórski předar Heine, k. konſistorialny radžicžel, superior a farar kral. dwórskeje chrkwię Bernert a k. farar Bellermann jako wotpohlaní herbstokrajneje (starosafkskeje) diöcesy a pschinjeſechu sobu čeſný dar wot duchownych swojeje diöcesy: czežti slěborny bohacze pozloczanh kbeluch. — Slědewacu swjedzeńsku hoscjinu swjesczesc̄e knjez jubilar we srjedźiznie swoich duchownskich sobubratrow. Prěni pschipit (toast) pschi tej samej, wuniesenh wot pñj. jubilara, placzesche bamžej Piusej IX. a kralej Janej; na tuton sejehowachu wschelake druhe we wjazanej a njewjazanej ryczi, kij pak zařidzenosc̄ slawjachu pak za pschichodnos̄ wutrobne pschecja wuprajichu. Pschi hoscjinje dörndzechu tež něſtre telegrammy we Łacjanskej a uěmstkej ryczi, kij dopokazachu, kaf so tež k dželej we dalokej cüzbe na tutym dnju na knjeza jubilara spominasche — Jako hnadvn̄ knjez biskop thđzení posdžischo tež we Drežjanach swjedzeńsku hoscjinu wuhotowa, pschepoda so jomu pschi tej samej wot knjeza ministru kulta Dr. z Falkensteina tež znamjo kralowského pscheczelstwa a pschispóznacža: komthurfski kschiz druheje rjadownje zaſlužbnoho rjada (dotal mějesche k. biskop jenož ryczerski kschiz), pschi kotrejž skladnos̄ci tež knjez minister wulch čeſczowace slawa knjezej jubilarej wuprajji. My pak wjefelim̄ so sami na czeſczi a lubosc̄i, kotaž so tak na wsche waschnjo naschomu wysokodstojskemu duchownskemu wócej wo- pokaza a pschejemb z wutrobý, milosćiwý Boh chchł nam joho dale zaſitac̄ a zdžerzejc̄ pschi sirowos̄ci a čerstvos̄ci; won chchł joho procowanja ze žohnowanym wunoschkom krónowac̄ a jemu nadobne myto pschidželic̄ — tu na zemi a tež nědy we wěcznos̄ci!

II.

Z Bud hschin a. Z pscheczelkského lista žhonicm̄, zo je naſch serbskí krajan duchowny z rjada jesuitow k. Bryl, hdž bě krótki čas we Krupce w Čechach pobyl, 16. oktobra do Wuherskeje wotjēl, zo by we Tyrnavje bjez Slo- wakami we duchownskéj službje pomhał. Won je pscheco na schiju khorhojth. Psched swojim pobyczom w Čechach běsche won w Sławonskej, hdžez je bjez khorwatami haſo duchowny skutkował.

З Budyschina. З drugoho lista smy nazhonili, zo je so farar Weis z Krupki na pobožnych Serbow z naležnej prôstwu wobrocjil, zo chchli k porjetšenju tamnišcheje chrkwe swjateje Marije darh hromadzicj. Zeli chce tón abo drugi z nabožnych wophtowarjow Krupki neschto k tomu dacj, može dalische zhonicj pola kantora abo spewarja Kucjka we Worsklecah, klamarja Hörnicha w Chrósejicach a mlynka Wanrika w Kanecach, kotsj dobroczerjam tež rjane swječatko s. Marije w Krupcy pschepodabža.

З Budyschina. Nasch hnadny knjaz biskop je psched dlešchim časom wot hamža złotu medaillu z wobrazom doftak hako zaamjo pschipoznacja a počeszejowanja.

З Budyschina. Tudomne měschane spewanske towarzstwo dawasche njedzlu 27. pod wjedzenjom k. direktora Arrasa koncert k lepschomu wobradzenja khudym džecjom nasheje tachantskeje schule.

З Dreždjan. Serbske prêdowanjo 1. njedzlu adventa we dwérskiej chrkwi wot k. fararja Kucjanka z Budyschina wotdzeržane, bě jara wophtane. Tež bě tam na tym dniu wiele Serbow k swjatej spowiedzi.

З Dreždjan. Pôndzalu 21. novembra wumrie tu k. Józef Plewka, preni wucžer na katholickej kłownej schuli, w 64. lécze swojeje starobý wot Božjeje rucžki zajaty. Njebohi bě rodžený čeſki Słowjan.

Łipška. Tudomne katholiske žonske towarzstwo je swoju létu rozprawu wot Michala 1863 — 1864 wudalo. Po tym samym běsche dokhedor 226 toseri, wudawkow (wosebje za draftu a zežiwjenju khudych holcžkow) pał 234 toseri. Skladowanjo k Božomu džeciu za khudych schulerjom we tudomnym towarzstwie swjatoho Vincenca je zańdżene lěto 128 toseri wunjesko. To su wulke dobroty za khudych w Lipsku. Tosome towarzstwo chce nětko tež nowe Hilbječjine towarzstwo (za starých, slabych a khorých) podpjeracj z tym zo k swojemu domej (asylei) twarjenjo pschitwari; k tomu naloža so pschinostki nawdate wot lipskowskeje wosady 680 toseri, darh k. biskopa (50 tol.), klóschtra Marienthala (25 tol.) atd. Hilbječjine towarzstwo budže pał za to zajimaný kapital sobu danicj. Hilbječjine towarzstwo je w běhu přenjoho lěta wysche wschelakeje domjaceje nadobý a mobiliara 166 toler doftalo a 139 wudalo. Njech Boh wschutke tele města kschescianskeje subosće k bližschomu bohacze dale žehnuje!

З Lipška. K lepschomu towarzstwa s. Vincenca bu wondanjo koncert wotdzeržany. Nekotsi katholikojo hudžby wustojni dachu so słyszecj. Koncert bě jara wophtany.

З Radworja 16. novembra. Džeuſa mějachmū tudy poswjeczenjo nowoho kerchowa. Dokelž na starym kerchowje potriebne městna njedosahachu, bu wot susodnoho pola $\frac{1}{4}$ kórca pschikupjene a pschez murju ze starym poħrjebnischcem zjenoczene. Poswjeczenjo běsche hnadny knjaz biskop na džensniſchi džen poſtajſt. Borž po $\frac{1}{9}$ dopoldnia wozjewi zwonjenjo pschijezd naſchoho wysch-

ſchoho duchow pastyrja. Zoho pschewodžachu wýsokodostojnyh kantor f. Hoffmann
f. farar Kucjanek a f. vikar Herrmann z Budyschyna. Wschitcy wotstupicu na
farje. W 9 bu kniez biskop z khorhowjemi swjatočnje do farſkeje chrkwie wje-
dzeny. Tam so knieza duchowni chrkwinski draſty zwoblekaču. a džesche so w zrja-
dowanym czahu na nowy kerchow: ſchthri khorhowje a ſchulſta mložina z kni.
wuczerjemi džechu před huchownſtwem, za nim pak wulka mnohoſc̄ wosadnoho
luda. Duch so spěwasche „Hdze ſy th moja radosc̄.“ Ma kerchowje běſche
pječ ſchijow postajenych, psched wjetſhim ſrijednjim ſtojeſche wodžete blido.
Tam so najprjedy zasta a biskop praji proſtvi wo božu hnadu k poſwjeczeju
tutoho pohrjebnisheja. Na to so we chrkwicých „Swjatohu ſchija“ litanijsa wo
„wſchitkých Swjathych“ spěwasche. Psched ſlonczenjom tuteje wundje duchownſtw
zash k ſrijednomu ſchijeji a biskop modlesche so proſtvi, zo chchł Boh tuten
kerchow wuczisctic̄, pozohnowanč, poſwjecic̄ a swjatoscic̄. Po ſlonczenju
litanijsa bu woda ſwjeczena a wotendje so k ſchijej na wjeczornej stronje. Wjez
tym zo so psalm 50: „Smil ſo nade minu, o Božo“ spěwasche, wobenidje bi-
skop cyk̄ kerchow kołwoſko a pokrjepiesche jón ze ſwjeczenej wodbu. Zastawſhi
zash psched nawjeczornym ſchijom, wotpěwa biskop pozohnowanjo, poſadji ſchij
z woruchom a staji na joho tsi róžki tsi zaſwěczena ſwěczki. Spěwajo psalm
6 „Knieže, njehostaj mie we swoim hněwje“ a psalm 31 „Zbóżni ſu, kótrych
njesprawnoſc̄ ſu wodate“ pschindje ſo k ſchijej na rauſcej stronje, a, kaž tež
pola ſcjehowachy zastawkow, bě pozohnowanjo, poſadzenjo a poවyſchenjo ſwěczkow.
Duch k južnomu (pschipołdnischemu) ſchijej spěwasche ſo psalm 37 „Knieže, njehoſtajmje we swoim hněwje“, duch k połnocnomu psalm 101 „Knieže wuſtysk
moju proſtvi“ a duch k ſrijednomu psalm 129 „Z hlibin ſokam ſo k Tebi,
o Knieže“ a psalm 142 „Knieže, wuſtysk moju proſtvi.“ Hdž běſche pola
ſrijednoho ſchija pozohnowanjo a praſacia wuſpěvana, ſchij poſadzeny a na
njón tſiſwěczki postajene, wuſpěwa biskop poſlednju poſwjeczeńſku modlitwu a da-
ludej biskopske pozohnowanje. Na to wrózji ſo, kaž běſche ſo pschishko, zash do
farſkeje chrkwie; duch so spěwasche „Knieže lubuju“ W chrkwi bu wot knieza
biskopa ſwjatočnja boža mſcha z pschisluzenjom pječiſtich duchownych ſpěvana, injez
tym zo lud pobožne kherlusche ſpěwasche. Po božci mſchi bu kniez biskop zash z
khorhowjemi na faru pschewodžan̄. 1/2 12 běſche chla ſwjatočnosc̄ ſlonczena.
Hac̄ runje deſchcziſt trochu proſchesche, dha to tola žadyn zadžewk njeběſche.
Wjez tym zo pola ſrijednoho ſchija ſo měſtno za wotemrjete czeka ſwječesche,
ſtojeſche rjana tuczel po cyk̄m njebju wupſchestrjenia. Ze swojimi rjanymi bar-
hami poſazowasche wona, hdze ſu za duchę pschihotowane rjensche wobýhlenja a
wěčny wotpočink a ſlōdky pokoj. Boh daj dha wſchitkim, kofiz na tutym ker-
chowje za czela wotpočink namakaja, něhdž zbožne horjestac̄. D.

Cyrkwińskie nowinki a powieści.

Z Czecz. W Nowym Měscze nad Metuji umurje psched něshto nje-
dzelemi t. Paschalise baron z Hochberga, něhduschi prior miloscejivých bratrow.
Njebohi běsche jeniczki syn a herba pruskoho komornika z Hochberga a wojowasche
hako wyscht píchejivo Napoleonej. Wojerstwo wopusczejivoshi bu won katholicki
a wotrjeknivoshi so prawow na swoje herbiswo poda so hako novic k miloscejivym
bratram do Wrótslawja, hdz bě flóschthyske slubh w Pražy wotpožit. Potom
běsche frater a prior we wschelakich konventach we Wuherszej, Rakuszej a w Czeczech.

Ze Schlezyjskeje. Młody wuczeny Dr. Lämmer, kotrhž je psched
dwema lětomaj po wulich schtudijach a z jašnym pschedopazanjom k naszej
cyrkwi so wobrocził a duchownu swiecijiznu dostal, bu ujedawno do Wrótslawja
za professoora powołany a za kanonitusa pomjenowaný. Wažne knihy je won
wosebje zestajak pschi swoim píchebywanju w Romje.

Z Roma. Kaž cyrkei pschech wopravdzie zaſlužby wo rozmnoženjo božeje
czeſce a wo pschisporjenjo čłonjekſtoho zbožja spōznawa a ejeſci, tak cjinjeſte
to tež psched frótkim. Na wischestrone ſadanjo wupraj ijeniujcy 20. novembra
po swérnym písheptanju joho žiwjenja Pētra Kanisija, jenož z přenischich
ſobustawow towarſtwa Jezuifowoho, na wulich pschne a swierženſke waschunjo za
zbožninho (nic hyscze za ſwiatohd, ſtotož pak husto na to ſcjhahuje). Pētr Kanisius
to zaſtuži, hato japoschtol Rēncov t bokeh swj. Bonifaca, Kiliiana a Norberta
ſtajeny bycz. Kaž ſu tuczí we němſich krajach kſchęcanſtwu zaſtožili a rož-
ſchéreli, tak je tamón teſame zaſhwatal a zdzeržał, hacž vorzy po wudyrjenju tak
mjenowaneje reformacije pschech wjach a wjach ze wſchelakorhch, jenož nic ze
kthalobnych winow wot praweje, katholiceje cyrkvi wotpadowachu. — Kédom za
měchuſka ſw. ejeſci wuſtupi won w Kölnej ſwiatomu wojowanju za wěrnoicž.
Hdz bu we 26. lěcze ſwojeje starobh t powſchitomnej cyrtwiniszej zhromadžizne
do Trienta powołany, njeħasche joho město a universita Kölн tam wotpucjicž;
podarmo wobroczičku so tohodla t generalej joho rjadu, t swj. Ignacej. — We
Winje proſchachu ſehi joho najnaležniſho za biskopa, tež bamz dželesche tule
žadoicž; swj. Ignac pak to ujedowoli. — Khezor pomjenowa zbožninho Kanisija
za dworſtoho předarja. Pschez mdc ſwojoho ſłowa bu won zdheržicžer wěry a
zaſhyzaſer kſchęcanſtvo ſiwiſtenja we khezorskim měſeje. Njerupraſenme ſtutko-
wasche píchez kſchęcanſke rozwucjowanjo. Wo katechismus zbožninho Kanisija
ſpomni hijom we lěcze 1686 Parizjſki archibiskop, zo je ſchthriſta fróč naſkado-
waný a do ryčow wſchę ludow pſcheloženy. (Serbiſki pſcheložk namaka ſo pschi
koncu starych ſerbſich ſpěvarſtſich a modlerſtſich knihov). We wſchę ſchulach,
gymnasiach, akademijach a cyrkwiach bu Kanisius cítaný a wukladowany. Na
poruczoſć trala Filipa II. bu tež do cyloho ſchpanſtoho krajetwa zawiedzený. —
Sydomnacze lět bě Kanisius we Freiburgu ſiwy a wobstarasche nic jenož tam
ale tež wſchudzom wokolo na kraju zbožo ruiſhom: předowasche, bě radicžer,
piſasche knihy, ſcjelesche liſt ſiwiſtenja na bratrow we kollegijach, fróſtowasche a zahorjeſche
jich za wěrnoicž, wědomnoicž a doſpolnoicž. Zbožny Kanisius umurje we Frei-
burgu, we 77. lěcze ſwojeje starobh na ſwiedzenju swj. japoschtola Domaſcha we
lěcze 1597. Freiburgſch poſtaſiſhu tutomu japoschtolskemu muzej wopomnik a
mjenowachu joho „patrona a zaſtuveria a zalitarja kſchęcanſteje wěry“ II.

Z Roma. Hdz ſo wondy francouſki poſlanc Sartiges w rozmnoženju
z kardinalom Antonelliom džiwasche, zo ſwjaty wotcze po ſo wo wojſta njeſtata, fiz
vhcu trébne byle po wotczehnienju Francouzow z Roma, wotmoltwi kardinal:
Bamž je khezorej Napoleonej jara džakowny za joho staroſć (z cyla pak je tón
tola faſchny!) a zo by to ſe ſtutkom wopofazal, pſchejſe ſej, že možl za Napoleonu
w ſwojim čžaſu wucjek w Romje wobkhowacž, hdz by won hdz ſwoje wóſto z

Pariza szzáhnył. Węste je, zo bamięj lub njeżo czinił njeby; ale Napoleonej by so hörje schlo!

Pólska a Rusowska. Majnowischi carowh (khězorowh) wukaz rěka, zo maja so w Pólskej huydom wschitke mužste a ženske klöschtrh zawrjecz a zbehnycz, kotrež su so někak na poslenim postanjenju wobdzelič a tež te, w kotrychž je mienje džzli wosom sobustawow. Rusowiskomu knieżeństwu a wuwiedzjerjam zakonja njebu czeško, tak wulki džel za zbehlaſki wuprajecz, pschetož Rusojo sami su skrzbnich a sobu tež sudnich. Katholska chrkę budže z tym wjele skłodowacż. Sobustawh zbehnjenych klöschtrow smědža (o hnada!) do drugich klöschtrow zaſtupicż abo z podpjeranjom knieżeństwa (wot wzatohho zamoženja) do wukraja pucžowacż. Dopyšowanjo a zienoczenjo njezbehnjenych klöschtrskich sobustawow z wýschymi provincialmi a generalemi je zakazane. Zebrane klöschtrskie zamoženjo vyrbi so jenož za podpjerano cyrkwe, škulow a dobroczerskich skultow nałožecż. Ale my wemb, zo tajke sprawne zakonje jenož na shwisku placza; po časzu pokaže so tajke zamoženjo do wulkoho prónoho měcha, kij statna pokladnica rěka, hdzej so zhubja kaž wjelskej mucha a na druhé statowe wudanki triebaja. Runje je zakon wuschoł, kij takle ryczecz nam dowoli. Mjenujcy po drugim nowym wukazu ma so dań ze zamoženja zbehnjenych jesuistickich kollegiom w Pólskej a wječornej Ruskej ministerstwu financow pschepodacż a nic wjacb kaž dotal jenož k lepschomu škulow nałožowacż. Tak drje budže tež po časzu ze zamoženjom někto zbehnjomnych klöschtrow. Wukaz wuzbehnjenja klöschtrow bu w noch wot 27. na 28. wuwiedzeny. We Warschawje zaſtupi runje w noch 12. hodž. do kóždoho wuzbehnjomnych 7 klöschtra obriſt (wýsch) i z ežrjodu wojskow, da mnichow zhromadzicż, cžitashe jim porucznoſcž naměſtnika Berga a pschikaza jim, zo býchu so pschihotowali, zo móhli na poł pječzich rano na železnici wotwiedzeni býcž a so do wukraja podacż. Z dwanacze warschawskich klöschtrow su tsi wostajene pod wuměnjenjom, zo žanych novicow wjacb pschijimacż njeſmědža, zo býchu tak wotemrjele. (Duz khězorska smilnoſcž wulka njeje, kaž chchchu wschela'e nowinu najprjedy khwalicž; to je runje tak wjele, hako býchu wschitke klöschtrh zbehnjene býke. Khězorskej wukazni wschak je cžinicž wo potloczenjo katholskeje chrkwe!) Džewiecž klöschtrow bu potaſkim w noch zbehnjenych a wostaschtaj jenož dwaj a w někotrych tſjo (hdzej drje běchu jara starí?), kotrychž obriſt poznamjeni a wot kotrychž jenož za předſtejiczerja (kij ma so hervak wuzwolecz) poſtaſi. Wokolo 2 hodžinow vě we hlownym měscze a drje tež w chlym kraju wěc skončzena. Klöschtrh wostachu wobsadzene a mnichovo býchu $\frac{1}{2}$ 5 hodž. w skazanhych wozech wot wojskow pschewodženi na železnici pſchivjezeni, hdzej kommandant generaladjutant Korff z wyp-

ſchłami zarządowano wiedżesche. Kóždý mnich dosta 150 rublow na pucz a slu-
bienjo taifokoho pjenjeza na kóžde lěto; czi tij w kraju woſtanu, maja jeno 40
rublow za lěto doſtacj. Do eugbý je ſo jich jara mało podało; woni chcedzą
ſwojemu ſudej ſlužicj. W chrkwiach we Warschawie běſche na ranjo wiele pla-
fachy pobožnych. Woſebje wobżaruje lud tež zawrjenio klóſchtra bernardinow w
Czerniałowje blisko Warschawy. — W kraleſtwje pólſkim bě do toho dnja 135
mužſkich klóſchtrow ze 1635 mnichami a 42 žonſkich z 549 mnichkami (bjez nimi
21 klóſchtrow miłoszivych ſotrow). Po nowym wukazu ſu bjez tím zběhnjene
71 klóſchtrow mužſkich a 4 žonſke, kotrež nimaja po 8 ſobuſtawach. Dale ſu za
podpjeranjo zbějka híſhceje zběhnjene (hacž runje to njeje pſchimérjena ſchtraſa,
dokelž móhli n. pſch. rusçh zaſtojnich dla njeſprawnoscze jenoho wſchitc wuhnacj
byćz!) 39 klóſchtrow ze 674 mnichami. W chlym kraleſtwje ma nětko byćz 25
mužſkich a 10 žonſkich klóſchtrow (ale najwjac z nich dyrbí wotemrjecz, dokelž
nobicow bracz njeſmědža!) a w kóždym 14 ſobuſtawow, jenož Czerniſtochowje 24.
Tak móć pſhce prawo dje!

Fríſka. ſobuſtaw jendželskoho ſejma Neillyh poda w katholſkej zhromadzijne
w Mechelnje bjez druhim zajimave pøwjeſcze wo pſchibjeranju katholſtwa w
Fríſkej. Wot 1.1800 je ſo chrkej tam na zwieselace waſchnjo roſchérjała; ſwětſkich
duchownych je nětk dwójc tak wiele kaž tehdom, ſiežba klóſchtyrſkich duchownych
paſk je wot 100 na 500 poſtupila a licžba klóſchtyrſkich kniježnow wot 10 na 2000
W poſlenich 60 lětach ſtaſ ſo dwaj tħſacaj (tawȝyntaj) chrkwiow natwariloſ. Nětko je tam 263 klóſchtrow a khudži wobhydlerjo Fríſkeje ſu za twarjenjo
chrkwiow, klóſchtrow a ſchulow 160 milijonow frankow (nórtow) nawdali.

Naležnoſcje towařſtwa.

Do poſkadniczych ſu dale ſwoj pſchinoſck na 1864 zapłacili k.: wuežer Jan
Koc̄ta z Woreklic, Wujesč z Baczonja, kubleſki syn Michał Hurban z Pěſtec, ſhewc
Jakub Lehmann z Dobroſcie, kubleſ Jakub Schelc z Różanta, kubleſ Petr Šatubasch
z Różanta, žiwnoſcjeſka Mładlena Kóřeňkowa z Koſlowa, khějkar Boſeſzij Schuster z
Różanta, kubleſ Miklawſch Rjehoč z Konjec, kubleſ Miklawſch Nowak z Konjec,
krawſki Hejmank z Woreklic, ſhosař Čzoch z Woreklic, krawſli Knobloch z Woreklic;
ſhewski miſchtyr Michał Lukasč z Khróſczie, kubleſ Michał Wjenk z Pozdec, kubleſ
Miklawſch Kólla z Pozdec, kubleſ Handrij Šchijzan z Pozdec, žiwnoſcjeſ Michał
Khola z Čejškec, zahrodnik Petr Wujesč z Baczonja, wuežer Michał Šenecz z
Čjornec, žiwnoſcjeſ Miklawſch Žur z Hory, žiwnoſcjeſ Jakub Kral z Hory.